NORGES OFFISIELLE STATISTIKK XI 248

ØKONOMISK UTSYN
OVER ÅRET 1956

Economic Survey 1956

STATISTISK SENTRALBYRÅ
OSLO 1957

Norges offisielle statistikk, rekke XI

Norway's Official Statistics, series XI

Rekke XI **Trykt 1956**

Nr. 217 Økonomisk utsyn over året 1955 *Economic survey*
— 218 Meieribruket i Noreg 1953 *Norway's dairy industry*
— 219 Veitrafikkulykker 1951—1953 *Road traffic accidents*
— 220 Norges handel 1954 Del I *Foreign trade of Norway Part I*
— 221 Folketellingen 1. desember 1950 III Folkemengden etter hovedyrke i de enkelte kommuner og fylker *Population census December 1, 1950 III Population by principal occupation in the rural and town municipalities and counties*
— 222 Undervisningsstatistikk 1952—53 *Statistics on education*
— 223 Norges elektrisitetsverker 1953 *Electricity plants*
— 224 Veterinærvesenet 1953 *Service vétérinaire*
— 225 Forsikringsselskaper 1954 *Sociétés d'assurances*
— 226 Telegrafverket 1954—55 *Télégraphes et téléphones de l'Etat*
— 227 Norges postverk 1955 *Statistique postale*
— 228 Folkemengden i herreder og byer 1. januar 1955 *Population in rural districts and towns*
— 229 Sunnhetstilstanden og medisinalforholdene 1953 *Medical statistical report*
— 230 Skattestatistikk 1954—55 *Tax statistics*
— 231 Norges handel 1954 Del II *Foreign trade of Norway Part II*
— 232 Norges bergverksdrift 1954 *Norway's mining industry*
— 233 Folkemengdens bevegelse 1953 *Vital statistics and migration statistics*
— 234 Kriminalstatistikk 1954 *Criminal statistics*
— 235 Jordbruksstatistikk 1955 *Agricultural statistics*
— 236 Folketellingen 1. desember 1950 VIII Personer født i utlandet— Fremmede statsborgere— Bruken av samisk og kvensk *Population census December 1, 1950 VIII Persons born abroad— Aliens living in Norway— Use of Lappish and Quainish*
— 237 Norges fiskerier 1953 *Fisheries statistics of Norway*
— 238 Norges Jernbaner 1952—53 *Chemins de fer norvégiens*
— 239 Meieribruket i Noreg 1954 *Norway's dairy industry*
— 240 Norges elektrisitetsverker 1954 *Electricity plants*
— 241 Bankstatistikk 1954 *Banking statistics*
— 242 Alkoholstatistikk 1955 *Alcohol statistics*
— 243 Lønnsstatistikk 1954 *Wage statistics*
— 244 Kommunenes gjeld og kontantbeholdning m. v. 1955 *Municipal debt and cash holdings*
— 245 Norges industri 1954 *Industrial production statistics*
— 246 Statistisk årbok 1956 *Statistical yearbook of Norway*
— 247 Norges handel 1955 Del I *Foreign trade of Norway Part I*

NORGES OFFISIELLE STATISTIKK XI 248

ØKONOMISK UTSYN
OVER ÅRET 1956

Economic Survey 1956

With a summary in English

STATISTISK SENTRALBYRÅ
CENTRAL BUREAU OF STATISTICS OF NORWAY
OSLO 1957

Forord.

«Økonomisk utsyn», tidligere «Statistisk-økonomisk oversikt», har vært utarbeidd av Statistisk Sentralbyrå hvert år siden 1921 med et avbrudd under krigen. Fra først av var dette forholdsvis små oversikter som ble trykt i Statistiske Meddelelser. Fra og med 1927 ble oversiktene først lagt fram for Stortinget som trykte bilag til Regjeringens budsjettproposisjon, og fra 1935 dessuten sendt ut som egen publikasjon.

Da tidspunktet for framleggingen av Regjeringens budsjettforslag nå er skutt fram til 1. mars, opphører «Økonomisk utsyn» å komme som offisielt stortingsdokument. Det vil imidlertid bli opprettholdt som egen publikasjon og i denne form også bli sendt Stortinget. Form og innhold er som tidligere.

Byrået gjør oppmerksom på at nasjonalregnskapet for tiden er under revisjon. På flere felter har det kommet til ny og bedre statistikk siden det nåværende nasjonalregnskap ble lagt opp, og en har funnet tiden inne til å innarbeide disse nye opplysninger i regnskapet. Revisjonen er imidlertid ennå ikke avsluttet, og de nasjonalregnskapstall som finnes i denne publikasjon, må betraktes som foreløpige. Heller ikke er de fullt sammenliknbare med tidligere offentliggjorte tall.

«Økonomisk utsyn over året 1956» er utarbeidd under ledelse av forskningssjef, dr. philos. Odd Aukrust, og er redigert av byråsjef Paal Bog. Avsnittet om fiske og selfangst er utarbeidd av Fiskeridirektoratet og avsnittet om bygge- og anleggsvirksomhet av Boligdirektoratet. De andre avsnitt er som vanlig skrevet av funksjonærer i Byrået.

Statistisk Sentralbyrå, Oslo, 28. desember 1956.

Petter Jakob Bjerve.

Innhold.

	Side
Verdensøkonomien	5
Verdensproduksjonen	5
Den internasjonale prisutvikling	6
Varebytte og betalingsforhold	7
Vest-Europa	9
Sambandsstatene	11
Konjunkturtendenser	13
Norge	14
Utenriksøkonomien	14
Vareomsetningen med utlandet	14
Betalingsbalansen overfor utlandet	24
Produksjon og sysselsetting	28
Hovedtrekk av produksjonsutviklingen	28
Sysselsettingen	30
Jordbruk	34
Skogbruk	39
Fiske	44
Selfangst	49
Hvalfangst	49
Gruvedrift, industri og kraftforsyning	53
Bygge- og anleggsvirksomhet	60
Skipsfart	63
Annen samferdsel	69
Inntekter og inntektsnytting	77
Inntekter	77
Privat konsum	86
Investering	90
Priser og finanser	96
Priser og levekostnader	96
Offentlige finanser	102
Penge- og kredittmarkedet	109
Sluttord	123
Sammendrag på engelsk	128
Tabeller	*1

Følgende standardbetegnelser er brukt i tabellene:

– = null eller mindre enn ½

.. = oppgave mangler
* = foreløpig tall; beregnet tall
—— = horisontal strek markerer brudd i en serie

Contents.

	Page
World economic situation	5
World production	5
International price developments	6
International trade and payments	7
Western Europe	9
United States	11
Current economic trends	13
Norway	14
External economy	14
External trade	14
Balance of payments	24
Production and employment	28
General trends	28
Employment	30
Agriculture	34
Forestry	39
Fisheries	44
Sealing	49
Whaling	49
Mining, quarrying, manufacturing and electricity production	53
Construction	60
Shipping	63
Other transport, and communication	69
Incomes and their disposal	77
Incomes	77
Private consumption	86
Capital formation	90
Prices and finance	96
Prices and cost of living	96
Public finance	102
Money and credit	109
Concluding remarks	123
English summary	128
Tables	*1

Explanation of symbols:

– = magnitude is nil or less than half of unit employed
.. = data not available
* = provisional or estimated figures
—— = a horizontal line across the column indicates a substantial break in the homogeneity of a series

Verdensøkonomien.

I de fleste land verden over fortsatte den økonomiske framgang i 1956. Men den tendens til svakere stigningstakt i ekspansjonen, som mot slutten av 1955 kom til syne i en rekke land, gjorde seg sterkere gjeldende i året som gikk. I Vest-Europa og U.S.A. avtok etterspørselen på enkelte områder, i første rekke overfor boliger og visse forbruksgoder. Jamt over ble imidlertid dette mer enn oppveid av fortsatt stigning i investeringene i industrien og i konsumentenes etterspørsel etter andre varer. I mange land var det en stigende tendens i pris- og lønnsnivåene.

Verdenshandelen nådde et nytt rekordnivå. Stort sett var det små prisendringer på verdensmarkedet, men i årets siste måneder ble prisene på visse varer influert av utviklingen i Midt-Østen og Øst-Europa. Suez-konflikten førte også til en meget kraftig oppgang i skipsfraktene, som ellers hadde vist en overveiende stigende tendens hele året. Fremdeles skapte mangelen på balanse i utenriksøkonomien problemer for mange land.

Idet dette skrives (november 1956), er den internasjonale politiske situasjon mer usikker enn noen gang siden Korea-krigen. Det lar seg ennå ikke gjøre å bedømme hvilke virkninger dette vil kunne få på det økonomiske område.

Verdensproduksjonen.

Verdens jordbruksproduksjon nådde i 1956 et nytt rekordnivå, og produksjonsøkingen var etter alt å dømme større enn året før, da den etter FAO's beregninger utgjorde mellom 2 og 3 prosent. Sammenliknet med gjennomsnittet for de fem siste førkrigsår viser den totale jordbruksproduksjon i verden nå en øking som er beregnet til mellom 35 og 40 prosent. Stigningen har imidlertid vært minst i de deler av verden hvor matproblemene er størst, og i de økonomisk underutviklede områdene i Asia og Sør-Amerika er jordbruksproduksjonen pr. hode fremdeles mindre enn før krigen.

De rapporter som foreligger om kornhøsten i 1956 tyder på at den jamt over har vært god i Øst-Europa. I flere mellomeuropeiske land, særlig i Frankrike, har dårlig vær gjort skade på avlingen, mens høstutbyttet i Nord-Europa lå betydelig over tørkeåret 1955, i Sverige således hele 30 prosent over. I U.S.A. ble det satt i verk omfattende reduksjoner i åkerarealet for de jordbruksprodukter som det fantes særlig store overskottslager av, i første rekke hvete, mais og bomull. På tross av arealbegrensningen ble imidlertid både hvete- og bomullshøsten større enn året før, og lagrene av jordbruksvarer har fortsatt å øke. Men lagerøkingen har vært mindre enn i de nærmest foregående årene, først og fremst fordi det som et ledd i det nye jordbruksprogrammet har funnet sted en forholdsvis betydelig eksport fra overskottslagrene. Denne lageravviklingen gjennom eksport ventes å øke i omfang i tiden framover. Blant annet er det sluttet en avtale om levering til India av store mengder amerikanske jordbruksvarer, særlig bomull, hvete, ris og tobakk.

Verdensproduksjonen av ris og kaffe var i 1956 større enn noen gang tidligere. Ullproduksjonen økte med rundt 5 prosent, dvs. noe sterkere enn i de nærmest foregående årene.

Verdensproduksjonen i industri og gruvedrift (ekskl. de østeuropeiske land og China), som etter beregning av FN's statistiske kontor økte med 10 prosent fra 1954 til 1955, fortsatte å øke i 1956. I gjennomsnitt for første halvår 1956 lå produksjonen rundt 5 prosent over nivået i samme tidsrom året før. Men stigningstakten var betydelig svakere enn i 1955 og hadde en avtakende tendens. Mens det fra 1. kvartal 1955 til samme periode året etter var en produksjonsøking på 6—7 prosent, var det tilsvarende tall for 2. kvartal knapt 4 prosent, og de produksjonsdata som når dette skrives er tilgjengelige for 3. kvartal tyder på at den samme tendens fortsatte. Denne utvikling i verdens industriproduksjon hadde i første rekke to årsaker. I stadig flere land har produksjonen etter de siste års uavbrutte ekspansjon nådd

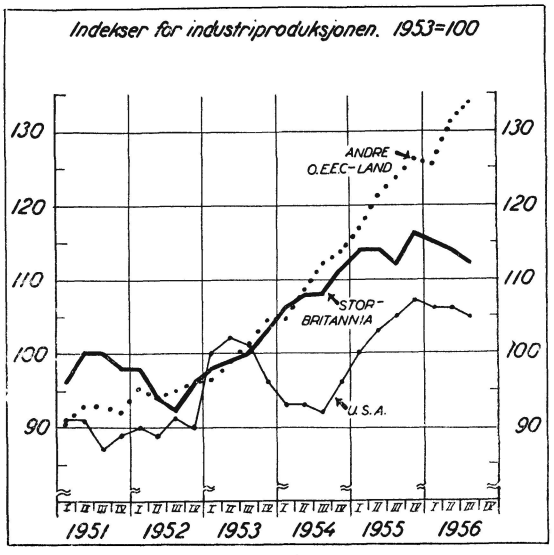

Fig. 1.

eller nærmer seg sterkt full kapasitetsutnytting; fortsatt vekst blir da i stigende grad avhengig av ny utbygging av produksjonsapparatet, og dette krever tid. Like viktig er at både U.S.A. og praktisk talt alle de vesteuropeiske industrilandene i større eller mindre grad nå har satt i verk forskjellige tiltak for å dempe det sterke etterspørselspress, dels av hensyn til den utenriksøkonomiske balanse og dels til den interne økonomiske stabilitet.

I U.S.A. var industriproduksjonens stigning fra første halvår 1955 til samme tidsrom 1956 noe mindre enn gjennomsnittet for hele verden, og i Vest-Europa noe større (henholdsvis 4 og 6 prosent). Som i 1955 var det investeringsvareindustrien som bidro mest til produksjonsstigningen, mens konsumvareindustrien i de aller fleste land viste relativt liten øking. Unntatt fra den siste regelen var imidlertid de store tekstilproduserende land i Asia, India og Japan, hvor tekstilindustrien hadde betydelig sterkere produksjonsøking enn i de vestlige industrilandene. Japan var ellers det av verdens viktige industriland som kunne vise den sterkeste produksjonsstigning i 1956. Her lå industriproduksjonen i første halvår hele 18 prosent over nivået i samme periode året før.

Av de fleste industrielle råvarer og halvfabrikater har verdensproduksjonen alt i alt vært stor nok til å dekke etterspørselen, selv om det av spesielle årsaker har kunnet gjøre seg gjeldende rent forbigående knapphetstendenser for enkelte varer. Det er, når dette skrives, ennå for tidlig å si noe om de produksjonsmessige virkninger av konflikten i Midt-Østen. Det er imidlertid klart at de vansker som er oppstått for oljetilførslene til de vesteuropeiske industriland, vil hemme produksjonen i årets siste måneder. I november ble det innført rasjonering av olje og bensin i en rekke land.

Den internasjonale prisutvikling.

Det gjennomsnittlige prisnivå på verdens råvaremarkeder viste små forandringer i 1956. Ved utgangen av oktober lå den amerikanske Moody's indeks ca. 3 prosent over nivået til samme tid året før, mens den britiske Reuter's indeks og OEEC's prisindeks for innførte matvarer og råvarer viste en ubetydelig nedgang. Forskjellen mellom indeksene henger sammen med at Moody's gir større vekt til jordbruksvarer, som på vårparten hadde en periode med stigende priser, blant annet som følge av høstskader i Europa året i forveien. På den annen side viste metallprisene, som hadde steget noe i begynnelsen av året, stort sett nedgang i løpet av våren og forsommeren, da tilgangen av industrielle råvarer sett i forhold til etterspørselen etter hvert ble rikeligere. Prisen på gummi falt fra september 1955 til juni 1956 med om lag en

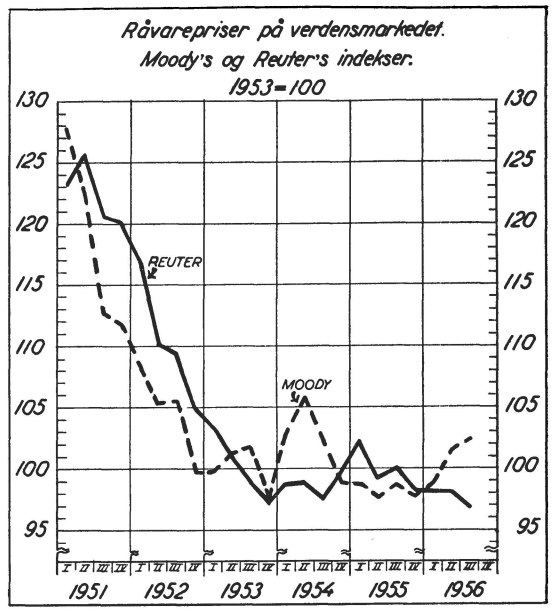

Fig. 2.

halvpart, dels som følge av den sterke nedgang i bilproduksjonen i U.S.A. og Storbritannia, men også på grunn av den stadig sterkere konkurranse fra syntetisk gummi.

Ut på sommeren 1956 ble prissituasjonen merkbart strammere for metaller og gummi. Det hadde først og fremst sammenheng med den fem uker lange streiken i U.S.A.'s stålindustri og med nasjonaliseringen av Suezkanalen i slutten av juli. Men for visse varer gjorde samtidig andre forhold seg gjeldende: uro på arbeidsmarkedet i produsentlandene (kopper, tinn) og strategiske lagringskjøp i U.S.A. (sink, bly).

Utover høsten var prisutviklingen klart influert av den politiske spenning i forbindelse med nasjonaliseringen av Suez-kanalen. Særlig iøynefallende var reaksjonen stort sett bare for slike varer som direkte berøres av trafikken gjennom kanalen, i første rekke tinn, gummi og te, men meget tyder på at Suez-konflikten i høstmånedene august—oktober utøvde et prispress oppover som hindret at de underliggende svakhetstendenser på råvaremarkedene slo igjennom. Etter at det i oktober kom en tilsynelatende avgjørende avspenning i kanalkonflikten, slo en vikende pristendens igjennom på verdensmarkedet for praktisk talt alle varer, med ull som det eneste viktige unntak.

Da det i slutten av oktober brøt ut vepnet konflikt i Midt-Østen, ble prissituasjonen med et slag forandret, og prisene gikk kraftig opp for en rekke varer. At det så hurtig lyktes å stanse selve krigshandlingene, åpner imidlertid mulighet for at prisstigningen ikke skal få urovekkende omfang. Men også begivenhetene

i Øst-Europa bidrar til å gjøre den internasjonale prissituasjon ytterst usikker idet dette skrives.

Det innenlandske prisnivå har i de fleste land i Vest-Europa vist stigende tendens de siste 2—3 år og fortsatte å bevege seg oppover i 1956. Ut på høsten lå engrosprisene i flertallet av land 2—3 prosent over nivået ved årets begynnelse, mens stigningen i levekostnader jamt over hadde vært litt svakere. Omtrent samme oppgang var det i prisnivået i U.S.A., hvor stigningstendensene tok overhånd først mot slutten av 1955.

Varebytte og betalingsforhold.

Verdenshandelens volum har i hele etterkrigstiden vist stigning fra år til år, bortsett fra et enkelt år (1952) med stillstand. Framgangen fortsatte i 1956, og stigningstakten var da heller større enn i de nærmest foregående årene. Mellom første halvår 1955 og samme periode 1956 økte verdenshandelens samlede volum, etter foreløpige beregninger, med 8—9 prosent. OEEC-landene lå, sett under ett, litt under dette gjennomsnittet, med en øking i både eksport- og importvolum på 7 prosent, mens U.S.A. hadde en volumøking på 12 prosent i sin eksport og på 13 prosent i importen.

Prisene i det internasjonale varebyttet holdt seg i første halvår 1956 gjennomsnittlig sett omtrent på nivået fra slutten av foregående år. Gjennom 1955 var tendensen svakt stigende, men da prisstigningen var større for ferdigvarer enn for råvarer, hadde både U.S.A. og de vesteuropeiske industriland en gunstig utvikling i bytteforholdet overfor utlandet.

Alt i alt var OEEC-landenes samlede importoverskott på varebyttet i første halvår 1956 oppe i ca. 500 mill. dollar pr. måned, dvs.

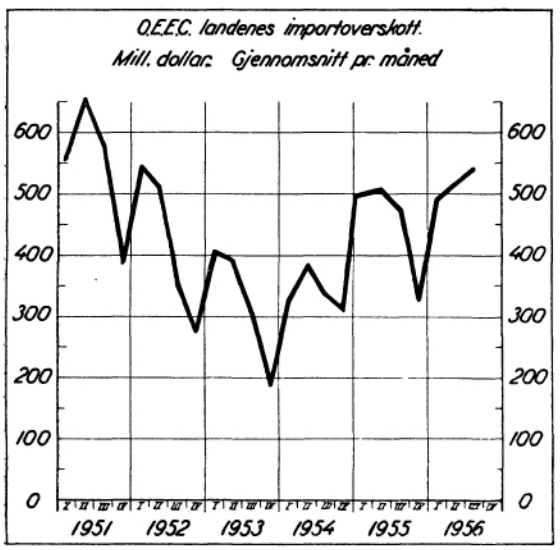

Fig. 3.

nøyaktig det samme som i første halvår året før, etter at overskottet i siste kvartal 1955 hadde vært så lavt som 330 mill. dollar pr. måned. Det hadde imidlertid funnet sted visse forskyvninger mellom organisasjonens medlemsland innbyrdes. Således var Storbritannias importoverskott blitt betydelig redusert, mens Frankrike, som i første halvår 1955 hadde et lite vareeksportoverskott, svarte for bort imot tredjeparten av OEEC-landenes totale importoverskott i første halvår 1956.

Regnet i absolutte tall falt det meste av verdistigningen i OEEC-landenes varebytte fra 1955 til 1956 på den økte samhandel mellom medlemslandene innbyrdes. Men relativt sett økte den intereuropeiske handel i 1956, i motsetning til det som har vært tilfelle i de senere år, mindre enn varebyttet med land utenfor OEEC. Det ligger nær å se dette i sammenheng både med de kontraktive tiltak som er gjennomført i mange av medlemslandene, og med det forhold at frilistingen innenfor OEEC etter hvert har nådd et slikt omfang at ytterligere utvidelser er av relativt mindre betydning. Den viktigste utvidelse som fant sted i 1956 var Storbritannias øking av frilisteprosenten fra ca. 85 til mellom 93 og 94; for de nordiske land var denne utvidelse av særlig betydning fordi den blant annet omfattet treforedlingsprodukter. Ved utgangen av 1956 var det bare 5 av medlemslandene som totalt sett ikke hadde etterkommet vedtaket om 90 prosents frilisting. Det viktigste av dem var Frankrike, med en frilisteprosent på rundt 85. Imidlertid var det fremdeles bare to land, Hellas og Italia, som fullt ut oppfylte kravet om 90 prosents frilisting under hver av de tre fastsatte hovedgrupper matvarer, råvarer og industrivarer.

Betalingsforholdene i Vest-Europa ble også i 1956 regulert gjennom Den europeiske betalingsunion (EPU), og unionens virksomhet er foreløpig forlenget til 30. juni 1957. I perioden 1. juli 1955 til 30. juni 1956 fortsatte hele tiden de største kreditorland innenfor unionen, Vest-Tyskland og Belgia, å øke sine overskott, mens den betalingsmessige stilling ble ytterligere svekket for de viktigste debitorlandene Frankrike, Storbritannia og Italia. Storbritannia holdt omtrent stillingen i første halvår 1956 og hadde til og med et mindre overskott i 2. kvartal, men i 3. kvartal ble det på ny stort underskott. Også Frankrikes betalingsunderskott, som var av store dimensjoner i hele første halvår, økte ytterligere i 3. kvartal. I begge tilfelle var den svekkede betalingsposisjon først og fremst en følge av utviklingen i Nord-Afrika og Midt-Østen.

Det var stor framgang i samhandelen mellom Vest-Europa og Øst-Europa i 1956. I første halvår lå verdien av OEEC-landenes eksport til de

østeuropeiske land nesten en tredjepart høyere enn i samme periode året før, og importverdien viste en stigning på vel 20 prosent. Det ser ut til at varebyttet med andre land nå blir tillagt en stigende rolle i Øst-Europa, noe som ikke minst kommer til syne i Sovjet-Samveldets siste femårsplan. Men ennå utgjør øst-vesthandelen ikke mer enn rundt 3 prosent av Vest-Europas samlede utenrikshandel, mens det tilsvarende tall i de siste førkrigsår var ca. 8 prosent. For flere land i Vest-Europa er varebyttet med øststatene av større betydning enn den lave verdiandelen skulle tilsi, både fordi eksporten til Øst-Europa omfatter varer som det er vanskelig å finne avsetning for på andre markeder, og fordi importen på visse områder kan erstatte dollarimport. Ellers har eksport fra Sovjet-Samveldet og enkelte andre østeuropeiske land også begynt å få innpass på flere markeder i Asia og Sør-Amerika, etter hvert som det etter alt å dømme finner sted en viss omlegging fra militær til sivil produksjon i den østeuropeiske tungindustri.

Både OEEC-landenes vareeksport til dollarområdet og deres import derfra satte ny rekord i 2. kvartal 1956, som er den siste periode vi har statistikk for. Aktivitetsstigningen i U.S.A. og Canada bidro til å lette eksporten til det nordamerikanske marked, mens det nærmest var stagnasjon i eksporten til Sør- og Mellom-Amerika. Men på den annen side økte også importen meget betydelig, framfor alt fra U.S.A. Til dette bidro ikke minst den fortsatte liberalisering av dollarimporten i Vest-Europa. Blant de land som gikk til utvidet frilisting av dollarvarer var Vest-Tyskland, som hevet frilisteprosenten overfor dollarområdet fra 68 til ca. 93 prosent, og Sverige og Norge. Alt i alt var OEEC-landenes kommersielle dollarunderskott, etter en viss nedgang vinteren 1955—56, i gjennomsnitt pr. måned i 2. kvartal 1956 større enn noen gang siden dollarkrisen vinteren 1951—52. I gjennomsnitt for hele første halvår 1956 beløp underskottet seg til vel 255 mill. dollar pr. måned, dvs. 8 mill. dollar mindre enn i samme periode året før. Tabell 1 gir noen tall til belysning av utviklingen i OEEC-landenes varebytte de siste årene.

Tabell 1. *OEEC-landenes varebytte. Gjennomsnittstall pr. måned.*

	Importoverskott. Mill. dollar		Eksportverdi i prosent av importverdi	
	I alt	Overfor dollarområdet	I alt	Overfor dollarområdet
1951	540	295	80	45
1952	422	267	84	48
1953	324	123	88	70
1954	340	153	88	65
1. halvår 1955	502	264	83	52
2. halvår 1955	403	256	88	58
1. kvartal 1956	491	238	85	59
2. kvartal 1956	509	274	86	59

Den betydelige øking i OEEC-landenes kommersielle dollarunderskott de siste par år er imidlertid blitt mer enn oppveid ved andre dollartilførsler, i første rekke gjennom den amerikanske utenlandshjelpen, amerikanske «offshore»-bestillinger og den amerikanske regjerings løpende utgifter i Europa til militære formål. Totalt sett var OEEC-landenes beholdninger av dollar og gull pr. 30. juni 1956 oppe i 14,8 milliarder, dvs. 0,4 milliarder mer enn et år tidligere, men noe under rekordnivået ved utgangen av 1. kvartal 1956.

Etter at det i 5 år hadde vært pause i det arbeidet for reduksjoner i tollnivåene som har vært drevet under den internasjonale tollavtalen GATT, ble det i 1956 for fjerde gang etter krigen holdt en ny runde omfattende tollforhandlinger. En hovedårsak til at det igjen kom i stand slike forhandlinger var at kongressen i U.S.A. hadde gitt presidenten fullmakt til å sette i verk reduksjoner på inntil 15 prosent for en rekke poster i den amerikanske tolltariff. På den annen side måtte det fastlagte mandat som amerikanerne således gikk til forhandlingene med, bidra til å begrense de resultater som kunne oppnås. Alt i alt ble likevel disse av relativt betydelig omfang. En medvirkende årsak til dette var at Vest-Tyskland og Italia nyttet konferansen til å skaffe seg så store konsesjoner som mulig fra andre land, til gjen-

gjeld for egne tollreduksjoner som de i alle tilfelle hadde besluttet å gjennomføre av interne økonomiske grunner.

Kort tid etter at GATT-konferansen var avsluttet, gjorde de såkalte «lavtolland» i Vest-Europa, dvs. de tre skandinaviske land, Beneluxlandene og Sveits, et nytt framstøt på det tollpolitiske felt, denne gang gjennom OEEC. Ved ministerrådsmøtet i juli la de nevnte land fram en plan for tollreduksjoner, som i hovedtrekk gikk ut på å redusere de høyeste tollsatsene etappevis til maksimum 20 prosent av verdien og ellers hindre høyning av de gjennomsnittlige tollnivåene. Planen var stort sett begrenset til varer som de vesteuropeiske land hovedsakelig importerer fra hverandre, og omfattet bare en mindre del av importen fra oversjøiske land.

Både de kontinentale høytollandene og Storbritannia har tidligere stilt seg avvisende overfor generelle tollreduksjoner, men denne gang inntok britene et mer positivt standpunkt. Resultatet ble imidlertid at lavtollandenes plan inntil videre ble lagt til side til fordel for et annet og i realiteten mer vidtgående britisk forslag, som fikk rådsmøtets tilslutning. Det ble vedtatt å undersøke mulighetene for å opprette et vesteuropeisk fellesmarked etter retningslinjene i den såkalte Messina-plan, som tar sikte på et fellesmarked mellom de nåværende seks medlemsland i Den europeiske kull- og stålsammenslutning. Innen årets utgang skal det foreligge en rapport fra det arbeidsutvalg som OEEC nedsatte for å behandle fellesmarkedssaken. Skulle utvalget komme til at de nødvendige forutsetninger ikke er til stede for et slikt utvidet samarbeid mellom en videre gruppe land omkring de nåværende Messina-stater, skal lavtollandenes forslag om tollreduksjoner straks tas opp på ny. Det ser imidlertid ut til at fellesmarkedsplanene vil få en dominerende plass i de vesteuropeiske samarbeidsbestrebelsene i tiden framover.

Vest-Europa.

For Vest-Europa sett under ett var 1956 det tredje året på rad i en økonomisk ekspansjonsperiode som har økt det samlede bruttonasjonalprodukt i disse land med 15 prosent og deres industriproduksjon med over 25 prosent. Jamt over var også i 1956 den høye og stigende investeringsaktivitet den viktigste drivkraft i ekspansjonen, men Vest-Europa har ikke hatt noen slike utpreget svake punkter i konjunkturbildet som bilmarkedet har vært i U.S.A. Imidlertid var stigningstakten i produksjonsframgangen merkbart lavere i 1956 enn i de nærmest foregående år. Det hadde først og fremst sammenheng med årsaker som er berørt under omtalen av verdensproduksjonen, nemlig myndighetenes kontraksjonspolitikk og nedgangen i unyttede ressurser; men produksjonen ble også hemmet av den uvanlig kalde vinteren over store deler av Europa, som medførte betydelige frostskader i jordbruket i flere land og la hindringer i veien for transportvesen og industri. For OEEC-landenes samlede industriproduksjon finner vi således følgende endringstall, når produksjonsvolumet i tilsvarende periode foregående år settes = 100:

1. halvår 1954: 109.
1. » 1955: 110.
1. » 1956: 105.

Produksjonsutviklingen i de forskjellige land var også mer uensartet i 1956 enn tilfellet hadde vært de siste årene. Fig. 4 viser for en del land den prosentvise endring i industriproduksjonen mellom perioden 1.—3. kvartal 1955 og samme periode 1956. Her leder Frankrike og Vest-Tyskland med en produksjonsøking på ca. 10 prosent. Den motsatte ytterlighet representeres av Danmark, som hadde en produksjonsnedgang på 4 prosent, og Storbritannia, hvor produksjonsvolumet var praktisk talt uforandret.

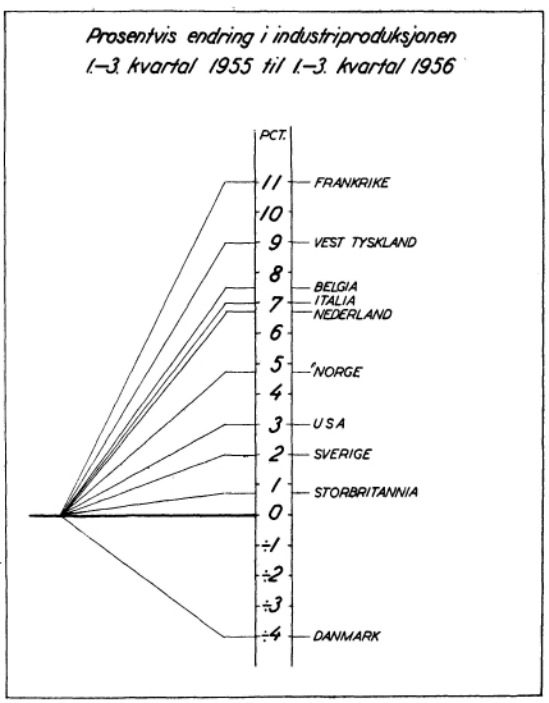

Fig. 4.

I nær sammenheng med de ulikheter som således har preget produksjonsutviklingen i de forskjellige land, må også sees de til dels høyst uensartede tendenser i landenes utenriksøkonomi. Utviklingen i de tre viktigste vesteuropeiske land, Storbritannia, Vest-Tyskland og Frankrike, var på flere måter så forskjellig at det kan være grunn til å se på dem hver for seg.

Storbritannia var blant de land som allerede i 1955 gjennomførte en rekke penge- og finanspolitiske tiltak for å dempe det høye aktivitetsnivå. Nye stramningstiltak ble satt i verk i 1956. Dette er en hovedårsak til at landets industriproduksjon har ligget på et praktisk talt uforandret nivå siden tidlig på året 1955, til tross for at ny produksjonskapasitet er tatt i bruk på flere områder. Oppgaver som foreligger over lagerholdet i 1. kvartal 1956, tyder på at etterspørselsreduksjonen da også ga seg utslag i økte lager av ferdigvarer. Det ser ut til at styrken i etterspørselen har vært relativt forskjellig i ulike industrigrener, men at den treghet som gjør seg gjeldende mot overflytting av produksjonsfaktorer — særlig arbeidskraft — har vanskeliggjort en tilpassing til de endrede etterspørselsforhold.

I utenriksøkonomien førte imidlertid den kontraktive politikk til at en merkbar bedring begynte å gjøre seg gjeldende fra siste kvartal 1955, og den samme utvikling fortsatte i første halvår 1956. Mens driftsbalansen overfor utlandet viste omtrent likevekt i første halvår 1955 og i annet halvår et underskott på nærmere 110 mill. pund, ble det i første halvår 1956 et overskott på ca. 145 mill. pund. Det meste av bedringen skyldtes den gunstige utvikling i varebyttet, idet eksportverdien i første halvår 1956 lå 14—15 prosent og importverdien bare 3—4 prosent høyere enn i samme periode året før. Det bør i denne forbindelse ellers nevnes, at de lave importtall etter alt å dømme også har en viss sammenheng med at lagrene av råvarer er blitt redusert.

Oppstillingen nedenfor viser endringene i Storbritannias varebytte med utlandet i de siste par år. (Gjennomsnittstall pr. måned i millioner pund.)

	Import	Eksport	Importoverskott
1. kvartal 1955....	335	258	77
2. » 1955....	300	225	75
3. » 1955....	327	253	74
4. » 1955....	334	272	62
1. kvartal 1956....	328	272	56
2. » 1956....	331	285	46
3. » 1956....	314	257	57

Det samlede vareimportoverskott i de tre første kvartaler av 1956 var ca. 200 mill. pund mindre enn i samme periode året før. Som oppstillingen viser, inntraff det imidlertid i 3. kvartal et omslag i den gunstige utviklingen. Eksportverdien gikk ned fra 266 mill. pund i juli til 222 mill. pund i september. Samtidig utløste Suez-konflikten en viss kapitalflukt fra London, og rykter om valutaoppskriving i Vest-Tyskland førte til kjøp av mark på pundets bekostning. Alt i alt mistet sterlingområdets gull- og dollarreserver i august nesten halvparten av den øking som hadde funnet sted i de første 7 måneder av året.

Den vepnede konflikt i Midt-Østen medførte en ny, kraftig påkjenning for Storbritannias utenriksøkonomi. Ved utgangen av november var gull- og dollarreservene kommet ned i 1965 mill. dollar, som var det laveste på 4 år. Samtidig er de interne økonomiske problemene blitt skjerpet gjennom de omfattende lønnskrav som i høstmånedene ble framsatt fra mange grupper. Av mest vidtrekkende betydning er lønnskravene fra den mekaniske industri, som omfatter over tre millioner arbeidere.

Om *Frankrike* ble det i «Økonomisk utsyn over året 1955» skrevet at landet da sto i en særstilling i Vest-Europa. Utenrikshandelen utviklet seg forholdsvis gunstig, og så sent som i oktober 1955 ble det truffet tiltak for å stimulere den private investering. Det ble imidlertid uttrykt tvil om hvorvidt denne særegne posisjon kunne opprettholdes, og denne tvil har vist seg berettiget. Frankrike har siden begynnelsen av 1956 hatt den samme utvikling som Storbritannia gjennomgikk i 1954—55. En stigende etterspørsel både for investeringer og konsum har medført økende prispress innenlands og økende underskott i utenrikshandelen med kraftig pågang på valutareservene. Prispresset har i noen grad vært mildnet av den meget betydelige oppgang i industriproduksjonen. Frankrike er ved siden av Vest-Tyskland det land i Vest-Europa som de to siste år har hatt størst relativ produksjonsstigning i industrien. Men en rekke andre faktorer har virket i prishevende retning. Siste vinters omfattende frostskader førte til stigning i matvareprisene, lønningene har jamt over gått opp, den militære innsatsen i Nord-Afrika har beslaglagt arbeidskraft og andre ressurser og bevirket en sterk øking i de offentlige utgiftene. Utpå sommeren var inflasjonstendensene og presset på betalingsbalansen blitt så følelige at den franske regjering gjennomførte prisstopp og visse andre tiltak for å dempe den høye etterspørsel. Noen nevneverdig virkning hadde imidlertid disse tiltak etter alt å dømme ennå ikke hatt, da Suezkrisen sent på høsten tok en alvorlig vending.

I *Vest-Tyskland* fortsatte aktivitetsstigningen i 1956. Både bruttonasjonalproduktet og industriproduksjonen lå i første halvår ca. 10 prosent høyere enn i samme periode året før. Det ser ut til at investeringsetterspørselen spilte relativt mindre rolle i høykonjunkturen i Vest-Tyskland enn i flere andre land. Den viktigste drivkraft i ekspansjonen var den private konsumetterspørsel, som ble stimulert av en kraftig oppgang i de private inntekter. Den stigende etter-

spørsel etter tysk eksport spilte også en viktig rolle.

Fra i sommer har det imidlertid gjort seg gjeldende en merkbar økonomisk avslapning i Vest-Tyskland. Myndighetenes kontraktive politikk var da drevet så langt at det var blitt nesten umulig å oppnå lån på kredittmarkedet. Etterspørselspresset avtok på flere områder; framfor alt viste det seg tegn til stagnasjon i investeringsaktiviteten. Dette kom særlig til uttrykk i bygge- og anleggsvirksomheten, men også investeringsvareindustriens tilgang på innenlandske ordrer viste nedgang. Riktignok fortsatte utlandets etterspørsel å øke, men alt i alt var den nye tendensen sterk nok til at myndighetene i september satte ned diskontoen fra 5,5 til 5,0 prosent.

En av de mest tungtveiende årsaker til at myndighetene så hurtig la om til en noe mer investeringsstimulerende politikk, var utvilsomt at tilstramningen på kredittmarkedet hadde rammet boligbyggingen særlig kraftig. Med det store udekkede boligbehov som ennå finnes i Vest-Tyskland, var dette en utvikling som regjeringen ville hindre. Men det kan også være grunn til å se diskontonedsettelsen i sammenheng med landets utenriksøkonomiske stilling, som byr på problemer av helt spesiell karakter. Helt siden 1951 har Vest-Tyskland hatt et betydelig eksportoverskott i sin utenrikshandel. Etter en kortvarig reduksjon i overskottet i 1955, økte det på ny, og ble i 2. kvartal 1956 større enn noen gang tidligere. Landet har i løpet av disse år lagt seg opp svære valutareserver, og ved utgangen av oktober 1956 utgjorde beholdningen av gull og dollar vel 17 milliarder mark eller ca. 4 milliarder dollar. Det store overskottet på den tyske betalingsbalansen har bidratt til å øke betalingsproblemene for de andre vesteuropeiske land som er Vest-Tysklands viktigste handelspartnere, og gjennom de økonomiske samarbeidsorganisasjonene i Europa (særlig ECE og OEEC) har det vært rettet mange henstillinger til den tyske regjering om å sette i verk tiltak for å få overskottet ned. Et skritt i den retning er en diskontonedsettelse, som både vil kunne bidra til å stimulere importetterspørselen og til å oppmuntre kapitaleksport.

Vest-Tyskland var det eneste vesteuropeiske land som i 1956 satte i verk tiltak for å stimulere den økonomiske aktivitet. Alle andre — unntatt Italia og Sveits — førte en mer eller mindre kontraktiv politikk for å bremse aktivitetsstigningen. Bortsett fra i Storbritannia og de skandinaviske land har imidlertid de tiltak som er gjennomført hittil bare i temmelig liten grad påvirket investeringsaktiviteten, dels fordi tiltakene ikke har vært særlig vidtgående, og dels fordi de ennå bare har virket i forholdsvis kort tid.

Sambandsstatene.

For ett år siden var konjunktursituasjonen i U.S.A. preget av en viss usikkerhet på to områder, nemlig bilproduksjonen og boligbyggingen, som begge hadde spilt stor rolle i det siste konjunkturoppsvinget, særlig i dets første faser. Som det ble understreket i «Økonomisk utsyn over året 1955», hadde imidlertid oppsvinget i U.S.A. i løpet av 1955 kommet til å omfatte stadig større områder av det økonomiske liv, slik at en mulig avslapning i bil- og boligproduksjonen ikke lenger alene var noen vesentlig risikofaktor for et mer generelt tilbakeslag.

Nedenfor er gjengitt en oppstilling som er utarbeidd av det amerikanske handelsdepartement og viser utviklingen i det totale bruttonasjonalprodukt og enkelte deler av dette (endring fra foregående kvartal i milliarder dollar, årlig rate). Posten «Automobiler» refererer seg til bruttoproduksjonen i bilindustrien og posten «Boliger» til investeringen i boliger, mens endringene i resten av bruttonasjonalproduktet er gruppert under «Alle andre». Det bør påpekes at denne oppdelingen til dels går på tvers av de komponenter som det er vanlig å dele nasjonalproduktet i.

	Total	Automobiler	Boliger	Alle andre
1. kv. 1955 ...	10,2	7,2	1,1	1,9
2. » 1955 ...	10,1	—0,6	0,8	9,9
3. » 1955 ...	9,4	0,8	0,3	8,3
4. » 1955 ...	5,1	0,4	—1,0	5,7
1. » 1956 ...	1,5	—4,7	—0,9	7,1
2. » 1956 ...	4,9	—5,1	—0,2	10,2

Tallene viser at bilproduksjonen var den dominerende drivkraft i oppsvinget i begynnelsen av 1955. Den var av liten betydning for bevegelsen i aktivitetsnivået i de tre siste kvartaler av året, men ble i første halvår 1956 den viktigste svakhetsfaktor. Tilbakegangen i boligbyggingen var av langt mindre dimensjoner og stanset nesten opp i 2. kvartal. Alt i alt ble den produksjonsnedgang for biler og boliger som inntraff utover i 1956 mer enn oppveid av stigende aktivitet på de fleste andre områder, men tempoet i aktivitetsstigningen var mindre enn året før, særlig i 1. kvartal. Det totale bruttonasjonalprodukt, regnet på årsbasis i løpende priser, viste i gjennomsnitt for de tre første kvartaler en øking på mellom 5 og 6 prosent fra samme periode året før. Regnet i faste priser var stigningen ca. 4 prosent. Til sammenlikning kan nevnes at oppgangen i bruttonasjonalproduktet fra 1954 til 1955 regnet i løpende priser var på 7,5 prosent og i faste priser på ca. 6 prosent.

Produksjonsindeksen for industrien viste i hele første halvår små forandringer totalt sett og lå gjennomsnittlig (med 1947—49 = 100) på 142, eller bortimot 5 prosent over nivået i samme periode året før. Det kan her være grunn til å nevne, at bilindustriens forbruk av stål sank fra desember 1955 til februar 1956 med hele 30 prosent, men stålindustrien kunne likevel fortsette å produsere med full kapasitet. I juli ble stålindustrien rammet av streik. Men i andre industrier hadde stålstreiken bemerkelsesverdig små virkninger, og nedgangen i produksjonsindeksen for juli ble bare på ca. 4 prosent. Streiken ble avblåst i begynnelsen av august, og allerede samme måned var den totale industriproduksjon oppe på nivået fra mai—juni, for i september å stige ytterligere (indekstall 144 med 1947—49 = 100). Til dette bidro blant annet at bilproduksjonen igjen viste stigning, etter at fabrikasjonen av årets nye modeller var kommet i gang.

Tabell 2. *Bruttonasjonalproduktets anvendelse i U.S.A. Årlig rate. Milliarder dollar i løpende priser.*

	1955				1956	
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.
Privat konsum	246,7	251,8	257,8	259,5	261,7	263,7
Privat investering (ekskl. lager)	52,8	55,3	58,6	59,0	59,0	60,7
Lagerendringer (private)	1,9	4,9	3,7	6,1	4,1	3,5
Forsvarsutgifter	41,8	41,3	41,3	40,6	40,5	40,7
Sivile offentlige utgifter	34,5	34,9	35,2	37,5	38,0	38,0
Overskott på driftsbalansen overfor utlandet	— 0,4	— 0,9	0,2	— 0,8	0,1	1,7
Bruttonasjonalprodukt	377,3	387,4	396,8	401,9	403,4	408,3

Kvartalstall for nasjonalproduktets anvendelse foreligger, når dette skrives, til og med 2. kvartal 1956 (se tabell 2). Tallene viser at på tross av nedgangen i billetterspørselen var det samlede private konsum en dominerende ekspansiv faktor i utviklingen i første halvår 1956. Det hadde sammenheng med en meget betydelig stigning i de personlige inntekter, dels som følge av økt sysselsetting, og dels som følge av lønnsøking først og fremst i bygge- og anleggsvirksomhet, varehandel og tjenesteytende næringer. Etter en kortvarig nedgang under stålstreiken i juli fortsatte inntektsstigningen i 3. kvartal, da sysselsettingen nådde et nytt rekordnivå, og nye lønnsforhøyelser ble gjennomført blant annet i stålindustrien. Et betydningsfullt nytt trekk i bildet i 3. kvartal var at også bøndenes inntekter viste oppgang for første gang på fire år. Detaljomsetningen i august lå på rekordnivå.

Den private investering økte med vel 10 prosent fra første halvår 1955 til samme periode 1956. Nedgangen i boligbyggingen ble langt oppveid av en kraftig øking i næringslivets investering i bygninger og maskiner. Den samlede bruttoinvestering lå riktignok i de to første kvartaler av 1956 noe under nivået i siste kvartal året før, men dette skyldtes i stor utstrekning lagerutviklingen, først og fremst for biler. Billagrene økte sterkt i slutten av 1955; økingen fortsatte inn i 1. kvartal 1956, men da i betydelig svakere tempo; og da bilproduksjonen fra tidlig på våren ble skåret ned til mindre enn den løpende etterspørsel, kunne forhandlerne avvikle en stor del av sine lagre. Særlig tok etterspørselen seg opp etter at det ut på sommeren ble varslet høyere priser på høstens nye bilmodeller. Da de nye modellene kom på markedet i oktober—november, hadde bilforhandlerne redusert sine lagre til under halvparten av hva de var ved årets begynnelse.

Undersøkelser over industriens investeringsplaner for 3. kvartal tyder på at den livlige investeringsaktivitet fortsatte, til tross for at diskontoen i løpet av året ble forhøyd to ganger, siste gang til 3 prosent, som er den høyeste sats siden 1933. Når kredittstramningen etter alt å dømme ikke har hatt nevneverdige virkninger på investeringsnivået, henger det delvis sammen med at industriens investeringer nå i betydelig utstrekning er av langsiktig karakter og blant annet i stigende grad omfatter vitenskapelig forskningsarbeid. Men det bør også framheves at samtidig som diskontoen er satt opp, har regjeringen gjennomført vidtgående utvidelser av de skattemessige muligheter for en hurtig avskrivning av foretatte nyinvesteringer.

De offentlige utgifter, både til militære og sivile formål, holdt seg i første halvår 1956 omtrent uforandret fra siste kvartal 1955 — de første på et litt lavere og de siste på et noe høyere nivå enn i samme periode året før. Økingen i de sivile utgifter skyldes omfattende nye byggeprosjekter for veier, skoler og annen offentlig konsumkapital.

Det amerikanske prisnivået var i bevegelse oppover i 1956, etter at det i om lag 3 år hadde vært på det nærmeste stabilt. I engrosprisene

begynte en svakt stigende tendens å gjøre seg gjeldende allerede i siste halvår 1955. Den ble forsterket i 1956, i første halvår vesentlig som følge av en betydelig prisoppgang for jordbruksprodukter, og i annet halvår særlig på grunn av stigende priser for industrivarer, blant annet som følge av lønns- og prisjusteringene i stålindustrien. I levekostnadene slo stigningen igjennom fra våren 1956. De siste tall som foreligger når dette skrives, viser at i oktober lå engrosprisnivået 3—4 prosent og levekostnadene ca. 2 prosent høyere enn på samme tid foregående år.

Konjunkturtendenser.

Før den internasjonale politiske utvikling senhøstes brakte flere usikkerhetsmomenter inn i det økonomiske verdensbildet, kunne konjunktursituasjonen i store trekk karakteriseres slik:

Meldingene fra de fleste land pekte i retning av fortsatt stigning i den økonomiske aktivitet i den nærmeste tiden framover, men jamt over med ytterligere nedgang i stigningstakten.

I Vest-Europa var betalingsbalansen, i likhet med ved utgangen av 1955, en hovedfaktor ved en vurdering av utviklingen. Men i det store og hele var betalingsproblemet iallfall ikke blitt mer presserende i løpet av året. Derimot gjorde det innenlandske prispress i mange land seg sterkere gjeldende enn et år tidligere. Det syntes imidlertid å være muligheter til stede for å holde prisutviklingen under kontroll, først og fremst fordi prispresset i høyere grad var bestemt av innenlandske enn av ytre faktorer. Alt tydet på at den forholdsvis moderate kontraktive økonomiske politikk i de fleste vesteuropeiske land ville bli opprettholdt. Men jamt over ble de kontraktive tiltak brukt med stor forsiktighet, framfor alt av hensyn til den industrielle ekspansjon på lengre sikt, og det så ikke ut til å være noen umiddelbar risiko for en så sterk kontraksjon at den ville utløse et alminnelig etterspørselsunderskott. Det var i de fleste land lite som tydet på at det — bortsett fra fortsatt reduksjon i boligbyggingen — kunne ventes noen nedgang i investeringsetterspørselen ellers, selv om den som drivkraft i aktivitetsstigningen kunne tape noe av sin betydning relativt sett til fordel for konsumetterspørselen. For Vest-Europa som helhet var det meget som tydet på at den økonomiske ekspansjon også i den nærmeste tiden framover ville begrenses i mindre grad av etterspørselen enn av knappheten på unyttede ressurser.

I U. S. A. hadde stigningen i prisnivået det siste året bidratt til å øke frykten for en utvikling i inflasjonistisk retning. Det var derfor grunn til å vente en kraftigere tilstramning på penge- og kredittmarkedet i tiden framover enn i valgåret 1956. Men også i U.S.A. var det lite trolig at kontraksjonen ville bli drevet så langt at det oppsto en alminnelig etterspørselssvikt og alvorlige sysselsettingsproblemer. De to viktigste styrkefaktorer i konjunkturutviklingen i U.S.A. var etter alt å dømme de offentlige utgifter, som kunne ventes å vise fortsatt stigning, og den private investering i annen fast kapital enn boliger, som å dømme etter foretatte undersøkelser over næringslivets investeringsplaner ville øke i 1957. Det så også ut til at fortsatt inntektsøking ville virke til at den stigende tendens i konsumetterspørselen ble opprettholdt inntil videre. Et viktig moment i denne forbindelse var at jordbruksbefolkningens disponible inntekt som før nevnt viste stigning fra høsten 1956 etter flere års nedgang. På den annen side så det ikke ut til å kunne ventes særlig oppsving i boligbyggingen, til tross for at det ut på høsten ble lettet på kredittstramningen. Lagerutviklingen var et usikkerhetsmoment i det amerikanske konjunkturbildet. Stålstreiken medførte, i motsetning til hva som var ventet, ingen reduksjon i lagrene, og høsten 1956 lå verdien av de samlede lagerbeholdninger 5—6 prosent over det tidligere rekordnivået fra 1953. Selv om rundt to femteparter av de siste par års verdiøking i lagrene skyldtes prisstigning, og det ikke var noe som tydet på at de sett i forhold til omsetning og tilgang på nye ordrer var for store, var det ventet at tempoet i lagerøkingen ville avta på de fleste områder. Et viktig unntak var billagrene, som ville vise betydelig stigning etter avviklingen i 2. og 3. kvartal 1956. Ordretilgangen i den amerikanske industri var stigende utover høsten, og relativt betydelig tilvekst av ny produksjonskapasitet åpnet muligheter for en produksjonsøking som jamt over ville holde tritt med den stigende etterspørsel.

Den nye internasjonale situasjon kan få vidtrekkende følger for konjunkturutviklingen. Hvis det i løpet av forholdsvis kort tid igjen kommer til en avspenning, vil det neppe inntreffe noe avgjørende brudd i de underliggende hovedtendenser som preget konjunkturbildet slik det er skildret ovenfor, selv om det som allerede har skjedd — blant annet sperringen av Suezkanalen for en tid framover og ødeleggelsen av oljeledninger i Midt-Østen — nødvendigvis må ha sine virkninger. Men skulle spenningen vedvare i lengre tid, øker risikoen for internasjonal prisstigning og skjerpede utenriksøkonomiske problemer. Samtidig kan landene bli tvunget til å gi opp sin restriktive interne økonomiske politikk til fordel for en beredskapspolitikk, som også vil sette grunnlaget for den indre økonomiske balanse i fare. Når dette skrives, er synsfeltet så kort at utviklingen ikke lar seg bedømme nærmere.

Norge.

Utenriksøkonomien.

Vareomsetningen med utlandet.

Handelspolitikken.

Fjerde runde av internasjonale tollforhandlinger i tilknytning til Generalavtalen om tolltariffer og handel (GATT) ble holdt i Gèneve i tiden januar til mai 1956. Det lyktes de norske forhandlere å komme til enighet med i alt 10 land om bilaterale avtaler. De viktigste forhandlingene ble ført med Sambandsstatene, Italia, Vest-Tyskland, Benelux-landene og Storbritannia.

Det ble oppnådd en rekke tollinnrømmelser av betydning for norsk eksport. Først og fremst må nevnes de direkte og indirekte fordeler som ble oppnådd ved nedsettelse av visse papirtollsatser i Storbritannia, Benelux-landene og Vest-Tyskland. Andre viktige resultater var tollnedsettelsen for sardiner i Sambandsstatene, bindingen av tollfrihet for tørrfisk i Italia og reduksjon i tollen på ferrosilisium i Vest-Tyskland.

De konsesjoner som ble gitt fra norsk side, vedrører ca. 315 mill. kroner eller 5,2 prosent av vår import utenom skip, regnet på grunnlag av importstatistikken for 1954. Tapet i tollinntekter som følge av disse innrømmelsene, er beregnet til ca. 4,5 mill. kr., hvorav ca. 1,3 mill. kr. faller på gruppen «Ikke elektriske maskiner».

Fra 1. juli 1956 ble frilisten for importen utvidd fra å omfatte ca. 75 prosent av den private import, regnet på 1948-basis, til å omfatte ca. 78 prosent. En stor del av frilistevarene kan nå også importeres som frilistevarer fra dollarområdet.

Blant de varer som kom på friliste fra 1. juli var sitroner, rosiner, svisker, sirup (i emballasje på minst 25 kg), uberedte pelsskinn, de fleste resterende mindre arbeider av uedle metaller, elektrisk materiell som ikke tidligere har vært frigitt, deler til biler og motorsykler, gummifottøy, fyrtøy og ur.

Fra 1. november 1956 ble enda noen nye varer satt på friliste, blant andre mandler, nøtter, dadler, fiken og aprikoser.

Samtlige importfrilistevarer kan fra 1. november 1956 innføres og betales i henhold til innførsels- og valutadeklarasjon. Det skal således ikke lenger søkes om lisens for frilistevarer.

Det er bebudet at frilisten for importvarer fra 1. april 1957 vil bli utvidd ytterligere med konfeksjon, skotøy, sålematerialer, hatter, hansker og paraplyer. Liberaliseringsprosenten vil da stige til ca 79 prosent.

Den eksportfriliste som har vært gjeldende fra 1. august 1952, har bare berørt om lag 5 prosent av den samlede eksport. Fra 1. juli 1956 ble listen utvidd til å omfatte nesten 47 prosent av eksporten. Samtidig ble kravet om formell lisens opphevet for en vesentlig del av frilistevarene. Disse varer kan nå passere tollvesenet bare mot deklarasjon. En del frilistevarer er imidlertid ennå underlagt lisensplikt av kontrollmessige grunner. Dette gjelder således fiskeeksporten. Stort sett omfatter frilisteområdet alle EPU-land med oversjøiske besittelser og alle land som det eksporteres til mot oppgjør i frie pund eller dollar.

En betydelig del av vår utenrikshandel har som tidligere vært regulert ved tosidige avtaler. I flere avtaler er det fastsatt kvoter for varebyttet.

Brasil har sagt opp den gamle kaffe-klippfiskavtalen, men den ble forlenget i 3 måneder for at forhandlinger kunne bli ført. Brasil ønsker at Norge skal gå med i en multilateral betalingsordning. Det vil medføre at vår klippfisk blir utsatt for sterkere konkurranse, hvis vi ikke kan utnytte vår stilling som betydelig kjøper av Brasilkaffe.

I midten av året tiltrådte Argentina en multilateral betalingsordning med 10 vest-europeiske land, blant dem Norge. Etter dette står alle disse land likt når det gjelder adgangen til å eksportere til Argentina.

I Øst-Europa har Norge funnet marked for enkelte varer som det har vært vanskelig å få avsatt andre steder. Av den grunn har det vært praktisert en forholdsvis liberal importpolitikk overfor disse land.

Den samlede vareomsetning med utlandet.

I de tre første kvartaler av 1956 lå verdien av den samlede vareinnførsel 528 mill. kr. eller nær 9 prosent over verdien i de samme kvartaler i 1955. Av økingen skyldes 131 mill. kr. større innkjøp av skip og 397 mill. kr. stigning i innførselen av andre varer. Særlig i månedene januar og april—juni var innførselen utenom skip betydelig høyere enn i de samme måneder året før. Den høye innførselsverdien i januar 1956 ble imidlertid i februar og mars fulgt av en sterk nedgang, slik at innførselen i 1. kvartal 1956 bare lå ubetydelig høyere enn i samme kvartal året før. Det var først og fremst i 2. kvartal 1956 at innførselsverdien viste sterk stigning fra samme periode i 1955. Stigningen gikk da opp i 247 mill. kr. eller om lag 57 prosent av den samlede stigning i innførselsverdien (uten skip) i hele perioden januar—september. Også i 3. kvartal 1956 var innførselsverdien betydelig høyere enn i det tilsvarende kvartal i 1955.

Tabell 3. *Den samlede utenrikshandel. Mill. kr.*

	Jan.—sept. 1955	Jan.—sept. 1956
Vareinnførsel uten skip etter handelsstatistikken	4 697	5 117
Vareinnførsel utenom handelsstatistikken[1]	90	67
Innførsel av skip	1 131	1 262
Total innførsel	5 918	6 446
Vareutførsel uten skip etter handelsstatistikken	3 200	3 678
Vareutførsel utenom handelsstatistikken[2]	171	177
Utførsel av skip	164	363
Total utførsel	3 535	4 218
Innførselsoverskott i alt	2 383	2 228
Innførselsoverskott uten skip og uten varer utenom handelsstatistikken	1 497	1 439

[1] Omfatter bl. a. militær innførsel på B-lisens, fløtningstømmer og varegaver.
[2] Omfatter bl. a. utførsel av hvalolje direkte fra feltet, fløtningstømmer, varegaver og norske leveranser på Off-shore-kontrakter av varer til bruk innenlands.

Verdien av den samlede utførsel var i de tre første kvartaler av 1956 høyere enn i noen tilsvarende periode tidligere. Sammenliknet med

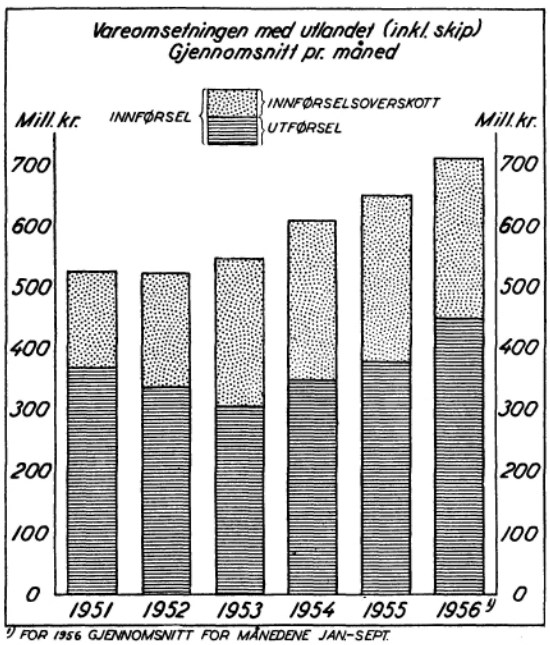

Fig. 5.

1.—3. kvartal 1955 utgjorde økingen 683 mill. kr. eller om lag 19 prosent. Av dette skyldes 199 mill. kr. større salg av skip til utlandet og 484 mill. kr. stigning i utførselen av andre varer, i første rekke uedle metaller. Utførselsverdien var i perioden januar—september 1956 i alle måneder høyere enn i de tilsvarende måneder året før. Ser vi på tallene kvartalsvis, var utførselsverdien regnet både med og uten skip størst i 1. og 2. kvartal. Sterkest stigning fra 1955 til 1956 viser utførselsverdien for 2. kvartal.

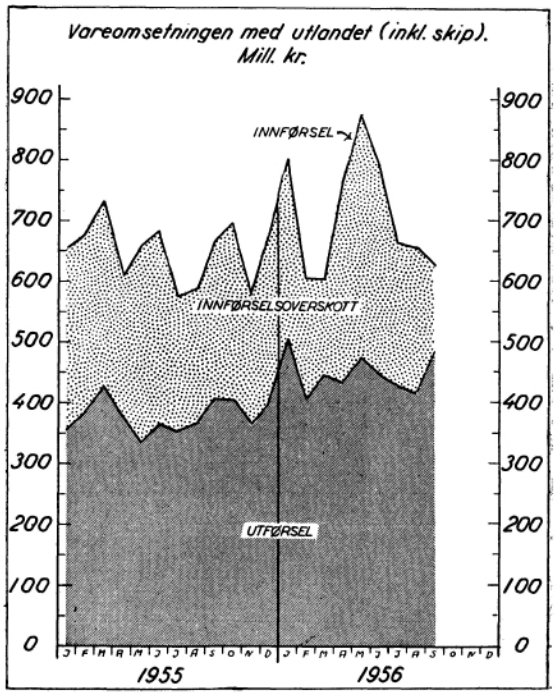

Fig. 6.

Vareinnførselsoverskottet i perioden januar—september 1956 var, uansett om skip regnes med eller ikke, mindre enn i samme tidsrom året før. Dette kan imidlertid tilskrives det særskilt lave innførselsoverskott i 1. kvartal. Både i 2. og 3. kvartal 1956 var overskottet regnet uten skip større enn i de tilsvarende perioder foregående år. Når skip regnes med, viste 1. og 3. kvartal en sterk nedgang i innførselsoverskottet fra 1955 til 1956, mens 2. kvartal viste stigning.

Tabell 4 gir en oversikt over volum- og pristallene for samhandelen med utlandet (regnet uten skip og uten varer som ikke er med i handelsstatistikken).

Årsaken til at verdien av vareinnførselen steg fra januar—september 1955 til samme periode i 1956 var både større volum og høyere priser på de innførte varer. Volumtallet for innførselen lå i de tre første kvartaler av 1956 gjennom-

snittlig vel 5 prosent høyere enn i samme tidsrom i 1955. I 1. kvartal var volumtallet ubetydelig lavere enn i samme kvartal året før, men både for 2. og 3. kvartal lå det godt over tallet for de samme perioder foregående år.

Pristallet for innførselen viste små endringer fra kvartal til kvartal i 1956. Ser vi hele perioden januar—september under ett, lå pristallet for vareinnførselen om lag 4 prosent høyere i 1956 enn i 1955.

Tabell 4. *Volum- og pristall for innførsel og utførsel (uten skip). 1949 = 100.*

Kvartal	Volumtall		Pristall		Indeks for bytteforholdet[1]
	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	
1954 1.	135	148	121	124	102
2.	148	159	122	122	100
3.	143	141	118	129	109
4.	169	156	120	127	106
1955 1.	157	163	124	129	104
2.	153	148	123	131	107
3.	138	156	124	134	108
4.	152	157	127	136	107
1956 1.	155	172	128	139	109
2.	168	174	129	137	106
3.	147	162	129	139	108

[1] Forholdet mellom utførselspristall og innførselspristall.

Tabell 5. *Pristall for enkelte viktigere grupper i utenrikshandelen. 1949 = 100.*

	1955				1956		
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
Utførsel:							
I alt uten skip	129	131	134	136	139	137	139
Fisk, fersk og saltet	134	130	151	151	135	132	142
Olje og fett	75	76	81	81	81	84	85
Tremasse og cellulose	138	138	142	142	143	146	148
Papir og papp	135	137	137	139	139	140	139
Malmer og slagg	198	194	207	199	210	216	223
Metaller, rå og halvforarbeidde	141	146	153	154	164	175	172
Innførsel:							
I alt uten skip	124	123	124	127	128	129	129
Korn og kornvarer	104	108	105	104	103	108	106
Kolonialvarer	204	193	138	198	173	173	168
Drikkevarer og tobakk	131	126	134	127	133	130	125
Oljefrø og fete oljer	100	103	102	101	101	103	105
Spinnestoffer, garn og tråd	139	141	134	129	131	127	124
Tøyer, klær og andre ferdige manufakturvarer	111	113	112	113	113	110	111
Brenselsstoffer	146	139	140	151	162	160	158
Malmer og slagg	112	108	112	115	116	125	142
Uedle metaller, rå og halvforarbeidde	133	139	148	150	158	168	170
Arbeider av uedle metaller	128	128	125	131	143	129	129

Økingen i verdien av vareutførselen fra 1955 til 1956 var i relativt høyere grad enn for innførselen en følge av større volum. Ser vi tidsrommet januar—september under ett, var eksportvolumet i 1956 vel 8 prosent høyere enn i de samme måneder året før. Volumet nådde rekordnivå i 2. kvartal, og falt litt i 3. kvartal, men lå også da godt over nivået i samme periode 1955. Pristallet for utførselen viste stigning gjennom hele 1955 og lå i 1. kvartal 1956 nesten 8 prosent høyere enn i samme kvartal året før. Fra 1. til 2. kvartal 1956 gikk prisene noe ned, men steg på ny i 3. kvartal. I gjennomsnitt for de tre første kvartaler var prisene vel 5 prosent høyere enn i samme periode foregående år.

Tabell 4 viser også endringene i Norges bytteforhold overfor utlandet (forholdet mellom pristallet for utførselen og pristallet for innførselen). Siden 2. kvartal 1955 har det vært små endringer i indekstallet for bytteforholdet. For 3. kvartal var tallet 108 både i 1955 og i 1956 (med 1949 = 100). I gjennomsnitt for de tre første kvartaler lå indekstallet 1 prosent høyere i 1956 enn i 1955.

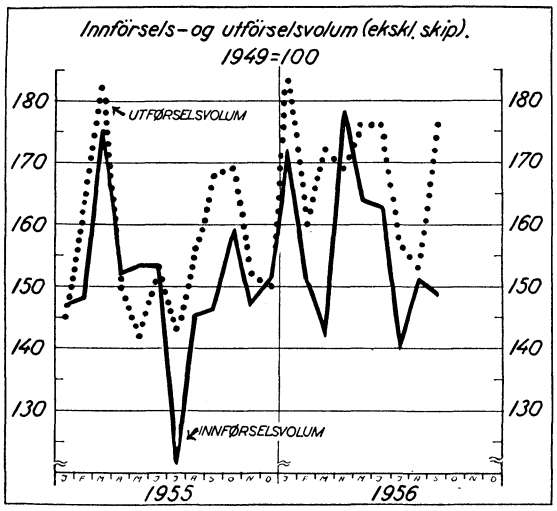

Fig. 7.

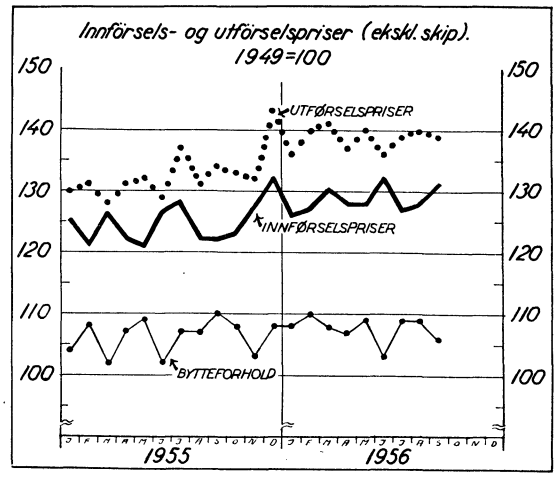

Fig. 8.

I tabell 5 er gitt kvartalsvise pristall for noen av de viktigste varegrupper i vår utenrikshandel. Beregningene viser at pristallene for alle de viktigste varegrupper i utførselen, bortsett fra fersk og saltet fisk, i hvert enkelt kvartal i 1956 lå høyere enn i de tilsvarende kvartaler foregående år. Størst prisstigning viser gruppene olje og fett, treforedlingsprodukter, malmer og slagg og uedle metaller. Den siste gruppen hadde i gjennomsnitt fra perioden januar—september 1955 til samme periode i 1956 en prisstigning på 16 prosent. På innførselssiden viser prisene en mindre ensartet utvikling. For de tre kvartalene under ett var det nedgang på ca. 4 prosent i prisene på kolonialvarer, og for gruppen spinnestoffer, garn og tråd var det et prisfall på om lag 8 prosent. Sterkest prisstigning var det på brenselsstoffer, malmer og slagg og uedle metaller.

Tabell 6. *Innførsel og utførsel (unntatt innførsel og utførsel av varer utenom handelsstatistikken) prosentvis fordelt, etter varenes bruk og bearbeidingsgrad.*

	Innførsel		Utførsel	
	Jan.—sept. 1955	Jan.—sept. 1956	Jan.—sept. 1955	Jan.—sept. 1956
Råstoffer og halvfabrikater til jordbruk, industri, handel og transport	54	54	73	69
Kapitalgjenstander til jordbruk, industri, handel og transport	35	35	7	12
Forbruksvarer	11	11	20	19
I alt	100	100	100	100
Av dette:				
a) Råvarer og andre ubearbeidde varer	22	23	21	19
b) Mindre bearbeidde varer	25	25	50	49
c) Mer bearbeidde varer	53	52	29	32

Verdien av innførselen og utførselen fordelt prosentvis etter varenes bruk og bearbeidingsgrad er gitt i tabell 6. (Innførsel og utførsel utenom handelsstatistikken er ikke regnet med.) På innførselssiden var endringene i sammensetningen etter bruk og bearbeidingsgrad helt ubetydelige. For utførselen viser derimot oppgavene større endringer. Utførselen av råstoffer og halvfabrikater til jordbruk, industri, handel og transport viser en lavere prosentandel i perioden januar—september 1956 enn året før, til tross for den meget sterke øking i eksportverdien av uedle metaller. Nedgangen svarer til vel 5 prosent. Forbruksvarenes andel av utførselsverdien falt like sterkt. Denne utvikling kan i det vesentlige forklares ved den sterke øking i skipsutførselen i 1956. Det er rimelig å anta at økingen i salget av skip hovedsakelig henger sammen med kravet om selvfinansiering ved kontraheringer i utlandet. Også utførselsverdien av maskiner og apparater var vesentlig høyere enn året før. Særlig gjelder dette ikke-elektriske maskiner og apparater. Alt i alt gikk kapitalgjenstandenes andel av utførselsverdien opp fra 7 til 12 prosent.

Innførselen av viktigere varer.

Verdien av vareinnførselen unntatt skip og unntatt varer utenom handelsstatistikken gikk opp fra 4 697 mill. kr. i januar—september 1955 til 5 117 mill. kr. i samme periode i 1956. Dette svarer til en øking på 420 mill. kr. eller nesten 9 prosent.

Frilisteinnførselen utgjorde i de tre første kvartaler av 1956 ca. 52 prosent av innførselsverdien (unntatt skip og varer utenom handelsstatistikken) mot nær 55 prosent i samme tidsrom 1955. Denne nedgangen fant sted på tross av at det i løpet av året, som nærmere omtalt tidligere i dette avsnittet, ble satt flere nye varegrupper på friliste. De prosentandelene som er beregnet her, må ellers ikke forveksles med den liberaliseringsprosent som er nevnt tidligere. Den siste blir etter vedtak av OEEC beregnet på et annet grunnlag.

Tabell 7. *Innførselsverdien (uten skip) prosentvis fordelt på viktigere hovedgrupper.*

	Jan.—sept. 1955	Jan.—sept. 1956
Malmer, uedle metaller og arbeider herav	22	23
Maskiner, apparater, transportmidler (uten skip)	19	18
Brenselsstoffer	12	14
Tekstilvarer	11	10
Korn og kornvarer	5	6
Kolonialvarer	5	6
Kjemikalier m. v.	5	5
Oljefrø og fete oljer	3	3
Tre- og treforedlingsprodukter	4	3
Ikke-met.mineraler og arb. herav	2	2
Frukt og grønnsaker	2	2
Andre varer	10	8
I alt (uten skip)	100	100

Av tabell 7 går det fram at det var relativt små endringer i sammensetningen av vareinnførselen fra 1955 til 1956 (se også tabell B i tabellverket, side *5). Brenselsstoffenes andel av den totale innførselsverdi gikk opp fra 12 prosent i januar—september 1955 til 14 prosent i samme periode 1956. Det var også øking i prosentandelen til malmer, uedle metaller og arbeider herav, korn og kornvarer og kolonialvarer. Gruppene maskiner, apparater og transportmidler (unntatt skip), tekstilvarer og tre- og treforedlingsprodukter hadde derimot litt lavere innførselsandel i 1956 enn året før.

Tabell 8. *Prosentvis endring i innførselsverdi, volumtall og pristall fra januar—september 1955 til januar—september 1956 for viktigere indeksgrupper.*

	Innførselsverdi	Volumindeks	Prisindeks
	%	%	%
Maskiner og apparater	— 4	+ 4	— 7
Uedle metaller, rå og halvforarbeidde	+ 12	— 6	+ 19
Malmer og slagg	+ 20	+ 5	+ 15
Brenselsstoffer	+ 25	+ 15	+ 13
Oljefrø og fett	— 6	— 7	+ 1
Spinnestoffer, garn og tråd	+ 1	+ 8	— 8
Tøyer, klær og andre manufakturvarer	+ 7	+ 8	–
Korn og kornvarer[1]	+ 5	+ 2	–
Kolonialvarer	+ 17	+ 20	— 3
Frukt og grønnsaker	+ 6	+ 1	+ 5
I alt uten skip[2]	+ 9	+ 5	+ 4

[1] Indeksgruppen omfatter ikke mais og durra.
[2] Unntatt varer utenom handelsstatistikken.

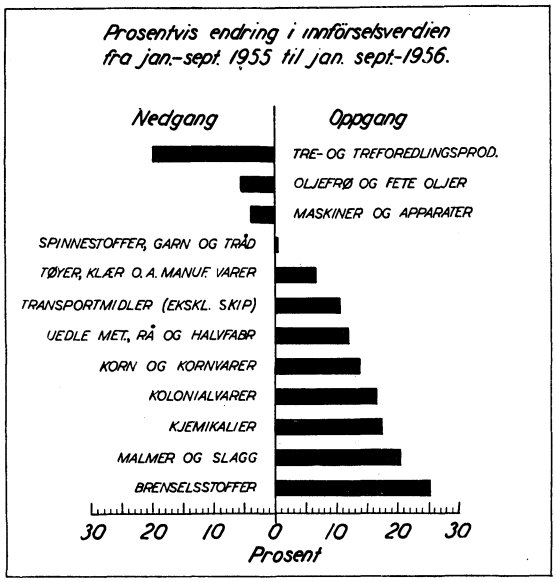

Fig. 9.

Ser vi på endringene i innførselsverdien for de forskjellige varegrupper (tabell 8), finner vi den største prosentvise verdiøking for brenselsstoffer, malmer og slagg, uedle metaller og kolonialvarer. Økingen i brenselsimporten utgjorde alene 30 prosent av den totale stigning i importverdien. Det var nedgang i importverdien for oljefrø og fett og for maskiner og apparater.

For brenselsstoffer lå innførselsverdien i alle måneder i de tre første kvartaler av 1956 høyere enn i de tilsvarende måneder foregående år, og for hele perioden viste importverdien en øking på ikke mindre enn 25 prosent. Nær halvparten av stigningen skyldtes høyere priser. Av den samlede øking i de innførte mengder av brenselsstoffer falt vel 60 prosent på steinkull, antrasitt og koks. Ellers var det særlig importvolumet av tyngre fyringsoljer som gikk opp.

Av malmene var det særlig manganmalm som viste stigning i importverdi. Dette skyldtes i første rekke en sterk øking i de innførte mengder, men også prisen gikk betydelig opp. Det var videre forholdsvis sterk øking i innførselsverdien av krommalm, mens sinkmalm viste nedgang i innførselsverdi fra januar—september 1955 til samme periode 1956.

Innførselsverdien for gruppen uedle metaller og arbeider herav viste i 1956 store variasjoner fra måned til måned. Særlig i januar, april og juni var innførselen stor sammenliknet med de tilsvarende måneder i 1955. For hele perioden januar—september sett under ett lå innførselsverdien i 1956 om lag 12 prosent høyere enn i 1955. Det ble i første rekke innført mer nikkelkoppermatte til leieforedling. Til tross for nedgang i de innførte mengder, steg innførselsverdien også for jern- og stålplater, båndjern, rått kopper og kopper- og bronsetråd. For hele denne gruppen sett under ett gikk importvolumet ned med 6 prosent, og verdiøkingen kan således i sin helhet tilskrives høyere priser.

Den sterke stigning i innførselsverdien for kolonialvarer var først og fremst en følge av økte importmengder av kaffe og farin. Prisene gikk i gjennomsnitt noe ned. Innenfor gruppen korn og kornvarer var det en betydelig stigning i innførselen av durra og bygg, mens de innførte mengder av hvete og mais viste nedgang.

Det var en svak verdistigning i importen av spinnestoffer, garn og tråd, og en noe større oppgang for tøyer, klær og andre manufakturvarer. For begge grupper var det de innførte mengder som økte, mens prisene i gjennomsnitt gikk en del ned for den første gruppen og holdt seg på et uforandret nivå for den siste.

Stigningen i innførselsverdien av transportmidler falt for størstedelen i månedene april—juni og skyldtes særlig økt innførsel av fly og deler til fly. Det ble også innført betydelig flere nye varebiler enn året før. Innførselen av nye personbiler og nye lastebiler gikk derimot ned.

Både for ikke-elektriske og elektriske maskiner og apparater var innførselsverdien noe lavere i 1956 enn foregående år. Særlig var det nedgang i innførselsverdien av båtmotorer, til tross for at det innførte antall av slike motorer gikk betydelig opp.

Utførselen av viktigere varer.

I de 9 første måneder av 1956 ble det utført varer utenom skip for i alt 3 678 mill. kr. Sammenliknet med tilsvarende periode i 1955 svarer dette til en øking på 478 mill. kr. eller 15 prosent. Ikke mindre enn halvparten av verdistigningen skyldes økt utførsel av rå og halvforarbeidde metaller.

Fordelingen av utførselen på hovedgrupper av varer er gitt i tabell 9 og i tabell C i tabellverket (side *6). Det som først og fremst springer i øynene er at gruppen rå og halvforarbeidde metaller har økt sin relative andel i utførselsverdien fra 20 prosent i perioden januar—september 1955 til 24 prosent i samme tidsrom 1956, og derved for første gang har gått forbi treforedlingsproduktene som den verdimessig viktigste varegruppe i eksporten. Treforedlingsproduktenes andel i utførselsverdien gikk ned fra 24 prosent i 1955 til 21 prosent i 1956. Den tredje største varegruppe er fisk og fiskehermetikk. Gruppens andel i utførselsverdien gikk ned fra 16 prosent i 1955 til 15 prosent i 1956. Tilsammen utgjorde eksporten under de tre nevnte varegrupper 60 prosent av den samlede utførselsverdi i de 9 første måneder av 1956. Dette var samme prosentandel som foregående år. Skip er da ikke medregnet.

Tabell 9. *Utførselsverdien (uten skip) prosentvis fordelt på viktigere hovedgrupper.*

	Jan.—sept. 1955	Jan.—sept. 1956
Metaller, rå og halvforarbeidede	20	24
Tremasse og cellulose, papir og papp	24	21
Fisk og fiskehermetikk	16	15
Dyre- og plantefett, olje og voks	6	6
Gjødning	6	5
Fôrstoffer	5	4
Malmer og slagg	4	4
Kjemikalier	4	4
Huder, skinn og lær	2	2
Tekstilvarer	2	2
Tre, kork og arbeider herav	2	2
Matvarer fra landbruket	1	2
Rå eller mindre bearbeidde ikke-metalliske mineraler	1	1
Andre varer	7	8
I alt (uten skip)	100	100

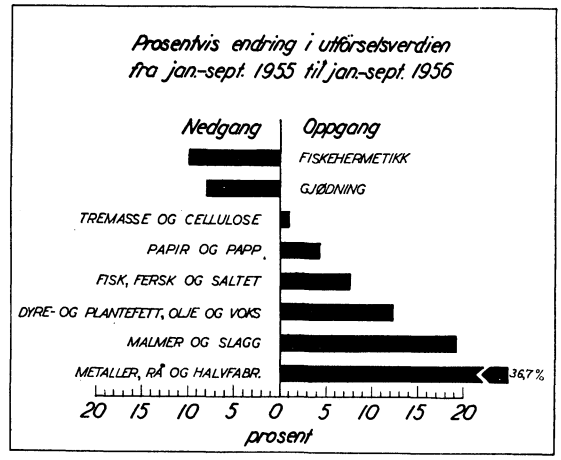

Fig. 10.

Av andre viktige varegrupper i eksporten gikk gjødningens andel i samme tidsrom ned fra 6 til 5 prosent. Fôrstoffenes andel sank fra 5 til 4 prosent.

Tabell 10 viser de prosentvise endringer i utførselsverdien fra januar—september 1955 til samme tidsrom i 1956 for de viktigste varegrupper som er spesifisert i indeksberegningene for utførselen. Tabellen viser dessuten de prosentvise endringer i volum- og prisindeksene for utførselen i løpet av samme periode. Det framgår her at den kraftige stigning i utførselen av rå og halvforarbeidde metaller kan tilskrives både økt volum og høyere priser. I alle årets måneder var utførselen av metaller større enn i noen måned i 1955. Utførselsvolumet av ferrolegeringer økte med 20 prosent og den utførte mengde aluminium med 46 prosent.

Tabell 10. *Prosentvis endring i utførselsverdi, volumtall og pristall fra januar—september 1955 til januar—september 1956 for viktigere indeksgrupper.*

	Utførsels-verdi	Volum-tall	Pris-tall
	%	%	%
Tremasse og cellulose	+ 1	— 3	+ 4
Papir og papp	+ 4	+ 2	+ 2
Malmer og slagg	+ 19	+ 11	+ 8
Metaller, rå og halvforarbeidde	+ 37	+ 19	+ 16
Fisk, fersk og saltet	+ 8	+ 9	— 1
Fiskehermetikk	— 10	— 12	+ 2
Dyre- og plantefett, olje og voks	+ 12	+ 4	+ 9
Gjødning	— 8	— 4	— 4
I alt uten skip	+ 15	+ 8	+ 5

Av ferrolegeringene har ferrosilisium og ferrosilicomangan vist særlig sterk volumøking. Ferrosilisium ble solgt til lavere priser enn i 1955, slik at utførselsverdien for dette metall i de 9 første måneder av 1956 bare var om lag 2 mill. kr. større enn i samme periode 1955. Derimot har prisene på andre ferrolegeringer til dels ligget betydelig over fjorårets. Utførselen av sink og nikkel var noe større enn i 1955, og prisene var gode.

Tabell 11. *Utførsel av viktigere malmer og metaller.*

	Januar—september 1955			Januar—september 1956		
	Mengde 1000 tonn	Verdi mill. kr.	Pris pr. tonn kr.	Mengde 1000 tonn	Verdi mill. kr.	Pris pr. tonn kr.
Jernmalm	838,2	59,0	70	962,3	75,9	79
Svovelkis	332,6	34,8	105	330,0	37,3	113
Ferrosilisium	60,1	50,7	844	75,4	52,6	698
Ferrokrom	18,8	40,3	2 136	17,2	46,8	2 722
Ferromangan	49,3	61,5	1 247	53,8	72,1	1 340
Ferrosilicomangan	23,6	24,8	1 048	36,3	43,0	1 184
Rått kopper	9,7	55,1	5 678	10,4	57,7	5 546
Rått aluminium	41,2	126,3	3 068	60,3	211,2	3 504
Rå sink	23,6	42,7	1 808	25,8	50,9	1 975
Rå nikkel	12,7	133,1	10 466	14,2	171,5	12 048
I alt	1 409,8	628,3	..	1 585,7	819,0	..

Tabell 12. *Utførsel av papirmasse, papir og papp og arbeider herav.*

	Januar—september 1955			Januar—september 1956		
	Mengde 1000 tonn	Verdi mill. kr.	Pris pr. tonn kr.	Mengde 1000 tonn	Verdi mill. kr.	Pris pr. tonn kr.
Mekanisk masse[1]	312,2	156,9	503	311,0	176,4	567
Kjemisk masse[1]	211,1	248,9	1 179	197,8	234,1	1 184
Papp og kartong[2]	30,2	41,6	1 379	26,6	36,9	1 388
Avispapir	98,8	95,5	966	115,8	119,5	1 032
Pakkpapir	41,7	69,1	1 657	37,8	64,9	1 716
Trykkpapir og skrivepapir[2]	63,5	101,6	1 598	63,5	99,3	1 564
Greaseproof og pergamyn	18,7	35,1	1 875	20,7	39,8	1 920
Annet papir og papp og arbeider herav	5,8	9,7	1 671	5,4	7,9	1 463
I alt	782,0	758,4	..	778,6	778,8	..

[1] Beregnet tørrvekt.
[2] Skrive- og trykkartong inngår i tallene for trykkpapir og skrivepapir.

Utførselsverdien for gruppen malmer og slagg økte med 26 mill. kr. eller 19 prosent. Jernmalm og svovelkis er de viktigste varene i denne gruppen, men det eksporteres også koppermalm, kopperskjærstein og andre uedle malmer til betydelige beløp. I januar—september 1956 ble det utført 15 prosent mer jernmalm enn i samme tidsrom året før, og prisene var gjennomsnittlig 13 prosent høyere.

Utførselen av svovelkis har vært hemmet av arbeidskonflikter, og den var noe lavere enn foregående år. Prisene har imidlertid steget, slik at utførselsverdien for svovelkis gikk opp fra 1955 til 1956.

Også i treforedlingsindustrien har det vært produksjonstap som følge av arbeidskonflikter. Det samlede utførselsvolum ble likevel omtrent som i januar—september 1955, og verdien økte med 2,5 prosent. Dette resultat må i sin helhet tilskrives utførselen av tremasse og avispapir. Som følge av det raskt økende forbruk i verden av avispapir har etterspørselen etter disse produkter økt sterkt, og prisene har steget. Det ble i januar—september 1956 utført 800 tonn mindre tremasse enn i samme periode foregående år, men verdien var 19,5 mill. kr. større. I samme tidsrom ble det utført 17 prosent mer avispapir til en verdi som lå 25 prosent høyere enn i 1955.

Utførselen av andre papirkvaliteter var lavere enn i 1955. Det samme var tilfelle med utførselen av cellulose.

Tabell 13. *Utførsel av fisk og fiskeprodukter.*

	Jan.—sept. 1955		Jan.—sept. 1956	
	Mengde 1000 t.	Verdi mill. kr.	Mengde 1000 t.	Verdi mill. kr.
Fersk og frossen sild	112,0	55,5	100,9	52,2
Fersk og frossen fisk og filet ..	37,8	91,7	33,5	81,0
Tørrfisk	15,9	71,5	21,4	90,1
Klippfisk	31,0	115,6	39,1	135,3
Saltet sild	83,9	68,1	80,9	71,0
Saltet fisk	0,1	0,3	1,5	2,5
Røykt sild og fisk	2,4	3,4	2,8	3,9
Skalldyr	1,9	15,2	2,1	18,1
Hermetikk	23,9	109,0	21,5	98,4
Sild- og fiskemjøl	129,4	152,6	135,9	156,7
Rå sildolje	4,0	6,4	1,3	2,1
Dampmedisintran	3,8	10,0	4,6	10,9
Annen tran	7,0	14,5	9,3	16,6
Saltet torskerogn	3,4	4,7	2,8	3,1
Andre fiskeprod.	5,9	4,9	9,0	7,0
I alt ...	462,4	723,4	466,6	748,9

Når utførselen av fisk og fiskeprodukter (tabell 13) har økt med vel 25 mill. kr., skyldes det i det alt vesentlige større salg av tørrfisk til Britisk Vest-Afrika og Italia og betydelig større utførsel av klippfisk til Portugal. Utførselen av tørrfisk var i januar—september 1956 nær 19 mill. kr. større enn i samme periode 1955, og utførselen av klippfisk 20 mill. kr. større. Prisene på de viktigste kvaliteter tørrfisk og klippfisk var lavere enn i 1955.

Det rike vintersildfisket økte utførselen av sildmjøl. Derimot var utførselen av fersk, frossen og saltet sild mindre enn i 1955. Det samme gjaldt fersk og frossen fisk og filet. Utførselsverdien for fiskehermetikk gikk ned med 10 prosent, som følge av at det i januar—september 1956 ble utført knapt halvparten så mye røykt brisling i olje som i samme tidsrom året før.

Ellers har utførselsverdien for gruppen dyre- og plantefett, olje og voks gått opp med 12 prosent, noe som kan tilskrives både høyere priser og større utførselsvolum. Utførselen av gjødning gikk ned med 16 mill. kr. eller 8 prosent. Dette skyldtes både prisfall og mindre utførte mengder.

Som det framgår av tabell 9 har gruppen «Andre varer» økt sin relative andel av utførselsverdien fra 7 prosent i januar—september 1955 til 8 prosent i samme periode 1956. Økningen gjelder i første rekke maskiner og apparater.

Utenrikshandelens fordeling på land.

I perioden januar—september 1956 var fordelingen av vår utenrikshandel på de enkelte land noe endret sammenliknet med samme periode året før. Således ble det innført for relativt mindre beløp fra Europa, Sør-Amerika og Asia, mens Nord- og Mellom-Amerika og Afrika økte sin relative andel i innførselsverdien. Europas, Sør-Amerikas og Oseanias andel i utførselsverdien er gått noe ned, mens de andre verdensdelene økte sin andel tilsvarende.

Tabell 15 viser inn- og utførselsverdien prosentvis fordelt på land. Denne fordeling er i høy grad avhengig av endringer i de relative priser. Tabellen viser imidlertid at blant de viktigste produksjonsland er Sveriges andel i innførselsverdien gått ned fra 17 til 13 prosent, mens Vest-Tysklands andel er økt fra 14 til 18 prosent. Denne endringen henger i det alt vesentlige sammen med skipsinnførselen.

Verdien av innførselen fra land tilsluttet Den europeiske betalingsunion (EPU) var i de tre første kvartaler i 1956 ca. 7 prosent høyere enn i samme periode året før. Stigningen er noe mindre enn for den totale innførselsverdi, slik at EPU-landenes relative andel i innførselen gikk ned fra 76 prosent i 1.—3. kvartal 1955 til 74 prosent i samme periode 1956.

Samtidig økte utførselsverdien til EPU-landene med 18 prosent, mens deres andel i den samlede utførselsverdi gikk ned fra 72 til 71 prosent.

Underskottet i handelen med EPU-området utgjorde i januar—september 1956 i alt 1 836 mill. kr. eller 145 mill. kr. mindre enn i 1955. Underskottet utgjorde 79 prosent av det samlede underskott i varebyttet med utlandet.

Av europeiske land som står tilsluttet EPU, svarte Storbritannia og Nord-Irland, Sverige og Vest-Tyskland for 69 prosent av innførselen fra hele EPU-området i tiden januar—september 1956. I samme tidsrom utgjorde deres andel av utførselsverdien 58 prosent. De tilsvarende tall for 1955 var henholdsvis 68 og 59 prosent.

I de ni første måneder i 1956 var innførselen fra Storbritannia og Nord-Irland 115 mill. kr. eller 10 prosent større enn i samme tidsrom året før. Innførselen av skip steg med 62 mill. kr. og innførselen av brenselsstoffer, smøreoljer o. l. med 63 mill. kr. Innførselen av maskiner og uedle metaller var noe mindre i 1956 enn året før.

I samme tidsrom økte vår utførsel til Storbritannia og Nord-Irland med 47 mill. kr. eller 6 prosent. Økingen kan i sin helhet tilskrives økt utførsel av uedle metaller.

I 1955 var Sverige vår nest største handelspartner. Denne plassen er nå inntatt av Vest-Tyskland. I de ni første måneder i 1956 gikk

Tabell 14. *Innførselen og utførselen[1] fordelt på land og valutaområder jan.—sept. 1955 og jan.—sept. 1956.* *(Mill. kr.)*

	Januar—september 1955			Januar—september 1956		
	Innførsel	Utførsel	Innførsels-overskott	Innførsel	Utførsel	Innførsels-overskott
Land tilsluttet Den europeiske betalingsunion (EPU)	4 413,9	2 433,0	1 980,9	4 710,8	2 874,6	1 836,2
Andre land i Europa[2]	336,1	349,9	— 13,8	375,3	441,0	— 65,7
Land som tilhører dollarområdet	871,4	379,5	491,9	1 064,7	516,7	548,0
Øvrige land[3]	206,9	201,8	5,1	227,7	209,0	18,7
I alt	5 828,3	3 364,2	2 464,1	6 378,5	4 041,3	2 337,2
Land tilsluttet Organisasjonen for europeisk økonomisk samarbeid[4]	4 361,0	2 254,5	2 106,5	4 645,2	2 693,9	1 951,3

[1] Innførsel etter produksjonsland, utførsel etter forbruksland.
[2] Finnland, Spania og de østeuropeiske land.
[3] Oversjøiske land som ikke går inn under EPU, OEEC eller dollarområdet.
[4] OEEC: EPU unntatt Indonesia og følgende sterlingland: Sør-Afrika-Sambandet, Sør-Vest-Afrika, Rhodesia og Nyasaland, Libya, Burma, Ceylon, India, Irak, Pakistan, Jordan, Australsambandet og New Zealand.

innførselen derfra opp med 326 mill. kr. eller 39 prosent sammenliknet med tilsvarende periode i 1955. Av denne økingen skyldtes i alt 227 mill. kr. økt innførsel av skip. Innførselen av uedle metaller gikk opp med 43 mill. kr. og innførselen av brenselsstoffer med 120 mill. kr.

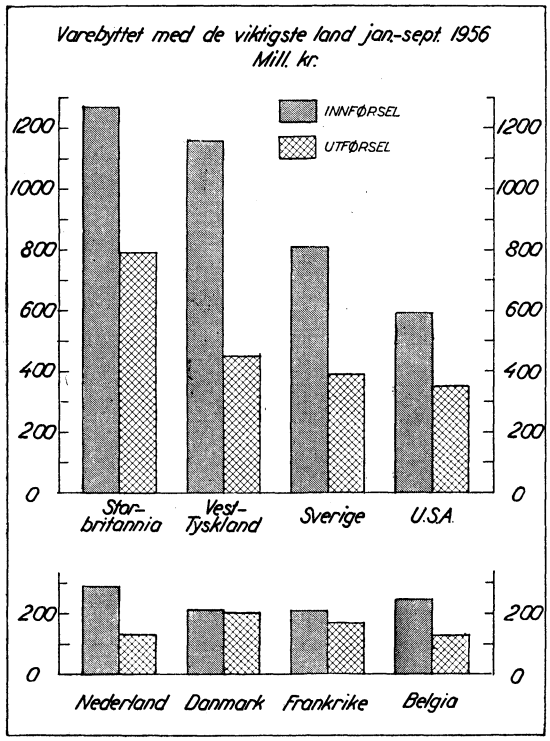

Fig. 11.

Det ble videre innført kjemiske råstoffer og forbindelser for 12 mill. kr. mer enn i 1955.

Verdien av vår utførsel til Vest-Tyskland økte samtidig med 78 mill. kr. eller 21 prosent. Økingen henger hovedsakelig sammen med økt utførsel av malmer og metaller og skip. Utførselen av fôrstoffer og dyre- og plantefett til Vest-Tyskland var noe mindre enn i 1955.

På grunn av betydelig mindre skipsinnførsel sank vareinnførselen fra Sverige med 189 mill. kr. eller 19 prosent fra januar—september 1955 til samme periode 1956. Innførselen av uedle metaller økte derimot med 30 mill. kr. Det var videre noe mindre innførsel av trelast og papirmasse i 1956 enn året før, mens andre større varegrupper ikke viste nevneverdige endringer i innførselsverdien.

Utførselen til Sverige økte i samme tidsrom med 100 mill. kr. eller 34 prosent. Foruten skip var det stor øking i utførselen av uedle metaller. Således økte utførselen av aluminium og aluminiumslegeringer med 21 mill. kr. Det var ellers større utførsel av fisk, gjødning og tekstiler.

I varebyttet med de andre europeiske land som står tilsluttet EPU, hadde Norge et underskott på i alt 397 mill. kr. i de tre første kvartaler i 1956. Av dette falt på Nederland 150 mill. kr., på Belgia og Luxembourg 110 mill. kr. og på Frankrike 48 mill. kr. Norge hadde overskott i varebyttet med Hellas, Italia, Østerrike, Tyrkia, Portugal, Eire og Island.

I handelen med de europeiske land som ikke er medlemmer av EPU, dvs. landene i Øst-Europa, Finnland og Spania, har innførsels-

Tabell 15. *Inn- og utførselsverdien prosentvis fordelt på land.*

Produksjonsland/ forbruksland	Innførsel jan.—sept.			Utførsel jan.—sept.		
	1938[1]	1955	1956	1938[1]	1955	1956
Europa	71,4	76,3	74,8	79,5	74,4	74,1
Afrika	1,9	2,1	2,4	3,2	6,0	6,1
N.-Amerika, Mellom-Amerika og Vest-India	16,1	15,8	17,4	8,9	9,9	10,5
Sør-Amerika	3,1	3,2	3,1	2,6	4,5	4,1
Asia	7,2	2,4	2,1	4,1	3,0	3,4
Oseania	0,3	0,2	0,2	0,8	2,2	1,8
For ordre ..	–	–	–	0,9	–	–
Belgia og Luxembourg	3,3	3,7	3,9	2,9	2,6	3,4
Danmark ..	3,7	3,6	3,4	4,4	5,5	5,1
Finnland ...	0,5	1,0	0,5	1,5	2,4	2,5
Frankrike ..	2,7	3,6	3,4	7,1	4,1	4,3
Italia	1,9	1,2	1,1	3,2	2,3	2,1
Nederland..	3,3	5,4	4,5	2,7	3,3	3,4
Polen	1,9	0,2	0,7	1,3	0,5	0,9
Portugal ...	0,5	0,3	0,2	2,1	0,7	1,0
Sovjet-Samv.	1,7	1,7	1,5	2,1	2,4	3,4
Spania	0,4	1,2	0,8	1,1	2,0	1,5
Storbrit. og N.-Irland	16,2	19,8	19,9	23,7	22,3	19,7
Sveits	1,0	1,0	1,1	0,7	0,7	0,7
Sverige	11,1	17,1	12,7	8,9	8,9	9,8
Tsjekkoslov.	2,0	0,8	1,0	1,1	1,3	1,1
Vest-Tyskland..	18,8	14,3	18,2	15,8	11,4	11,4
Øst-Tyskland..		0,6	0,8		1,4	1,1
Sør-Afrika-Sambandet	0,1	0,2	0,4	0,7	1,1	0,8
Canada	3,7	4,1	5,1	0,3	0,4	0,4
Sambandsstatene ..	10,2	8,8	9,4	7,9	8,2	8,6
Argentina ..	1,9	0,2	0,3	1,3	0,4	0,3
Brasil	0,4	2,0	2,2	0,7	3,3	2,9
China og Hong Kong	0,6	0,2	0,3	0,4	0,2	0,3
India, Pakistan, Burma	1,1	0,2	0,3	0,8	1,3	1,4
Indonesia ..	2,0	0,2	0,1	0,2	0,4	0,2
Austral-Sambandet ..	0,2	0,1	0,1	0,7	1,9	1,5
Andre land.	10,8	8,5	8,1	8,4	11,0	12,2
I alt....	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

[1] Januar—oktober.

verdien økt med 39 mill. kr. og utførselsverdien med 91 mill. kr. fra januar—september 1955 til samme periode 1956. I varebyttet med disse landene hadde Norge et overskott på 66 mill. kr.

Innførselen av trelast fra Finnland var i 1956 betydelig mindre enn året før, og innførselsverdien gikk derfor ned med 28 mill. kr. Samtidig økte utførselen til Finnland med 20 mill. kr., noe som for en stor del skyldtes økt utførsel av skip, gjødning og uedle metaller.

Innførselen fra Sovjet-Samveldet viste ingen nevneverdig verdimessig endring, men vår utførsel dit økte i de ni første måneder i 1956 med 56 mill. kr. eller 68 prosent sammenliknet med samme tidsrom 1955. Økingen i utførselsverdien falt først og fremst på fett og oljer, men det var også større utførsel av fisk og fiskevarer, aluminium og kunstige spinnestoffer.

Også samhandelen med de andre øst-europeiske land var større i 1956 enn året før, mens derimot handelen med Spania var betydelig mindre.

Dollarområdets andel i vår utenrikshandel har økt. Fra januar—september 1955 til samme periode 1956 økte innførselsverdien med 193 mill. kr. og utførselsverdien med 137 mill. kr. Områdets andel i innførselsverdien gikk derved opp fra 15 til 17 prosent, og dets andel i utførselsverdien gikk opp fra 11 til 13 prosent.

Stigningen i innførselsverdien henger vesentlig sammen med økt innførsel av frukt, brenselsstoffer, maskiner og transportmidler fra Sambandsstatene og større innførsel av korn og uedle metaller, særlig nikkelkoppermatte, fra Canada. Det ble videre hjemført skip fra Panama for 23 mill. kr. mer enn i 1955.

Økingen i utførselen til dollarområdet skyldes større salg av fisk, nikkel og aluminium til Sambandsstatene, og at det i 1956 ble utført skip til Liberia for 43 mill. kr. mer enn i 1955.

I handelen med andre oversjøiske land, dvs. land utenom Europa som ikke tilhører EPU eller dollarområdet, viste innførselsverdien en stigning på 10 prosent fra januar—september 1955 til samme periode 1956, mens utførselsverdien steg med knapt 4 prosent. Underskottet i varebyttet med disse landene økte fra 5 mill. kr. i 1955 til 19 mill. kr. i 1956.

Betalingsbalansen overfor utlandet.

Kapitalbalansen overfor utlandet for de 3 første kvartaler 1956 viser en øking i fordringene på utlandet på 123 mill. kr. utover økingen i gjelden til utlandet. Denne netto fordringsøking eller gjeldsnedgang overfor utlandet skal pr. definisjon være lik overskottet på driftsbalansen overfor utlandet, som igjen er lik differansen mellom de løpende valuta-

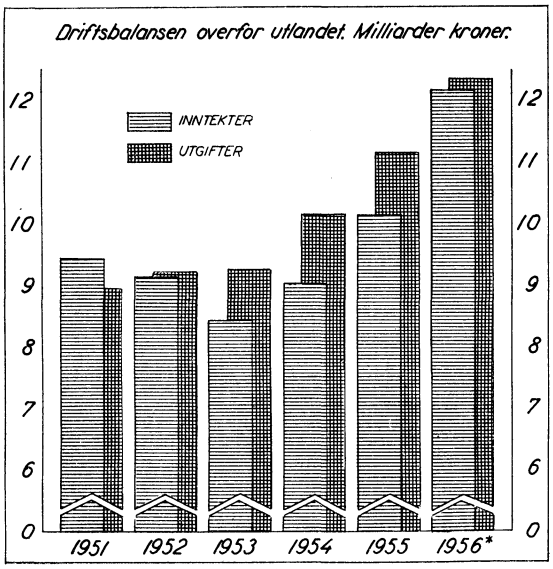

Fig. 12.

inntekter og -utgifter. På grunn av at tallene til betalingsbalansen skriver seg fra en rekke ulike kilder, er det imidlertid så å si ugjørlig å få disse to saldopostene til å stemme. Istedenfor overskott viser således driftsbalansen for de 3 første kvartaler 1956 et underskott på 20 mill. kr., altså i alt vel 140 mill. kr. mindre i netto inntekt enn saldoen på kapitalbalansen skulle tilsi. Denne uforklarte differansen kan skrive seg fra at gjeldsøkingen overfor utlandet har vært større enn det tallene på kapitalbalansen viser. Men det kan også hende at tallene for utgiftene på driftsbalansen er for store. Det

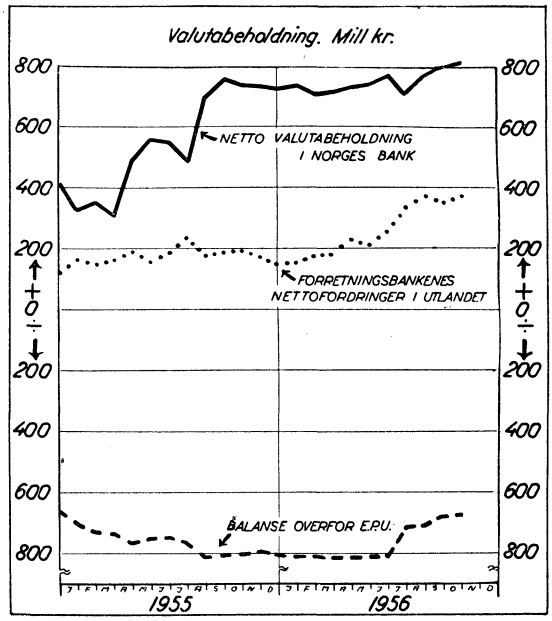

Fig. 13.

er ennå dessverre umulig å si noe nærmere om hva som er mest riktig av tallet for saldoen på kapitalbalansen og tallet for saldoen på driftsbalansen. De undersøkelser som det har vist seg nødvendig å foreta for å få klarlagt dette problemet, er svært omfattende og tidkrevende, og det vil ennå ta en tid før de blir ferdige.

Norges Bank, valutabankene, rederiene og forsikringsselskapene økte sine valutabeholdninger med 387 mill. kr. i løpet av de 3 første kvartalene av 1956. Dessuten ga rederne lån til utlandet ved skipseksport for tilsammen 47 mill. kr. Videre betalte det offentlige 208 mill. kr. i avdrag på gjeld til utlandet. Av dette utgjør 134 mill. kr. avdrag på EPU-gjeld, vesentlig kontantbetalinger i samband med konsolideringsavtalen av 30. juni 1956. De kjente private avdrag på utenlandske lån utgjør 47 mill. kr. Den samlede långiving og avbetaling på gjeld til utlandet utgjør således 689 mill. kr. På den annen side ble det av rederiene lånt 402 mill. kr. i samband med import av skip, og andre kjente private låneopptak utgjorde i alt 90 mill. kr. Offentlige låneopptak beløp seg til 23 mill. kr.[1] Annen kjent kapitalinntekt på netto 51 mill. kr. skriver seg fra inntekt ved reduksjon av ulike nettotilgodehavender i utlandet. I alt beløper da opplåningen og inntektene ved reduksjon av tilgodehavender i utlandet seg til 566 mill. kr. Fører vi dette beløpet til fradrag fra långiving og avbetaling av gjeld til utlandet, får vi en differanse på 123 mill. kr. som representerer den før nevnte netto fordringsøking eller gjeldsnedgang overfor utlandet. Det har dessuten sikkert foregått fordrings- og gjeldstransaksjoner som det ikke har lykkes å registrere statistisk, f. eks. kan det også for andre varer enn skip ha skjedd import ved hjelp av utenlandsk kreditt utover den løpende avbetaling på varekreditter for import og utover økingen i norske varekreditter i samband med norsk eksport.

Ved beregningen av underskottet på driftsbalansen blir verdien av all vareimport, bl. a. importen av skip, ført til utgift etter hvert som varene blir levert, og på samme måte blir verdien av alle leveranser til utlandet inntektsført. Dette gjelder også ved vareleveranser mot kreditt. Når valutabeholdningene har steget med 387 mill. kr. samtidig som vi har hatt et driftsunderskott på 20 mill. kr., skyldes det først og fremst at en del av utgiftene på vår

[1] Det er da trukket fra 4 mill. kr., som ifølge de betalingsregler som har vært gjeldende fra 1. august 1955, tilsvarer 25 prosent av overskottet på våre løpende betalinger med EPU. Et land med overskott må yte denne prosentdelen i kreditt. Det nevnte beløpet er blitt avregnet mot vår ikke konsoliderte gjeld.

skipsimport er blitt dekket ved lån i utlandet, slik at de ikke har medført valutauttellinger.

Underskottet på driftsbalansen i 1.—3. kvartal 1956 på 20 mill. kr. er 767 mill. kr. lavere enn i samme periode 1955. Det er også vesentlig lavere enn i januar—september 1953 og 1954, men i 1951 og 1952 viste driftsbalansen overskott i samme periode, selv om vi holder stønadene under Marshall-hjelpen utenfor. Størrelsen på og utviklingen av saldoen på driftsbalansen er i stor grad avhengig av den økonomiske aktivitet i verden. Men også vår egen økonomiske politikk er av avgjørende betydning. Ved en analyse av utviklingen av driftsbalansen måtte vi derfor ta hensyn til begge disse forhold. Nedenfor skal vi imidlertid bare foreta en sammenlikning av perioden 1.—3. kvartal 1955 og 1956.

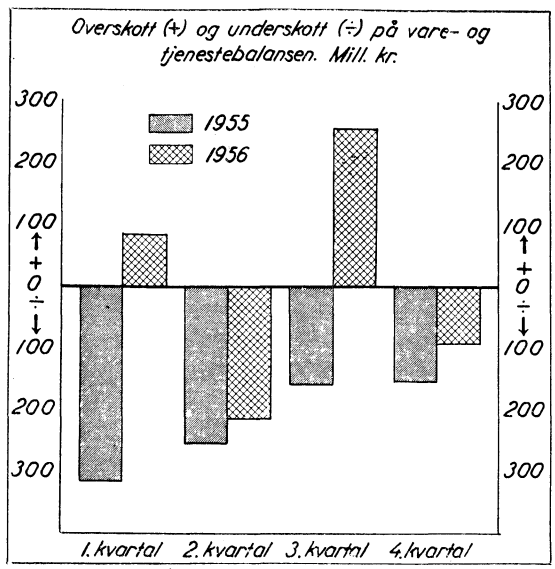

Fig. 14.

Vare- og tjenestebalansen viste et overskott på 71 mill. kr. i januar—september 1956 eller en netto inntektsøking på 805 mill. kr. fra samme tidsrom 1955. Det er et resultat av både pris- og mengdeendringer.

Netto inntektsøkingen på vare- og tjenestebalansen skyldes først og fremst oppgangen i nettofraktinntektene, som er beregnet til 575 mill. kr. eller 38 prosent. Tonnasjen hadde en tilvekst medregnet nedgang i opplag på rundt 8 prosent. Den fraktede godsmengde har trolig steget noe mer. Det kan således være rimelig å anta at mengdeendringer har bidratt med om lag en fjerdedel og prisendringer med tre fjerdedeler til oppgangen i nettofraktene.

Importoverskottet for skip har gått ned med 69 mill. kr. fra 1.—3. kvartal 1955 til samme periode 1956. Mens volumet av skipsimporten økte med om lag 14 prosent, var det en nedgang på rundt 3 prosent i de gjennomsnittlige importpriser. De fleste av de skipene som ble kontrahert under Korea-boomen til høye priser ble levert innen utgangen av 1955. Importen i januar—september 1956 besto vesentlig av skip kontrahert senere og til lavere priser. På den andre siden utgjør tørrlastskipene en større del av importen i 1.—3. kvartal 1956 enn i samme periode 1955, og da slike skip er dyrere pr. tonn enn tankskip, virker dette til å trekke gjennomsnittsprisene oppover. Eksporten av skip består hovedsakelig av eldre tonnasje solgt til utenlandske rederier eller til opphogging. Salgene til utenlandske rederier som utgjør det meste av eksporten, er økt om lag 50 prosent, mens gjennomsnittsprisene viste en noe mindre oppgang.

Nettoimporten av varer (uten skip) etter handelsstatistikken var 56 mill. kr. lavere i 1.—3. kvartal 1956 enn i samme kvartaler 1955. Eksportverdien steg med 478 mill. kr. og importverdien med 422 mill. kr. Eksportvolumet viste en oppgang på noe over 8 prosent eller vel en halv gang mer enn den prosentvise øking i importvolumet. Men da importverdien er om lag halvannen gang så stor som eksportverdien, betyr det at omtrent hele verdien av volumøkingen i eksporten går med til å dekke verdien av oppgangen i importvolumet. Det ser således ut til at det er prisutviklingen som har vært årsaken til størstedelen av nedgangen i verdien av nettoimporten av varer etter handelsstatistikken. Bytteforholdet, som er lik forholdet mellom eksportprisindeksen og importprisindeksen, viste en oppgang på et par prosent. Imidlertid har både eksport- og importprisene steget, og en slik alminnelig oppgang i prisnivået virker i seg selv til å øke importoverskottet, siden som nevnt importverdien er vesentlig høyere enn eksportverdien.

Nettoeksporten av varer utenom handelsstatistikken viste en øking på 30 mill. kr. fra januar—september 1955 til samme periode 1956. Samlet gikk derfor importoverskottet av varer (uten skip) ned med 86 mill. kr. Den dominerende posten for eksport utenom handelsstatistikken, nemlig eksport av hvalolje direkte fra feltet, steg noe. Det skyldes høyere oljepriser, mens eksportert mengde har gått ned.

Posten andre tjenester netto viste en øking på 75 mill. kr. Oppgangen skriver seg fra utviklingen på en rekke forskjellige poster. Eksporten under NATO's fellesfinansierte bygge- og anleggsprogram (dvs. bygge- og anleggsarbeider i Norge finansiert med NATO-midler) gikk ned til vel halvparten. Denne posten var tidligere tatt med under vareutførsel utenom handelsstatistikken.

Tabell 16. *Betalingsbalansen overfor utlandet for 1.—3. kvartal 1955 og 1956. Mill. kr.*

	1955	1956			
	1.–3. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.	1.–3. kv.
I. Driftsbalansen.					
A. Vare- og tjenestebalansen.					
1. Inntekter:					
Vareutførsel (uten skip) etter handelsstatistikken fob	3 200	1 261	1 242	1 175	3 678
Vareutførsel utenom handelsstatistikken	180	54	125	8	187
Utførsel av skip	164	96	113	154	363
Nettofraktinntekter av norske skip i utenriksfart	1 505	640	665	775	2 080
Andre tjenester netto	135	57	95	58	210
I alt	5 184	2 108	2 240	2 170	6 518
2. Utgifter:					
Vareinnførsel (uten skip) etter handelsstatistikken cif	4 697	1 680	1 841	1 598	5 119
Vareinnførsel utenom handelsstatistikken	90	19	24	24	67
Innførsel av skip	1 131	326	592	343	1 261
I alt	5 918	2 025	2 457	1 965	6 447
3. Overskott på vare- og tjenestebalansen (1—2)	— 734	83	— 217	205	71
B. Rente- og stønadsbalansen.					
1. Nettostønader fra utlandet	30	7	10	7	24
2. Nettorenter til utlandet	83	36	55	24	115
3. Overskott på rente- og stønadsbalansen (1—2)	— 53	— 29	— 45	— 17	— 91
C. Overskott på driftsbalansen (A3+B3)	— 787	54	— 262	188	— 20
II. Kapitalbalansen.					
A. Inntekter:					
Offentlige lån i utlandet	393	8	–	19	27
Bruttotrekk på kredittkvoten i EPU	129	11	–	— 15	— 4
Rederlån (netto) i utlandet ved skipsimport	449	52	312	38	402
Andre private lån i utlandet	17	11	28	51	90
Annen kjent kapitalinntekt (netto)	42	16	20	15	51
I alt	1 030	98	360	108	566
B. Utgifter:					
Avdrag på offentlige lån i utlandet	76	10	38	26	74
Avdrag på konsolidert gjeld til EPU-land	31	10	10	114	134
Rederlån (netto) til utlandet ved skipseksport	25	37	— 37	47	47
Avdrag på private lån i utlandet	11	7	23	17	47
Øking av netto valutabeholdningen	344	82	144	161	387
I alt	487	146	178	365	689
C. Overskott på kapitalbalansen (A—B)	543	— 48	182	— 257	— 123
III. Uforklart differanse (I C+II C)	— 244	6	— 80	— 69	— 143

På rente- og stønadsbalansen var underskottet på 91 mill. kr. eller 38 mill. kr. større i 1.—3. kvartal 1956 enn i samme kvartaler 1955. Stønadene netto fra utlandet gikk noe ned. Det meste av økingen i underskottet skyldes større netto rentebetalinger til utlandet, og rederienes rentebetalinger på lån på skip er her den posten som viser sterkest oppgang.

Mens driftsbalansen for 1. og 3. kvartal 1956 viste overskott på henholdsvis 54 og 188 mill. kr., var det i 2. kvartal et underskott på 262 mill. kr. Det store underskottet i 2. kvartal skyldtes til dels den store nettoimporten av skip. Nettoimporten av varer uten skip var også høy. Det store driftsoverskottet i 3. kvartal skrev seg både fra de høye nettofraktinntektene og fra at nettoimporten av skip var særlig lav i dette kvartal.

Produksjon og sysselsetting.

Hovedtrekk av produksjonsutviklingen.

Etter foreløpige beregninger økte bruttonasjonalproduktet regnet i løpende priser fra 26,2 milliarder kroner i 1955 til 28,8 milliarder kroner i 1956, eller med 10 prosent. Dette var en noe større oppgang enn fra 1954 til 1955, da økingen var på 6—7 prosent. Det må imidlertid understrekes at disse tallene og de andre hovedtall fra nasjonalregnskapet som er gjengitt i tabell 17, kan bli gjenstand for revisjoner etter hvert som Byrået får inn mer fullstendige oppgaver over produksjonen på de forskjellige områder.

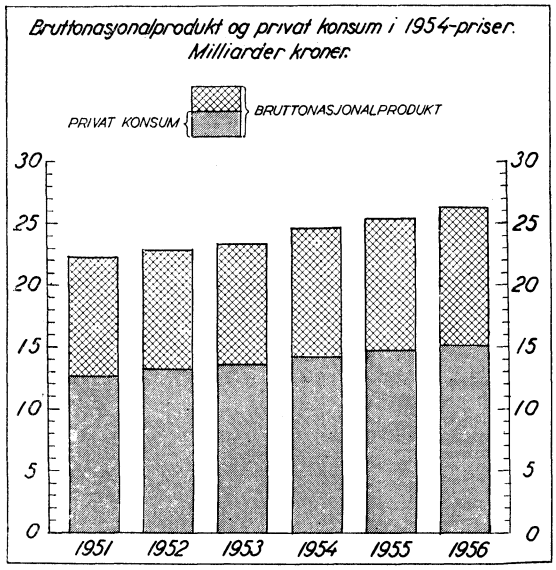

Fig. 15.

De fleste prisene steg i 1956, og tallene for økingen i bruttonasjonalproduktet regnet i løpende priser gir derfor ikke uttrykk for en like stor vekst i det totale produksjonsvolum. Regnet i faste priser (1954-priser) var det etter de foreløpige beregninger en stigning i bruttonasjonalproduktet fra 25,3 milliarder kroner i 1955 til 26,3 milliarder kroner i 1956. Dette utgjør en øking på nærmere 4 prosent, som var noe mer enn året før, da stigningen var vel 3 prosent, og også noe mer enn den gjennomsnittlige vekstprosenten i femårsperioden 1951—55.

Grunnlaget for produksjonsframgangen i 1956 var en oppgang særlig i den utenlandske etterspørsel etter varer og tjenester. Men også den innenlandske etterspørsel var totalt sett stigende, på tross av at bygge- og anleggsvirksomheten ble brakt noe ned i forhold til året før. Etterspørselsøkingen gjorde det mulig å nytte ut den utbygging og rasjonalisering av produksjonsutstyret som har funnet sted i senere år. Også naturforholdene var stort sett gunstige og bidro i høy grad til det gode produksjonsresultat i jordbruk og fiske.

Tabell 17. *Nasjonalproduktet etter anvendelse. Mill. kr.*

	I løpende priser				I 1954-priser			
	1955	1956	Endring 1955—56	Prosentvis endring 1955—56	1955	1956	Endring 1955—56	Prosentvis endring 1955—56
Bruttonasjonalprodukt	26 229	28 842	2 613	10,0	25 293	26 290	997	3,9
Av dette til:								
Bruttoinvestering (inkl. lager)	9 478	9 918	440	4,6	9 338	9 623	285	3,1
Privat konsum	14 897	15 954	1 057	7,1	14 718	15 213	495	3,4
Offentlig konsum	2 742	2 990	248	9,0	2 587	2 581	— 6	—0,2
Eksportoverskott	— 888	— 20	868	97,7	—1 350	—1 127	223	16,5

Bruttoinvesteringen (inkl. lagerendring) regnet i løpende priser økte fra 9,5 milliarder kroner i 1955 til 9,9 milliarder kroner i 1956, eller med ca. 4,5 prosent. En del av økingen skyldtes prisstigningen på investeringsgoder. Regnet i faste priser var den samlede bruttoinvestering (inkl. lagerendring) i 1956 om lag 3 prosent større enn i 1955. Det var den minste prosentvise øking siden 1951. Som vist i avsnittet om «Investering» har utviklingen vært noe forskjellig for ulike investeringsformer.

Det private konsum regnet i løpende priser utgjorde nærmere 16,0 milliarder kroner i 1956 mot 14,9 milliarder kroner året før, dvs. en øking på 7 prosent. I faste priser var økingen ca. 3,5 prosent, som var litt mer enn den gjennomsnittlige konsumøkingen i femårsperioden 1951—55.

Det offentlige konsum regnet i løpende priser økte fra vel 2,7 milliarder kroner i 1955 til knapt 3,0 milliarder kroner i 1956, eller med 9 prosent. I faste priser var det imidlertid praktisk talt uforandret.

Arbeidsmarkedet var ikke fullt så stramt i 1956 som i de siste årene. Ved utgangen av september var det i alt sysselsatt 3 250 flere lønnsmottakere enn et år tidligere. Sysselsettingen gikk betydelig ned i bygge- og anleggsvirksomhet, og ellers var det størst nedgang i jordbruk og personlig tjenesteyting. Tallet på sysselsatte økte mest i varehandel og i offentlig og privat tjenesteyting.

J o r d b r u k e t fikk meget gode avlinger i 1956. Det samlede høstutbyttet er foreløpig anslått til 104 prosent av et middelsår, og avlingen er den største som jordbruket noen gang har hatt. I tørkeåret 1955 ble høstutbyttet 78 prosent av middelsårsavl. Fruktdyrkingen ga en avling av omtrent samme størrelse som rekordåret 1954. Den samlede husdyrproduksjonen var i 1956 noe større enn året før. Etter foreløpige beregninger utgjorde jordbrukets bidrag til nettonasjonalproduktet i 1956 om lag 1470 mill. kr. Sammenliknet med året før var det en oppgang på nærmere 200 mill. kr.

I s k o g b r u k e t ble det i hogstsesongen 1955—56 avvirket anslagsvis ca. 8,4 millioner kubikkmeter bartretømmer til salg. Sesongen før var avvirkingen 7,7 millioner kubikkmeter.

I f i s k e t er årsfangsten i 1956 foreløpig anslått til om lag 1 930 000 tonn, som er 25 000 tonn mer enn i det tidligere rekordåret 1954. Framfor alt ga vintersildfisket godt resultat, og utbyttet av torskefiskeriene ble betydelig bedre enn de siste årene. Men brislingfisket slo feil, og småsildfisket ga mindre fangstmengde enn året før.

Fangstutbyttet i h v a l f a n g s t e n i sesongen 1955—56 ble omtrent som sesongen før. Norske ekspedisjoner produserte 852 000 fat hval- og spermolje mot 869 000 fat i sesongen 1954—55. Det totale verdiutbyttet ble på ca. 245 mill. kr., dvs. en øking på 20 mill. kr. fra foregående sesong.

I i n d u s t r i e n har etter foreløpige beregninger produksjonsøkingen fra 1955 til 1956 vært rundt 6 prosent. Oppgangen var omtrent like sterk i eksportindustri og hjemmeindustri.

Av de enkelte bransjer i eksportindustrien hadde hermetikkindustrien en mindre produksjon enn i noe annet år etter krigen. Det skyldtes råstoffmangel som følge av det svært dårlige brislingfisket i 1956. I treforedlingsindustrien ble produksjonen noe hemmet av streiken i sommer, og alt i alt ble den omtrent som året før. Kraftmangel gjorde at produksjonen av kvelstoffprodukter gikk litt ned. Meget betydelig produksjonsøking var det ved sildoljefabrikkene, som hadde rikelig tilgang på råstoff under det rekordstore sildefisket, og ved aluminiums- og ferrolegeringsverkene, hvor det var kapasitetsutvidelser.

Innenfor hjemmeindustrien økte investeringsvareindustrien sin produksjon med ca. 8 prosent. En betydelig del av økingen skyldtes jernverket i Mo i Rana, som for alvor kom i gang med produksjonen i 3. kvartal 1955. Men det var god produksjonsframgang også i andre bransjer.

Produksjonen i konsumvareindustrien økte med 3—4 prosent. Jamt over gikk produksjonen noe opp i de fleste bransjer, men litt nedgang var det ved tobakksfabrikkene og porselens- og fajansefabrikkene. Tekstilindustrien, som hadde produksjonsnedgang fra 1954 til 1955, økte i 1956 sin produksjon med ca. 5 prosent, men den lå fremdeles 5—6 prosent under nivået i 1951.

E l e k t r i s i t e t s p r o d u k s j o n e n var i 1956 noe over 5 prosent større enn året før. Ugunstige vannforhold gjennom store deler av året hindret en sterkere produksjonsøking.

B y g g e - o g a n l e g g s v i r k s o m h e t e n viste forholdsvis betydelig nedgang fra 1955 til 1956. I gjennomsnitt for de tre første kvartaler gikk sysselsettingen i byggevirksomheten ned med ca. 10 prosent og i anleggsvirksomhet med nesten 7 prosent. Nedgangen var størst for boliger. Det regnes med om lag 28 000 fullførte leiligheter i 1956 mot vel 32 000 året før. Nedgangen i anleggsvirksomheten falt først og fremst på statens anlegg.

I s k i p s f a r t e n økte etter foreløpige beregninger nettoproduktet med 650 mill. kr. fra 1955 til 1956. Av dette kan rundt regnet tre fjerdeparter tilskrives den betydelige oppgangen i fraktratene. Handelsflåten hadde i de tre første kvartaler av 1956 en nettotilvekst på ca. 400 000 tonn. Skipsoppleggene var meget små.

Det foreligger ennå ikke tilstrekkelige oppgaver til å kunne si noe sikkert om hvordan produksjonsframgangen i Norge i 1956 stiller seg sammenliknet med andre land. I 1955 var produksjonsøkingen hos oss relativt sett noe mindre enn i gjennomsnitt for hele Vest-Europa. Det samme gjaldt Storbritannia, Sverige og Danmark. I de sistnevnte landene tyder de tilgjengelige data på at stigningstakten i produksjonen i 1956 falt ytterligere av i forhold til gjennomsnittet for Vest-Europa. Derimot lå produksjonsframgangen i Norge i 1956 etter alt å dømme snarere over enn under det vesteuropeiske gjennomsnittet. For industriproduksjonen her i landet viser den månedlige produksjonsindeks samme prosentvise oppgang som OEEC's indeks viser for alle medlemsland under ett, og erfaringsmessig har månedsindeksen hos oss en tendens til å undervurdere den faktiske produksjonsstigningen. Ellers var produksjonsøkingen i jordbruket betydelig større fra 1955 til 1956 i Norge enn i flertallet av mellom- og søreuropeiske land.

Sysselsettingen.

Fra sommeren 1955 til sommeren 1956 er den naturlige tilvekst til yrkesbefolkningen beregnet til 6 400 personer. Dette var noe mindre enn den tilsvarende beregnede øking fra sommeren 1954 til 1955. Både for menn og kvinner var det nedgang i aldersklassene 20—29 år og 30—39 år. Tilveksten i aldersklassen 15—19 år var noe mindre enn året før.

Det har i 1956 ikke vært store endringer i fordelingen av den samlede yrkesbefolkning på næringer. Etter Arbeidsdirektoratets beregninger er den samlede sysselsetting relativt sett gått litt ned i jordbruk, bygge- og anleggsvirksomhet og personlig tjenesteyting og lit opp særlig i skogbruk, varehandel og annen ikke-personlig tjenesteyting. Økingen i de tjenesteytende næringers andel — bortsett fra personlig tjenesteyting — er en fortsettelse av den langtidsutvikling som tallene for tidligere etterkrigsår viser.

Tabell 18. *Yrkesbefolkningen prosentvis fordelt på næringer.*[1]

	Sommeren		
	1950	1955	1956
Jordbruk	25,6	20,1	19,8
Skogbruk		1,0	1,5
Fiske og fangst	3,9	4,0	4,0
Bergverksdrift m. v.	0,6	0,6	0,7
Industri	24,4	25,7	25,7
Bygge- og anleggsvirksomhet	8,3	8,6	8,2
Kraft- og vannforsyning	0,8	0,8	0,8
Varehandel	9,3	10,3	10,5
Finansinstitusjoner og eiendomsdrift	1,1	1,4	1,4
Sjøtransport	3,7	3,9	4,0
Annen samferdsel	5,2	5,5	5,6
Offentlig administrasjon og forsvar	4,5	5,4	5,1
Offentlig og privat tjenesteyting	6,6	7,4	7,6
Personlig tjenesteyting	6,0	5,3	5,1
I alt	100,0	100,0	100,0

[1] Beregninger foretatt av Arbeidsdirektoratet.

Arbeidsdirektoratets beregninger tyder videre på at den stadige fragang av arbeidskraft fra selvstendig virksomhet og ulønt familiearbeid som har foregått i etterkrigsårene, stoppet opp i 1956. Økingen i den samlede yrkesbefolkning fra 1955 til 1956 var nær dobbelt så stor som økingen i tallet på sysselsatte lønnsmottakere. I alt var det pr. 30. september 1956 sysselsatt 1 032 000 lønnsmottakere.

Arbeidsmarkedet har ikke vært fullt så stramt i 1956 som tidligere år. I første halvår var etterspørselen etter arbeidskraft gjennom arbeidsformidlingen litt mindre og tilbudet av arbeidskraft noe større enn i samme tidsrom året før. Det er imidlertid fortsatt knapphet på arbeidskraft i flere yrker og næringer. Mangelen har vært størst når det gjelder fagarbeidere til industrien, særlig jern- og metallindustrien,

kvalifiserte sjømenn, utdannet helsepersonell, teknisk personell og hushjelper.

Arbeidsløysa var i 1956 ubetydlig høyere enn året før.

Tabell 19. *Meldte helt arbeidsløse ved arbeidskontorene (utgangen av kvartalet).*

	I alt	Bygge og anleggsvirksomhet	
		Arbeidsløse	I pct. av alle
1955. 1. kvartal	19 300	10 100	52,3
2. »	3 500	1 500	42,9
3. »	5 300	1 500	28,3
4. »	24 100	14 000	58,1
1956. 1. kvartal	23 200	11 900	51,3
2. »	3 500	1 200	34,3
3. »	6 600	1 700	25,8

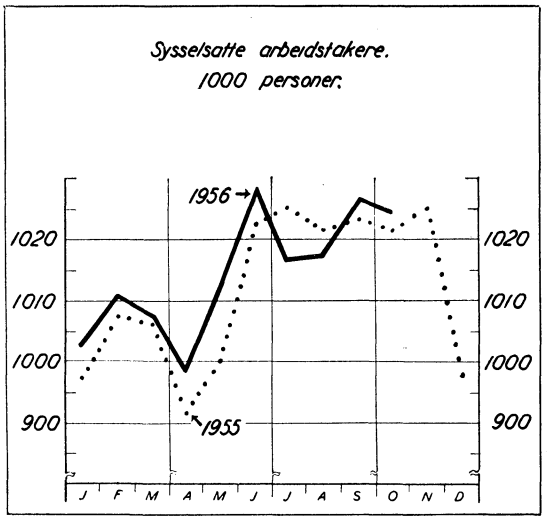

Fig. 16.

Vinterarbeidsløysa byr, selv om den totalt sett er liten, på problemer i enkelte distrikter. Til motarbeiding av vinterarbeidsløysa ble det i budsjettåret 1955—56 nyttet 11,5 mill. kr. (kap. 402 på statsbudsjettet) til igangsetting av ekstraordinært arbeid. Beløpet fordelte seg med 3,4 mill. kr. på kommunale anlegg og 8,1 mill. kr. på statlige anlegg. 1,9 mill. kr. er gått med til dekning av merutgifter ved vinterarbeidsdrift på kommunale arbeider vinteren 1954—55. De ekstraordinære arbeider har for det meste pågått i månedene februar og mars. I denne tiden har de sysselsatt om lag 3 000 mann, hvorav om lag 2 000 i Nord-Norge.

Tabell 20. *Sysselsatte lønnsmottakere.*[1]

	3. kv. 1954	3. kv. 1955	3. kv. 1956	Endring 3. kv. 1955–3. kv. 1956	Prosentvis endring
Jordbruk og skogbruk	67 291	65 636	64 112	— 1 524	— 2,3
Fiske og fangst	3 553	3 678	4 036	358	9,7
Bergverksdrift m. v.	9 297	9 855	10 013	158	1,6
Industri	326 140	333 845	333 552	— 293	— 0,9
Bygge- og anleggsvirksomhet	113 289	108 309	96 887	— 11 422	— 10,5
Kraft- og vannforsyning	12 390	12 333	12 461	128	1,0
Varehandel	117 715	121 139	124 483	3 344	2,8
Finansinstitusjoner og eiendomsdrift	19 315	19 822	20 217	395	2,0
Sjøtransport (inkl. utenriksfart)	52 081	56 021	57 392	1 371	2,4
Annen samferdsel (inkl. N. S. B.)	68 375	69 606	71 378	1 772	2,5
Offentlig administrasjon og forsvar	55 696	55 964	58 033	2 069	3,7
Offentlig og privat tjenesteyting	95 191	98 622	101 653	3 031	3,1
Personlig tjenesteyting	70 772	68 312	65 946	— 2 366	— 3,5
I alt	1 011 105	1 023 142	1 020 163	— 2 979	— 0,3

[1] Gjennomsnitt av tallene ved utgangen av hver måned.

Tabell 20 gir fordelingen av lønnsmottakere på næringer. Den nye loven om syketrygd som trådte i kraft 2. juli 1956 medførte en del mindre endringer i omfanget av statistikken over sysselsatte arbeidstakere. I tabellene er sysselsettingstallene for tiden før dette tidspunkt korrigert for virkningen av den nye loven, slik at tallene skulle være jamførbare. Ved en vurdering av tallene må en være oppmerksom på at bare vel en femtepart av yrkesbefolkningen i jord- og skogbruk er lønnsmottakere, mens dette gjelder om lag 90 prosent av yrkesbefolkningen i industri, bergverksdrift, kraftforsyning og sjøtransport.

Tallet på sysselsatte lønnsmottakere gikk ned fra 3. kvartal 1955 til 3. kvartal 1956 med om lag 3 000 personer. Nedgangen har imidlertid først og fremst sammenheng med den betydelige tilbakegang i byggevirksomheten som følge av streiken i sommer. Foruten i bygge- og anleggsvirksomhet var det nedgang i sysselsettingen i jordbruk, industri og personlig tjenesteyting. I de andre næringene viste sysselsettingen øking i forhold til 3. kvartal foregående år.

I skogbruket økte sysselsettingen, men ikke nok til å veie opp nedgangen i jordbruket. Absolutt sett var økingen størst i varehandel. Siden 1949 har sysselsettingen i varehandel økt fra år til år. Sterkest var stigningen fra 1953 til 1954 med 6 prosent, mens den i begge de to siste årene har vært om lag 3 prosent. Økingen i sysselsettingen i offentlig administrasjon og forsvar skyldes for en del styrking av den lokale skatteadministrasjon i forbindelse med overgang til skatt av årets inntekt. I personlig tjenesteyting gikk sysselsettingen ned med 3,6 prosent fra 3. kvartal 1955 til 3. kvartal 1956.

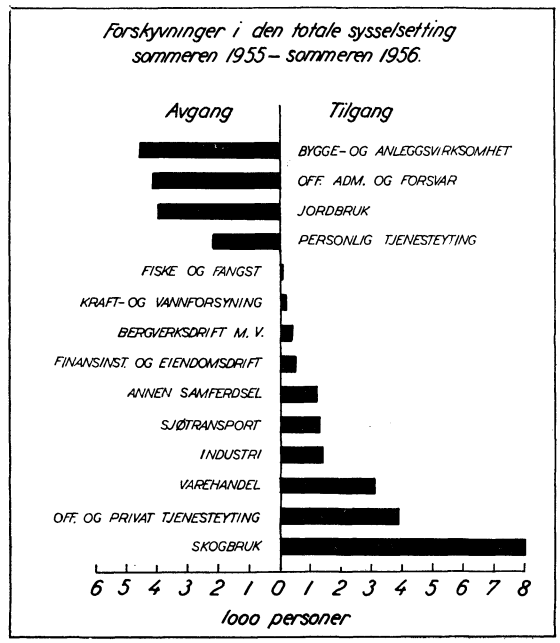

Fig. 17.

Tabell 21. *Lønnsmottakere i industrien.*

	Pr. 30. september			Endring	
	1954	1955	1956[1]	30. juni 1955— 30. juni 1956	30. sept. 1955— 30. sept. 1956
Fiske- og kjøtthermetikkindustri	7 650	9 040	7 731	— 1 385	— 1 309
Næringsmiddelindustri (ikke hermetikk) og drikkevare- og tobakksindustri	38 518	39 845	40 528	1 533	683
Tekstilindustri	20 865	19 740	19 917	46	177
Skotøyindustri	6 637	6 475	6 318	— 287	— 157
Annen bekledningsindustri m. v.	23 211	22 859	22 266	— 685	— 593
Sagbruk og høvlerier	11 692	11 865	11 449	— 303	— 416
Annen treindustri og møbel- og innredningsindustri	20 272	19 961	18 868	— 1 157	— 1 093
Treforedlingsindustri	26 019	26 746	26 823	172	77
Grafisk industri, forlag m. v.	17 955	18 325	18 707	344	382
Lærindustri	2 652	2 538	2 560	64	22
Gummivareindustri	3 500	3 652	3 285	— 273	— 367
Olje- og fettindustri	4 513	4 606	4 816	232	210
Kjemisk grunnindustri, kjemisk industri ellers og kull- og mineraloljeforedling	15 638	15 897	15 941	235	44
Jord- og steinvareindustri	12 813	12 581	12 030	— 295	— 551
Primær jern- og metallindustri	16 607	19 017	19 797	1 530	780
Annen jern- og metallindustri	52 708	54 447	54 318	184	— 129
Elektroteknisk industri	13 588	13 924	13 901	28	— 23
Skipsindustri	26 803	27 402	29 378	1 196	1 976
Diverse industri	5 622	5 647	5 788	147	141
I alt	327 263	334 567	334 421	1 326	— 146

[1] Tallene stemmer ikke med tabell III i bilaget, da de er justert i samsvar med de korreksjoner som de årlige totaltellinger pleier å gi.

Den langt største delen skyldes nedgang av kvinner i lønt husarbeid.

Den vanlige sesongøking i sysselsettingen i industrien i første halvår var noe mindre i 1956 enn i 1955. Fra 30. juni 1955 til 30. juni 1956 økte sysselsettingen med 1300. Fra 30. september 1955 til 30. september 1956 viser tallene en nedgang på 146.

Tallet på lønnsmottakere og endringene i sysselsettingen i de viktigste industrigruppene i de 3 siste årene er gitt i tabell 21. Økingen fra 30. september 1955 til samme dato 1956 var størst i skipsindustrien. Men også i primær jern- og metallindustri og i næringsmiddelindustri (ekskl. hermetikkindustri) var økingen betydelig. I tekstilindustrien, hvor det var en nedgang i sysselsettingen fra 1954 til 1955 på vel 5 prosent, viser tallene for 1956 en svak stigning fra 1955. Nedgangen i sysselsettingen i 1956 var størst i hermetikkindustrien med ca. 15 prosent. Også gruppene annen treindustri, møbel- og innredningsindustri og sagbruk og høvlerier viser en relativt sterk nedgang fra 1955.

I bygge- og anleggsvirksomhet har det de to siste årene funnet sted en betydelig nedgang i tallet på lønnsmottakere. Fra 1954 til 1955 gikk riktignok sysselsettingen i byggevirksomhet noe opp, men dette ble mer enn oppveid av nedgangen i anleggsvirksomheten. Fra 1955 til 1956 gikk sysselsettingen ned både i byggevirksomhet og i anleggsvirksomhet. Tabell 22 viser den gjennomsnittlige sysselsetting i bygge- og anleggsvirksomhet kvartalsvis for de siste tre år.

Tabell 22. *Sysselsatte lønnsmottakere i bygge- og anleggsvirksomhet.*[1]

1954	1. kvartal	95 076
	2. »	102 571
	3. »	113 289
	4. »	108 235
1955	1. kvartal	94 864
	2. »	97 510
	3. »	108 309
	4. »	101 031
1956	1. kvartal	84 671
	2. »	92 663
	3. »	96 886

[1] Gjennomsnitt av tallene ved utgangen av hver måned.

På grunn av streiken i byggefagene i 1956, som varte fra 7. juli til 20. august, viser tallet på lønnsmottakere i 3. kvartal under ett en nedgang fra samme kvartal 1955 på vel 11 000 mann. I juni og september var imidlertid nedgangen fra de samme måneder året før henholdsvis 4 652 og 5 154.

I tabell 23 er det gitt tall for endringene i sysselsettingen i de enkelte grener av bygge- og anleggsvirksomheten.

Tabell 23. *Endring i tallet på sysselsatte lønnsmottakere i bygge- og anleggsvirksomhet 1955—56.*

	31. mars 1955— 31. mars 1956	30. juni 1955— 30. juni 1956	30. sept. 1955— 30. sept. 1956	Sysselsetting pr. 30. sept. 1956
Kommunal og fylkeskommunal byggevirksomhet	— 348	— 284	— 211	2 105
Statens byggevirksomhet	— 288	— 151	— 75	880
Privat byggevirksomhet	— 4 641	— 2 988	— 3 586	61 723
Byggevirksomhet i alt	— 5 277	— 3 423	— 3 872	64 708
Kommunal og fylkeskomm. anleggsvirksomhet	— 487	— 65	— 619	13 545
Statlig anleggsvirksomhet	— 985	— 208	— 294	15 969
Kommunal og fylkeskomm. anleggsvirksomhet utført av privat entreprenør	415	312	7	3 340
Statlig anleggsvirksomhet utført av privat entreprenør	— 2 625	— 1 011	— 398	2 253
Annen privat anleggsvirksomhet	— 982	— 257	22	6 527
Anleggsvirksomhet i alt	— 4 664	— 1 229	— 1 282	41 634

I anleggsvirksomhet har nedgangen vært sterkest ved statlige og kommunale anlegg. En vesentlig del faller på forsvarets bygge- og anleggsarbeider, og det har dessuten vært nedgang ved jernbaneanleggene. Det har vært noe øking i sysselsettingen i Statens Vegvesen og ved kraftanleggene og telegrafanleggene.

Jordbruk.

Planteavl.

Korndyrkingen har fortsatt økt, siste år med 79 000 dekar eller 4,1 prosent. Arealet av høstsæd var mer enn dobbelt så stort som i 1955. Særlig var det store arealer av høsthvete i Østfold. Arealet av vårhvete var noe mindre enn i 1955, men samlet hveteareal var likevel økt. Byggarealet økte siste år med ca. 75 000 dekar eller vel 7 prosent, mens arealet av havre og blandkorn gikk tilbake med ca. 23 000 dekar. Det var øking i korndyrkingen siste år i alle fylkene, unntatt de nordligste. I forhold til 1949 var samlet kornareal i 1956 økt med 31 prosent. Økingen skyldes økt byggdyrking. Det var nedgang for de andre kornslagene, men særskilt for høstsådd hvete og rug var arealet økt. Alle Østlandsfylkene, Rogaland og Trøndelag hadde større kornareal i 1956 enn i 1949, mens det ellers var tilbakegang.

Potetarealet økte siste år med 20 000 dekar eller 3,6 prosent. Det var noe øking i de fleste fylkene, og forholdsvis mest i Hedmark og Vestfold. Potetarealet i 1956 var omtrent like stort som i 1949. Også arealet av rotvekster og fôrmargkål var i alt omtrent som i 1949. Det var liten endring også i forhold til 1955, men av de enkelte slagene var det sterk øking for fôrmargkål og nedgang for fôrnepe og kålrot.

Grønnsakarealet økte siste år med vel 5 000 dekar eller 9 prosent. Grønnsakarealet i 1956 var over 50 prosent større enn i 1949.

Særlig på grunn av den økte korndyrkingen har arealet av åker og hage i alt økt hvert år siden 1949. Økingen siste år var ca. 94 000 dekar eller 3 prosent. Økingen siden 1949 er 489 000 dekar eller 18 prosent, og det er særlig Østlandsfylkene, Rogaland og Trøndelag som har økt åkerarealet.

Arealet av eng til slått har fortsatt gått tilbake, både på dyrket jord og natureng. Beitearealene på innmark var også noe mindre enn i 1955. Siden 1949 har arealet av eng til slått på innmark gått tilbake med 644 000 dekar og arealet til beite på innmark økt med ca. 200 000 dekar.

Arealet av dyrket jord har økt noe fra år til år, men innmarksarealet viser liten endring fra 1949. Bruken av seterløkker og utslåtter har gått tilbake, og jordbruksareal i alt er noe mindre enn i 1949.

Forbruket av k u n s t g j ø d s e l var i alt 95,1 mill. kg verdistoff i 1956 mot 89,8 mill. kg i 1955. For kvelstoff var det en øking på 2 694 tonn eller 7,6 prosent, for kalium en øking på 2 334 tonn eller 6 prosent, mens økingen for fosfor bare var 215 tonn.

Det var sen vår over hele Sør-Norge. Det var mye kald vind og tørt vær over Østlandet og Agder, mens det ellers var mer normal nedbør. I Nordland og Sør-Troms kom våren til vanlig tid, og lengre nord var det forholdsvis tidlig vår. Over det meste av landet var det gjennomgående gode vilkår for våronna, men særlig i de indre Trøndelagsbygder ble våronna forsinket på grunn av snømengdene.

I juni måned var været noenlunde likt over hele landet. Bortsett fra en varmebølge omkring 10. juni, var det gjennomgående kjølig, og sist i måneden kom det snø i høyereliggende strøk. I begynnelsen av måneden var det svært tørt på Østlandet og i Agder, men det kom regn i tide til å redde avlingen. Stort sett var det mer nedbør enn normalt i juni.

I Sør-Norge fortsatte den kjølige værtypen også i juli, men det var en periode med varmt, drivende vær fra midten av måneden til omkring 25. juli. Det fortsatte med kjølig, fuktig vær med få solskinnsdager i august.

I Nord-Norge var det mer normale værforhold i juli og august, men det var til dels lite nedbør i juli, og i Finnmark var august forholdsvis kjølig, med frostnetter i begynnelsen av måneden.

I september var det kjølig vær over hele landet og forholdsvis mye nedbør. Innhøstingsforholdene var så vanskelige, at en stor del av avlingene fortsatt sto ute ved utgangen av september.

I oktober bedret værforholdene seg betraktelig på Øst- og Sørlandet, slik at avlingene her kom ganske velberget i hus. Over Vestlandet var det rekordnedbør. Trøndelag og delvis Møre og Romsdal hadde en av de vanskeligste høster på lang tid, med stor nedbør og lav temperatur.

Etter landbruksdirektørens melding ved utgangen av oktober er den samlede avling fra innmark foreløpig beregnet til 2 261 mill. fôrenheter eller 104 prosent av et middelsår. Dette er den største samlede avling som hittil er beregnet. For 1955 var de endelige avlingstall for innmarka 1 698 mill. fôrenheter og 78 prosent av middelsårsavl, og i 1954 henholdsvis 2 127 mill. fôrenheter og 101 prosent.

Engvekstene overvintret stort sett godt, men det var noe isbrann i Østfold og Vestfold, og førsteårsenga var til dels tynn på grunn av tørken i 1955. Både på dyrket jord og på natureng ble det jamt over bra høyavlinger. Mange av fylkene fikk mer enn middelsårsavl, og bare unntaksvis var prosenten lavere enn 98. Sør-Trøndelag fikk vel 90 prosent av middelsårsavl. Samlet avl av høy fra eng på dyrket jord og natureng på innmark er anslått til 2 898 000 tonn og 100 prosent av middelsårsavl, mot 2 395 000 tonn og 81 prosent i 1955. Bergingsforholdene over Østlandets flatbygder og på Vestlandet var forholdsvis gode og høykvaliteten gjennomgående bra. I fjellbygdene og i Trøndelag ble høyet hengende lenge ute

på grunn av dårlig vær, og kvaliteten ble nedsatt. I Nord-Norge kom det meste av høyet velberget i hus.

Vilkårene for avlen av gras- og kløverfrø var vekslende, og avlingene ble ujamne.

Kornet utviklet seg bra på forsommeren. Over Østlandet ble etter hvert veksten i frodigste laget, og lokale regnbyger førte til legde allerede i juli. I Trøndelag ble veksten satt tilbake av mangel på varme. Det kjølige og fuktige været over hele landet bidro til å sinke modningen, og det gikk særlig ut over de sene sortene av vårhvete og havre. Ved utgangen av september var mye av kornet ennå ikke modent. Kornbergingen foregikk under vanskelige forhold. Sen og ujamn modning, legde og fuktig vær med sterk doggsetting gjorde det vanskelig å nytte skurtreskere. Mye av det høstede kornet hadde svært høyt vanninnhold.

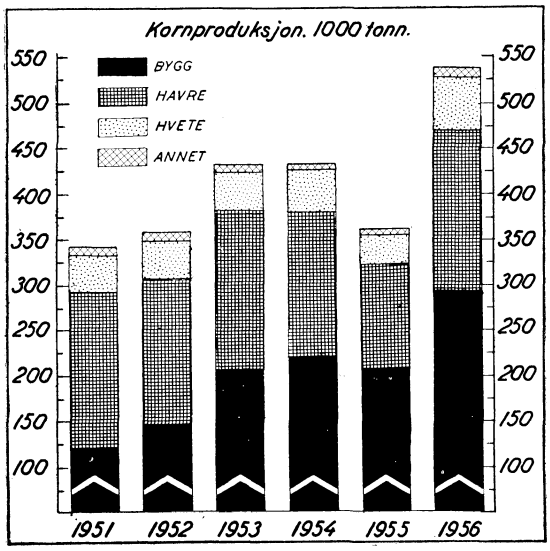

Fig. 18.

For landet under ett er byggavlingene anslått til 107 prosent av middelsårsavl. Over Østlandet, Agder og i Rogaland er det regnet med mer enn middelsårsavl, mens det for fylkene ellers er regnet med noe mindre avling, minst i Sør-Trøndelag med 75 prosent av middelsårsavl. For vårhvete og havre er avlingen anslått til henholdsvis 108 og 111 prosent av middelsårsavl. Også her var det gjennomgående høye tall for Østlandet og lavest for Trøndelag og Nordland, omkring 65—70 prosent.

Avlingen av korn og erter i alt er foreløpig beregnet til vel 536 000 tonn. Det er den største kornavling som er beregnet hittil. I 1955 var avlingen 362 000 tonn.

Det ble store halmmengder over det meste av landet.

Også potetene utviklet seg bra fra våren av. Det var for det meste tilstrekkelig nedbør utover sommeren. På grunn av det kjølige været var det lite angrep av tørråte og andre sykdommer. I enkelte fjellbygder på Østlandet ble potetene skadd av frost i august. I Trøndelag ble veksten satt tilbake på grunn av det kjølige været, og en var også her utsatt for frostskade. For landet under ett er potetavlingen anslått til 1 460 000 tonn og 110 prosent av middelsårsavl, mot 981 000 tonn og 77 prosent i 1955. Det var jamt over store avlinger i alle fylkene sønnafjells. Trøndelag fikk ca. 80 prosent av middelsårsavl og Nord-Norge knapt middelsårsavl.

For rotvekstene var det noe for tørt på Østlandet i begynnelsen av juni, og det var mye angrep av jordloppe. Det var også utover sommeren mye insektsangrep på rotvekstene. Værforholdene var stort sett gunstige. Men det ble ujamne avlinger, og det har mange steder vært kraftig bladutvikling, men små røtter. For kålrot er avlingen anslått til 105 prosent av middelsårsavl, for fôrnepe 92 prosent.

Avlingene av grønnfôr var jamt over store, 104 prosent av middelsår for landet under ett.

Beitene kom sent i vekst i Sør-Norge på grunn av den sene og tørre våren. Bare Vestlandet hadde bra beiter i mai. Senere var det tilstrekkelig nedbør, men gjenveksten ble satt noe tilbake av den lave temperaturen. Særlig for fjellbeitene har veksten stått i stampe av mangel på varme.

Frukttrærne blomstret sent. Blomstringen var rik, men værforholdene var mindre gunstige, og det ble delvis ujamn fruktansetting. Værforholdene utover sommeren førte til sen utvikling, og mye av frukten ble småfallen og av mindre god kvalitet. Det var gjennomgående lite skurv på frukten.

I alt er fruktavlingen i 1956 beregnet til 94 900 tonn eller omtrent det samme som i 1954. I 1955 var fruktavlingen bare vel 67 000 tonn.

Utbyttet av sommer- og høstepler er beregnet til 22 400 tonn eller 104 prosent av middelsår, mot 16 100 tonn i 1955. For vinterepler er avlingen beregnet til 44 200 tonn eller 115 prosent av middelsår, mot 27 800 tonn i 1955.

Pærene slo dårlig til i 1956 med 75 prosent av middelsår eller 6 700 tonn, mot 9 000 tonn i 1955.

Plommene ga 116 prosent av middelsår og kirsebær og moreller 108 prosent.

Bæravlingen er i alt beregnet til 28 400 tonn mot 22 500 tonn i 1955 og 27 800 tonn i 1954. Av bærslagene ga rips, stikkelsbær og solbær over middelsårs avling, mens jordbærene og bringebærene bare ga henholdsvis 78 og 87 prosent av middelsårs avling.

Grønnsakarealet var noe større enn de foregående år. De tidlige grønnsakene ble en del forsinket av det kjølige været og til dels av forsommertørken på Østlandet. Det ble også for lite varme for vekster som bønner og agurker og tomater på friland. Ellers slo de fleste grønnsakene godt til. I alt er avlingen av grønnsaker på friland beregnet til 133 600 tonn mot 99 000 tonn i 1955 og 96 000 tonn i 1954.

Avlingen av tomater under glass er beregnet til 8 500 tonn mot 8 200 tonn i 1955. Agurker under glass ga i alt 2 500 tonn mot 2 300 tonn i 1955.

Maskiner og redskaper.

Mekaniseringen av jordbruket har fortsatt. En kan nevne at det i de ni første måneder av 1956 ble innført 4 746 traktorer til jord- og skogbruk. Tilsvarende tid i 1955 ble det innført 5 696. En regner med at det nå i alt er ca. 40 000 traktorer i jordbruket, hvorav ca. 5 000 er 2-hjuls traktorer. Tallet på skurtreskere er økt til ca. 3 000.

Etter oppgaver fra Driftskredittkassen for jordbruket var det pr. 1. juli 1956 i drift 2 603 maskinstasjoner med 3 054 traktorer, 3 019 ploger, 3 376 harver og 1 533 traktorslåmaskiner, foruten et betydelig maskinutstyr ellers.

Husdyrhold.

Hesteholdet har fortsatt gått tilbake, siste år med 5,4 prosent. Siden 1949 er tallet på hest gått tilbake med 56 000 eller 28 prosent. I den mest arbeidsdyktige alderen 5—16 år var det 97 000 hester i 1956 mot 135 000 i 1949. Alle fylkene har nedgang i hesteholdet siden 1949, men noe forskjellig, fra ca. 20 til ca. 40 prosent.

Tallet på storfe i alt gikk tilbake med 5,1 prosent fra 1955 til 1956. Nedgangen var størst, 8—10 prosent, for kalver, okser og kviger, mens nedgangen for kyr bare var 2,8 prosent. Det var nedgang i storfeholdet i alle fylkene, gjennomgående mest over Østlandet, mens det var liten endring i Rogaland og Nord-Trøndelag. Siden 1949 har storfeholdet gått tilbake med 9,2 prosent. Det var flere kalver og okser i 1956 enn i 1949, noe færre kviger, og tallet på kyr var redusert med nesten 17 prosent. Av fylkene hadde bare Rogaland like mange kyr i 1956 som i 1949. Ellers var det nedgang, minst i Trøndelag og størst over Østlandet.

Saueholdet har gått noe tilbake hvert år siden 1952. Siste år var nedgangen 5 prosent. Det var noe nedgang i de fleste fylkene. Saueholdet i 1956 var i alt likevel noe større enn ved tellingen i 1949. Det er tallet på lam som har økt, slik at det var 108 lam pr. 100 voksne i 1956 mot 95 lam i 1949. Fylkesvis har saueholdet økt siden 1949 i Nord-Norge, og av Vestlandsfylkene særlig i Rogaland og Sogn og Fjordane, mens det på Østlandet bare er Buskerud som har flere sauer nå enn i 1949.

Tallet på geit har også gått noe tilbake de siste årene. Fra 1955 til 1956 var nedgangen 4,5 prosent, og i forhold til 1949 er geiteholdet redusert med 25 prosent. I mange fylker er geiteholdet sterkt redusert siden 1949.

Tallet på svin pr. 20. juni 1956 var det største landet har hatt siden 1934. Tallet i 1956 var 9,2 prosent større enn pr. 20. juni 1955 og 21 prosent større enn ved samme dato 1949. Det var øking siste år både for smågriser og slaktesvin, men noe nedgang i tallet på avlspurker. Det var likevel 12 prosent flere avlspurker i 1956 enn i 1949. Endringene i svineholdet siste år var fylkesvis svært forskjellig. Det var stor øking i Agder, på Vestlandet og i de nordligste fylkene, mens det var nedgang i Trøndelag og delvis på Østlandet. I forhold til 1949 var det særlig sterk øking i Rogaland. Bare enkelte fylker hadde færre svin i 1956 enn i 1949.

Tallet på voksne høns økte siste år med 13,6 prosent. Det var øking i de fleste fylkene. I forhold til 1949 er tallet økt med 6,6 prosent, men flere av fylkene har færre høns i 1956 enn i 1949. Tallet på kyllinger økte også, siste år med 17,1 prosent, men tallet i 1956 var likevel mindre enn i 1949, da kyllingoppdrettet var særlig stort.

Oppgaver fra Statens Kornforretning over omsetningen av kraftfôr til grossist viser at det i de ni første månedene av 1956 ble omsatt ca. 503 000 tonn mot ca. 391 000 tonn samme tid i 1955.

Kraftfôret var i første halvår av 1956 rasjonert etter samme retningslinjer som før. På grunn av tørken i 1955 ble det imidlertid gitt ekstrarasjoner for visse distrikter.

Fra 1. juli 1956 ble rasjoneringen av kraftfôret opphevet, samtidig med at prisene ble økt. Bruk over 10 dekar har rett til kjøp av kraftfôr med prisfradrag. Anvisninger for slikt kjøp blir gitt etter areal og dyretall på bruket, men skal ikke overstige 120 kg kraftfôr årlig pr. dekar jordbruksareal som drives i forbindelse med husdyrbruket.

Den innveide mjølkemengden ved meieriene var for de første ni månedene av 1956 under ett 7 prosent større enn i samme tidsrom i 1955. For de enkelte måneder har prosenten vekslet mellom 4 i juni og 11 i september. Smørproduksjonen har i de samme ni månedene vært 16 prosent større enn i 1955, produksjonen av hvit ost 17 prosent større og produksjonen av brun ost 7 prosent større.

Tallet på førstegangskontrollerte slakt viser for de første ni månedene under ett øking i tilførslene av svin og hest, men nedgang for storfe, sau, geit og kalv. Til-

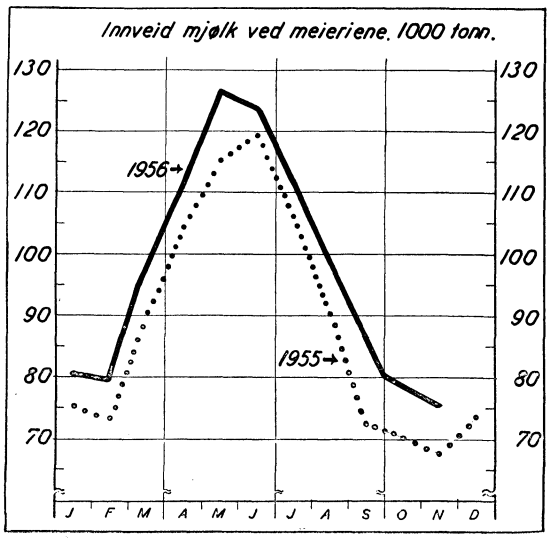

Fig. 19.

førselen av hesteslakt viser øking i de fleste månedene, av svineslakt var tilførselen større til og med mai måned, mens den siden har vært noe mindre enn i 1955. Tilførselen av slakt av storfe, sau og kalv var større enn året før i januar og februar, men har siden vært til dels betydelig mindre. Hovedtilførselen av sau kommer i regelen ikke før i oktober.

Tørken i 1955 førte til en ganske sterk nedslakting, mens en i det gode fôrår 1956 må regne med økt påsett av dyr.

Byråets beregninger over husdyrproduksjonen viser følgende tall for produksjon i tonn:

	1949-50	1953-54	1954-55
Kumjølk ...	1 609 024	1 560 000	1 547 562
Geitmjølk ..	21 120	18 670	19 741
Kjøtt	54 066	60 288	63 034
Flesk	42 628	41 549	49 924
Egg	26 665	26 942	27 959
Ull	3 067	3 534	3 599

Beregningene gjelder perioden mellom to tellinger (20. juni—20. juni). Under kjøtt er ikke tatt med fjørfe, reinsdyr og vilt. Reduksjon av buskapen er ikke regnet som produksjon i året.

Den sterke økingen i husdyrproduksjonen i de første etterkrigsår kulminerte stort sett i 1949—50. Siden har endringene vært forholdsvis små og gått i begge retninger.

Priser og lønninger m. m.

Høsten 1955 ble det satt i verk en rekke tiltak med sikte på å avhjelpe de verste følgene av tørken det året. Tiltakene omfattet tildeling av ekstrarasjoner av subsidiert kraftfôr og tillegg på mjølkeprisen for visse tørkeramte strøk. For hele landet ble driftstilskottet for mjølk økt med 50 prosent for bruk under 100 dekar. Staten skulle videre dekke visse ekstraordinære kostnader ved frakt av stråfôr og slakt og ved utførsel av slakt. Stortinget bevilget 40,5 mill. kroner til dekning av utgiftene ved disse tiltakene. Det ble videre foreslått å ta opp forhandlinger i januar 1956 med sikte på en ny jordbruksavtale med gyldighet fra 1. mars 1956.

De nye forhandlinger ble tatt opp 16. januar, men først i april ble forhandlerne enige om et forslag, som ble vedtatt av begge parter. Avtalen ble gitt en betinget gyldighet til 1. juli 1958 med adgang til reguleringer, bl. a. i forhold til tariffoppgjøret i andre næringer. Regjeringen hadde trukket opp en ramme for de økonomiske oppgjørene våren 1956 på gjennomsnittlig 20 øre pr. time i lønnsøking og 8 øre i prisstigning pr. liter mjølk. Om tariffavtaler med utløpstid senest 1. mai ble endret utover denne rammen, skulle det tas opp forhandlinger om justering av avtalen. Det skulle videre være adgang til bestemmelser om indeksregulering svarende til slik reguleringsordning som i vårfagene. En kostnadsøking utover en gitt ramme på 50 mill. kroner skulle også gi rett til justeringer av avtalen.

Avtalen om priser og tiltak til fremme av jordbruket i perioden 1956-1958 omfatter en øking av prisene på mjølk og mjølkeprodukter og en endring av tilskottene for mjølk. Pristilleggene skulle gis virkning fra 1. mars 1956 ved etterbetaling av statsmidler (ca. 16 mill. kroner) inntil de nye prisene trådte i kraft. Avtalen forutsatte en ny kraftfôr- og korntrygdordning. Det ble regnet med en årlig reduksjon av statens utgifter til subsidiering av kraftfôr og kunstgjødsel og til korntrygd, i alt på 49 mill. kroner. Dette skulle til dels dekke økt driftstilskott til mjølk (ca. 29 mill. kroner) og dessuten tilføre 20 mill. kroner årlig til et fond for finansiering av driftsbygninger i landbruket. Oppretting av et slikt fond var før tatt med i budsjettframlegget for 1956-57. Etter avtalen skal det videre opprettes et reguleringsfond for å sikre avsetningen av jordbruksvarer. Over statsbudsjettet skal fondet årlig tilføres 8 mill. kroner særskilt til reguleringstiltak for mjølkeprodukter. Fondet skal videre tilføres 15 mill. kroner fra kraftfôrfondet, som inngår i den nye kraftfôrordningen. Denne nyordningen går ut på at det blir adgang til fritt salg av kraftfôr, som holdes på et høyt prisnivå, eventuelt ved hjelp av avgifter til kraftfôrfondet. De enkelte husdyrholdere får prisrabatt for en avgrenset mengde kraftfôr — etter bruksstørrelse og dyretall. Korntrygden ble også avgrenset etter areal og dyretall.

Frakttilskottsordningen for slakt skulle opprettholdes innenfor en ramme av 7 mill. kroner pr. år, og et engangstilskott på 12 mill. kroner skulle gis til delvis dekning av Norges Kjøtt og Fleskesentrals utgifter ved regulering av kjøttmarkedet i 1955-56. Det var videre bestemmelser om fortsatt ulltrygd og potettrygd og et tilskott (1 mill. kroner) til såfrø i fjellbygder og Nord-Norge.

Tabell 24. *Jordbrukets prisindekser. 1938-39 = 100.*

	Prisindeks for jordbruksprodukter			Prisindeks for produksjonsmidler
	I alt	Planteprodukter	Husdyrprodukter	
1954:				
3. kvartal	333	318	336	247
4. »	334	317	337	246
1955:				
1. kvartal	325	346	321	245
2. »	316	370	306	246
3. »	344	438	326	245
4. »	355	345	356	246
1956:				
1. kvartal	348	393	340	249
2. »	344	410	331	273
3. »	343	323	347	306

Etter jordbrukets prisindeks, som blir beregnet ved Norges Landbrukshøgskole, var indekstallet for jordbruksprodukter i alt for driftsåret 1955-56 338 mot 326 for året før (1938-39 = 100). Det var en øking på 7 prosent for planteproduktene og 2,5 prosent for husdyrproduktene. Det var øking for poteter, høy, mjølk og egg, men nedgang for grønnsaker og frukt, kjøtt, flesk og ull. Prisutviklingen i 1956 går fram av tabell 24, som viser månedstallene som uveide kvartalstall.

Indekstallet for planteprodukter lå i første halvår 1956 høyere enn året før, men falt sterkt i tredje kvartal. Indekstallet for september var 283, mot 361 i september 1955. Tallet for husdyrprodukter lå i alle tre kvartaler av 1956 høyere enn året før, og tallet for september var 360, mot 348 i september 1955. Økingen skyldes vesentlig mjølkeprisen.

Kornprisene for avlingen 1956 er de samme som for året før, med henholdsvis 90, 83, 70 og 61 øre pr. kg for hvete, rug, bygg og havre. Trygdesatsene er endret i forbindelse med den nye kraftfôrordningen. For matkorn av hvete

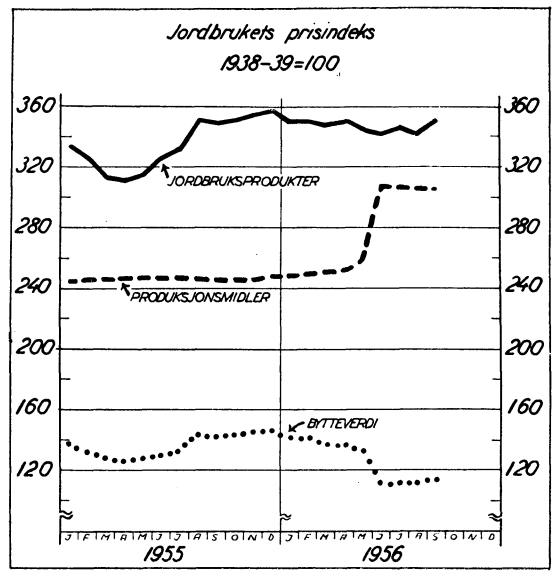

Fig. 20.

og rug er trygden 19 øre pr. kg for inntil 1000 kg pr. bruk. Utover dette er det en trygd på matkorn eller fullverdig fôrkorn på 14 øre pr. kg for hvete, rug, bygg og erter og 10 øre pr. kg for havre og blandkorn, men tilsammen bare for en avgrenset mengde etter husdyrholdet på bruket. For kyr er mengden 250 kg pr. år, for fjørfe 10 kg og for slaktegris 50 kg.

Potetprisene var forholdsvis høye hele første halvår 1956, men det ble rikelig med nye poteter utover høsten, og i september var Priscentralens middelpris kr. 23,30 pr. 100 kg mot kr. 30,91 i september 1955.

Grønnsakprisene kom i løpet av høsten 1955 ned på et forholdsvis lavt nivå og var i de tre første kvartaler av 1956 lavere enn året før. I september 1956 var gjennomsnittsprisen for kål og gulrot 22 og 35 øre pr. kg mot 58 og 72 øre i september 1955.

Norsk frukt var dyrere i januar 1956 enn i januar 1955, men høsten 1956 var prisene lavere enn året før, særlig for epler.

Maksimalprisene på høy ble i februar 1956 økt med kr. 3,00 pr. 100 kg. Fra 20. juli ble maksimalprisene opphevet.

Kjøtt- og fleskeprisene gikk ned i løpet av 1955 og var for det meste uforandret i de tre første kvartaler av 1956, med kr. 5,50, 5,00 og 4,60 for oksekjøtt, sauekjøtt og flesk etter Priscentralens oppgaver. Fra 5. august ble prisene på sau og lam økt, og fra 3. september ble fleskeprisene økt.

I samsvar med jordbruksavtalen ble maksimalprisen ved salg til forhandler økt fra 23. april med 9,5 øre pr. liter mjølk, 95 øre pr. liter fløte (35 pct.), kr. 1,00 pr. kg smør og gjennomsnittlig kr. 1,16 pr. kg ost. Utsalgs-

prisen på mjølk ble økt med 11 øre til 64 øre pr. liter i løst mål, sone I. Det ble samtidig gjort noen endringer i reglene for grunntilskott og driftstilskott til mjølka. Uavhengig av jordbruksavtalen ble utsalgsprisen for konsummjølk til vanlig husholdningsbruk fra 1. september satt ned med 8 øre pr. liter, samtidig som statstilskottet på slik mjølk ble økt med 7,2 øre pr. liter.

Det var som vanlig sterkt sesongfall i eggprisene ved årsskiftet 1955—56. I løpet av året gikk prisene opp, til kr. 4,95 som gjennomsnitt for september 1956 mot kr. 4,55 i september 1955.

Noteringsprisene for norsk ull har i det vesentligste vært uforandret i 1956.

I sesongen 1955—56 ble det omsatt pelsskinn for 35 mill. kroner ved Oslo-auksjonene, mot 27 mill. kroner året før. Det var fortsatt godt marked for minkskinn og stort frambud av mutasjonsmink. Prisene for reveskinn var fallende. Verdien av pelsskinneksporten var 40,7 mill. kroner i året 1955 og 33,1 mill. kroner i januar—september 1956.

Prisnivået for landbrukets produksjonsmidler har økt sterkt i løpet av 1956, og Landbrukshøgskolens prisindeks for denne varegruppen var 305 for september 1956, mot 245 for september året før.

Etter jordbruksavtalen ble de generelle tilskott til kunstgjødsel satt ned med 3 mill. kroner. Kunstgjødselprisene for terminen 1956—57 ligger noe høyere enn i forrige innkjøpstermin, og Landbrukshøgskolens prisindeks for kunstgjødsel var 150 for september 1956 mot 142 i september 1955.

Fra 1. mai 1956 ble prisene på kraftfôr økt fra et nivå på vel 50 øre pr. fôrenhet til et nivå på 70—75 øre pr. fôrenhet. Ved kjøp på gyldige anvisninger for rasjoneringsperioden fram til 30. juni 1956 ble prisen redusert med 22 øre pr. kg. Den samme prisreduksjon gjelder også for kraftfôrkjøp mot tilvising etter den nye kraftfôrordningen fra 1. juli 1956. Pristilskottet på 10 øre pr. kg kraftfôr for små bruk falt da bort.

Prisene på landbruksmaskiner og redskap ble jamt over økt ved nyttår 1956. Landbrukshøgskolens prisindeks var 272 i september 1956 mot 262 i september 1955.

Arbeidslønningene i jordbruket lå etter Byråets statistikk gjennomgående 4—7 prosent høyere i 1955—56 enn året før. Fra 1. mars 1956 ble tariffsatsene i jordbruket økt fra kr. 2,80 pr. time til kr. 3,25 pr. time for den ledende sats.

Prisnivået for jordbrukseiendommer, uttrykt ved den gjennomsnittlige skyldmarksverdi, steg med 8 prosent fra 1954 til 1955. Året før var økingen 3 prosent.

Norges Landbruksøkonomiske Institutt bearbeider regnskapsmateriale fra noe over 1000 bruk fordelt over hele landet. Fra og med 1954 gjelder driftsresultatene kalenderåret og er regnet ut i kroner pr. bruk, for områder og størrelsesgrupper. For landet under ett er nyttet middeltall som er veid i samsvar med bruksfordelingen etter jordbrukstellingen i 1949. Leid arbeid er tatt med under kostnader, mens godtgjøringen for familiens arbeid kommer som rest når kostnader og rentekrav er dekket. Hovedresultatene går fram av tabell 25.

Tabell 25. *Regnskapsresultater i jordbruket. Kroner pr. bruk.*

	Inntekter	Kostnader	Overskott	
			I alt	Av dette familiens arbeidsfortjeneste
1954	18 606	11 616	6 990	5 703
1955	19 208	12 732	6 476	4 958

De veide middeltallene svarer til en bruksstørrelse på ca. 70 dekar. Inntektene steg siste år med 3,2 prosent, og kostnadene økte med 9,6 prosent. Leid arbeidshjelp gikk noe ned, mens andre kostnader steg, særlig kjøp av kraftfôr. Familiens arbeidsfortjeneste gikk ned med ca. 13 prosent. Fortjenesten her gjelder bare jordbruket. I tillegg kommer formuesinntekt og inntekt av skog og annet sideyrke.

Skogbruk.

Driftsforholdene i skogbruket i sesongen 1955—56 var stort sett gode. Enkelte distrikter hadde noe større snømengder enn vanlig, og det var en lengre kuldeperiode i januar—februar som sinket skogsdriften noe, men det gikk ellers stort sett meget godt unna.

Som mål for tømmeravvirkingen i 1955—56 var satt 8,0 mill. m³ mot 6,5 mill. m³ i 1954—55. De antydede mål var ikke fordelt på distriktene slik som i de første etterkrigsår. For 1956—57 er det ikke oppsatt noe bestemt mål for avvirkingsmengden.

Alt i alt kan den samlede avvirking av bartretømmer i sesongen 1955—56 anslås til rundt 8,4 mill. m³ eller om lag 0,7 mill. m³ mer enn i 1954—55.

Rapporten om tømmerdriften pr. 15. november 1956 viser at det var hogd 1 728 800 m³,

Tabell 26. *Samlet hogst. Mill. m³.*

Driftsår	Til salg		Husbehovsvirke på gårdene	Samlet hogst
	Tømmer	Ved		
1950-51	6,5	0,6	2,8	9,9
1951-52	9,5	0,8	2,8	13,1
1952-53	7,7	0,6	2,5	10,8
1953-54	7,5	0,4	2,5	10,4
1954-55	7,7	0,4	2,5	10,6
1955-56*	8,4	0,5	2,5	11,4

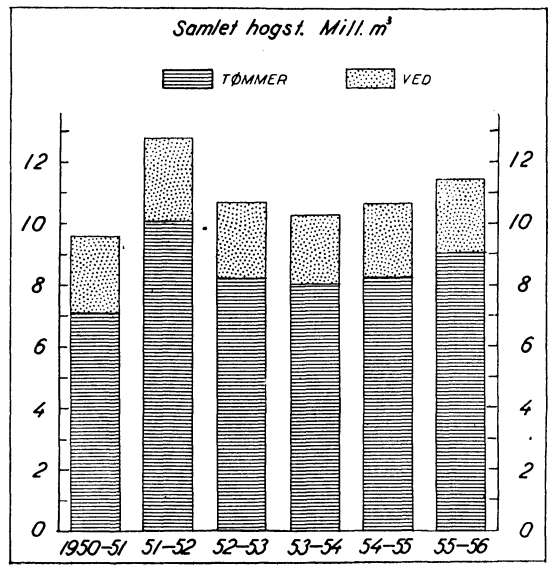

Fig. 21.

og det var 17 576 hoggere i arbeid. Til samme tid i 1955 var det hogd 1 580 600 m³, og det var 17 250 hoggere i arbeid.

For avvirking og framdrift har det stort sett vært tilfredsstillende tilgang av arbeidshjelp, mens det for kulturarbeidene har vært vanskelig å tilfredsstille behovet for arbeidskraft. Dette gjelder særlig visse strøk på Østlandet, men også i enkelte kystdistrikter som i Rogaland og Finnmark har det vært for lite hjelp til kulturarbeidene i skogbruket. Skogkulturarbeider av alle slag utføres i stigende omfang, og skogreisingsarbeidet i kystdistriktene ligger meget godt an. Det utføres allerede nå mer av dette enn etter den plan Skogkommisjonen av 1951 har satt opp.

Tabell 27. *Hoggere i arbeid. Etter rapporter fra skogdirektøren.*

	1951-52	1952-53	1953-54	1954-55	1955-56	1956-57
Pr. 15. november	20 444	13 043	17 499	14 767	17 250	17 576
» 15. desember	26 615	21 113	25 274	19 918	22 478	..
» 15. februar	29 367	27 081	24 245	23 514	24 064	..
» 15. mars	25 372	23 312	20 243	23 136	24 099	..
» 15. april	6 914	2 325	9 405	12 025	13 169	..

Tabell 28. *Antall sysselsatte menn i skogbruk og fløting*[1]. *Etter Arbeidsdirektoratets oppgaver over pliktig syketrygdede.*

Dato	1951	1952	1953	1954	1955	1956
28. februar	41 900	47 100	42 200	37 300	36 400	38 400
31. mai	30 100	26 300	21 600	21 200	21 100	24 600
31. august	30 900	23 900	20 800	21 900	22 800	25 200
30. november	40 200	31 400	32 400	29 100	32 100	..

[1] Tallene avrundet til nærmeste hundre.

Forhandlingene om tømmerprisene for 1955—56 ble gjennomført av organisasjonene etter avtalen av 21. april 1955, og partene ble enige til den fastsatte frist 1. september 1955.

Overenskomsten om prisavtalen forutsatte at ordningen for 1954—55 med avgifter til og tilskott fra Prisreguleringsfondet for tømmer skulle falle bort. Partene ble enige om å foreslå for Regjeringen å sette opp prisene på trelast innenlands med kr. 90,00 pr. standard. Treforedlingsindustrien tilbød samtidig å skaffe 12 mill. kr. til subsidiering av boligbygging.

Videre forbeholdt treforedlingsindustrien seg rett til å ta opp til senere behandling med Regjeringen spørsmålet om å få redusert det store innenlandske forbruk av papir.

Under den videre behandling av overenskomsten om tømmerprisene mellom representanter for Regjeringen, Landbruksdepartementet, Prisdirektoratet og de interesserte parter viste det seg at myndighetene ikke kunne gå med på de forutsetninger som overenskomsten bygde på. De videre forhandlinger førte imidlertid til en ordning med maksimalpriser for tømmer og kubb, fastsatt ved Prisdirektoratets kunngjøring nr. 47 av 21. oktober 1955, og avgifter og tilskott i likhet med ordningen for driftsåret 1954—55, fastsatt ved Kronprinsregentens resolusjon av 21. oktober 1955.

I forbindelse med tømmerprisordningen forutsettes visse forhøyelser av innenlandsprisene for papir, papp og kartong — avispapir unntatt — fra våren 1956. Dessuten ble det forutsatt at detaljprisene for trelast skulle forhøyes med kr. 35,00 pr. standard fra våren 1956.

Maksimalprisene pr. m³ for de viktigste tømmersortimenter for driftsåret 1955—56 var for Østlandet og Sørlandet kr. 75,00 for midtmålt gran, ca. kr. 87,60 og kr. 84,60 for toppmålt gran og furu og kr. 75,00 for skurslip av furu. For Trøndelag, Møre og Romsdal og Helgeland var prisene kr. 69,92 for midtmålt gran, ca. kr. 81,60 for toppmålt gran og ca. kr. 79,55 for toppmålt furu.

I tillegg til de fastsatte maksimalpriser får skogeierne tilskott fra Prisreguleringsfondet for tømmer og kubb med kr. 8,50 pr. m³ for midtmålt gran, kr. 5,00 pr. m³ for skurslip av furu, kr. 10,00 pr. m³ for toppmålt gran og furu, kr. 10,00 pr. m³ for midtmålt furutømmer i hele lengder i Numedal, på Sørlandet og i Møre og Romsdal og kr. 6,00 pr. m³ løst mål for øksebarket grankubb. Tilskott ytes også ved rotsalg etter nærmere bestemmelser. Det blir ikke gitt tilskott for tømmer i grensesonen.

Stigningen i tømmerprisene fra 1954—55 til 1955—56, inklusive tilskott og uten fradrag av investeringsavgift, var for Østlandet og Sørlandet kr. 4,50 pr. m³ eller 5,7 prosent for midtmålt gran, kr. 7,00 pr. m³ eller 7,7 prosent for toppmålt gran og ca. 8 prosent for toppmålt furu og kr. 6,50 pr. m³ eller 8,8 prosent for skurslip av furu. For Trøndelag m. v. var stigningen kr. 4,22 pr. m³ eller 5,7 prosent for midtmålt gran, kr. 6,50 pr. m³ eller 7,6 prosent for toppmålt gran og kr. 6,30 pr. m³ eller 7,6 prosent for toppmålt furu. For midtmålt furu (sulfat) var det vel 13 prosent stigning både på Østlandet og i Trøndelag.

Den avgift som produsenter av cellulose, tremasse, cellull, papir, papp, kartong eller fiberplater skal svare til Prisreguleringsfondet for tømmer og kubb for driftsåret 1955—56, ble fastsatt til kr. 18,00 pr. m³ fast mål eller kr. 12,60 pr. m³ løst mål. Avgiften svares av norsk grantømmer og øksebarket grankubb, men omfatter ikke vedtømmer eller grensevirke.

Investeringsavgiften for driftsåret 1955—56 ble satt til kr. 10,00 pr. m³ fast mål for spesialtømmer, toppmålt tømmer av gran og furu, midtmålt furutømmer i hele lengder i Numedal, på Sørlandet og i Møre og Romsdal, svillefuru og rotsalgstømmer, kr. 8,50 pr. m³ fast mål for midtmålt grantømmer, kr. 5,00 pr. m³ fast mål for skurslip og midtmålt furuslip (sulfat), kr. 6,00 pr. m³ løst mål for øksebarket grankubb og kr. 3,00 pr. m³ løst mål for øksebarket furukubb.

I grensesonen (distrikter som vanlig leverer tømmeret til Sverige) ble investeringsavgiften fastsatt til kr. 12,00 pr. m³ fast mål for alt tømmer av gran og furu, kr. 8,50 pr. m³ løst mål for øksebarket gran- og furukubb og kr. 12,00 pr. m³ fast mål for rotsalg.

For virke som utvises eller leveres til bruksberettigede i stats- og bygdealmenning er investeringsavgiften kr. 5,00 pr. m³ fast mål.

Plikten til å betale investeringsavgift er ikke knyttet sammen med bestemmelsene om tilskott fra Prisreguleringsfondet for tømmer og kubb, og den faller ikke bort selv om det ikke gis tilskott. Det gis således ikke tilskott til spesialtømmer, svillefuru, midtmålt furuslip (sulfat) og øksebarket furukubb, enda det er investeringsavgift for disse sortimenter. Tilskott kan også falle bort hvis det er forsømt å sende inn krav om det.

Prisene for sevjebarket (bastfri) gran for sommeren 1956 ble avtalt ved overenskomst av 14. mai 1956. For kubb ble prisen pr. m³ løst mål kr. 65,70, for midtmålt tømmer kr. 96,00 pr. m³ fast mål, for midtmålt tømmer i hele lengder i Telemark kr. 93,40 pr. m³ fast mål og for toppmålt tømmer 273 prosent tillegg til grunnpristabellen eller ca. kr. 111,90 pr. m³ fast mål. Disse priser gir en stigning fra 1955 på 4,3 til 4,5 prosent.

Prisene gjelder virke levert i vassdrag (kjøpmannsfløtning) eller opplastet jernbanevogn, og de inkluderer en investeringsavgift på 10 prosent.

Ved forhandlingene om tømmerprisene for 1956—57 forelå det fra myndighetene et opplegg av 4. juli 1956 om deres vilkår for medvirkning ved ordningen av årets tømmerpriser m. v. Forhandlingene på dette grunnlag ble meget langvarige, men ved oppnevnt meglingsmann ble overenskomst om tømmerprisene for 1956—57 undertegnet 13. september 1956. For Østlandet og Sørlandet ble prisen for midtmålt grantømmer kr. 86,00 pr. m³ fast mål, for midtmålt furutømmer kr. 75,00, for skurslip av

furu kr. 85,00 og for toppmålt gran og furu henholdsvis ca. kr. 100,50 og 97,50. For Trøndelag, Møre og Romsdal og Nordland ble prisen for midtmålt gran kr. 80,72, for midtmålt furu kr. 67,36, for toppmålt gran ca. kr. 94,25 og for toppmålt furu ca. kr. 92,20.

De fastsatte priser inkluderer investeringsavgift, som ved Kronprinsregentens resolusjon av 5. oktober er bestemt til 10 prosent av virkets bruttoverdi på vedkommende leveringssted.

For Østlandet og Sørlandet gir de fastsatte brutto tømmerpriser for 1956—57 en stigning fra 1955—56 på kr. 2,50 for midtmålt gran, kr. 6,00 for midtmålt furu, kr. 5,00 for skurslip og kr. 2,90 for toppmålt gran og furu. For Trøndelag m. v. ble stigningen kr. 2,30 for midtmålt gran, kr. 2,65 for toppmålt gran og furu. Dette gir en stigning på mellom 2,9 og 3,0 prosent for midtmålt gran og toppmålt gran og furu for alle distrikter. For midtmålt furu og skurslip er stigningen i bruttoprisene henholdsvis 8,7 og 6,2 prosent, men på grunn av endringene i investeringsavgiftene blir stigningen i utbetalingen direkte til skogeier knapt 5,5 prosent for midtmålt furu og 2,0 prosent for skurslip. For de andre tømmersortimenter er det små endringer i investeringsavgiftene fra 1955—56 til 1956—57, og det blir derfor ubetydelig forskjell i stigningsprosentene beregnet etter bruttopris og etter utbetalingspris direkte til skogeier.

Ved fastsettelsen av tømmerprisene for 1956—57 ble det av myndighetene og selgernes og kjøpernes organisasjoner vedtatt en protokoll om visse forutsetninger for overenskomsten. I stedet for ordningen med prisreguleringsavgifter og prisreguleringstilskott (Prisreguleringsfondet for tømmer og kubb), som gjaldt for driftssesongene 1954—55 og 1955—56, og som ikke fornyes, betaler treforedlingsindustrien en avgift for kjøp av virke av gran i driftssesongen 1956—57. Avgiften går inn i et særskilt fond — «Skogtiltaksfondet» — hvis formål er å yte tilskott og lån til fellestiltak for å fremme skogbruket, herunder framdrift og avsetning av skogsvirke. Avgiften til Skogtiltaksfondet settes til kr. 3,25 pr. m³ fast mål tømmer og til kr. 2,50 pr. m³ løst mål kubb. Det samlede avgiftsbeløp skal likevel ikke være høyere enn 11,05 mill. kr.

Videre er det forutsatt at det blir nye trelastpriser, idet grunnprisene for engrossalg av skurlast blir hevet med kr. 97,00 pr. standard fra våren 1957. Innlandsprisene for papir, papp og kartong heves ikke på grunn av de nye priser for tømmer og kubb, men pris- og utjamningsbestemmelsene for cellulose og tremasse til innenlandsk forbruk tas opp til revisjon.

Den gjeldende regulering av tømmerfordelingen på grunnlag av forsyningsloven av 1917 bortfaller. De nåværende maksimalpriser for tømmer og kubb oppheves snarest mulig.

For ved ble det fastsatt nye noteringspriser gjeldende fra 1. april 1956 for Østlandet til og med deler av Aust-Agder og Trøndelag. Prisene levert ved jernbane eller kai ble pr. favn 60 cm lang ved kr. 113,00 for bjørk og annen hardved, kr. 86,00 for barved og kr. 70,00 for osp og annen lausved. Dette er en stigning fra 1955 på henholdsvis kr. 8,00, kr. 6,00 og kr. 5,00 pr. favn. For 3 meter lang ved er de nye priser pr. favn kr. 365,00 for bjørk m. v., kr. 335,00 for barved og kr. 230,00 for osp m. v. Stigningen her er henholdsvis kr. 25,00, 25,00 og 20,00 pr. favn.

Overenskomsten om arbeidslønningene i skogbruket ble oppsagt av begge parter. Det ble opptatt forhandlinger, som førte til forslag om overenskomst i midten av august 1956, men dette ble ved avstemning forkastet av arbeiderne. Da senere megling ikke førte til noen løsning av tvisten, inntrådte det åpen konflikt fra utgangen av september. Ved uformelle drøftinger lyktes det imidlertid partene å komme fram til et nytt forslag, som ble vedtatt. Arbeidskonflikten ble så avblåst fra og med 18. oktober.

Av tabell 29 framgår det at grunnsatsen for hogst av merkingstømmer har gått opp fra kr. 9,15 til kr. 9,85 pr. m³, satsen for lunning har steget fra kr. 4,20 til kr. 4,55, for på- og avlessing har satsen steget fra kr. 2,05 til kr. 2,20 og for kjøring fra kr. 2,25 til kr. 2,45. For driftsutgiftene i sin helhet betyr de nye tariffer en øking på ca. 7 prosent fra 1955—56 til 1956—57. Stigningen er ca. 6,3 prosent for hogstarbeidet, mens den er ca. 8,3 prosent for lunning og kjøring. Som det framgår av tabell 30 er stigningen i driftsutgiftene fra 1955—56 til 1956—57 større enn stigningen i tømmerprisen. Rotverdien av tømmeret har altså gått ned. Det vil med andre ord si at skogeieren har mindre nettoutbytte av skogsdriften i 1956—57 enn han fikk i 1955—56.

På grunnlag av oppgavene over tømmerpriser og tariffoverenskomster for skogsarbeid er det i tabell 30 gjengitt beregninger over de gjennomsnittlige tømmerpriser og driftsutgifter for Østlandet. Forutsetningene for disse beregninger er nærmere omtalt i «Økonomisk utsyn over året 1949», side 43. Ved beregning av driftsutgiftene er det gått ut fra «vanlige» driftsforhold. Vansker som fører til økte driftsutgifter er det ikke mulig å ta med i beregningene. Det er heller ikke mulig å ta hensyn til «overbetaling» ved at «vanskelighetstillegg» kan være brukt, hvor dette etter tariffen ikke skulle forekomme. Det kan også nevnes at det for alle år er regnet med at utgiftene til administrasjon utgjør 6 prosent av tømmerprisene.

Tabell 29. *Utdrag av tariffene for hogst og kjøring.*

	Driftsår			
	1945—46[1]	1954—55	1955—56	1956—57
Vedhogst:				
1-meters reis ..... kr.	1,20	2,40	2,55	2,80
Bjørk (pr. meterfavn fra rot) ..... »	15,50	30,00	31,50	36,00
Barved (pr. meterfavn fra rot) ..... »	13,60	27,00	28,30	31,75
Hogst avmerkingstømmer:[2]				
Barket tømmer[3] ..... kr. pr. m³	4,06	8,50	9,15	9,85
tillegg pr. stokk:				
rot ..... øre	11,8	50	50	53
midt og topp ..... »		20	20	20
Skogkjøring:				
Lunning ..... kr. pr. m³	1,85	3,85	4,20	4,55
På- og avlessing ..... » » »	0,99	1,95	2,05	2,20
Kjøring pr. km:				
inntil 2 km ..... » » »	0,92			
2—4 km ..... » » »	0,81	2,00	2,25	2,45
fra og med 4 km ..... » » »	0,74			

[1] Sone 1. [2] I 1939—40 + 12 % tillegg ved tømmerhogst. [3] Siden 1955-56 betales hogst av ubarket sagtømmer midtmålt utenpå bark, med 56 % av lønn for merkingstømmer.

Tabell 30. *Tømmerpriser og driftsutgifter for Østlandet for midtmålstømmer av gran og barket og ubarket toppmålstømmer.*[1] *Beregnet i kroner pr. m³.*

	1952-53	1953-54	1954-55	1955-56	1956-57
Cellulosetømmer av gran:					
Pris for framdrevet tømmer	61,50	61,50	70,00	75,00	77,40
Driftsutgifter	37,15	37,20	42,38	45,42	48,49
Av dette arbeidslønn ca.	29,15	29,20	33,30	35,52	37,91
Tømmerets rotverdi	24,35	24,30	27,62	29,58	28,91
Driftsutgifter i % av pris	60,4	60,5	60,5	60,1	62,6
Skurtømmer, barket:					
Pris for framdrevet tømmer[2]	72,50	71,00	80,10	86,10	89,10
Driftsutgifter	36,76	36,72	41,94	44,93	48,09
Av dette arbeidslønn ca.	28,50	28,50	32,55	34,75	37,18
Tømmerets rotverdi	35,74	34,28	38,16	41,17	41,01
Driftsutgifter i % av pris	50,7	51,7	52,4	52,2	54,0
Skurtømmer, ubarket:					
Pris for framdrevet tømmer[2]	67,82	66,41	75,29	80,93	83,75
Driftsutgifter	31,42	31,33	35,63	37,44	40,09
Av dette arbeidslønn ca.	22,85	22,80	25,90	26,90	28,79
Tømmerets rotverdi	36,40	35,08	39,66	43,49	43,66
Driftsutgifter i % av pris	46,3	47,2	47,3	46,3	47,9

[1] Investeringsavgift kommer i tillegg. [2] Middelpris for gran og furu.

Tabell 31. *Bruttoverdi, driftsutgifter og rotverdi for bartretømmer til salg.*[1] *Mill. kr.*[2]

	1951-52	1952-53	1953-54	1954-55	1955-56*
Bruttoverdi	736,8	560,5	543,8	599,1	705,0
Driftsutgifter	352,7	281,8	273,3	318,8	378,0
Av dette arbeidslønn ca.	265,6	218,5	212,1	247,4	292,0
Rotverdi	384,1	278,7	270,5	280,3	327,0
Driftsutg. i % av bruttoverdi	47,9	50,3	50,3	53,3	53,7

[1] Investeringsavgift medregnet. [2] Grunnlaget for beregningene er revidert.

Fiske.

Det samlede fangstresultat.

Årsfangsten i 1956 kommer etter foreløpige anslag opp i ca. 1 930 000 tonn, som er 280 000 tonn mer enn i 1955. I 1954 ble det ilandbrakt 1 904 881 tonn som til da var det største utbytte fiskeriene hadde gitt. I 1956 ga vintersildfisket rekordfangst, og skrei- og loddetorskefiskeriene bedret seg betraktelig i forhold til de nærmest foregående år. Men brislingfisket slo feil, og også småsildfisket ser ut til å gi dårlig resultat. Den samlede fangstverdi er anslått til 690 mill. kr., som er 80 mill. kr. mer enn året før og 120 mill. kr. mer enn i 1954. Verdiøkingen skyldes først og fremst den store sildemengden, og at det ble betalt noe høyere priser for sild i 1956 enn i de to foregående årene.

Tabell 32. *Samlet fangstutbytte.*

	Mengde i tonn	Verdi i 1000 kr.
Gj.snitt 1945—1949	993 797	271 022
Gj.snitt 1950—1954	1 584 005	482 870
1954	1 904 881	567 760
1955	1 646 872	609 748
1956*	1 930 000	690 000

Sysselsetting.

Det er fortsatt nedgang i tallet på fiskere. De siste tall som foreligger gjelder 1955.

År	Fiskere i alt	Herav med fiske som: eneyrke	hovedyrke	biyrke
1953	93 940	29 029	37 110	27 801
1954	91 806	28 397	36 021	27 338
1955	90 499	28 490	34 778	27 231

Etter disse oppgavene gikk tallet på fiskere tilbake med 3 441 mann fra 1953 til 1955.

Det var i 1956 en øking i deltakingen i skreifiskeriene og vårtorskefisket i Finnmark, mens den beregnede deltakingen i vintersildfisket gikk ned fra ca. 26 800 mann i 1955 til ca. 26 100 mann i 1956.

Fiskefartøyer.

Det var pr. 1. juli 1956 registrert 12 613 dekte fiskefartøyer med maskin og 24 707 åpne motorfartøyer. De dekte og åpne fiskefartøyene med maskin hadde en beregnet bruttotonnasje på i alt 364 000 tonn. Siden foregående år var tallet på dekte fartøyer økt med 92 og tallet på åpne motorfartøyer med 979.

Torskefiskeriene.

Lofotfisket. Oppsynet ble satt 30. januar. Værforholdene i februar var noe urolige. Fra månedsskiftet februar—mars var det seget opp en betydelig fiskemengde i Øst-Lofoten på feltene ved Risvær, Brettesnes og Skrova. Værforholdene ble deretter atskillig bedre, og i mars ble det fisket tidvis bra på flere felt. Ved Røst og Værøy var det bra fisketyngde gjennom store deler av sesongen. Notfisket som begynte 5. mars var en del hemmet av at fisken sto temmelig dypt, og det ble forholdsmessig mindre enn i 1955. I den siste uken av mars tok det til å tynnes ut med belegget av fiskere og båter i Lofoten, og i begynnelsen av april ble det også ganske stor nedgang i selve fisket. Da oppsynet ble hevet 25. april, var det fisket 65 921 tonn mot 46 364 tonn i 1955. Den største deltaking var i uken til 24. mars med 17 513 mann på 3 864 fiskefartøyer mot året før 14 555 mann på 3 191 båter. Av totalkvantumet ble 33 prosent fisket med garn, 24 prosent med line, 13 prosent med juksa og 30 prosent med not mot henholdsvis 26, 26, 12 og 36 prosent i 1955. Prisene på fisken og biproduktene holdt seg gjennom en stor del av sesongen på det fastsatte minsteprisnivå.

Vinterfisket i Finnmark. Fangstutbyttet ble 15 909 tonn mot 13 490 tonn året før. Fangsten er den største etter krigen. Troms fikk et mindre fiske enn året før. Det tegnet svært bra i begynnelsen av mars, men senere ble fisket mindre og deltakingen liten. Fangsten ble 8 443 tonn mot 10 124 tonn året før. Vesterålen og Lofotens ytterside og resten av Nordland utenom Lofoten hadde bedre fiske enn på flere år. Det ble fisket 13 794 tonn skrei mot 7 622 tonn i 1955. Loddetorskfisket i Finnmark slo meget godt til. Av torsk ga det 52 695 tonn mot 47 105 tonn i 1955. Oppsynet var satt i tiden 19. mars—16. juni. Deltakingen i fisket var på 2 545 fartøyer og 11 896 mann mot 2 204 fartøyer og 9 354 mann året før.

Tabell 33. *Skrei og loddetorsk. Bruken av fangsten.*

	Total-fangst	Av dette brukt til:			Rogn	Lever	Tilvirket damp-tran
		Henging	Salting	Fersk og filet			
	Tonn	Tonn	Tonn	Tonn	Hl	Hl	Hl
Gj.sn. 1935—39	151 975	35 506	74 777	41 692	62 712	158 610	74 165
» 1950—54	132 531	51 810	62 606	18 115	49 379	158 349	79 189
1954	85 643	36 502	32 757	16 384	37 724	92 145	45 023
1955	128 190	41 014	64 466	22 710	47 735	121 786	40 366
1956*	163 046	78 860	62 938	21 248	47 678	152 924	69 692

Trålfisket og fisket i fjerne farvann.

Stortrålerne fisket på de vanlige felt langs den nordnorske kyst og på bankene utenfor Finnmark og ved Bjørnøya. Som året før drev et par trålere seifiske i vintersesongen utenfor Stad og Sunnmøre. To trålere hadde i vårsesongen hver sin tur til Vest-Grønland. Pr. 31. oktober var det fra 22 stortrålere gitt fangstoppgaver for 34 saltfisk- og 106 ferskfiskturer med et samlet utbytte på 6 728 tonn saltet fisk, 7 927 tonn ferskfisk og 679 tonn biprodukter til en samlet verdi av 15 mill. kr. Totalfangsten ved årets slutt i 1955 var 8 286 tonn saltfisk, 11 627 tonn ferskfisk og 995 tonn biprodukter til en verdi av i alt 20,4 mill. kr. Det var da gjort 44 saltfiskturer og 134 turer hvor fangsten ble levert fersk.

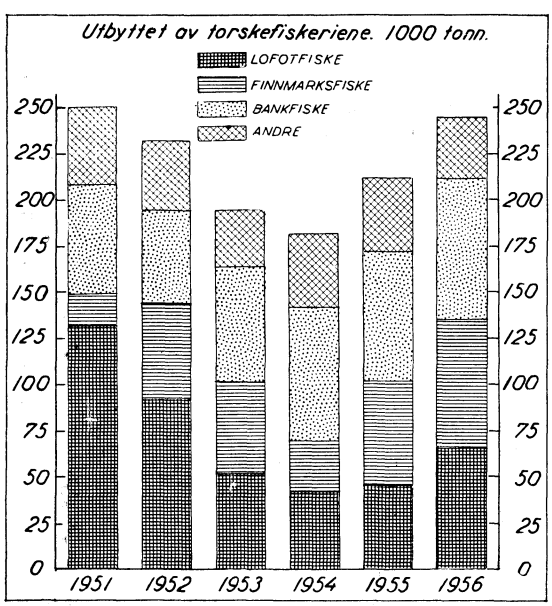

Fig. 22.

Linefisket ved Vest-Grønland samlet en deltaking på 70 fartøyer, hvorav 8 vesentlig drev kveitefiske. Fisket etter torsk var noe ujamt, og alt i alt ble det litt mindre enn året før. Ett fartøy drev forsøksfiske med snurpenot, men med negativt resultat. Kveitefisket var også ujamt. Det ble i alt hjemført ca. 11 000 tonn saltet torsk til Norge, medregnet 1 250 tonn som ble levert i Færingerhavn og hjemført med lastebåter og 570 tonn trålfanget torsk. På grunn av markedsforholdene for saltfisk og en relativt rikelig klippfiskproduksjon ble ca. 2 600 tonn saltfisk levert til italienske kjøpere i Esbjerg. Totalutbyttet for året ble således ca. 13 600 tonn saltfisk mot 14 325 tonn i 1955. Kveiteutbyttet i 1956 ble 739 tonn mot 881 tonn året før. Av kveitepartiet ble 190 tonn levert direkte av fiskerne til utlandet.

Linefisket på feltene ved Island samlet noe mindre deltaking enn i 1955 og kom sent i gang. Men fisket ble godt og ga større fangst pr. tur enn året før. Det var pr. 31. oktober utført 55 turer (det var fremdeles et par fartøyer ute) med samlet utbytte på 2 097 tonn salttorsk, 214,5 tonn fersk kveite, 2 540 hl lever og 183 fat tran. Året før var turtallet 97, saltfiskutbyttet 2 959 tonn og kveiteutbyttet 200 tonn.

Linefisket ved Bjørnøya og Spitsbergen ga i 1956 i alt 1 710 tonn saltfisk, 309 tonn ferskfisk og 2 129 hl lever på 103 turer. En del av fisken ble tatt med snøre. I 1955 var fangsten 1 831 tonn saltfisk og 1 064 tonn ferskfisk på 72 turer.

Sildefiskeriene.

Vintersildfisket. De første fangster ble tatt på Runde-feltet utenfor Sunnmøre natt til 14. januar. I uken til 21. januar var værforholdene dårlige, men det ble tatt en del fangster med drivgarn og snurpenot på strekningen Kråkenes—Griphølen. Pr. 22. januar var fangsten 213 635 hl mot 808 790 hl i 1955. Den 23. januar ble det bedre fiske i Møre-distriktet, og fra 26. januar tok fisket seg også kraftig opp på strekningen Måløy—Florø. I uken til 4. februar ble det også fisket utfor Øygarden, men som vanlig de senere år holdt fisket seg best fra Florø og nordover, og størstedelen av fiskeflåten ble værende der. Særlig var snurpefisket godt. Det ble tatt noen få landsteng i Sunnfjord og Nordfjord i februar. Storsildfisket holdt seg bra til det sluttet den 14. februar. Fangsten var da 9 653 153 hl mot 8 034 939 hl i 1955 og 9 693 629 hl i 1954, som er rekordåret for storsild.

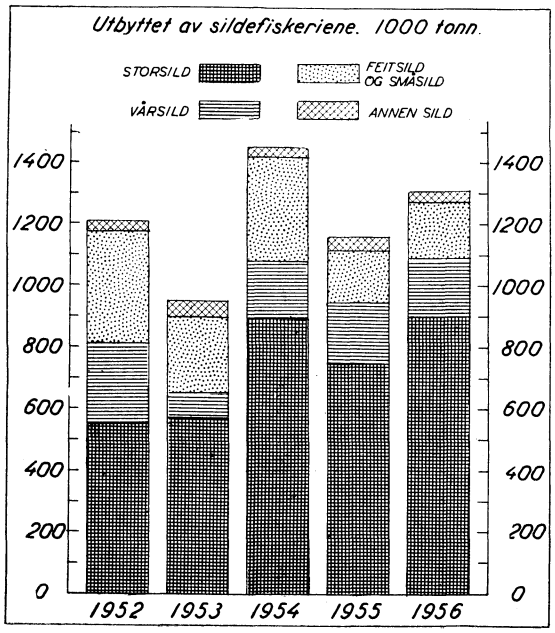

Fig. 23.

Vårsildfisket ble ikke godt, men likevel bedre enn i de to foregående årene. Det var mer uvær i vårsildperioden enn under storsildfisket. Det foregikk en del settegarnfiske på de vanlige felt i Nord-Rogaland og Sunnhordland. En del fiske var det også utfor Jæren og på Egersundsfeltene. Snurperne hadde spredt fiske både i dette området og på feltene nordover til Romsdal. Da fisket sluttet 28. mars, var det tatt opp 2 667 911 hl vårsild mot 2 345 846 hl i 1955 og 2 050 782 hl i 1954.

Årsfangsten av vintersild ble i alt på 12 321 064 hl mot 10 380 785 hl i 1955 og 11 744 411 hl i det tidligere rekordåret 1954. Førstehåndsverdien av fangsten utgjorde 248,7 mill. kr. mot 194,7 mill. kr. året før og 201,2 mill. kr. i 1954.

Tabell 34. *Vintersild. Bruken av fangsten. 1 000 hl.*

	Total-fangst	Av dette brukt til:					
		Fersk eksport	Salting	Mjøl og olje	Herme-tikk	Agn	Fersk innenlands
Gj.sn. 1945—49	5 567	949	1 057	3 187	175	80	119
» 1950—54	9 123	741	894	7 234	141	64	49
1954	11 744	904	1 129	9 504	123	35	49
1955	10 381	1 248	1 200	7 714	119	53	47
1956	12 321	1 093	1 156	9 818	129	69	56

Feit- og småsildfisket. Fisket ble uvanlig smått i første kvartal. I Nord-Norge ble det i dette tidsrom bare fisket ca. 40 000 hl, og i andre distrikter var fisket ubetydelig. Forfangstsildperioden april—juni ble derimot meget vellykket med betydelig fiske i distriktet Stad —Buholmsråsa og en del fiske sør for Stad og i Nord-Norge. I april—mai var fisket størst langs kysten av Møre og Romsdal. I juni foregikk tyngden av fisket i Trøndelag og særlig på Haltenbanken. Av en samlet fangst pr. 30. juni på ca. 955 000 hl feitsild og småsild falt ca. 635 000 hl på distriktet Stad—Buholmsråsa. Sør for Stad var det fisket ca. 75 000 og i Nord-Norge ca. 215 000 hl. I juli ble det på Haltenbanken og Frohavet ytterligere fisket ca.

230 000 hl, men mot slutten av måneden var fisket der sterkt avtakende. Samtidig var fisket smått også i alle andre distrikter. Det vanlige store høstfiske i Nord-Norge lot vente på seg, og ved utgangen av oktober var det praktisk talt ikke kommet i gang noe fiske i Finnmark og Troms. På Helgelandsfeltene ble fisket ujamt og heller smått. Distriktene ved Trondheimsfjorden hadde en del feit- og småsildfiske mot slutten av tredje kvartal, men sør for Stad var det bare ubetydelig fiske.

Tabell 35. *Fangsten av vintersild fordelt etter redskapenes art. 1000 hl.*

	1954	1955	1956
Snurpenot	7 870	6 681	8 719
Garn	3 783	3 601	3 568
Landnot	91	99	34
I alt....	11 744	10 381	12 321

Pr. 27. oktober var det fisket 994 235 hl feitsild (og forfangstsild) og 526 690 hl småsild mot på samme tid året før henholdsvis 401 743 hl og 630 712 hl. Den samlede årsfangst av feitsild og småsild anslås til 2,0 mill. hl mot 1,5 mill. hl året før.

Tabell 36. *Feitsild og småsild. Bruken av fangsten. 1 000 hl.*

	Feitsild		Småsild	
	1955	1956*	1955	1956*
Fersk eksport....	5	13	5	2
Salting.....	15	22	3	11
Mjøl og olje.....	247	943	828	697
Hermetikk	9	7	242	133
Agn	87	130	26	14
Fersk innenlands.	10	14	5	3
I alt.....	373	1129	1 109	860

Brislingfisket ble drevet som vinterfiske med flytetrål i januar og begynnelsen av februar. Fangsten i denne periode ble ca. 32 000 skjepper, hvorav ca. 17 700 skjepper ble solgt til ansjosproduksjon og resten eksportert fersk. Fisket foregikk for det meste i svensk-norske grensefarvann.

Snurpefisket etter brisling i sommersesongen tok til i Sogn og Fjordane i mindre målestokk i slutten av mai og begynte 29. mai i Hordaland og distriktene lenger sør. Sesongen ble meget dårlig i alle distrikter. Sild- og Brislingsalslaget oppgir notfangsten pr. 3. november til 157 630 skjepper mot 250 835 skjepper på samme tidspunkt året før. I tillegg kommer ca. 30 000 skjepper som ble tatt i de indre distrikter av Trondheimsfjorden i august og i oktober—november. Trålfisket ved Skagen etter ansjosvare begynte i slutten av september og så lovende ut, men ble stadig sterkt hemmet av været. Fra midten av september til 27. oktober var fangsten ca. 13 000 skjepper.

Et samlet brislingutbytte ved utgangen av oktober på ca. 235 000 skjepper må sies å være ytterst lite, særlig på bakgrunn av den utvidde drift som trålingen representerer.

Sildefisket ved Island. I juli og begynnelsen av august lå forholdene ved Nord- og Nordøst-Island godt til rette for snurping. Dette fiske ga de fleste av deltakerne god og hurtig fangst. Flere av snurperne nådde å gjøre to turer. Garnfiske ble drevet på de samme felt og dessuten ved Jan Mayen og på Færøyfeltet. Det ble forholdsvis ujamt, men må alt i alt betegnes som bra. Det deltok 172 fartøyer i fisket mot 176 året før. Det ble utført 214 turer, hvorav 58 turer med snurpenot, 149 med garn og 7 med begge redskaper. Totalfangsten ble 221 640 tønner mot 203 921 tønner året før.

Trålsildfisket. Deltakingen i trålingen etter sild på Fladengrunn var forholdsvis stor til å begynne med, men det dårlige fiske gjorde at de fleste ga hurtig opp. Utbyttet av alt trålsildfiske oppgis til 26 752 hl mot 53 514 hl året før.

Loddefisket begynte i slutten av mars, og var særlig godt i begynnelsen av april. Etter 5. mai ble det ikke tatt vesentlige fangster. Deltakingen var større enn året før. Fisket foregikk i Varangerfjord og vestover mot Midt-Finnmark. Totalfangsten ble 681 224 hl mot 427 904 hl året før, og det er ny rekord. Omtrent all lodde ble solgt til fabrikkene. Bare et mindre kvantum gikk til agn. Det var sørget for føring av fangsten fra Øst-Finnmark til fabrikkene i vest og sør.

Andre fiskerier.

Makrellfisket på strekningen Svenskegrensen—Stad ga større samlet fangstutbytte enn i 1955. Drivgarnfisket i mai—juni var hemmet av dårlig vær og ble mindre enn året før. Dorgefisket ble forholdsvis bra, og notfisket langs kysten i sommer- og høstperioden var delvis rikt. Det vanlige høstfiske på Revet slo ikke til, men dette ble mer enn oppveid av det gode fisket i kyst- og fjordfarvann. Fangsten utgjorde ca. 13 000 tonn mot 11 307 tonn året før.

Tabell 37. *Makrell, pir og gyt omsatt av Norges Makrellag. Tonn.*

	1955	1956*
Fersk innenlands	3 979	3 800
Fersk eksport	132	340
Frysing	2 871	2 550
Salting	37	360
Hermetikk	1 386	2 230
Filetering	1 933	500
Agn	199	600
Fôrmjøl	655	2 470
Røyking	103	140
Diverse	12	10
I alt	11 307	13 000

S e i f i s k e t ser ut til å ha gitt bedre fangstutbytte enn i 1955. Fisket på Vestlandet og i Møre og Romsdal var særlig i vintersesongen større enn året før. I Nord-Norge unntatt i Finnmark ser det også ut til at fisket har vært like bra som i 1955.

B a n k f i s k e t fra Møre og Romsdal og den nordlige del av Sogn og Fjordane har slått godt til. Ved utgangen av oktober var det i Møre og Romsdal og til Måløy og omegn brakt i land 29 000 tonn lange, brosme, skate, pigghå og kveite mot 22 572 tonn til samme tid i 1955. Kveitepartiet var på 953 tonn eller litt mindre enn året før, og pigghåpartiet på 14 688 tonn eller ca. 2 400 tonn mer enn i 1955. Det ble fisket ved Shetland, på Tampen, Storegga, Halten- og Sklinnabanken og på andre felter.

H å b r a n n f i s k e t var omtrent som året før. Utbyttet var 694 tonn til en verdi av 2,4 mill. kr.

M a k r e l l s t ø r j e f i s k e t begynte som vanlig i juli måned. Det var lite fisk under kysten, og den var vanskelig å fange. Fisket må derfor anses som mislykket. Utbyttet ble 4 097 tonn til en verdi av 6,8 mill. kr. mot 10 423 tonn og 17,0 mill. kr. i foregående år. I Råfisklagets distrikt (Finnmark—Nordmøre) ble det fisket 1 210 tonn, Sunnmøre og Romsdal hadde 70 tonn, Sogn og Fjordane 541 tonn og Hordaland 2 276 tonn.

S k a l l d y r f i s k e r i e n e. Rekefisket ser ut til å ha gitt større samlet fangstutbytte enn året før, da det ble ilandbrakt 5 825 tonn. Særlig på Rogalandkysten var fisket godt. Hummerfisket i vinter- og vårsesongen var noe mindre enn vanlig på grunn av den skarpe kulde. Høstfisket har derimot vært bra. Også krabbefisket har vært forholdsvis bra.

Priser.

Etter forhandlinger om fiskeprisene i Norges Råfisklags distrikt for de sortene som laget har omsetningen av, ble det inngått en prisavtale den 10. februar 1956 mellom Lønns- og Prisdepartementet og Norges Råfisklag. Avtalen avløste den tidligere avtalen av 4. februar 1955, og de nye minsteprisene ble gjort gjeldende fra 20. februar 1956.

I Lofoten ble minsteprisen for sløyd torsk uten hode over 43 cm satt til 70 øre pr. kg. I Finnmark var den tilsvarende pris 68 øre pr. kg.

Det tidligere pristillegg for enkelte fiskeslag ved levering direkte til fryseri falt bort. Minsteprisene for fisk levert til frysing utenom fryseriets sted ble satt 10 øre pr. kg lavere enn for fisk til ising og frysing.

En forutsetning for prisavtalen var at subsidieordningen for fiskeredskaper skulle opprettholdes.

For torsk over 43 cm bestemt til henging og salting fikk råfiskkjøperne et bestemt tilskott pr. kg av Prisreguleringsfondet for fisk. Det tidligere tilskott fra Prisreguleringsfondet for torsk til annen anvendelse enn salting og henging og for sei til ising og frysing, falt vekk. Fra og med 9. april 1956 ble det også gitt tilskott ved kjøp av torsk under 43 cm.

De faktisk betalte prisene lå i denne sesongen ikke vesentlig over de fastsatte minsteprisene. For skrei ble det under finnmarkfisket betalt gjennomsnittlig 67 øre pr. kg sammenliknet med en gjennomsnittspris på 70 øre pr. kg i 1955. Under lofotfisket var prisen ca. 71 øre pr. kg mot 85 øre pr. kg i foregående sesong.

For innenlandsomsetningen av torsk og sei ble den tidligere ordningen med maksimalpriser og tilskott fra Prisreguleringsfondet opphevet. I stedet ble det gitt bestemmelser om maksimale avansesatser ved salg av torsk og sei fra detaljist til forbruker i Sør-Norge.

Tilskottssatsen for saltfisk levert til A/L Utrustning på Grønland ble satt ned fra 16 øre pr. kg til 15 øre pr. kg.

De garanterte salgsprisene fra Noregs Sildesalslag ble satt opp fra kr. 19,75 pr. hl til kr. 21,00 pr. hl for storsild og fra kr. 16,75 pr. hl til kr. 18,00 pr. hl for vårsild. Fiskerne fikk utbetalt gjennomsnittlig kr. 20,82 pr. hl storsild og kr. 17,88 pr. hl vårsild. For all vintersild var gjennomsnittsprisen kr. 20,18 pr. hl sammenliknet med kr. 18,77 pr. hl i 1955.

I motsetning til tidligere år overtok Feitsildfiskernes Salgslag føringen av lodde til sildmjølfabrikkene. Maksimalprisen ved levering til fabrikk ble satt til kr. 10,25 pr. hl i de første tre ukene av fisket og kr. 7,75 pr. hl i resten av fisketiden. I foregående sesong var maksimalprisen kr. 7,75 pr. hl under hele fisket, men

utgiftene til føring ble da dekket av fabrikkene. Forandringen førte til en øking i prisen til fisker fra kr. 7,60 pr. hl. til kr. 9,77 pr. hl.

Etter avtale mellom hermetikkindustrien og fiskerne ble prisen for brisling av størrelsen 9—11,5 cm og med minst 7 prosent fettinnhold satt til kr. 23,50 pr. skjeppe ved levering til hermetikk. For brisling over 11,5 cm og med minst 7 prosent fettinnhold var prisen kr. 10,00 pr. skjeppe. For brisling med lavere fettinnhold enn 7 prosent var prisen kr. 9,25 pr. skjeppe. Ved leveranse til ansjos var prisen for notfanget brisling av størrelsen 11—14 cm kr. 24,25 pr. skjeppe, og for trålfanget brisling kr. 23,00 pr. skjeppe. Brisling over 14 cm ble betalt med kr. 11,00 pr. skjeppe ved levering til ansjos.

Prisbevegelsen i de senere år for en del fiskesorter går ellers fram av tabell 38.

Tabell 38. *Gjennomsnittspriser i kroner pr. tonn.*

	1953	1954	1955*	1956*
Sild og brisling	209	188	220	230
Torsk	706	696	746	700
Sei	348	435	451	460
Hyse	546	545	544	520
Makrell	547	671	666	..
Makrellstørje	1 221	1 558	1 628	1 680
Kveite	2 706	2 948	2 775	2 500

Selfangst.

Foreløpige oppgaver over selfangsten i 1956 viser en deltaking på 67 fartøyer og 1 145 mann. Foregående år deltok det 64 fartøyer og 1 141 mann. Tallet på fangstturer gikk opp fra 89 i 1955 til 94 i 1956. Det ble foretatt 10 turer til feltene ved Newfoundland, 43 til Vesterisen, 6 til Nordisen, 21 til Østisen og 14 til Grønlandsstredet.

Det er fredningsbestemmelser for selfangsten både ved Newfoundland, i Vesterisen og i Grønlandsstredet. Fredningsbestemmelsene var omtrent de samme i 1956 som i 1955.

Etter de foreløpige oppgavene som foreligger ble fangsten i alt 299 500 dyr i 1956 mot vel 295 000 foregående år. Det var betydelig oppgang i fangstmengden ved Newfoundland, men nedgang i Vesterisen. Fangsten av grønlandssel økte noe, mens fangsten av klappmyss gikk tilbake. Spesielt kan nevnes at fangsten av hårfaste kvitunger (whitecoat) gikk opp fra vel 73 500 i 1955 til vel 110 000 i 1956. Fangsten av vårfødte unger av klappmyss (blueback) gikk derimot tilbake fra vel 47 000 til vel 37 000 dyr.

Tabell 39. *Utbytte av selfangsten.*

	1955	1956*
Fartøyer	64	67
Mannskap	1 141	1 145
Innklarerte fangstturer	89	94
Fangst:		
Dyr i alt Stk.	295 172	299 498
Av dette:		
Grønlandssel »	222 058	231 065
Klappmyss »	71 027	65 677
Storkobbe »	1 716	2 458
Snadd »	54	64
Isbjørn »	295	234
Spekk Tonn	5 656	5 025
Innklareringsverdi 1 000 kr.	15 309	15 669

Det var gode avsetningsforhold for selfangstprodukten i 1956. Verdien av fangsten er ved innklarering oppgitt til 15,7 mill. kr. I 1955 var innklareringsverdien 15,3 mill. kr. og i 1954 14,1 mill. kr.

Også i 1956 var det hjelpefartøy til stede under fangsten i Vesterisen.

Hvalfangst.

Den norske hvalfangstflåten har siden 1952 hatt 9 flytende kokerier. Ved ombygging og forlenging av et av kokeriene i 1955 og av ytterligere et i 1956 ble kokeriflåtens tonnasje økt med ca. 5 500 br.tonn, og var ved utgangen av 1956 på i alt 137 500 br.tonn. Hvalbåtflåten hadde i 1956 en tilgang på en ny båt på 900 br.tonn og en eldre (bygd 1950) på 598 br.tonn innkjøpt fra utlandet. 3 eldre båter på tilsammen 965 br.tonn ble solgt til utlandet, mens 3 eldre og små båter ble solgt innenlands. Hvalbåtflåten ved utgangen av 1956 var etter dette på 124 båter på tilsammen 63 300 br.tonn. Til sammenlikning nevnes at hvalbåtflåten ved utgangen av 1953 var på 144 enheter med en samlet tonnasje på 68 000 br.tonn.

Nedgangen i tallet på hvalbåter skyldes blant annet at den stadig større konkurranse om hvalen har krevd overgang til større og langt mer effektive hvalbåter enn tidligere. Mange eldre og lite effektive båter er derfor blitt sjaltet ut. Begrensningen i bruken av hvalbåter i de siste sesonger har også gjort sitt. For sesongen 1953—54 ble det for første gang inngått en avtale mellom de fleste deltakende fangstselskaper om minsket bruk av hvalbåter pr. flytende kokeri. Etter avtalen nyttet de store kokerier maksimum 13 hvalbåter, de mellomstore 10 og de minste 8 båter. I se-

songen 1952—53 hadde de store kokerier nyttet opptil 18 hvalbåter. Avtalen ble med noen mindre endringer gjort gjeldende også for sesongen 1954—55, men for siste sesong 1955—56 ble den ikke fornyet. Som tabell 40 viser, gikk gjennomsnittstallet for hvalbåter nyttet pr. flytende kokeri ned i sesongene 1953—54 og 1954—55, men steg igjen i 1955—56. Stigningen var imidlertid ikke så stor at tallene nådde opp på samme høyde som i 1952—53.

Tabell 40. *Gjennomsnittlig hvalbåttall pr. flytende kokeri.*

Sesong	Alle ekspedisjoner	Norske ekspedisjoner
1952—53	14,4	13,6
1953—54	12,1	11,1
1954—55	12,3	11,2
1955—56	13,5	12,2

De norske ekspedisjonene nyttet i sesongen 1955—56 i alt 110 hvalbåter i den pelagiske fangst mot 101 i foregående sesong. Ellers var det norske fangstapparatet som i foregående sesong, nemlig 9 flytende kokerier og landstasjonen i Husvik Harbour med 7 hvalbåter.

Tallet på nordmenn sysselsatt i Antarktisfangsten i sesongen 1955—56 var i alt 7 594, hvorav på norske ekspedisjoner 4 913, på britiske 2 361 og på andre ekspedisjoner 320. Dette var i alt 300 nordmenn mer enn i forrige sesong. Alt i alt var det sysselsatt på norske og utenlandske ekspedisjoner 15 068 mann i sesongen 1955—56, eller nesten 800 mann mer enn i foregående sesong. Denne sterke stigning i mannskapsstyrken skyldes at det ble nyttet flere hvalbåter enn i foregående sesong, og dessuten at det gamle nederlandske kokeri var skiftet ut med et nytt og større kokeri, som sysselsatte betydelig flere mann enn det gamle. Mannskapsstyrken i sesongen 1955—56 var den største som har vært satt inn i en Antarktissesong, men nordmennenes prosentvise andel var mindre enn noen gang før. Nordmennene utgjorde bare 50,4 prosent i siste sesong, mens tallet var oppe i mellom 65 og 69 prosent i de første etterkrigssesongene.

Alle land som tok del i den pelagiske hvalfangst i Antarktis i sesongen 1955—56 har ratifisert den Internasjonale Hvalfangstkonvensjon av 1946 med senere endringer. De endringene som ble vedtatt for sesongen 1955—56 på Hvalfangstkommisjonens møte i Moskva i juli 1955 var:

Fangsttiden for blåhval ble ytterligere begrenset og gjaldt fra 1. februar til 7. april (i foregående sesong fra 21. januar til 7. april). Ellers var fangstperioden for bardehval den samme som i foregående sesong, nemlig fra 7. januar til 7. april.

Tabell 41. *Sysselsettingen på hvalfangstekspedisjonene.*

Sesong	Nordmenn	Utlendinger	I alt	Nordmenn i pct. av alle
1938-39	7 517	5 188	12 705	59,2
1951-52	7 934	6 271	14 205	55,9
1952-53	6 787	6 012	12 799	53,0
1953-54	7 240	5 351	12 591	57,5
1954-55	7 279	7 003	14 282	51,0
1955-56	7 594	7 474	15 068	50,4

Maksimalkvoten for den pelagiske bardehvalfangst ble satt ned til 15 000 blåhvalenheter. I etterkrigssesongene opp til og med 1952—53 var maksimalkvoten 16 000 blåhvalenheter og i de neste to sesonger 1953—54 og 1954—55 15 500 blåhvalenheter. (Som en blåhvalenhet regnes 1 blåhval eller 2 finnhval eller 2 ½ knølhval eller 6 seihval.)

Det tidligere fredede område i Antarktis mellom 70° vest og 160° vest ble åpnet for 3 år for pelagisk fangst av bardehval.

Ellers var som i foregående sesong fangsttiden for knølhval begrenset til dagene 1.—4. februar, og det var forbudt å fange knølhval mellom 0° og 70° vest.

Et framtredende trekk ved hvalfangsten i Antarktis i etterkrigssesongene har vært den sterke nedgang i blåhvalfangsten og den samtidige stigning i finnhvalfangsten (se tabell 42). Det ser ut til at blåhvalfangsten holder på å ebbe ut, mens finnhvalfangsten har blitt den helt dominerende. Knølhvalen og seihvalen spiller liten rolle.

Av fangstkvotens blåhvalenheter utgjorde blåhvalen 55 prosent og finnhvalen 40 prosent i 1946—47 mot henholdsvis 11 prosent og 84 prosent i sesongen 1955—56. Blåhvalens prosentvise andel av den samlede blåhval- og finnhvalfangst i de enkelte sesonger er vist i tabell 42, nest siste kolonne. Den var i 1946—47 40,8 prosent, men sank deretter helt ned til 6 prosent i sesongen 1955—56.

Denne sterke nedgang i blåhvalfangsten skyldes for en stor del den forskyvning av fangstperioden som har funnet sted i etterkrigssesongene. Åpningsdagen for fangsten har blitt skjøvet lengre og lengre framover. I sesongen 1946—47 var åpningsdagen for bardehvalfangsten 24. november, mens den i siste sesong var 7. januar, og for blåhval 1. februar. Forskyvningen av fangsttiden har vært foretatt

Tabell 42. *Pelagisk fangst av bardehval, etter art.*

Sesong	Blåhval	Finnhval	Knølhval	Seihval	Fanget hval i alt[1]	Blåhval i pct. av fanget blå- og finnhval i alt	
						Hele fangsttiden	1. febr.—4. mars
1938-39	13 849	19 477	883	3	36 681	41,6	24,5
1946-47	8 865	12 877	1	2	23 043	40,8	31,9
1951-52	5 124	20 520	1 546	32	32 575	20,0	25,9
1952-53	3 866	21 197	954	123	28 325	15,4	14,0
1953-54	2 684	24 986	594	251	31 218	9,7	14,0
1954-55	2 163	25 878	493	146	34 388	7,7	9,5
1955-56	1 611	25 289	1 432	276	35 531	6,0	11,5

[1] Her er også tatt med spermhval.

nettopp for å minske beskatningen av blåhvalen. Den internasjonale hvalfangststatistikk viser for tidligere år at blåhvalforekomstene i alminnelighet er størst i de Antarktiske vårmåneder, dvs. november og desember, mens det er mest finnhval senere i sesongen. Det er uvisst hvor meget av nedgangen i fangsttallene for blåhvalen som skyldes den beskyttelse blåhvalen på denne måte har fått, og hvor meget skyldes den nedgang i blåhvalbestanden som utvilsomt har funnet sted. I siste rubrikk i tabell 42 er oppført tallene for blåhvalens prosentvise andel av den samlede blåhval- og finnhvalfangst i tidsrommet fra og med 1. februar til og med 4. mars i hver sesong. I dette tidsrommet har både blåhval- og finnhvalfangsten foregått fullt ut i alle sesonger. Disse tall, som er regnet ut av kontoret for Internasjonal Hvalfangststatistikk i Sandefjord, tyder på at det har vært en betydelig nedgang i blåhvalforekomstene i etterkrigssesongene. Prosenttallet for blåhval gikk således ned fra 31,9 i 1946—47 til 9,5 i sesongen 1954—55. I siste sesong steg prosenttallet til 11,5. Denne stigning kan kanskje skyldes åpningen av den tidligere fredede sektor i Antarktis. Det ble fanget et prosentvis større antall blåhval i denne sektor enn i de andre.

Den tillatte fangstkvoten ble i sesongen 1955—56 nådd på atskillig kortere tid enn i tidligere sesonger. Fangsten ble avblåst allerede 4. mars, etter bare 58 dagers varighet. Dette er den korteste fangstperiode en har hatt i den pelagiske fangst. I foregående sesong var fangsttiden 72 dager og i sesongen 1953—54 76 dager. Den korte fangsttid i siste sesong henger sammen med reduksjonen av fangstkvoten til 15 000 blåhvalenheter og det meget effektive fangstmateriell som var satt inn i fangsten denne sesong. Det ble i alt nyttet 24 hvalbåter mer enn i foregående sesong. Åpningen av det tidligere fredede fangstområde har sikkert også hatt betydning.

Fangsten i Antarktis ble i sesongen 1955—56 drevet av de samme 8 land og med samme antall flytende kokerier og landstasjoner som i foregående sesong. Tallet på nyttede hvalbåter var økt fra 254 til 278. Et av kokeriene var denne gang skiftet ut med et nytt, nemlig det nederlandske på 10 600 br.tonn. Det nye nederlandske kokeri var på 26 800 br.tonn.

I alt ble det i sesongen 1955—56 fanget 38 580 hval og produsert 2 307 171 fat olje, eller vel 900 hval og 64 600 fat olje mer enn i foregående sesong (se tabell 43). Spermhvalfangsten som er inkludert i tallene, var i sesongen 1955—56 den største som har forekommet i Antarktis. Det ble i denne sesongen fanget 6 974 spermhval og produsert 341 858 fat spermolje mot i foregående sesong 5 790 spermhval og 285 876 fat spermolje. Holdes spermhvalfangsten utenfor, viser det seg at tallet på fanget bardehval i 1955—56 var 258 mindre enn i foregående sesong, mens hvaloljeproduksjonen var praktisk talt den samme i begge sesonger. Hvaloljeproduksjonen har altså holdt seg oppe til tross for at fangsten utgjorde 450 blåhvalenheter mindre enn i foregående sesong. Et bedre oljeutbytte av hvalen har muliggjort dette. Det gjennomsnittlige oljeutbytte pr. beregnet blåhvalenhet i den pelagiske fangst ble således i sesongen 1955—56 121,6 fat mot 117,3 fat i foregående sesong.

For de norske ekspedisjonene må fangstresultatet i sesongen 1955—56 betegnes som mindre godt.Det ble fanget noen få hval mer enn i foregående sesong, men oljeutbyttet ble lavere, nemlig 852 000 fat hval- og spermolje mot 869 000 fat i forrige sesong. I sesongen 1953—54 var det tilsvarende oljeutbytte 1 028 000 fat. Bortsett fra sesongen 1952—53, da Norge nyttet bare 7 flytende kokerier, var oljeutbyttet i sesongen 1955—56 det laveste siden 1945—46. I hver av de 5 sesongene 1947—48 til 1951-52 lå den norske oljeproduksjon i Antarktis på 1,1 mill. fat.

Også de norske ekspedisjonene hadde en stor

Tabell 43. *Samlet fangstutbytte og anvendt materiell.*

Sesong og land	Hval fanget	Oljeproduksjon	Landstasjoner	Kokerier	Fangstbåter
		Fat			
1954—55:					
Norge	14 491	869 241	1	9	108
Storbritannia	7 912	471 315	1	3	47
Nederland	848	64 739	–	1	12
Japan	5 958	366 915	–	3	36
Sovj.-Samv.	3 290	172 088	–	1	15
Panama	2 512	147 880	–	1	16
Sør-Afrika-Sambandet	1 696	99 809	–	1	13
Argentina	947	50 568	1	–	7
I alt	37 654	2 242 555	3	19	254
1955—56:					
Norge	14 510	852 482	1	9	117
Storbritannia	7 444	474 760	1	3	51
Nederland	1 665	103 465	–	1	18
Japan	6 462	408 853	–	3	40
Sovj.-Samv.	2 773	153 736	–	1	15
Panama	2 730	160 960	–	1	15
Sør-Afrika-Sambandet	2 184	109 539	–	1	15
Argentina	812	43 376	1	–	7
I alt	38 580	2 307 171	3	19	278

spermoljeproduksjon i sesongen 1955—56, nemlig 132 469 fat mot 139 729 fat i foregående sesong og 35 252 fat i sesongen 1953—54. Ser en bort fra spermoljen var den norske hvaloljeproduksjonen i sesongen 1955—56 på 720 013 fat mot 729 512 fat i foregående sesong.

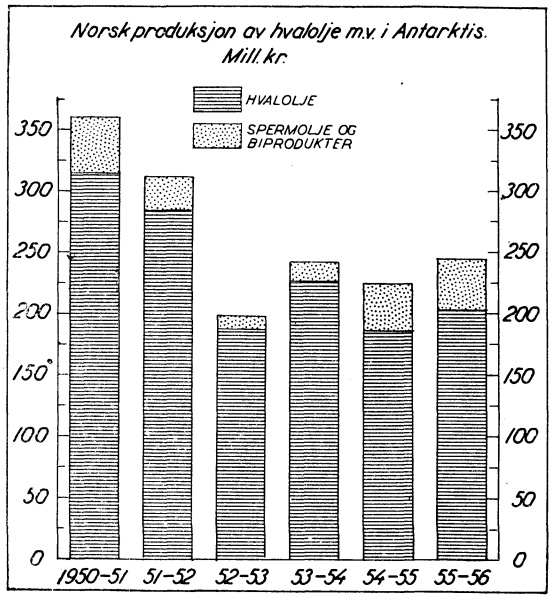

Fig. 23.

Den norske andel i den samlede fangst i Antarktis gikk ytterligere litt ned i siste sesong (se tabell 43). Av tallet på fanget hval i alt og av den samlede oljeproduksjon falt på Norge henholdsvis 37,6 prosent og 37,0 prosent i sesongen 1955—56 mot henholdsvis 38 prosent og 39 prosent i foregående sesong.

Oversikten nedenfor viser hvordan den norske hvaloljeproduksjon i de 2 siste sesongene fordelte seg på de enkelte avtakerland.

	1954—55 Long ton	1955—56 Long ton
Norge	40 549	45 725
Vest-Tyskland	32 324	28 563
Storbritannia	2 851	–
Sverige	–	5 071
Danmark	14 286	14 054
Frankrike	7 846	10 009
Nederland	20 374	12 953
Belgia	3 517	4 036
I alt	121 747	120 411

Av den norske hvaloljen fra sesongen 1955—56 ble 101 000 long ton solgt til £ 85 pr. ton og 19 000 long ton til £ 87.10 pr. ton. Gjennomsnittsprisen ble ca. £ 85.7.0 pr. long ton mot gjennomsnittlig £ 76.4.8 i foregående sesong. Med den høyere pris på hvaloljen ble verdiutbyttet av den norske hvaloljeproduksjon i sesongen 1955—56 en del større enn i forrige sesong, nemlig 204 mill. kr. mot 186 mill. kr.

Verdien av spermoljeproduksjonen i sesongen 1955—56 ble ca. 30,6 mill. kr., og dette var omtrent samme beløp som i foregående sesong.

Av biprodukter ble det produsert en god del mer enn i foregående sesong, nemlig ca. 11 760 long ton mot ca. 6 700 long ton. Biproduktene fra sesongen 1955—56, som representerte en verdi på ca. 10 mill. kr., fordelte seg slik på de forskjellige produkter:

Kjøttmjøl	10 249	long ton
Lever	134	» »
Leverolje	63	» »
Kjøtt- og leverekstrakt	82	» »
Hvalkjøtt	104	» »
Flytende fôrstoffer	1 101	» »
Andre biprodukter	30	» »

Den samlede verdi av den norske produksjon av hvalolje, spermolje og biprodukter i sesongen 1955—56 utgjorde etter dette ca. 245 mill. kr. I foregående sesong var det tilsvarende verdibeløp 225 mill. kr. og i sesongen 1953—54 242 mill. kr.

Lønnsinntekten for nordmenn sysselsatt på utenlandske ekspedisjoner i Antarktis i sesongen 1955—56 er beregnet til 28 mill. kr.

I den nye Antarktissesong 1956—57, som for den pelagiske bardehvalfangst tar til 7. januar, deltar et land mindre enn i sesongen 1955—56. Det tidligere panamaiske selskap med flytende kokeri «Olympic Challenger» har trukket seg ut av hvalfangsten og overdratt sitt fangstmateriell til Japan. Japan deltar denne gang med 5 flytende kokerier, idet det i tillegg til sine tidligere 3 kokerier og det overtatte panamaiske også har satt inn et nytt kokeri. Ellers deltar de samme land med samme flytende kokerier som før. Etter dette nyttes i alt 20 flytende kokerier i sesongen 1956—57 mot 19 i foregående sesong.

For sesongen 1956—57 har det kommet i stand en ny avtale om begrensning av hvalbåtflåten. Alle hvalfangstselskaper, unntatt det sovjet-russiske, har blitt enige om en avtale som fastsetter følgende høyeste antall hvalbåter for selskapene i de enkelte land:

Norske selskaper	i alt	95	båter
Japanske selskaper	»	54	»
Det sør-afrikanske selskap ...	»	11	»
Britiske selskaper	»	36	»
Det nederlandske selskap	»	14	»

Fordelingen av hvalbåttallet på de enkelte ekspedisjoner er overlatt til de enkelte land. Ikke noe kokeri, unntatt det nederlandske, kan bruke flere enn 12 båter.

Med denne avtale er tallet på nyttede hvalbåter i den pelagiske fangst gått ned fra 257 i sesongen 1955—56 til 222 i den nye sesongen 1956—57.

På Hvalfangstkommisjonens møte i London i juli 1956 ble maksimalkvoten for den pelagiske bardehvalfangsten i inneværende sesong satt ned til 14 500 blåhvalenheter. Ellers gjelder for denne sesongen de samme bestemmelser som for sesongen 1955—56. Fangsttiden for bardehval er som forrige gang, for bardehval unntatt blåhval fra 7. januar til 7. april, for blåhval fra 1. februar til 7. april.

For landstasjonene på Sør-Georgia gjelder samme 6 måneders fangstperiode som før, fra 1. oktober 1956 til 1. april 1957. I de siste 10 sesonger har fangsten her vært drevet fra de samme 3 landstasjoner og med tilsammen 21 hvalbåter.

Gruvedrift, industri og kraftforsyning.

Produksjonen i disse næringene fortsatte å øke fra 1955 til 1956. Gjennomsnittet av den månedlige produksjonsindeksen for månedene januar—oktober gikk opp fra 145 i 1955 til 153 i 1956 eller om lag 5,5 prosent.

Den månedlige produksjonsindeksen gir imidlertid ikke alltid et helt pålitelig uttrykk for endringene i produksjonsvolumet. For jern- og metallindustrien, som har om lag $^1/_5$ av industriens samlede produksjon, beregnes indekstallet bare på grunnlag av oppgaver over utførte timeverk. Dersom produksjonen pr. timeverk i denne bransjen stiger, vil derfor indekstallet ligge for lavt. I årene etter krigen har det vist seg at stigningen i den årlige indeksen, som beregnes på grunnlag av oppgaver over produserte mengder, har vært sterkere enn stigningen i månedsindeksen. Det er rimelig å anta at det samme vil være tilfelle også for 1956. På den andre siden er det uvisst om produksjonen i de 2 siste månedene av 1956 vil ligge like høyt over foregående års produksjon som gjennomsnittet av de 10 første månedene. Det er bl. a. lite trolig at produksjonsøkingen i primær jern- og metallindustri blir like sterk i 4. kvartal som i de 3 første kvartalene av året. Kraftsituasjonen er imidlertid noe lysere enn den var høsten 1955, og under forutsetning av fortsatt produktivitetsøking i jern- og metallindustrien skulle det være forsvarlig å regne med at den samlede industriproduksjon vil være minst 6 prosent høyere i 1956 enn i 1955. Som en vesentlig årsak til denne produksjonsøkingen må framheves de gode avsetningsforholdene for viktige industriprodukter. Imidlertid har det også spilt en betydelig rolle i denne sammenheng at jernverket i Mo i Rana og aluminiumsverket på Sunndalsøra for alvor kom i gang med produksjonen først i høstmånedene 1955.

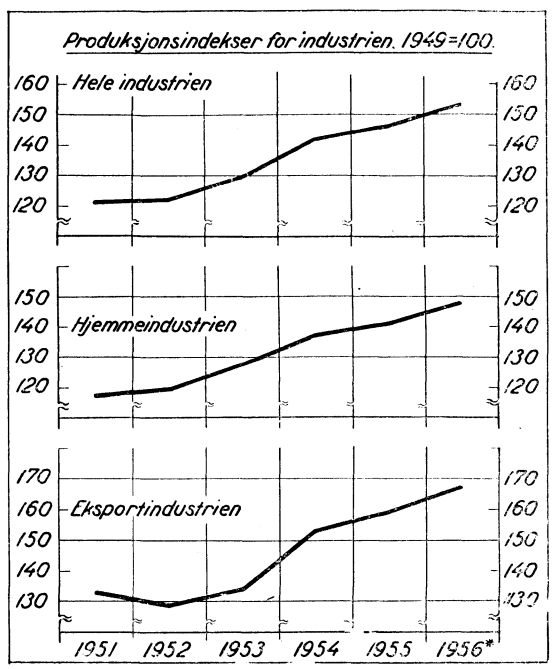

Fig. 25.

Ser vi på de kvartalsvise endringene i produksjonsindeksen for hele industrien, finner vi at det er relativt liten forskjell i stigningen fra 1955 til 1956 for de tre første kvartalene i året. Settes det gjennomsnittlige indekstallet for tilsvarende kvartal i foregående år lik 100, blir indekstallet for 1. kvartal 1956 lik 104,2, for 2. kvartal 105,9 og for 3. kvartal 105,4. Årsaken til at stigningsprosenten er noe mindre for 1. kvartal enn for 2. kvartal, er at påsken i 1956 for en vesentlig del falt i mars, mens den i 1955 falt i april.

For hele året under ett var økingen i produksjonen om lag like sterk i eksportindustrien og i hjemmeindustrien, men det har vært betydelig forskjell mellom disse to gruppene i utviklingen fra kvartal til kvartal. Når vi for eksportindustrien setter produksjonen i de enkelte kvartalene i 1955 lik 100, var den i 1956 lik 108,4 i 1. kvartal, 101,1 i 2. kvartal og 104,0 i 3. kvartal. Den sterke stigningen fra 1. kvartal 1955 til 1. kvartal 1956 skyldes for en vesentlig del økt produksjon ved sildoljefabrikkene. Årsaken til den lave stigningsprosenten for 2. kvartal er at produksjonen i elektrokjemisk industri var meget liten på grunn av den vanskelige kraftsituasjonen. Av de enkelte bransjene innen eksportindustrien var det særlig aluminiumsverkene, ferrolegeringsverkene og sildoljefabrikkene som økte produksjonen i 1956, mens hermetikkfabrikkene viste sterkest nedgang. Kvartalsvise indekstall for hjemmeindustrien beregnet på samme måte som ovenfor gir for 1. kvartal 102,3, for 2. kvartal 107,7 og for 3. kvartal 106,0. Den store forskjell i stigningsprosenten for 1. og 2. kvartal har sammenheng med at påsken for en vesentlig del falt i mars i 1956. Innen hjemmeindustrien var det rujerns-, stål- og valseverkene og lærvarefabrikkene som hadde den sterkeste produksjonsøkingen. I den første gruppen skyldes økingen hovedsakelig jernverket i Mo i Rana som kom i drift i 1955. Nedgang i produksjonen var det bl. a. ved møbel- og innredningsfabrikkene og porselen- og fajansefabrikkene. Av hjemmeindustrien var det særlig investeringsvareindustrien som økte produksjonen i 1956. For denne gruppen var produksjonsøkingen om lag 7,6 prosent, mens den for konsumvareindustrien var om lag 3,6 prosent.

Ser vi bort fra svingninger av mer tilfeldig karakter, er totalinntrykket av den månedlige produksjonsindeksen at det har vært en jamn, men ikke særlig sterk produksjonsstigning gjennom hele året. Produksjonsøkingen omfatter de aller fleste grener både av eksport- og hjemmeindustrien. De tendenser til minsket stigningstakt i produksjonen i hjemmeindustrien som det var tegn til mot slutten av 1955, har bare i liten grad preget totaltallene for 1956. Virkningen av nedgangen i byggevolumet er likevel meget tydelig i produksjonstallene for typiske leverandører av byggematerialer.

Produksjonsutstyret i industrien har også i 1956 vært gjenstand for sterk utbygging, og det regnes med at investeringene alt i alt var om lag like store som i 1955.

Tilgangen på råstoffer var stort sett god. Tømmeravvirkingen i sesongen 1955—56 var større enn foregående sesong, og fangsten av vintersild var bedre enn i noe tidligere år. Brislingfisket ga derimot enda dårligere fangstutbytte enn i 1955.

I første halvår 1956 var sysselsettingen i industrien 1—2 prosent høyere enn i første halvår 1955. Dette var en noe svakere sysselsettingsøking enn i de nærmest foregående årene. I 3. kvartal var sysselsettingen om lag den samme i 1956 som året før. I enkelte grupper, bl. a. næringsmiddelindustri og beklednings-

Tabell 44. *Månedlig produksjonsindeks. Gjennomsnitt av de månedlige indekstall. 1949 = 100.*

	Jan.—okt. 1954	Jan.—okt. 1955	Jan.—okt. 1956
Hele industrien	140	145	153
Bryting av kull og malm	137	146	165
Nærings- og nytelsesmiddelindustri i alt	109	114	115
Av dette: Hermetikkfabrikker	72	78	55
Tekstilindustri	114	108	114
Bekledningsindustri i alt	140	143	150
Av dette: Skotøyfabrikker	93	92	95
Trevare- og møbelindustri	120	120	116
Treforedlingsindustri i alt	136	148	147
Av dette: Papirfabrikker	120	127	126
Kjemisk industri i alt	196	193	200
Av dette: Elektrokjemisk industri	200	207	200
Jord- og steinvareindustri	155	179	184
Primær jern- og metallindustri	141	162	218
Annen jern- og metallindustri	145	146	153
Andre industrier	124	126	129
Gass- og elektrisitetsverk	137	144	149
Eksportindustri	152	159	167
Hjemmeindustri i alt	135	140	147
Av dette: Konsumvareindustri	130	134	138
» » Investeringsvareindustri	142	147	159

Tabell 45. *Prosentvis stigning i den månedlige produksjonsindeks.*

	Hele industrien	Eksportindustrien	Hjemmeindustrien
1954—1955	3,6	4,3	3,4
1955—1956*	5,4	5,3	5,5
1. kv. 1954 — 1. kv. 1955	3,9	2,5	4,6
2. kv. 1954 — 2. kv. 1955	4,0	6,4	3,1
3. kv. 1954 — 3. kv. 1955	3,0	4,5	2,4
4. kv. 1954 — 4. kv. 1955	3,6	4,4	3,3
1. kv. 1955 — 1. kv. 1956	4,2	8,4	2,3
2. kv. 1955 — 2. kv. 1956	5,9	1,1	7,7
3. kv. 1955 — 3. kv. 1956	5,4	4,0	6,0

industri, var sysselsettingen i 3. kvartal lavere i 1956 enn i 1955. Utviklingen av sysselsettingen er ellers nærmere omtalt i et tidligere avsnitt.

Økingen i produksjonsindeksen på om lag 5,5 prosent var større enn sysselsettingsøkingen. Produksjonen pr. arbeider fortsatte således å øke i 1956.

Produksjonsutviklingen i de enkelte industrigrener.[1])

Ved kullgruvene på Svalbard økte produksjonen fra 322 000 tonn i 1955 til om lag 390 000 tonn i 1956. Det har bare vært drift ved gruvene i Longyearbyen.

Produksjonen ved malmgruvene økte med om lag 13 prosent fra 1955 til 1956. I gjennomsnitt for månedene januar-oktober gikk produksjonsindeksen opp fra 166 i 1955 til 187 i 1956. Det er særlig økt produksjon av jernmalm som er årsak til stigningen i indekstallet. I 1956 regnes det med en produksjon av jernmalm og titanjernstein på om lag 1,70 mill. tonn mot 1,38 mill. tonn i 1955. Dette er ny produksjonsrekord. Den høyeste årsproduksjonen tidligere hadde vi i 1938 da det ble produsert 1,47 mill. tonn. Produksjonsøkingen fra 1955 skyldes hovedsakelig utvidd drift ved A/S Syd-Varanger. Eksporten av jernmalm i de 10 første månedene av året økte fra 1,05 mill. tonn i 1955 til 1,16 mill. tonn i 1956. Eksportprisen har økt med om lag 15 prosent.

Produksjonen av svovelkis økte også litt og vil antakelig utgjøre om lag 850 000 tonn i 1956 mot 831 000 tonn i 1955. For bergverksprodukter ellers var det øking i produksjonen av koppermalm og kopperkonsentrat, mens produksjonen av sink- og blykonsentrat gikk litt ned.

[1] I tabellverket side *11 og *12 er det gitt oppgaver over produksjonen av visse viktige varer.

Næringsmiddelindustrien sett under ett økte produksjonen med om lag 1 prosent fra 1955 til 1956.

Ved hermetikkfabrikkene, som er en av de viktigste bransjene i denne gruppen, gikk imidlertid produksjonen sterkt ned. I gjennomsnitt for de 10 første månedene av året var indekstallet for hermetikkfabrikkene 55 i 1956 mot 78 i 1955. Ikke i noe annet år etter krigen har produksjonen i denne bransjen vært så lav. Årsaken til den sterke produksjonsnedgangen var råstoffmangel. Brislingfisket ble enda dårligere enn i 1955, og til utgangen av november 1956 var det bare pakket om lag 200 000 kasser brislinghermetikk mot om lag 250 000 kasser til samme tid 1955. Til sammenlikning kan også nevnes at det til utgangen av november 1954 og 1953 var pakket henholdsvis 420 000 kasser og 680 000 kasser. Tilgangen av småsild til hermetikkfabrikkene var også vesentlig dårligere enn i 1955. Av denne varen var det til utgangen av november 1956 pakket om lag 550 000 kasser mot om lag 950 000 kasser til samme tid året før. Som kippers ble det i 1956 pakket 121 000 hl vintersild mot 102 000 hl i 1955.

Produksjonen ved sjokolade- og dropsfabrikkene gikk opp med om lag 16 prosent fra 1955 til 1956, som følge av økt etterspørsel. Det var særlig produksjonen av spisesjokolade som økte.

Margarinproduksjonen fortsatte å øke i 1956. Det regnes med at produksjonen vil utgjøre om lag 98 000 tonn mot 92 700 tonn i 1955. Produksjonsøkingen skyldes for en vesentlig del økt eksport.

I første halvår 1956 var produksjonen ved bryggeriene og mineralvannfabrikkene vesentlig større enn i samme periode 1955. Sommeren 1956 var imidlertid mye kaldere enn sommeren 1955 i store deler av landet, og produksjonen av øl og mineralvann ble derfor vesentlig mindre i 3. kvartal 1956 enn i samme kvartal året før. For hele året under ett regnes det med små endringer i produksjonen fra 1955 til 1956.

Ved tobakksfabrikkene var det alt i alt en mindre tilbakegang i produksjonen fra 1955 til 1956. Nedgangen var liten for sigaretter og røyketobakk, mens produksjonen av sigarer og sigarillos falt sterkt.

I tekstilindustrien sett under ett gikk produksjonen opp med om lag 5 prosent fra 1955 til 1956, mens det var en nedgang på om lag 5 prosent fra 1954 til 1955. I gjennomsnitt for månedene januar—oktober var produksjonsindeksen 114 i 1956 mot 108 i 1955 og 113 i 1954. Ved bomullsvarefabrikkene (inkl. rayon- og rayonvarefabrikkene) var produksjonsøkingen om lag 9 prosent, ved trikotasje-

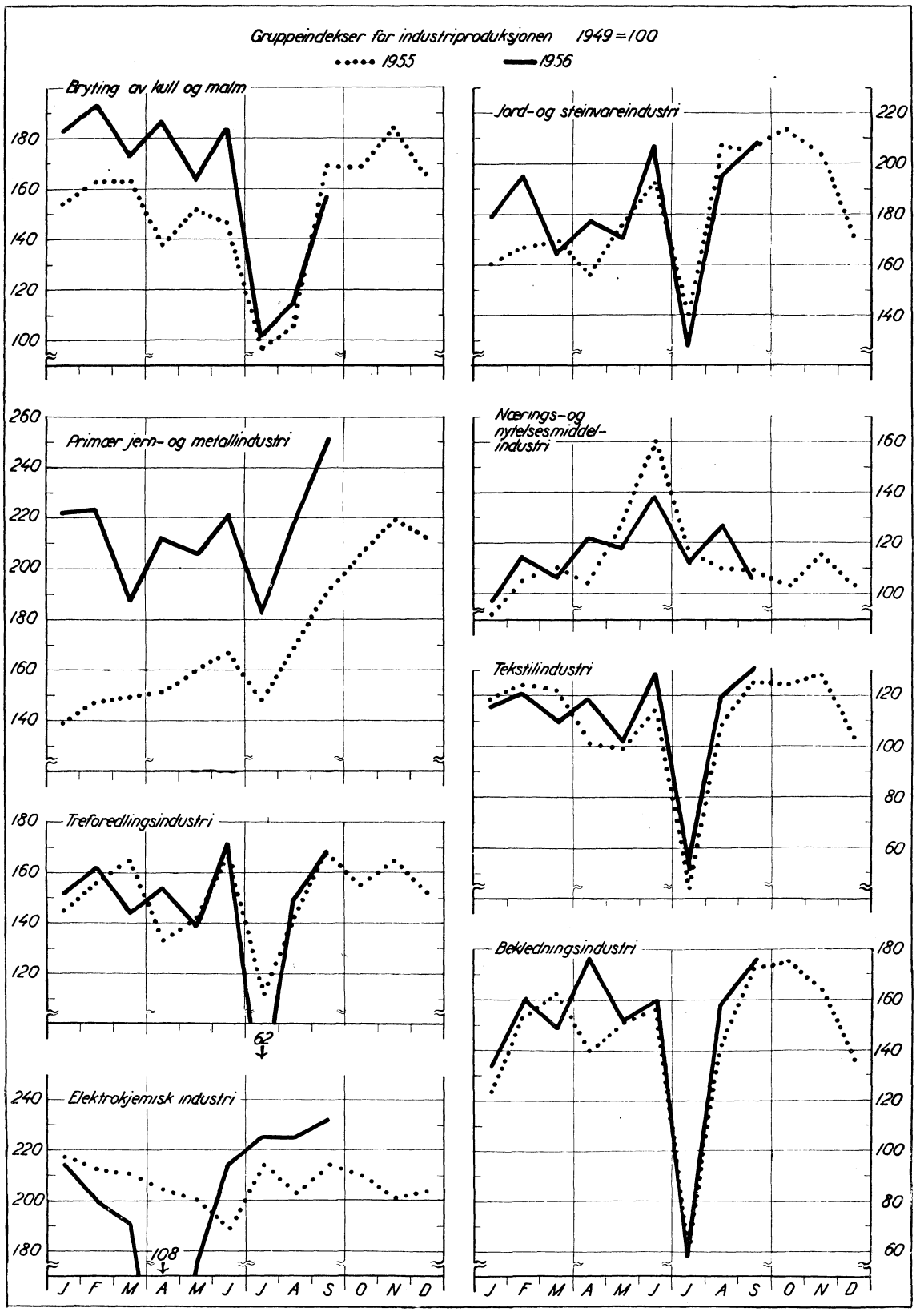
Gruppeindekser for industriproduksjonen 1949=100
1955
1956
Bryting av kull og malm
Jord- og steinvareindustri
Primær jern- og metallindustri
Nærings- og nytelsesmiddel-industri
Tekstilindustri
Treforedlingsindustri
62
Bekledningsindustri
Elektrokjemisk industri
108
J F M A M J J A S O N D

Fig. 26.

fabrikkene om lag 8 prosent og ved ullvarefabrikkene om lag 2 prosent.

Fremdeles var produksjonen i tekstilindustrien 5—6 prosent lavere enn i 1951, det siste året før frilistingen av tekstilvarer tok til. Importen av tekstilvarer økte i 1956, og den utenlandske konkurransen er derfor fremdeles meget følbar.

For bekledningsindustrien under ett gikk produksjonen opp med om lag 4 prosent fra 1955. I gjennomsnitt for de 10 første månedene av året var indekstallet 150 i 1956 mot 143 i 1955. Ved konfeksjonsfabrikkene økte produksjonen med om lag 5 prosent. Etterspørselen etter konfeksjonsvarer har vært god også i 1956. Ved skotøyfabrikkene var produksjonsøkingen om lag 3 prosent.

Produksjonen ved sagbrukene og høvleriene var om lag den samme som i 1955. Bedriftene har ikke hatt vansker med å dekke det innenlandske behovet, og de har også kunnet øke eksporten noe.

Ved møbel- og innredningsfabrikkene gikk produksjonen litt ned fra 1955 til 1956. På grunn av nedgangen i byggevirksomheten har avsetningsforholdene ikke vært så gode som i 1955.

Produksjonen i treforedlingsindustrien under ett var om lag den samme i 1956 som året før. I gjennomsnitt for månedene januar—oktober var indekstallet 147 i 1956 mot 148 i 1955. På grunn av streiken ved tremasse-, cellulose- og papir- og pappfabrikkene i juli måned, ble produksjonen i disse bransjene noe mindre enn det opprinnelig var regnet med. Også i 1956 har produksjonskapasiteten økt noe på grunn av moderniseringsarbeider, og råstofftilgangen har vært god. Etterspørselen etter treforedlingsprodukter har stort sett holdt seg godt oppe, selv om papirfabrikkene har registrert noe svakere etterspørsel for annet papir enn avispapir.

Ved tresliperiene regnes det med en produksjon på vel 660 000 tonn tremasse (tørr beregnet) i 1956 mot 647 000 tonn i 1955. I tidsrommet januar—oktober 1956 ble det eksportert 358 000 tonn tremasse til en verdi av 203,2 mill. kr. mot 339 000 tonn til en verdi av 170,8 mill. kr. i 1955.

Cellulosefabrikkene hadde en produksjonsnedgang på om lag 5 prosent fra 1955 til 1956. Produksjonen blir ventelig om lag 590 000 tonn mot 618 000 tonn i 1955. Eksporten av cellulose i de 10 første månedene av 1956 var 226 000 tonn til en verdi av 268,1 mill. kr. mot 236 000 tonn til en verdi av 278,7 mill. kr. i samme tidsrom 1955.

Ved papir-, papp- og kartongfabrikkene gikk produksjonen ned fra 596 000 tonn papir, papp og kartong i 1955 til om lag 590 000 tonn i 1956. Produksjonen av avispapir økte, mens produksjonen av annet papir og papp og kartong gikk ned. I månedene januar—oktober 1956 ble det eksportert 300 000 tonn papir og papp til en verdi av 412,0 mill. kr. mot 284 000 tonn og 388,9 mill. kr. i samme tidsrom 1955. Det var eksporten av avispapir som økte.

Wallboardfabrikkene økte produksjonen fra knapt 94 000 tonn i 1955 til om lag 97 000 tonn i 1956.

Ved garveriene var produksjonen om lag den samme i 1956 som i 1955. Fra 1949 som er basis for Byråets produksjonsindeks, er produksjonen i denne bransjen gått ned med nesten 50 prosent.

I kjemisk industri sett under ett gikk produksjonen opp med om lag 4 prosent fra 1955 til 1956. Gjennomsnittet av den månedlige produksjonsindeksen for tidsrommet januar—oktober var 200 i 1956 mot 193 i 1955.

Produksjonen av kvelstoffprodukter var noe mindre i 1956 enn i 1955. I de 10 første månedene av 1956 ble det ved Norsk Hydro's bedrifter produsert 163 200 tonn beregnet rent kvelstoff mot 169 200 tonn i samme tidsrom året før. I alt regnes det med en årsproduksjon på 200 000 tonn kvelstoff i 1956 mot 202 450 tonn i 1955. Produksjonsnedgangen skyldes kraftmangel. Eksporten av kalksalpeter gikk litt ned. I de 10 første månedene av året utgjorde den 746 000 tonn i 1956 mot 766 000 tonn i 1955 og 783 000 tonn i 1954.

Produksjonen av karbid gikk litt opp i 1956. I de 10 første månedene av året ble det produsert 34 800 tonn mot 34 300 tonn i samme tidsrom 1955. Her er ikke tatt med karbid som nyttes til framstilling av cyanamid. Denne produksjonen var om lag den samme som i 1955. Produksjonen av superfosfat fortsatte å øke. I tidsrommet januar—oktober ble det produsert 89 100 tonn i 1956 mot 82 600 i 1955. Produksjonen av cellull gikk litt ned.

Ved sildoljefabrikkene gikk produksjonen sterkt opp fra 1955 til 1956. Siste år regnes det med en produksjon på om lag 104 000 tonn sildolje og 245 000 tonn sildmjøl mot 71 300 tonn olje og 180 000 tonn mjøl i 1955. Årsaken til den sterke produksjonsøkingen ligger i det rekordstore vintersildfiske i 1956. Eksporten av sildmjøl økte også noe, men ikke så sterkt som produksjonen. I tidsrommet januar—oktober 1956 ble det eksportert 137 000 tonn sildmjøl til en verdi av 159,9 mill. kr. mot 129 000 tonn og 154,3 mill. kr. i 1955.

Ved olje- og fettraffineriene var produksjonen om lag den samme i 1956 som året før. Avsetningsforholdene var fortsatt gode. Eksporten av herdet spisefett gikk litt ned, mens eksporten av herdet teknisk fett økte

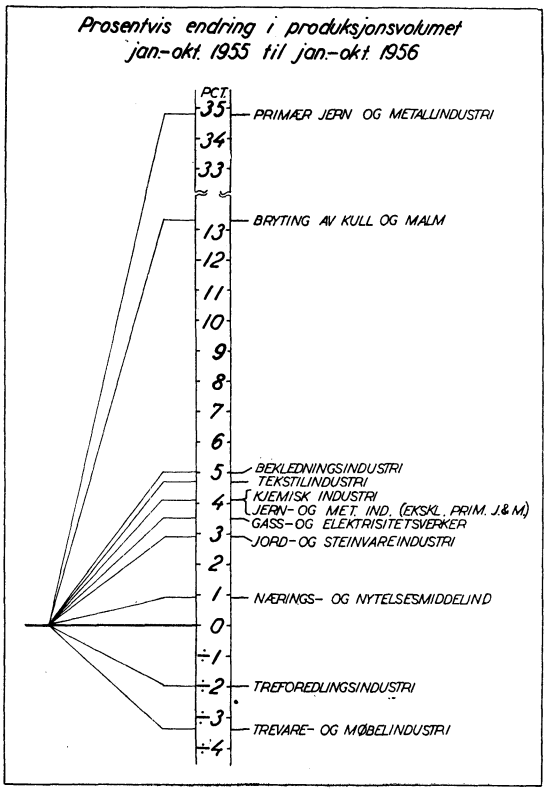

Fig. 27.

sterkt. I de 10 første månedene av 1956 ble det eksportert 50 000 tonn spisefett og 15 000 tonn teknisk fett til en verdi av i alt 136,7 mill. kr. De tilsvarende tall for 1955 var 57 000 tonn spisefett og 5 500 tonn teknisk fett til en verdi av i alt 121,6 mill. kr.

Produksjonen ved maling- og lakkfabrikkene var om lag den samme i 1956 som i 1955. I denne bransjen økte produksjonen sterkt i alle år fra 1952 til 1955. Når den ikke fortsatte å øke i 1956 skyldes det antakelig nedgangen i byggevirksomheten.

I jord- og steinvareindustrien under ett økte produksjonen med om lag 3 prosent fra 1955 til 1956. Det gjennomsnittlige indekstallet for månedene januar—oktober gikk opp fra 179 i 1955 til 184 i 1956.

Av de enkelte bransjene viste teglverkene omtrent samme produksjon som i 1955. Produksjonsforholdene har stort sett vært gode.

Produksjonen ved glassverkene økte litt i 1956. Produksjonsøkingen var størst for flasker og konservesglass, mens produksjonen av servise- og belysningsglass gikk litt ned. Ved porselens- og fajansefabrikkene gikk produksjonen ned med om lag 7 prosent.

Sementfabrikkene økte produksjonen med om lag 13 prosent fra 1955 til 1956. Årsproduksjonen i 1956 blir ventelig om lag 940 000 tonn mot 830 000 tonn året før. Mens det tidligere år har vært importert betydelige kvanta sement, er bedriftene nå i stand til å dekke den innenlandske etterspørselen og har også kunnet eksportere mindre kvanta.

Produksjonen av lettbetong som økte sterkt fra 1954 til 1955, gikk noe ned igjen i 1956.

I primærjern- og metallindustri under ett økte produksjonen med om lag 33 prosent i 1956. I gjennomsnitt for de 10 første månedene av året gikk produksjonsindeksen opp fra 162 i 1955 til 218 i 1956.

Rujerns-, stål- og valseverkene økte produksjonen med rundt regnet 100 prosent fra 1955 til 1956. I det vesentlige skyldtes økingen at jernverket i Mo i Rana for alvor kom i gang med produksjonen i 3. kvartal 1955. Første byggetrinn ved jernverket er nå ferdig, og verket har fra september 1956 bl. a. tre rujernsovner i drift. Produksjonen av rujern ventes å bli om lag 180 000 tonn i 1956 mot 108 400 tonn i 1955.

Også aluminiumsproduksjonen har vist sterk oppgang. Produksjonen blir ventelig om lag 92 000 tonn i 1956 mot 75 000 tonn året før. Økingen skyldes hovedsakelig aluminiumsverket på Sunndalsøra. Verket kom i drift i 1954, men produksjonen var, for en del på grunn av kraftmangel, relativt liten helt til høsten 1955.

Ved ferrolegeringsverkene var produksjonen av ferrosilisium om lag den samme i 1956 som i 1955, mens produksjonen av andre ferrolegeringer gikk sterkt opp. Det ventes at produksjonen av ferrosilisium (45 % Si) vil bli om lag 104 000 tonn i 1956 mot 103 400 tonn året før. Av andre ferrolegeringer blir produksjonen ventelig om lag 152 000 tonn i 1956 mot 121 900 tonn foregående år. Produksjonskapasiteten ved ferrolegeringsverkene økte noe i 1956.

I jern- og metallindustrien ellers gikk det gjennomsnittlige indekstallet for tidsrommet januar—oktober opp fra 146 i 1955 til 153 i 1956. Produksjonsnivået har også i 1956 vært høyt i de fleste bransjene, og avsetningsforholdene har stort sett vært gode. Skipsverftene økte leveringen av tonnasje fra 157 000 br. reg.tonn i 1955 til om lag 170 000 br. reg.tonn i 1956. Ordrereserven har steget i løpet av året, særlig ved verft som kan bygge større skip, og tilgangen på reparasjonsarbeider har vært god. Skipsverftene har imidlertid også siste år vært noe hemmet av mangel på arbeidskraft. I den elektrotekniske industrien regnes det med at produksjonen av elektrotermiske forbruksapparater blir om lag den samme i

1956 som i 1955, mens produksjonen av elektrotekniske investeringsvarer har steget.

Ved gassverkene økte produksjonen fra 49,5 mill. m³ gass i 1955 til om lag 51 mill. m³ i 1956.

Elektrisitetsverker.

Elektrisitetsproduksjonen vil, etter foreløpige beregninger, bli om lag 23 900 mill. kWh i 1956. Dette er en øking på 1 200 mill. kWh fra 1955, eller noe over 5 prosent. Stigningen er noe større enn i forrige år, da den var ca. 4 prosent.

På Østlandet, som normalt har over halvparten av landets samlede elektrisitetsproduksjon, var vannforholdene meget ugunstige i store deler både av 1955 og 1956. Det har ført til at dette område på langt nær har kunnet utnytte veksten i produksjonskapasiteten fullt ut. Med normal vannføring for Østlandsområdet ville produksjonsøkingen i de to siste år ha vært en god del større enn det som er registrert.

For landet ellers, unntatt Nord-Norge, var vannforholdene i 1956 alt i alt ganske bra.

Tabell 46. *Elektrisitetsproduksjonen ved verker på 1 000 kW og over.*

Område	Januar–september mill. kWh		Stigning pct.
	1955	1956	
Østlandet	9 157	8 503	— 7,1
Sørlandet	1 048	1 058	1,0
Vestlandet	4 154	4 923	18,5
Trøndelag	792	862	8,8
Nord-Norge	1 192	1 597	34,0
Hele landet	16 343	16 943	3,7

I de tre første kvartaler av 1956 var produksjonen i hele landet under ett 600 mill. kWh eller 3,7 prosent større enn i tilsvarende tidsrom 1955, trass i den betydelige nedgang for Østlandsområdet. Økingen faller vesentlig på Vestlandet, hvor særlig Aura og Saudefaldene hadde stor produksjonsøking. I Nord-Norge skyldes produksjonsøkingen i første rekke Rössåga, som fikk sitt tredje store aggregat på 40 000 kW i oktober 1955. Rössåga-vassdraget har hatt mer enn nok vann, og Rössåga Kraftverk har derfor kunnet gå for fullt i hele 1956.

Magasinenes energibeholdning på Østlandet pr. 30. september 1956 var 168 mill. kWh eller 3,9 prosent større enn på samme tid året før. Energibeholdningen for landet ellers viste derimot en nedgang på 232 mill. kWh eller 4,7 prosent.

Ved utgangen av september 1956 var vannfyllingen i magasinene for hele Østlandet under ett bortimot normal. På Sørlandet, Vestlandet og Trøndelag var magasinfyllingen også stort sett normal. I Nord-Norge derimot var vannfyllingen dårlig. Trass i den gode vannfylling i Rössågas magasiner var fyllingsgraden for hele landsdelen bare 68 prosent. Vannsituasjonen var særlig vanskelig i Troms og Finnmark, men også for Glomfjord Kraftverk var vannfyllingen dårlig, med bare 47 prosent av fulle magasiner.

Ved utgangen av oktober 1956 var tilsiget bedre enn normalt praktisk talt over hele landet, unntatt Sørlandet.

Tabell 47. *Reguleringsmagasinenes energibeholdning pr. 30. september. Mill. kWh.*

	Østlandsområdet	Landet ellers	I alt
1952	4 080	2 985	7 065
1953	4 486	3 501	7 987
1954	4 923	3 487	8 410
1955	4 305	4 954	9 259
1956	4 473	4 722	9 195

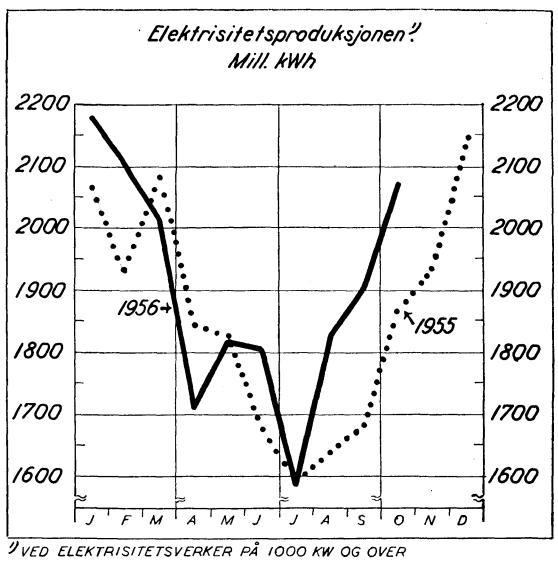

Fig. 28.

Den utbygde vannkraft ved regulert lavvannføring og 75—80 prosent effekt (årgangskraften) var ved utgangen av 1955 kommet opp i 2,67 mill. kW. Dette tallet vil sannsynligvis øke med godt og vel 200 000 kW til 2,88 mill. kW i løpet av 1956. Økingen faller vesentlig på storanleggene Hol, Aura, Matre, Mågelia

(A/S Tyssefaldene), Håverstad (Vest-Agder Elektrisitetsverk) og Tafjord.

I femårsperioden 1952—1956 har det vært en gjennomsnittlig tilgang på utbygd vannkraft på ca. 170 000 kW årgangskraft pr. år. Dette er noe over dobbelt så mye som i femårsperioden 1947—1951, da det var en gjennomsnittlig årlig utbygging på ca. 80 000 kW. Til sammenlikning kan nevnes at det i femårsperioden 1935—1939 bare ble utbygd 16 000 kW pr. år.

Bygge- og anleggsvirksomhet.

Nedskjæringen av lånetilsagnene fra statsbankene som ble gjennomført fra 1954, tilstramningen på kredittmarkedet og reduksjonen av innvilgede byggeløyver har etter hvert ført til en betydelig nedgang i bygge- og anleggsvirksomheten. Sysselsatte lønnstakere i bygge- og anleggsvirksomhet utførte i de 10 første måneder av 1956 vel 7 prosent færre månedsverk enn i tilsvarende tidsrom i 1955. Nedgangen var noe over 8 prosent i bygg og 5—6 prosent i anlegg. Nedgangen i byggevirksomheten ble forsterket ved streiken sommeren 1956.

Tabell 48. *Sysselsatte syketrygdpliktige bygge- og anleggsarbeidere. Kvartalstall i pct. av tallet for tilsvarende kvartal året før.*[1]

	Bygg	Anlegg	Sum
1955. 1. kvartal	104,2	93,6	99,8
2. »	102,1	85,4	95,1
3. »	100,6	88,5	95,6
4. »	96,4	88,5	93,3
1956. 1. kvartal	91,1	86,5	89,3
2. »	94,3	96,3	95,0
3. »	85,6	95,7	89,5

[1] Kvartalstallene er beregnet som gjennomsnittet av tallene ved utgangen av hver måned.

Den reduserte virksomhet i bygg og anlegg gjenspeiler seg også i forbruket av byggematerialer. Tilgangen på byggematerialer var i 1956 mer enn tilstrekkelig til å dekke behovet, og det ser ut til at det i løpet av året var en viss øking i lagrene av de viktigste materialer. I noen grener av byggematerialindustrien, som f. eks. teglverksindustrien, lettbetongfabrikkene og muligens sementfabrikkene, kan kapasiteten for tiden ikke nyttes fullt ut.

Tabell 49. *Forbruket av enkelte byggematerialer.*[1]

	1954	1955	1.—3. kvartal 1955	1.—3. kvartal 1956
Trelast, stds.	370 000	370 000	—	—
Murstein, 1 000 stk.	113 100	103 400	74 800	71 500
Sement, tonn	936 800	908 500	695 000	654 100
Armeringsstål, tonn	75 000	82 000	67 000	67 000
Trefiberplater, tonn	68 000	62 700	46 000	43 300
Spiker og stift, tonn	13 500	15 500	11 200	10 200
Vindusglass, tonn	14 700	15 700	11 200	11 000
Lettbetong, 1 000 mursteinsenheter	113 300	126 500	95 500	77 400

[1] Norsk produksjon pluss import minus eksport etter oppgave fra Boligdirektoratet.

Den innenlandske produksjon av sement antas å bli noe over 900 000 tonn i 1956 mot 831 000 tonn i 1955. Forbruket innenlands vil derimot antakelig bli 50—60 000 tonn lavere enn i fjor. Det må regnes med en betydelig lagerøking ved fabrikkene i løpet av vinteren 1956—57 dersom det ikke kan bli eksportert forholdsvis mye. Produksjonen av lettbetong, som utgjorde 204 000 m³ i 1955, vil for 1956 antakelig ikke overstige 175 000 m³. I tillegg til dette kommer imidlertid den nylig igangsatte produksjon av Leca-betong. Av trefiberplater har det i årets tre første kvartaler vært noe større produksjon og eksport i 1956 enn i 1955. Forbruket innenlands er imidlertid gått noe ned.

Tiltakene for å begrense investeringsvirksomheten fikk i løpet av 1955 en så vidt sterk virkning at det kunne gjennomføres betydelige lempninger i byggereguleringen. Ved Kronprinsregentens resolusjon av 16. desember 1955 ble det gitt nye bestemmelser for reguleringen av bygge- og anleggsvirksomheten.

Etter 1. januar 1956 er følgende grupper bygg unntatt fra reguleringen:

1. Bygninger som oppføres for statens eller en statsetats regning,
2. Skogshusvær og skogsstaller,

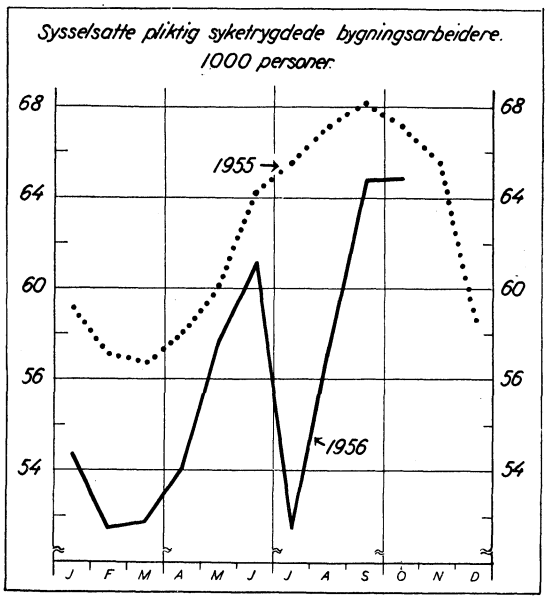

Fig. 29.

3. Driftsbygninger i tilknytning til gårdsbruk,
4. Veksthus,
5. Naust, rorbuer og egnebuer,
6. Private garasjer i tilknytning til boliger,
7. Hytter med inntil 40 kvadratmeter brutto golvflate.

I 1956 er reguleringen av byggevirksomheten gjennomført ved at fylkesforsyningsnemndene har fått tildelt en kvote som omfatter all regulert byggevirksomhet unntatt industri. Fylkesforsyningsnemndene har likevel kunnet gi byggeløyve for industribygg på inntil 150 m² golvflate. Ellers har Industridirektoratet avgjort søknadene for industribygg innenfor rammen av en fastsatt kvote.

I Nasjonalbudsjettet for 1956 var det regnet med en kvote på 2 450 000 m² for fylkesforsyningsnemndene, 150 000 m² som sentral kvote for gjenreisningsbygg etc. og 270 000 m² til industribygg inkl. jordbruksindustri. Bygg for statens regning var beregnet å utgjøre ca. 35 000 m². Den sentrale kvote for gjenreisingsbygg er i løpet av året blitt fordelt på fylkesforsyningsnemndene slik at disse i alt har hatt til disposisjon 2 600 000 m². Budsjettet for 1956 skulle samlet gi en betydelig reduksjon i forhold til 1955. Imidlertid vil det bli en annen fordeling i 1956 enn året før, også for de kategorier av bygg som fremdeles er gjenstand for regulering.

I de første 3 kvartaler av 1956 er det gitt byggeløyve til ca. 19 100 leiligheter mot ca. 22 800 leiligheter i samme tidsrom året før. For industribygg er det derimot innvilget mer enn i 1955. Dette bilde kan forandres en del i årets siste måneder, men det er sannsynlig at tallene blir lavere i 1956 enn i 1955 både for boliger, sykehus og «andre offentlige bygg», mens innvilgningstallene trolig blir høyere for forretningsbygg og for verksted- og industribygg.

Tabell 50. *Byggeløyve gitt i årene 1952—56 i 1 000 m² flate.*

	1952	1953	1954	1955	1.—3. kvartal 1955	1.—3. kvartal 1956
Boliger[1]	2 404	2 909	2 601	2 144	1 795	1 568
Industribygg	382	400	363	291	226	296
Landbruksbygg	346	426	388	440	406	—
Andre bygg	531	902	931	732	444	415
Leiligheter, i alt	33 487	39 724	33 650	27 182	22 823	19 094

[1] Arealet av leiligheter i andre bygg enn boligbygg er tatt med.

Tabell 51. *Bygg under arbeid ved utgangen av hvert kvartal. Golvflate i 1 000 m².*
(Boligdirektoratets tall.)

	Boligbygg	Industri	Landbruk[1]	Andre	I alt
1954. 3. kvartal	2 472	462	375	1 085	4 394
4. »	2 368	427	281	1 203	4 279
1955. 1. kvartal	2 034	424	268	1 209	3 935
2. »	2 214	402	444	1 217	4 277
3. »	2 430	391	422	1 200	4 443
4. »	2 139	419	311	1 251	4 120
1956. 1. kvartal	[2] 1 809	387	..	1 203	..
2. »	[2] 1 880	368	..	1 142	..
3. »	[2] 2 078	463	..	1 209	..

[1] Grunnflate. [2] Beregnet på grunnlag av et antatt gjennomsnittsareal på 79 m² pr. leilighet.

Nedgangen i byggevirksomheten har også slått ut i en ytterligere nedgang i tallet på bygg under arbeid i 1956. For industribygg var det riktignok et noe større volum under arbeid ved utgangen av 3. kvartal 1956 enn på samme tidspunkt i 1955, men dette ble mer enn oppveid av nedgangen for boligbygg og for «andre bygg». Av leiligheter var det således 26 300 under arbeid ved utgangen av 3. kvartal 1956, mens tallet på samme tid i 1955 var 30 700. Boligdirektoratet regner med at nedgangen for bygg under arbeid vil fortsette også i 1957. For leiligheter regnes det med at en vil komme ned på 21—22 000.

Tabell 52. *Bygg tatt i bruk. Golvflate i 1 000 m².* (Boligdirektoratets tall.)

	Boligbygg	Industri	Landbruk[1]	Andre	I alt
1955. 1. kvartal	565	82	34	138	819
2. »	552	66	31	132	781
3. »	586	106	163	200	1 055
4. »	808	113	165	241	1 327
1956. 1. kvartal	533	94	..	152	..
2. »	[2] 535	92	..	168	..
3. »	[2] 445	49	..	157	..

[1] Grunnflate. [2] Beregnet på grunnlag av et antatt gjennomsnittsareal på 79 m² pr. leilighet.

I de ni første måneder av 1956 ble det tatt i bruk om lag 19 000 nye leiligheter. Det var en nedgang i forhold til året før på 2 850 leiligheter. Det regnes imidlertid med at det i de tre siste måneder av 1956 vil bli fullført vel 9 000 leiligheter, slik at tallet for året blir vel 28 000 leiligheter. Vanligvis blir det ferdigmeldt et stort antall leiligheter i desember. Tilfeldige variasjoner i desembertallet vil derfor kunne slå nokså sterkt ut i totaltallet for året.

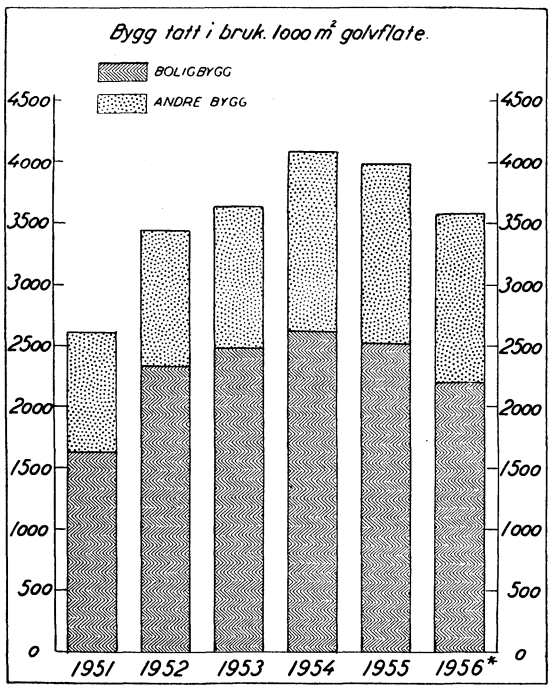

Fig. 30.

Boligdirektoratet regner med at det fortsatt er en betydelig boligmangel, men forholdene er nokså ulike i de forskjellige distrikter. I mange landdistrikter er det nå en stor boligmasse i forhold til befolkningens størrelse og sammensetning. Det er likevel atskillig nybygging i slike strøk. Det har vist seg at reduksjonen i byggevolumet har slått kraftigst ut i de strøk der boligbankfinansieringen har mest å bety, nemlig først og fremst i bystrøk med overveiende blokkbebyggelse.

Arbeidsdirektoratets sysselsettingstall er den viktigste kilde til å belyse utviklingstendensen i anleggsvirksomheten. Personer som er sysselsatt med daglig vedlikehold, tas ikke med i

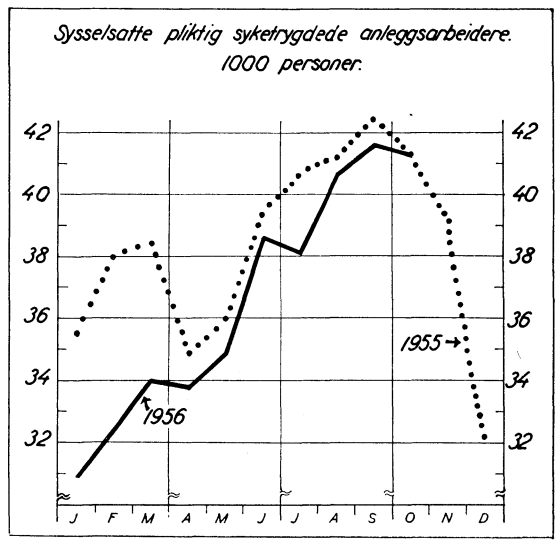

Fig. 31.

disse tallene, men regnes som sysselsatt i vedkommende næring (f. eks. elektrisitetsforsyning og samferdsel).

Tabell 53 viser Arbeidsdirektoratets tall for de tre første kvartaler av 1956 sammenliknet med 1955. Tabell 54 bygger på oppgaver fra de forskjellige etater. Sysselsettingen ved forsvarets anlegg er ikke tatt med i denne tabellen. En del av sysselsettingen ved statens sivile anlegg er i tabell 53 regnet med i gruppen privat. De to tabellene kan derfor ikke umiddelbart sammenliknes.

Tabell 53. *Sysselsatte lønnsmottakere i anleggsvirksomhet.*[1]

	Kommunal og fylkes-kommunal	Statlig	Privat	I alt
1955. 1. kvartal	13 848	18 288	5 138	37 274
2. »	14 179	17 040	5 561	36 780
3. »	16 413	18 680	6 296	41 389
4. »	15 826	16 084	5 505	37 415
1956. 1. kvartal	13 752	14 281	4 196	32 229
2. »	14 631	15 603	5 184	35 418
3. »	16 022	17 572	6 011	39 605

[1] Kvartalsvise gjennomsnitt av tallene ved utgangen av hver måned. Oppgave fra Arbeidsdirektoratet.

Tabell 54. *Sysselsettingen ved statens sivile anlegg.*[1]

	Vei-vesenet	Norges Statsbaner	Telegraf-verket	Vass-drags- og elektr.-vesenet[2]	Havne-vesenet	Diverse anlegg	I alt
1955. 1. kvartal	7 833	1 627	3 180	1 304	341	1 201	15 486
2. »	7 424	1 667	3 280	1 326	460	1 147	15 304
3. »	7 120	1 746	3 349	1 634	486	847	15 182
4. »	7 312	1 591	3 330	1 343	454	942	14 972
1956. 1. kvartal	7 751	1 405	3 270	978	276	968	14 648
2. »	7 662	1 369	3 465	1 341	511	846	15 194
3. »	7 881	1 476	3 658	1 898	574	527	16 014

[1] Kvartalsvise gjennomsnitt av tallene ved utgangen av hver måned. Oppgaver fra etatene.
[2] Omfatter ikke funksjonærer. Tallet på disse varierer mellom ca. 150 og 200.

Det går klart fram av sysselsettingstallene at anleggsvirksomheten alt i alt lå på et lavere nivå i 1956 enn året før, men nedgangen var mindre enn fra 1954 til 1955. Størst var nedgangen i statens anleggsvirksomhet, særlig ved de militære anlegg. Det var også nedgang i sysselsettingen ved jernbaneanleggene, mens tallet på anleggsarbeidere ved Veivesenets og Telegrafverkets anlegg gikk noe opp.

Ved kommunale og fylkeskommunale anlegg lå virksomheten i de tre første kvartaler av 1956 på omtrent samme nivå som i tilsvarende periode foregående år. Den private anleggsvirksomheten, som er av forholdsvis liten betydning sammenliknet med den offentlige anleggsvirksomhet, var særlig i 1. kvartal 1956 mindre enn ett år tidligere. Dette skyldtes i stor utstrekning den mer enn vanlig sterke kulden i årets første måneder. Utover våren og sommeren var virksomheten ved de private anlegg av omtrent samme omfang som på samme tid foregående år.

Skipsfart.

Handelsflåten.

Pr. 31. desember 1955 besto den norske handelsflåten av 6 106 skip på tilsammen ca. 7,8 mill. bruttotonn. Det har også i 1956 vært stor nettotilvekst av tonnasje, slik at flåten pr. 30. september besto av 6 216 skip på vel 8,2 mill. bruttotonn. Til handelsflåten regnes her alle registreringspliktige motor- og dampskip over 25 bruttotonn. Fig. 32 viser hvordan utviklingen i flåten har vært i de senere årene.

Av figuren framgår det at over halvparten av flåten består av tankskip. Tankskipenes

andel av flåten har i etterkrigsårene steget fra 47 prosent i 1947 til 56 prosent i 1955. Denne stigningen ser ut til, iallfall foreløpig, å ha stoppet opp. Pr. 30. september 1956 var tankskipenes andel av bruttotonnasjen sunket til 55 prosent.

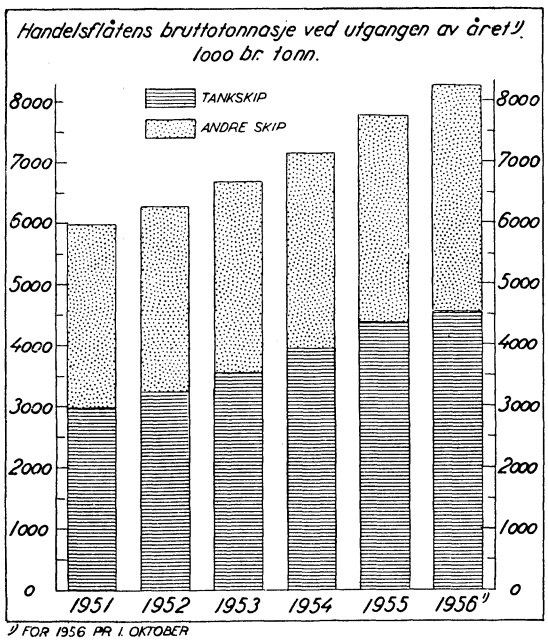

Fig. 32.

Tabell 55 viser at nærmere 90 prosent av tilgangen i januar—september 1956 skyldes levering av nybygd tonnasje. Størstedelen av disse skipene ble levert fra utenlandske verksteder, i alt 68 skip på vel 550 000 bruttotonn. Fra norske verksteder ble det i de tre første kvartaler av 1956 levert i alt 88 skip på 130 000 bruttotonn. De leverte nybygningene fordeler seg slik:

Fra land:	Tankskip		Tørrlastskip	
	Skip	Br.tonn	Skip	Br.tonn
Sverige	7	111 756	8	58 377
Vest-Tyskland	1	20 848	30	159 401
Storbritannia .	6	100 370	4	50 345
Danmark	–	–	3	19 181
Belgia	1	12 843	1	4 746
Frankrike	–	–	7	11 541
Utlandet	15	245 817	53	303 591
Norge	8	65 557	80	64 288
I alt	23	311 374	133	367 879

Et særtrekk ved leveringene er mengden av store tørrlastskip. Etter at fraktene steg utover høsten 1954, ble det kontrahert en rekke slike skip med relativ kort leveringstid. I de 3 første kvartaler av 1956 ble det levert i alt 28 tørrlastskip i størrelsesgruppen 7 000—10 000 bruttotonn. Disse skipene som utgjorde ca. 75 prosent av den leverte tørrlasttonnasjen, kom i det vesentlige fra tyske og svenske verksteder. Fra norske verksteder ble det bare levert 3 store tørrlastskip.

Nedgangen i tankskipenes andel av flåten i 1956 må bl. a. sees på bakgrunn av at bare 46 prosent av den leverte tonnasje var tankskip, mens tankskipenes andel av nybyggingene i 1955 var 67 prosent. De store tankskipene, «super»-tankskipene, begynner nå å sette sitt preg på leveringene. I de 9 første måneder av 1956 ble det levert i alt 7 tankskip på over 30 000 t. dw. Av disse ble 1 skip levert fra norsk verksted. De 7 skipene utgjorde ca. 45 prosent av den leverte tanktonnasje.

De leverte tørrlastskipene er i det vesentlige motorskip. Bare 8 prosent av tørrlastskipene er damp- eller turbindrevne, mens over 30 prosent av den leverte tanktonnasje er utstyrt med dampturbin.

Fra utlandet ble det importert 24 eldre skip på vel 85 000 bruttotonn. Vel 75 prosent av den importerte eldre tonnasje besto av motortankskip i størrelsesgruppen 8 000—13 000 bruttotonn. 5 av disse skipene var bygd i årene etter 1950. Av større tørrlastskip ble det innført et motorskip på ca. 8 500 bruttotonn og 2 seriebygde dampskip fra krigstiden på ca. 3 000 br.tonn hver. De andre innførte eldre skip var under 2 500 bruttotonn.

92 prosent av avgangen i handelsflåten i 1956 skyldes salg til utlandet av eldre tonnasje. I løpet av de 9 første månedene av året ble det solgt 65 skip på 290 000 bruttotonn. Det var i det vesentlige førkrigsbygde skip og skip av mindre lønnsomme typer som ble solgt. 48 prosent av den solgte tonnasje var bygd før krigen.

Ønsket om utskiftning til større og mer moderne enheter har ført til at i alt 21 tankskip, til dels etterkrigsbygde, på tilsammen 190 000 bruttotonn ble solgt. Særlig kan nevnes det store salg av tankskip i størrelsesgruppen 5 000—10 000 bruttotonn. Av denne typen ble det solgt 15 skip på tilsammen 127 000 bruttotonn.

Utskiftningen av de seriebygde skipene fra krigstiden fortsatte også i 1956. Det ble i januar—september solgt i alt 8 slike skip, hvorav 4 liberty skip.

2 større tørrlastskip på henholdsvis 10 101 og 6 850 bruttotonn ble kondemnert i løpet av januar—september 1956. 17 av de andre forliste eller kondemnerte 20 skip var under 500 bruttotonn.

Tabell 55. *Tilgang og avgang i handelsflåten i månedene januar—september 1956.*

	I alt		100—499 br.tonn		500—2 499 br.tonn		2500—4 999 br.tonn		5 000—9 999 br.tonn		10 000—14 999 br.tonn		15 000 br.tonn og over	
	Skip	Br.tonn	Skip	Br.tonn	Skip	Br.tonn	Skip	Br.tonn	Skip	Br.tonn	Skip	Br.tonn	Skip	Br.tonn
Flåten 1. januar 1956	6 106	7 766 281	1 214	266 316	437	584 040	188	707 897	405	2 923 973	204	2 302 309	48	813 937
Tilgang januar—september:														
Nybygg i utlandet	68	549 408	12	5 140	9	15 282	3	12 652	28	241 205	5	59 946	11	215 183
Eldre skip kjøpt fra utlandet	24	85 985	13	3 217	1	1 929	2	5 791	3	26 031	4	48 933	–	–
Nybygg i Norge	88	129 845	33	6 975	6	7 495	4	15 769	5	41 849	3	35 554	1	20 418
Annen tilgang	20	864	1	235	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Tilgang i alt	200	766 102	59	15 567	16	24 706	9	34 212	36	309 085	12	144 433	12	235 601
Avgang januar—september:														
Skip solgt til utlandet	65	291 090	15	5 542	13	19 638	7	23 586	23	177 264	6	65 001	–	–
Forlis, kondemnert etc.	22	24 290	14	3 301	3	3 831	–	–	1	6 850	1	10 101	–	–
Annen avgang	3	666	2	583	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Avgang i alt	90	316 046	31	9 426	16	23 469	7	23 586	24	184 114	7	75 102	–	–
Netto tilgang i alt	110	450 056	28	6 141	–	1 237	2	10 626	12	124 971	5	69 331	12	235 601
Flåten 1. oktober 1956	6 216	8 216 337	1 242	272 457	437	585 277	190	718 523	417	3 048 944	209	2 371 640	60	1 049 538

Tabell 56. *Tilgang og avgang i flåten. 1 000 bruttotonn.*

År	Tilgang i alt	Nybygd i Norge	Nybygd i utl.	Eldre skip fra utl.	Avgang i alt	Forlist, kondemnert	Solgt til utl.	Nettoøking i alt	Herav tankskip
1951.....	718	75	613	25	430	25	405	294	359
1952.....	505	106	346	38	238	22	216	274	255
1953.....	561	116	400	43	175	19	156	386	305
1954.....	778	132	579	65	327	18	309	451	409
1955.....	944	171	612	162	286	15	271	661	496
1956, jan.—sept...	768	130	551	86	316	24	291	452	186

I tabell 56 er endringene i flåten i de 3 første kvartalene av 1956 sammenliknet med tilsvarende tall for årene 1951—1955.

Tilgangen og avgangen av skip over 100 br.tonn i de 3 første kvartalene av 1956 fordelte seg slik:

	Tilgang		Avgang	
	Skip	Br.tonn	Skip	Br.tonn
Motortørrlastskip .	108	369 385	36	64 887
Damptørrlastskip .	8	18 531	26	57 329
Motortankskip	23	282 608	23	193 481
Damptankskip ...	5	95 171	–	–
I alt	144	765 695	85	315 697

Tabell 57 viser fordelingen av flåten etter aldersgrupper ved utgangen av 1955 sammenliknet med en del tidligere år.

Tabell 57. *Flåtens aldersfordeling etter bruttotonnasjen ved utgangen av året. Prosent.*

	1939	1946	1953	1954	1955
Under 5 år	25	17	42	42	41
5—9 år .	21	21	19	21	23
10—14 år.	18	10	13	12	13
15—19 år.	15	22	8	9	9
20—29 år.	14	19	10	9	8
30 og over	7	11	8	7	6
I alt	100	100	100	100	100

Opplegget av norske skip har i de 9 første måneder av 1956 vært meget lite. Pr. 1. oktober var det ingen norske skip i opplag.

Kontraheringsbølgen fra siste halvdel av 1955 fortsatte inn i 1956. Utviklingen på fraktmarkedet førte med seg en meget livlig kontraheringsvirksomhet i de 3 første kvartaler av året. Oppgaver fra Skipsfartsavdelingen i Handelsdepartementet viser at det i januar—september 1956 netto ble innvilget lisenser for bygging av 1,7 mill. bruttotonn for norsk regning i utlandet. De inngåtte kontrakter har i de senere år fordelt seg slik:

År	Tørrlasttonnasje 1 000 br.t.	Tanktonnasje 1 000 br.t.	I alt 1 000 br.t.
1952.....	154	599	753
1953.....	— 1	— 35	— 36
1954.....	304	64	368
1955.....	419	774	1 193
1956 1.–3. kv.	693	965	1 658

Den sterke oppgangen i tankfraktene har ført til en fortsatt interesse for tankskip. Nesten 60 prosent av den kontraherte tonnasje i januar—september 1956 gjelder tankskip. Interessen har i stor utstrekning knyttet seg til tankskip på over 30 000 t. dw. Det er i 1956 inngått en rekke kontrakter om slike skip, og flere kontrakter om mindre skip er blitt endret til å gjelde denne type.

En stor del av kontraheringen skjedde i løpet av ettersommeren og høsten. I 3. kvartal ble det for norsk regning kontrahert nærmere 1 mill. bruttotonn ved verksteder i utlandet.

Ved norske verksteder ble det i de tre første kvartaler av 1956 kontrahert skip på i alt 353 000 br.tonn. Av dette var 278 000 br.tonn tanktonnasje.

I de 9 første månedene av 1956 ble det for norsk regning i alt inngått kontrakter på 2 004 000 br.tonn. 62 prosent av dette var tankskip.

Pr. 1. november 1956 var den samlede kontraktsbestand for norsk regning 4 740 000 br.tonn. Av dette var 3 583 000 br.tonn eller ca. 75 prosent kontrahert ved utenlandske verksteder. (Avviket mellom disse tallene og tallene i tabell 58 skyldes at skip som beregnes levert i november og desember 1956 ikke er med i tabellen).

Tabell 58. *Norske nybyggingskontrakter fordelt etter byggeland og sannsynlig leveringsår. Beregnet etter kontraktsbestanden pr. 1. november 1956. 1000 bruttotonn.*

Land	1957	1958	1959	1960	1961 og senere	I alt	Av dette tankskip og andre spesial-skip
Belgia	16	4	3	—	—	23	16
Danmark	—	34	65	36	65	200	147
Frankrike	47	31	33	9	—	120	36
Nederland	51	126	31	33	—	241	211
Storbritannia	103	65	50	82	35	335	213
Sverige	316	294	366	255	290	1 521	1 068
Tyskland	169	326	210	137	121	963	529
Andre land	46	27	7	—	—	80	52
Sum utland	748	907	765	552	511	3 483	2 272
Norge[1]	180	195	182	200	380	1 137	957
	928	1 102	947	752	891	4 620	3 229

[1] Kontraktsbestand pr. 1. oktober 1956.

Beskjeftigelsen.

Fraktkontrollen i Norges Rederforbund har utarbeidd en oversikt som viser at tankflåten økte med 300 000 bruttotonn fra 1. oktober 1955 til 1. oktober 1956. Den tilsvarende økingen i tørrlastflåten var 250 000 bruttotonn. Oversikten som er gjengitt nedenfor, omfatter bare skip på over 1 000 t. dw. (ca. 700 bruttotonn). Fiske- og fangstskip er ikke tatt med. Økingen i tørrlastflåten var vesentlig større enn året før, mens økingen i tankflåten var svakere enn i 1955. (Fra 1. november 1954 til 1. oktober 1955 økte tørrlastflåten med ca. 60 000 bruttotonn og tankflåten med ca. 440 000 bruttotonn).

Absolutt sett var flåten i linjefart omtrent like stor i 1956 som i 1955. Av den betydelige tilvekst i tonnasjen av store tørrlastskip er en vesentlig del blitt satt inn i trampfart på tidscertepartier. Sett i forhold til hele tørrlastflåten er andelen av tramptonnasje sluttet på tidscertepartier steget sterkt, mens linjetonnasjens andel har gått noe tilbake. Pr. 1. oktober 1956 var nesten 50 prosent av flåten i trampfart på tidscertepartier.

Over 70 prosent av tankflåten er sluttet på lengre tidscertepartier. For resten av tankflåten har det i 1956 vært en forskyvning fra løsfart over til konsekutive reiser. I gruppen «konsekutive reiser» er tatt med skip som er sluttet på konsekutive reisecertepartier av mer enn 3—4 måneders varighet. Er varigheten kortere, er de regnet med blant skip i løsfart. Pr. 1. oktober 1956 var 10 prosent beskjeftiget i løsfart og 18 prosent var sluttet for konsekutive reiser. De tilsvarende andeler ett år tidligere var henholdsvis 23 prosent og 6 prosent.

	Pr. 1. okt. 1955 Br.tonn	Pr. 1. okt. 1956 Br.tonn
Tørrlastskip:		
I løsfart	426 000	356 000
I linjefart	1 171 000	1 182 000
På tidscerteparti og konsekutive reiser	1 027 000	1 415 000
I opplag eller under reparasjon	97 000	12 000
I alt ca.	2 721 000	2 965 000
Tankskip:		
I løsfart	953 000	454 000
På tidscerteparti	2 895 000	3 183 000
På konsekutive reiser	258 000	816 000
I opplag eller under reparasjon	61 000	15 000
I alt ca.	4 167 000	4 468 000

Fraktmarkedet.

Oppgangen på fraktmarkedet fortsatte også i 1956. I de 9 første måneder av året steg turfraktene for tørrlastskip med ca. 15 prosent og tidsfraktene med ca. 30 prosent. I september lå ratene på det høyeste nivå siden Korea-boomen.

Det høye og stigende fraktnivå må sees på bakgrunn av den store etterspørselen etter tonnasje. Særlig har behovet vært stort for tonnasje til transport av malm og kull. Etter hvert som malmfeltene i U. S. A. blir uttømt, må den amerikanske stålindustrien sikre seg råstofftilgang fra andre deler av verden. Den fortsatte nedgang i den britiske kulleksporten har ført til at en rekke land i Europa må dekke sitt kullbehov ved import fra U.S.A. Den sterke kulden vinteren 1955—56 skadet i ikke liten utstrekning vinterhveten i Mellom- og Øst-Europa. For å sikre forsyningene har flere land måttet foreta innkjøp av korn i U.S.A. og Canada. De to sistnevnte forhold har medført en sterk etterspørsel etter større tørrlastskip til nord-atlantiske skipninger.

Oppgangen i turfraktratene ble avbrutt av en kortvarig mindre nedgang i de siste månedene av 1955 og begynnelsen av 1956. Fra oktober til februar sank turfraktene med ca. 10 prosent som følge av rikelig tilgang på ledig tonnasje. Avslutningen av den australske havnearbeiderstreiken og store østeuropeiske korninnkjøp i Nord-Amerika var medvirkende faktorer til at fraktene begynte å stige igjen. Med unntak av mindre sesongmessig nedgang i sommermånedene har turfraktene vært jamt stigende siden mars.

Behovet for jamn og sikker tilgang av kull til industrien har økt interessen for å befrakte skip til kulltransport over lengre perioder. Stigningen har derfor i løpet av året vært vesentlig sterkere for tidsfrakter enn for turfrakter (se fig. 33). Fra mai til juni gikk tidsfraktene ned med ca. 6 prosent. Befrakterne holdt seg avventende for å se om det ville bli frigitt skip fra den amerikanske reserveflåten til kulltransport. Etterspørselen etter tonnasje til korntransport førte til at nedgangen ikke ble så sterk for turfraktenes vedkommende.

Suez-krisen i august medførte rekvirering av i alt ca. 130 engelske og franske tørrlastskip. Befrakterne holdt seg igjen avventende, dels i håp om at skipene ville bli frigitt raskt, og dels som følge av de noe forvirrede og usikre forhold som oppsto i forbindelse med transport gjennom Suez-kanalen. Fra august steg særlig tidsfraktene sterkt igjen. Som følge av dårlige kornavlinger i India og Pakistan er den vanlige sesongetterspørselen etter skip til transport av kull og korn blitt særlig stor.

Krigshandlingene i Midt-Østen førte igjen til en noe avventende holdning, inntil det ble klart at Suezkanalen ville bli sperret i flere måneder. Forholdet mellom tilbud og etterspørsel etter tonnasje ble da ytterligere forrykket, og ratene fortsatte å stige.

For linjeskip var det også fraktstigning i 1956. Linjeskipenes fraktsatser fastsettes ved

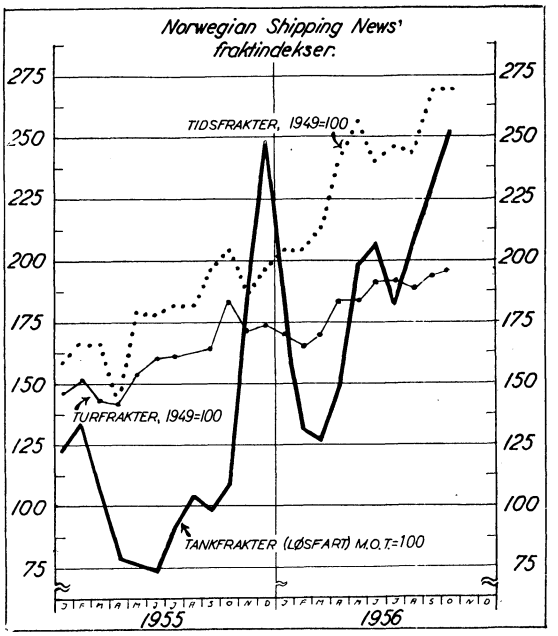

Fig. 33.

avtale mellom de linjer som trafikerer samme områder i såkalte linjekonferanser. Fraktsatsene holdes gjerne stabile over lengre perioder og endres bare når det er nødvendig for å få kompensert en stigning i driftsomkostningene. I løpet av året har en del linjekonferanser forhøyd satsene med ca. 10 prosent. De økte driftsomkostningene etter sperringen av Suezkanalen har ført til at en del konferanser på Østen og Australia har forhøyd satsene med ytterligere 10—15 prosent.

Også på tankmarkedet har oppgangen fortsatt i 1956. For de 9 første månedene av året har ratene gjennomsnittlig ligget på et høyere nivå enn i de 3 foregående årene. I siste halvdel av desember 1955 lå ratene omkring Scale + 170 prosent. I begynnelsen av 1956 sank ratene sterkt, slik at de i de siste ukene av februar lå på Scale + 22,5 prosent. Helt uvanlig begynte ratene å stige igjen utover ettervinteren og våren. Den kalde vinteren førte til stor etterspørsel etter olje. Ønsket om å fylle lagrene igjen og det forhold at en del tanktonnasje ble satt inn i kornfart må sees som medvirkende faktorer til denne oppgangen. I slutten av april var ratene nådd opp i Scale + 125 prosent, og i de følgende 2 månedene holdt de seg i overkant av Scale + 100 prosent. Den vanlige sesongnedgangen i sommer ga seg utslag i at ratene i slutten av juli var nådd ned i Scale + 72,5 prosent.

Den første reaksjon på nasjonaliseringen av Suezkanalen var en noe avventende holdning. Den internasjonale politiske utvikling har imidlertid senere virket til å forsterke den vanlige

høstetterspørselen etter tanktonnasje. Utover høsten har tankfraktene steget meget sterkt. I september og de tre første ukene av oktober var nivået Scale + 120—140 prosent, men i siste uke av oktober steg ratene med over 100 prosent. Sperringen av Suezkanalen og sprengningen av oljeledninger i Midt-Østen har ført til en betydelig knapphet på tanktonnasje. Ratene ble presset sterkt oppover i november, og det ble for enkelte slutninger notert opp til Scale + 400 prosent.

For tankskip på langsiktige certepartier var markedet godt også i 1956. Et stort antall kontrakter ble sluttet både for skip i fart og for skip som beregnes levert i årene framover. Ratene var stort sett bedre enn de som ble betalt i 1955.

Annen samferdsel.

Etter Arbeidsdirektoratets beregning vil tallet på sysselsatte i annen samferdsel enn skipsfart øke fra ca. 79 600 i vintersesongen 1955—56 til ca. 81 100 i vintersesongen 1956—57. Fordelingen av arbeidsstyrken på de forskjellige grener av samferdselen er vist i tabell 59.

Tabell 59. *Sysselsetting i vintersesongen.*

	1955—56	1956—57
Selvstendige	12 000	12 000
Lønnsmottakere	67 600	69 100
I alt	79 600	81 100
Av lønnsmottakerne sysselsatt i:		
Jernbane og sporveier	23 700	23 700
Biltransport	12 600	13 500
Landtransport ellers	1 700	1 700
Lufttransport	1 800	1 900
Tjenester i tilknytning til transport	3 200	3 400
	700	700
Lagring	10 300	10 400
Post, telefon, telegraf	13 600	13 800

Jernbanetransport.

I juni 1956 ble banestrekningen Egersund—Stavanger åpnet for elektrisk drift. Strekningen Eidanger—Larvik ble åpnet i november 1956, mens resten av Vestfoldbanen ventes ferdig elektrifisert i 1957. Deretter står Østfoldbanens indre linje og strekningen Oslo—Roa—Hønefoss—Hokksund for tur til å bli elektrifisert. I alt er nå nesten en tredjedel av Statsbanenes linjelengde elektrifisert.

Mens således jernbanedriften på de mest trafikerte banestrekninger blir rasjonalisert ved overgang fra damptrekkraft til elektrisk trekkraft, foregår rasjonaliseringen på enkelte trafikksvake strekninger ved at persontrafikken med jernbane blir nedlagt og overført til busser på landeveien. Dette gjelder f. eks. strekningen Ganddal—Ålgård fra 1. november 1955 og strekningen Vikersund—Krøderen fra 1. oktober 1956.

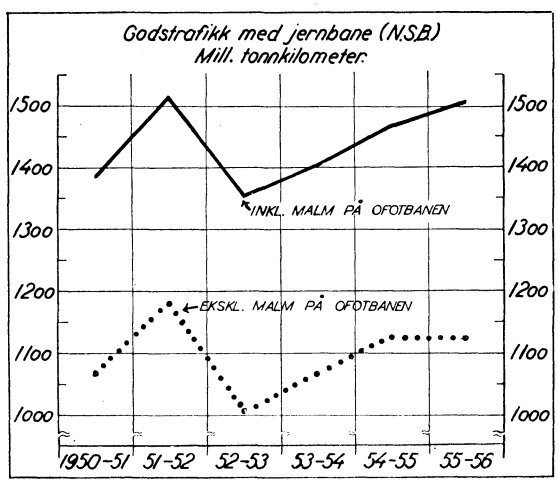

Fig. 34.

I driftsåret 1955—56 ble det foretatt 41,8 mill. reiser med jernbane (Statsbanene). Dette er en stigning på vel 1 prosent i forhold til året før. Men den gjennomsnittlige reiselengde er blitt noe kortere, slik at persontrafikken målt i personkilometer gikk ned med om lag 1 prosent og utgjorde 1 556 mill. personkilometer i siste driftsår. Når en ser bort fra malmtrafikken på Ofotbanen, var godstrafikken i driftsåret 1955—56 praktisk talt uforandret fra forrige driftsår. Tallene var i siste driftsår 5,9 mill. tonn og 1 123 mill. tonnkilometer. Malmtrafikken på Ofotbanen økte imidlertid forholdsvis mye. Når en regner med denne trafikken, økte Statsbanenes godstrafikk i alt målt i tonn med nesten 7 prosent og målt i tonnkilometer med nesten 3 prosent. De absolutte tallene for driftsåret 1955—56 var 15,5 mill. tonn og 1 509 mill. tonnkilometer.

Tellinger som Norges Statsbaner har foretatt på noen av de viktigste jernbanestrekningene viser at reisetrafikken med jernbane sommeren 1956 økte med om lag 1 prosent sammenliknet med sommeren 1955. Tallet på

reisende økte relativt mest på Ofot-banen, nemlig med 40 prosent. For alle mellomriksforbindelser under ett var stigningen 6 prosent. På de innenlandske strekningene under ett var det derimot en nedgang i trafikken på 2 prosent. Den sterkeste nedgangen, nemlig 8 prosent, hadde høyfjellsstrekningen på Bergensbanen.

Tabell 60. *Jernbanetrafikken (Norges Statsbaner).*

	1954—55	1955—56
Persontrafikk		
Antall reiser (1000)	41 289	41 848
Personkilometer (Mill.) .	1 570	1 556
Godstrafikk		
Ekskl. malm på Ofotbanen		
Tonn transportert (1000)	5 898	5 900
Tonnkilometer (Mill.).	1 125	1 123
Inkl. malm på Ofotbanen		
Tonn transportert (1000)	14 555	15 540
Tonnkilometer (Mill.).	1 471	1 509

Omleggingen av jernbanedriften fra damptrekkraft til elektrisk trekkraft og delvis til dieseltrekkraft gir seg utslag i en fortsatt reduksjon av tallet på damplokomotiver og en øking av tallet på elektriske lokomotiver og motorvogner. Pr. 30. juni 1956 hadde N.S.B. i alt 124 elektriske lokomotiver, 76 elektriske motorvogner, 94 andre motorvogner, 5 diesellokomotiver og 402 damplokomotiver. Et år før hadde Statsbanene 411 damplokomotiver. Personvognparken besto av 1 237 vogner og godsvognparken av 12 505 vogner pr. 30. juni 1956.

I driftsåret 1955—56 ble 32,5 prosent av trafikken, målt i trafikktogkilometer, avviklet med damptrekkraft mot 35 prosent året før. Tilsvarende andel for elektrisk trekkraft økte fra 48 til 49 prosent og for diesel- og bensintrekkraft fra 17 til 18,5 prosent. Målt i vognakselkilometer i trafikktog gikk dampens andel ned fra 44 til 42 prosent, mens elektrisitetens andel gikk opp fra 54 til 55 prosent. Olje- og bensinandelen gikk også opp, men totalt sett betyr den ennå lite.

Inntektene ved Statsbanenes jernbanedrift var i alt 390,8 mill. kr. i driftsåret 1955—56 eller 13,7 mill. kr. høyere enn året før. Samtidig økte imidlertid utgiftene med 49,0 mill. kr. til 483,7 mill. kr., slik at underskottet økte fra 66,6 mill. kr. i driftsåret 1954—55 til 92,9 mill. kr. i driftsåret 1955—56.

Tabell 61. *Økonomiske resultater av jernbanedriften (N.S.B.). Mill. kr.*

	1954—55	1955—56
Inntekter		
Persontrafikk	152,5	159,4
Godstrafikk	203,8	209,2
Reisegods, post og annet	20,8	22,2
I alt	377,1	390,8
Utgifter.....	443,7	483,7
Underskott.....	66,6	92,9

Som nevnt i «Økonomisk utsyn over året 1955» ble persontakstene på jernbanen forhøyd med ca. 15 prosent for enkeltbilletter og billettkort fra 1. november 1955. Fra 1. januar 1956 ble dessuten takstene for stykkgods forhøyd med 10 prosent, samtidig med at det ble foretatt enkelte justeringer av vognlasttakstene.

Tabell 62. *Lengden av de offentlige veier utenom byene.*

	Veilengde i alt			Veilengde med fast dekke		
	Km pr. 30/6–56	Km tilvekst 1955—56	Relativ fordeling 30/6-56	Km pr. 1/10–55	Km tilvekst 1954—55	Relativ fordeling 1/10–55
Riksveier	16 192	83	33,7	1 973	119	70,6
Fylkesveier	7 004	179	14,6	449	32	16,1
Hovedveier	23 196	262	48,3	2 422	151	86,7
Bygdeveier	24 862	408	51,7	372	24	13,3
I alt	48 058	670	100,0	2 794	175	100,0

Veitransport.

Lengden av de offentlige veier (utenom byene) i Norge økte med 670 km i regnskapsåret 1955—56 og var i alt 48 058 km den 30. juni 1956. Sammenliknet med tilveksten forrige år, var det i siste år en større tilvekst for hovedveiene, spesielt fylkesveiene, men en mindre tilvekst for bygdeveiene. Likevel gjaldt mer enn 60 prosent av økingen i siste år bygdeveiene, som nå utgjør om lag 52 prosent av den samlede offentlige veilengden utenom byene.

Om lag 6 prosent av lengden av alle offentlige veier (utenom byene) har nå fast dekke. Særskilt for hovedveiene er det tilsvarende tallet vel 10 prosent. I løpet av de siste 12 måneder som det foreligger oppgaver for, fra 2/10—54 til 1/10—55, økte veilengden med fast dekke med 175 km, hvorav 151 km på hovedveiene. Tilveksten var litt større enn året før.

Tabell 63. *Bestanden av sivile motorkjøretøyer og tilhengere.*

	31/12 1954		31/12 1955		Prosentvis øking 1954—55	
	Alle	Diesel i pct. av alle	Alle	Diesel i pct. av alle	Alle	Diesel
Personvogner:						
Busser og turbiler	4 499	45,0	4 633	50,4	3,0	15,4
Drosjer o. l.	5 362	7,2	5 539	9,6	3,3	37,5
Personbiler	102 339	–	116 269	–	13,6	21,7
Varevogner:						
Rutebiler	21	4,8	18	11,1	—14,3	100,0
Leiebiler	256	–	284	0,4	10,9	.
I egentransport	30 394	0,1	32 295	0,1	6,3	69,2
Lastevogner og komb. vogner:						
Rutebiler	1 745	33,1	1 726	39,5	—1,1	18,2
Leiebiler	10 087	23,6	10 330	27,7	2,4	20,0
I egentransport	33 277	7,4	35 251	8,5	5,9	21,5
Spesialvogner:						
Brann-, syke- og servisebiler	1 107	2,1	1 169	2,1	5,6	4,3
Tankbiler	647	10,2	735	13,6	13,6	51,5
Traktorer og motortraller	7 700	36,1	8 756	35,4	13,7	11,6
Motorvogner i alt	197 434	5,5	217 005	5,9	9,9	18,1
Motorsykler	48 401	–	61 546	–	27,2	–
Tilhengere	10 492	–	11 008	–	4,9	–

Ved utgangen av 1955 var det registrert i alt 217 005 sivile motorvogner, 61 546 motorsykler og 11 008 tilhengere i Norge, eller henholdsvis 10, 27 og 5 prosent mer enn et år tidligere. Den prosentvise stigningen i 1955 var noe svakere enn i 1954. Da økte tallene med henholdsvis 14, 28 og 17 prosent. Det ser ut til at tilveksten til bestanden av motorkjøretøyer skal bli enda mindre i 1956. Importstatistikken viser at det i løpet av de tre første kvartaler av 1956 ble innført 6 prosent færre motorkjøretøyer enn i tilsvarende periode i 1955. Av de enkelte større gruppene var det oppgang bare for varebilene. Importen av varebiler var nesten dobbelt så stor i 1956 som i 1955. Det ble derimot innført 13 prosent færre personbiler og 18 prosent færre lastebiler. Importen av motorsykler gikk ned med 5 prosent, men da det også foregår en viss montering og produksjon av motorsykler (knallerter, mopeder) i Norge, kan det likevel godt hende at tilveksten til motorsykkelbestanden ikke har vært mindre i 1956 enn i 1955.[1]

[1] Importtallene for oktober og november tyder på at importen av motorkjøretøyer i hele 1956 var større enn året før.

Tabell 64. *Innførte motorkjøretøyer fordelt etter art.*

	Året 1955	Januar–september		Prosentvis endr. jan.–sept. 1955—jan.–sept. 1956	Relativ fordeling	
		1955	1956		Jan.-sept. 1955	Jan.-sept. 1956
Personbiler, nye komplette	11 037	9 477	8 899	— 6,1	42,2	42,0
Personbiler, brukte	3 833	3 017	2 028	—32,8	13,4	9,6
I alt	14 870	12 494	10 927	—12,5	55,6	51,6
Motorsykler og sidevogner, nye	4 863	4 520	4 178	— 7,6	20,1	19,8
Motorsykler og sidevogner, brukte	162	135	261	+ 93,3	0,6	1,2
I alt	5 025	4 655	4 439	— 4,6	20,7	21,0
Varebiler, nye	1 733	1 242	2 322	+ 87,0	5,5	11,0
Lastebiler og lastebilunderstell med førerhus, nye	4 345	3 556	2 901	—18,4	15,8	13,7
Spesialbiler, nye	44	30	85	+ 183,3	0,2	0,4
Brukte motorvogner (ekskl. personbiler og motorsykler)	121	77	154	+ 100,0	0,4	0,7
I alt	6 243	4 905	5 462	+ 11,4	21,9	25,8
Understell til personbiler	19	18	3	—83,3	0,1	–
Understell til busser	392	296	238	—19,6	1,3	1,1
Understell til andre motorvogner	144	96	96	–	0,4	0,5
I alt	555	410	337	—17,8	1,8	1,6
Motorkjøretøyer i alt	26 693	22 464	21 165	— 5,8	100,0	100,0

Det innenlandske salget av personbiler, motorsykler og varebiler fra de vestlige land har vært strengt regulert også i 1956, mens slike motorkjøretøyer fra de øst-europeiske land har blitt omsatt fritt. Importen fra Øst-Europa av disse kategorier av motorkjøretøyer spiller en betydelig rolle. I løpet av de første ni månedene av 1956 kom 41 prosent av alle innførte nye personbiler fra øst-europeiske land. Tilsvarende tall for nye motorsykler var 74 prosent og for nye varebiler 9 prosent. Sammenliknet med tilsvarende periode av 1955 var det en mindre nedgang for andelen av øst-europeiske personbiler, men en mindre oppgang for motorsykler og varebiler.

Av de registrerte motorvognene ved utgangen av 1955 var 6 prosent dieseldrevet. Av de enkelte gruppene hadde busser og turbiler størst diesel-andel med 50 prosent. For godsrutebilene var andelen 40 prosent, for gruppen traktorer og motortraller 35 prosent og for lastebiler i leietransport 28 prosent. På grunn av store forhøyelser av vektavgiften for de fleste ikke-bensindrevne motorkjøretøyer i 1955 var tilveksten av dieseldrevne biler da bare 18 prosent mot 45 prosent i 1954. Den prosentvise økingen av dieseldrevne motorvogner i 1955 var likevel nesten dobbelt så

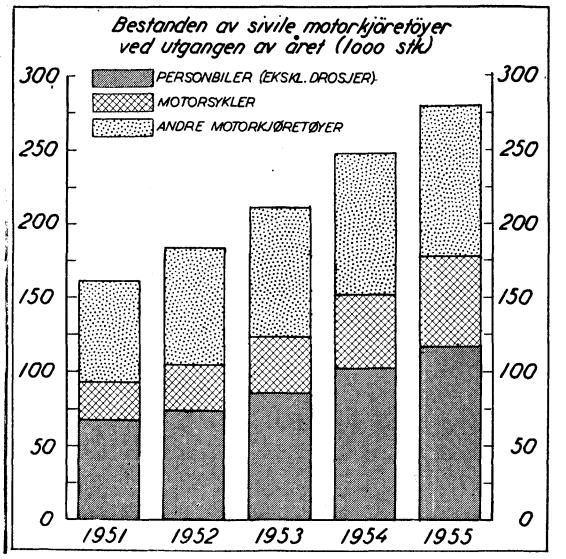

Fig. 35.

Tabell 65. *Innførte nye personbiler, motorsykler og varebiler fordelt etter land.*

	Året 1955	Januar–september		Prosentvis endr. jan. sept. 1955—jan.-sept. 1956	Relativ fordeling	
		1955	1956		Jan.—sept. 1955	Jan.—sept. 1956
Personbiler, nye:						
Polen	–	–	288	.	–	3,3
Sovjet-Samveldet	2 734	2 281	1 656	— 27,4	24,1	18,6
Tsjekkoslovakia	1 019	963	572	— 40,6	10,1	6,4
Øst-Tyskland	879	784	1 104	+ 40,8	8,3	12,4
Øst-Europa i alt	4 632	4 028	3 620	— 10,1	42,5	40,7
Andre land	6 405	5 449	5 279	— 3,1	57,5	59,3
I alt	11 037	9 477	8 899	— 6,1	100,0	100,0
Motorsykler, nye:						
Sovjet-Samveldet	600	600	275	— 54,2	13,3	6,6
Tsjekkoslovakia	1 825	1 737	2 143	+ 23,4	38,4	51,3
Øst-Tyskland	563	563	597	+ 6,0	12,4	14,3
Ungarn	126	126	89	— 29,4	2,8	2,1
Øst-Europa i alt	3 114	3 026	3 104	+ 2,6	66,9	74,3
Andre land	1 749	1 494	1 074	— 28,1	33,1	25,7
I alt	4 863	4 520	4 178	— 7,6	100,0	100,0
Varebiler, nye:						
Sovjet-Samveldet	26	26	50	+ 92,3	2,1	2,2
Tsjekkoslovakia	139	59	147	+ 149,2	4,8	6,3
Øst-Tyskland	68	19	8	— 57,9	1,5	0,3
Øst-Europa i alt	233	104	205	+ 97,1	8,4	8,8
Andre land	1 500	1 138	2 117	+ 86,0	91,6	91,2
I alt	1 733	1 242	2 322	+ 87,0	100,0	100,0

sterk som den prosentvise økingen av alle motorvogner i 1955. Etter Opplysningsrådet for Biltrafikkens oppgaver over førstegangsregistrerte nye biler har nedgangen for andelen av dieseldrevne nye lastebiler stoppet opp i 1956 og viser til og med en svak tendens til stigning. I perioden januar—september 1955 var 33 prosent av de nye lastebilene dieseldrevne, mens tallet for tilsvarende periode i 1956 var 23 prosent. For de enkelte kvartaler i 1955 var dieselandelen henholdsvis 40, 31, 27 og 23 prosent og for hvert av de tre første kvartalene i 1956 henholdsvis 24, 21 og 27 prosent. Det er usikkert om stigningen i tredje kvartal 1956 henger sammen med at bensinavgiften ble økt med 4 øre pr. liter fra 1. juli 1956. Riktignok innebar økingen av bensinavgiften at dieseldrift ble relativt mer lønnsom, men dette ble antakelig oppveid av at også vektavgiften for dieseldrevne lastebiler ble satt opp litt fra samme dato. Satsene varierer nå mellom kr. 85 og kr. 120 pr. 100 kg mot før mellom kr. 80 og kr. 100 pr. 100 kg, alt etter bilens lasteevne.

Fra 1. juli 1956 ble vektavgiften for dieseldrevne drosjer økt fra kr. 100 til kr. 110 pr. 100 kg. Vektavgiften for tilhengere ble derimot satt ned fra kr. 60 til kr. 50 pr. 100 kg for tilhengere over 800 kg og fra kr. 30 til kr. 20 for tilhengere under 800 kg. For dieseldrevne busser var det ingen endringer i vektavgiften i 1955 eller 1956. Etter Opplysningsrådet for Biltrafikkens statistikk, har da også tallet på førstegangsregistrerte nye busser med dieseldrift utgjort en temmelig konstant andel av alle førstegangsregistrerte nye

busser. I de fire kvartaler i 1955 varierte andelen mellom 97 og 93 prosent og i de tre første kvartaler av 1956 mellom 96 og 92 prosent. «Luksusavgiften» på private personbiler og motorsykler, som ble økt betydelig i 1955, er ikke blitt vesentlig endret i 1956.

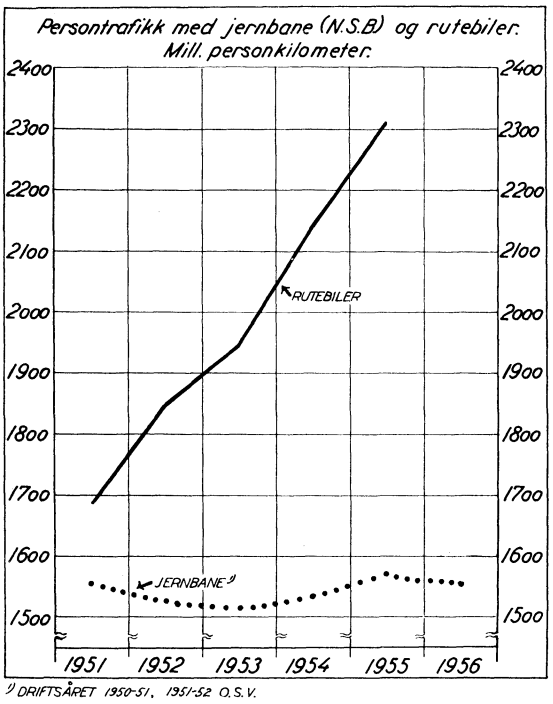

Fig. 36.

Foreløpige oppgaver over rutebiltrafikken i 1955, tyder på at persontrafikken har økt med om lag 8 prosent fra året før. Godstrafikken økte med om lag 9 prosent målt i tonnkilometer, men var uforandret målt i tonn transportert. Opplysninger som foreligger om persontrafikken i 1956, tyder på fortsatt stigning.

Tallet på motorkjøretøyer som ble befordret over ferjesamband som var i drift både i 1954 og 1955 økte i alt med 15 prosent i 1955. Økingen var størst for motorsykler og personbiler, nemlig henholdsvis 36 prosent og 17 prosent. Trafikken av lastebiler steg med 10 prosent og av busser med 5 prosent. Det er grunn til å tro at trafikkøkingen har fortsatt i 1956.

Trafikken av motorkjøretøyer til og fra Norge viste sterk stigning i 1956. I løpet av de første ni måneder av året kom det 23 prosent flere utenlandske motorkjøretøyer til Norge enn i løpet av samme periode året før. Tilsvarende øking i trafikken av norske motorkjøretøyer til utlandet var 20 prosent.

Reduksjonen av bensin- og oljetilførslene til Vest-Europa mot slutten av året 1956 som følge av blokeringen av Suezkanalen og ødeleggingen av oljeledninger i Midt-Østen, vil etter alt å dømme føre til minsket trafikk med motorkjøretøyer i tiden framover. I midten av november ble bensin- og oljerasjonering innført i Norge. Rasjoneringen av drivstoffer til motorkjøretøyer var imidlertid meget lempelig her i landet sammenliknet med de rasjoneringsordninger som ble innført i mange andre vest-europeiske land.

Sjøtransport (vesentlig innenlands).

I kyst- og lokalrutefarten ble det i 1954 befordret i alt 12,1 mill. passasjerer og transportert 2,3 mill. tonn gods. Rutefartens samlede kostnader (ekskl. avskrivning) i 1954 utgjorde 194,2 mill. kr. og ruteinntektene 185,5 mill. kr. Dette gir et underskott på 8,7 mill. kr. når avskrivning ikke regnes med. Staten ytte imidlertid samtidig tilskott på i alt 35,6 mill. kr. til rutefarten, hvorav 28,0 mill. kr. til lokalrutefarten.

For hurtigruten på Nord-Norge, som omfattes av statistikken over kyst- og lokalrutefarten, foreligger nyere oppgaver. Etter foreløpige tall for månedene januar—september 1956 økte passasjertrafikken sammenliknet med tilsvarende periode i 1955 med 2 prosent. Det var litt større stigning i trafikken sørover enn i trafikken nordover. Transporten av stykkgods sørover økte med 12 prosent og nordover med 4 prosent. Derimot gikk posttransporten nordover ned med 6 prosent og ferskfisktransporten sørover ned med 3 prosent.

I skipstrafikken mellom Norge og utlandet var nettotonnasjen av skip som kom med last til Norge 1 prosent mindre i perioden januar—august 1956 enn i tilsvarende periode året før. Nettotonnasjen av skip som gikk med last til utlandet (ekskl. skip med jernmalm fra Narvik) økte samtidig med 1 prosent.

Flytransport.

Ved utgangen av 1955 var det i Norge innregistrert i alt 114 sivile motorfly og 40 glidere. Et år før var tallene henholdsvis 118 og 39.

Norsk ruteflyging økte svært sterkt i 1956, spesielt på de innenlandske rutene. I første halvår ble det i alt fløyet 7,1 mill. kilometer eller 17 prosent mer enn i samme periode året før. Stigningen på innenlandsrutene var 46 prosent, og tallet på flykilometer var her 1,6 mill. Passasjertrafikken innenlands økte med 75 prosent til 24,7 mill. passasjerkilometer, mens passasjertrafikken i alt steg med 23 prosent og utgjorde 174,8 mill. passasjerkilometer i første halvår 1956. Godstrafikken i alt i første halvår var 3,2 mill. tonnkilometer,

hvorav 0,1 mill. tonnkilometer på innenlandsrutene. Sammenliknet med første halvår 1955 er dette en stigning på henholdsvis 8 prosent og 93 prosent. For posttrafikken steg tallene med 4 prosent på alle ruter og med 27 prosent på innenlandsrutene til henholdsvis 1,3 mill. tonnkilometer og 0,2 mill. tonnkilometer i første halvår 1956.

I månedene januar—september 1956 reiste i alt 203 960 passasjerer med norske og utenlandske fly fra de fire største flyplassene i Norge (Fornebu, Kjevik, Sola og Flesland). Dette er en øking på 62 prosent, sammenliknet med tilsvarende periode året før. (Oppgavene for januar—september 1955 omfatter ikke Flesland, da denne flyplass ble åpnet først i oktober 1955.) Økingen var betydelig sterkere for innenlandstrafikken enn for trafikken på utlandet, nemlig 111 prosent mot 29 prosent. Mens 59 prosent av det totale antall passasjerer fra de tre flyplassene i januar—september 1955 reiste til flyplasser i utlandet, var det tilsvarende tall for de fire flyplassene i perioden januar—september 1956 falt til 47 prosent.

Den sterke økingen i den innenlandske flytrafikken i 1956 har antakelig betydd en ikke uvesentlig konkurranse for jernbanetrafikken over lengre strekninger. Det er nokså sikkert at den utvikling av passasjertrafikken med jernbane som ble konstatert i avsnittet om jernbanetransport, har forbindelse med flytrafikkens utvikling. Som nevnt reiste jernbanepassasjerene gjennomgående over kortere strekninger i 1955—56 enn året før.

Reiseliv.

I løpet av månedene januar—september 1956 kom i alt 888 686 utenlandske reisende (ekskl. endagsreisende) til Norge. Det er en stigning på nesten 12 prosent sammenliknet med tilsvarende periode året før. Dersom strømmen av utlendinger i årets tre siste måneder viser samme relative øking, vil tallet på innreiste utlendinger i hele året 1956 komme meget nær en million.

I de ni første måneder av 1956 steg innreisetallet for alle de viktigste nasjonalitetene, unntatt for danskene. Stigningen var relativt størst for vest-tyskere, nemlig 39 prosent. Tallet på briter økte med 18 prosent, nordamerikanere med 15 prosent og svensker med 13 prosent, mens det kom 9 prosent færre dansker til landet.

Tabell 66. *Innreiste utlendinger.*[1]

	Året 1955	Januar–september		Prosentvis øking jan.–sept. 1955—jan.–sept. 1956	Relativ fordeling jan.–sept. 1956
		1955	1956		
Nasjonalitet:					
Svensker	617 323	542 019	614 630	13,4	69,2
Dansker	88 867	81 722	74 672	—8,6	8,4
Finner	28 328	26 767	28 413	6,1	3,2
Briter	48 608	45 395	53 618	18,1	6,0
Vest-tyskere	18 888	17 100	23 678	38,5	2,7
Franskmenn	10 573	10 178	10 875	6,8	1,2
Andre europeere	24 988	22 832	25 385	11,2	2,9
Nord-amerikanere	44 818	41 236	47 463	15,1	5,3
Andre	9 968	9 085	9 952	9,5	1,1
I alt	892 361	796 334	888 686	11,6	100,0
Innreisemåte:					
Landeveien	597 448	532 215	615 875	15,7	69,3
Jernbane	143 034	123 871	126 467	2,1	14,2
Båt	111 633	106 245	101 693	—4,3	11,5
Fly	40 246	34 003	44 651	31,3	5,0
I alt	892 361	796 334	888 686	11,6	100,0

[1] Ekskl. utlendinger som oppholdt seg i Norge mindre enn ett døgn.

Mer enn to tredjedeler (69 prosent) av alle innreiste utlendinger i månedene januar—september 1956 kom med bil eller annet befordringsmiddel på landeveien. Ellers kom 14 prosent med jernbane, 12 prosent med båt og 5 prosent med fly. Sammenliknet med tilsvarende periode i 1955 var det en oppgang i den relative andel av dem som kom landeveien og med fly (i 1955 var andelen henholdsvis 67 prosent og 4 prosent), men en nedgang i andelen av jernbane- og båt-reisende (i 1955 var andelen henholdsvis 16 prosent og 13 prosent). I forhold til tilsvarende periode året før steg tallet på innreiste utlendinger som kom til Norge med fly i månedene januar—september 1956 med 31 prosent. For dem som kom landeveien steg innreisetallet med 16 prosent, mens tallet på utlendinger med jernbane økte med bare 2 prosent og tallet på utlendinger med båt gikk ned med 4 prosent.

Trafikken av utenlandske motorkjøretøyer til Norge økte med 23 prosent i månedene januar—september 1956 i forhold til samme periode året før. Stigningen for svenske og finske endagskjøretøyer, dvs. svenske og finske motorkjøretøyer som passerte inn og ut samme dag over samme tollstasjon ved grensen mot henholdsvis Sverige og Finnland, var 26 prosent, mens stigningen for andre motorkjøretøyer var 19 prosent. Det kom i alt 346 131 utenlandske motorkjøretøyer til Norge i månedene januar—september 1956. Av disse var 179 837 svenske og finske endagskjøretøyer og 166 294 andre motorkjøretøyer.

Tabell 67. *Innpasserte utenlandske motorkjøretøyer.*

	Året 1955	Januar–september		Prosentvis øking jan.–sept. 1955—jan.–sept. 1956	Relativ fordeling jan.–sept. 1956
		1955	1956		
Nasjonalitet:					
Endagskjøretøyer:					
Svenske	200 629	141 334	178 381	26,2	99,2
Finske	1 019	961	1 456	51,5	0,8
I alt	201 648	142 295	179 837	26,4	100,0
Andre motorkjøretøyer:					
Svenske	128 884	114 041	136 697	19,9	82,2
Danske	8 766	8 214	8 822	7,4	5,3
Finske	4 485	4 257	4 288	0,7	2,6
Britiske	3 237	3 098	3 597	16,1	2,2
Vest-tyske	3 882	3 514	5 000	42,3	3,0
Franske	2 070	2 011	2 387	18,7	1,4
Andre europeiske	3 049	2 858	3 300	15,5	2,0
Nord-amerikanske	2 229	1 950	2 004	2,8	1,2
Andre	246	233	199	—14,6	0,1
I alt	156 848	140 176	166 294	18,6	100,0
Alle motorkjøretøyer	358 496	282 471	346 131	22,5	
Art (ekskl. endagskjøretøyer):					
Personbiler	141 361	125 993	152 481	21,0	91,7
Motorsykler	10 766	10 298	9 833	—4,5	5,9
Busser	2 525	2 311	2 149	—7,0	1,3
Lastebiler	2 196	1 574	1 831	16,3	1,1
I alt	156 848	140 176	166 294	18,6	100,0

Når en ser bort fra endagskjøretøyene, var 92 prosent av de andre utenlandske motorkjøretøyene i januar—september 1956 personbiler, mens 6 prosent var motorsykler, 1 prosent var busser, og 1 prosent var lastebiler. Sammenliknet med samme periode året før steg tallet på personbiler i januar—september 1956 med 21 prosent og tallet på lastebiler med 16 prosent. Derimot gikk tallet på motorsykler ned med 5 prosent, og tallet på busser gikk ned med 7 prosent.

Trafikken av norske motorkjøretøyer til utlandet steg med 20 prosent fra perioden januar—september 1955 til tilsvarende periode i 1956. Økingen er en del svakere enn året før, da den var 31 prosent. Den er også

noe svakere enn stigningen i trafikken av utenlandske motorkjøretøyer til Norge. I alt kjørte 146 487 norske motorkjøretøyer til utlandet i månedene januar—september 1956.

Kapasitetsutnyttingen i 1956 på de turist- og høyfjellshotellene som var åpne, var i vintersesongen (februar—april) noe dårligere, men i sommersesongen (juni—august) noe bedre enn i tilsvarende sesonger året før. På byhotellene var kapasitetsutnyttingen i begge sesonger litt lavere i 1956 enn i 1955, mens den på landhotellene var en del høyere.

Andelen av utenlandske gjestedøgn på turist- og høyfjellshotellene viste i vintersesongen 1956 en liten nedgang, men i sommersesongen en liten oppgang sammenliknet med tilsvarende sesonger året før. På byhotellene var det i begge sesonger en ubetydelig stigning i andelen av utenlandske gjestedøgn, mens det utenlandske innslaget på landhotellene steg forholdsvis mye både i vintersesongen og sommersesongen.

Tabell 68. *Hotellbelegget.*

	Februar-april		Juni-august	
	1955	1956	1955	1956
Kapasitetsutnytting (prosent):				
Turist- og høyfjellshoteller	65,7	64,0	67,1	69,2
Byhoteller	67,0	65,0	95,5	94,7
Landhoteller	44,1	49,2	58,1	61,3
Utenlandske gjestedøgn i prosent av alle gjestedøgn:				
Turist- og høyfjellshoteller	40,7	39,8	52,6	53,3
Byhoteller	18,7	18,8	40,0	40,1
Landhoteller	21,2	26,1	26,6	29,5

Postverket.

I året 1955 var det et ubetydelig underskott ved postverkets drift, mens det var et overskott på 3,8 mill. kr. året før. I månedene januar—september 1956 var underskottet 4,7 mill. kr. mot 6,1 mill. kr. i tilsvarende periode i 1955. Renter av statens kapital er tatt med blant utgiftene.

I løpet av månedene januar—september 1956 ble det registrert 10,3 mill. bokførte sendinger (ekskl. girosendinger) fra postkontorene. Det er 0,3 mill. flere sendinger enn i tilsvarende periode året før. Vanlig portopliktig brevpost og liknende sendinger er ikke med i oppgaven ovenfor.

Postverkets takster ble forhøyd fra 1. januar 1956.

Telegrafverket.

Stasjonenes bruttoinntekter var i 1955 om lag 1,9 mill. kr. større enn driftsutgiftene (inkl. renter av statens kapital). Tilsvarende tall for 1954 var 3,0 mill. kr. høyere. I de første åtte månedene av 1956 var bruttoinntektene 1,5 mill. kr. høyere enn driftsutgiftene, mot 2,3 mill. kr. høyere i tilsvarende periode i 1955.

Rikstelefontrafikken innenlands var praktisk talt uforandret i perioden januar—august 1956 sammenliknet med tilsvarende periode året før. Derimot økte trafikken på utlandet, slik at tallet på samtaler i alt gikk opp fra 30,3 mill. til 30,4 mill. Telegramtrafikken innenlands gikk ned, mens trafikken til og fra utlandet økte. I alt ble det ekspedert 3,8 mill. telegrammer i de første åtte månedene av 1956 eller litt mindre enn i tilsvarende periode i 1955.

Telegrafverkets takster ble forhøyd fra 1. januar 1956.

Inntekter og inntektsnytting.

Inntekter.

Verdien av nettonasjonalproduktet var i 1956 23,7 milliarder kroner. Dette er en stigning på 2,2 milliarder eller 10 prosent fra 1955. Nettonasjonalproduktet har steget nesten alle år siden siste krig. De fleste år har stigningen vært mellom 1 og 2 milliarder kroner. De viktigste unntak er 1951, da nasjonalproduktet gikk opp 3,5 milliarder kroner fra foregående år, og 1953 som ikke ga forandring fra foregående år. På denne bakgrunn må stigningen fra 1955 til 1956 sies å være noe sterkere enn vanlig.

Stigningen i nettonasjonalproduktet siste år skyldtes oppgang både i de produserte vare- og tjenestemengder og i prisene. Mengdeendringer svarte for ca. en tredjedel av oppgangen og prisendringer for ca. to tredjedeler.

Ser vi på utviklingen over hele siste 5-års periode fra 1951 til 1956, finner vi at mengde- og prisstigning har bidratt omtrent like sterkt til stigningen i nasjonalproduktets verdi. I alt er nettonasjonalproduktet økt 36 prosent over dette tidsrom. Av dette er 15 prosent beregnet å skyldes prisstigning og 18 prosent stigning i vare- og tjenesteproduksjonens volum.

Oppgangen i nettonasjonalproduktets verdi gir uttrykk for den inntektsstigning som produksjonsvirksomheten kaster av seg. En del av inntektsstigningen tilfaller utlandet som renter og dividender på netto tilgodehavender i Norge, og en del tilfaller det offentlige dels som nettoinntekt av offentlig kapital og dels som nettoinndragning ved indirekte skatter og subsidier. De private inntekter økte i alt med 1,9 milliarder kr. fra 1955 til 1956 eller med 10 prosent.

Den følgende framstilling gjør først noe mer detaljert rede for de enkelte næringers bidrag til oppgangen i nasjonalproduktets verdi de siste år. Deretter følger en oversikt over fordelingen av produksjonsinntektene på ulike grupper av arbeidstakere og kapitaleiere og en oversikt over utviklingen av privat disponibel inntekt etter skatt. Til slutt i avsnittet er det gjort mer utførlig rede for lønnsutviklingen siste år. Det må understrekes at flere av de nasjonalregnskapstall som er nyttet for å illustrere framstillingen, bygger på foreløpige beregninger, og særlig for 1956 kan de være temmelig usikre.

Inntekter i de enkelte næringer.

Av oppgangen i nettonasjonalproduktet på om lag 2 200 mill. kr. fra 1955 til 1956 tilfalt ca. 200 mill. kr. det offentlige i form av økte indirekte skatter. Da utbetalingen av subsidier ikke økte nevneverdig, steg faktorinntekten, dvs. det beløp som er disponibelt til godtgjøring for arbeids- og kapitalinnsats, med ca. 2 000 mill. kr. Halvparten av denne øking stammet fra skipsfart og industri. Særlig bidro utviklingen i skipsfart vesentlig til den sterke stigning i landets inntekt siste år. I forhold til 1955 var det ellers sterk vekst i inntektsskapingen i jordbruk og fiske.

Skipsfartsnæringens faktorinntekt steg med ca. 400 mill. kr. eller 40 prosent fra 1954 til 1955. Året 1956 ga en ytterligere øking på 700 mill. kr. eller nær 50 prosent. Flåtens størrelse har økt betydelig disse år, men den overveiende del av oppgangen i faktorinntekt skriver seg fra gunstig prisutvikling. Fraktene har steget langt sterkere enn prisene for de varer og tjenester skipsfarten kjøper.

Oppgangen i industriens faktorinntekt fra 1955 til 1956 på ca. 350 mill. kr. var omtrent like sterk som stigningen i produksjonsvolumet, som foreløpig er beregnet til rundt 5 prosent. De priser industrien oppnådde ved salg til utlandet gikk opp med 5 prosent fra 1955 til 1956, mens prisene ved salg på hjemmemarkedet gikk opp ca. 1 prosent. Sammenlagt ga dette en gjennomsnittlig prisstigning på 2 prosent for industriens produkter. Prisstigningen for de råstoffer etc. som industrien bruker, var omtrent like stor.

Ved forrige årsskifte ble det ved oppstillingen av nasjonalregnskapet regnet med at jordbrukets inntekter på grunn av tørkeskadene var falt sterkt fra 1954 til 1955. Senere beregninger tyder på at skadevirkningene ikke var så store som opprinnelig antatt når hele landet sees under ett. Det regnes nå med at faktorinntekten i jordbruket bare falt 1 prosent fra 1954 til 1955. På grunn av det lave utgangsnivå steg jordbrukets inntekter betydelig fra 1955 til 1956. Etter foreløpige beregninger var stigningen 13 prosent. Denne oppgang skyldtes i det alt vesentlige produksjonsmessige forhold. Jordbrukets produksjon økte nær 10 prosent, mens forbruket av råstoffer etc. gikk ned med et par prosent. Prisene på jordbrukets produkter var i 1956 om lag 4 prosent høyere enn i 1955, men samtidig steg prisene på de varer og tjenester jordbruket bruker med 15 prosent.

Endringene i næringenes faktorinntekt som de er vist i tabell 69 kan tolkes på to måter. På den ene side viser de hver enkelt nærings bidrag til den samlede inntektsstigning i landet fra år til år. Men endringstallene gir også, om de settes i forhold til de absolutte tall i utgangsåret, uttrykk for i hvilken utstrekning de enkelte næringer har skaffet sine utøvere større eller mindre andel av nasjonalproduktet enn før. Ved bruk av tallene for dette formål, må det tas nødvendig hensyn til de endringer som samtidig har funnet sted i sysselsetting og produksjonsutstyr i næringene.

Inntektsfordeling.

Av like stor interesse som fordelingen på næring er fordelingen av faktorinntekten på ulike grupper av arbeidstakere og kapitaleiere. Byråets nasjonalregnskap skiller her mellom det offentliges og utlandets nettoinntekt av kapital på den ene side og private inntekter

Tabell 69. *Næringenes faktorinntekt. Mill. kroner.*

	Absolutte tall				Endringer fra år til år		
	1953	1954	1955	1956	1953—54	1954—55	1955—56
Jordbruk	1 240	1 457	1 440	1 630	217	— 17	190
Skogbruk	752	749	800	864	— 3	51	64
Fiske og fangst	428	502	510	592	74	8	82
Bergverk og industri	5 326	5 783	6 129	6 549	457	346	420
Bygge- og anleggsvirksomhet	1 484	1 604	1 625	1 620	120	21	— 5
Kraft- og vannforsyning	270	328	322	317	58	— 6	— 5
Varehandel	2 298	2 546	2 551	2 689	248	5	138
Sjøtransport	1 345	1 026	1 407	2 085	— 319	381	678
Annen samferdsel	872	921	941	1 007	49	20	66
Andre tjenesteytende næringer	3 252	3 588	3 925	4 267	336	337	342
Faktorinntekt	17 267	18 504	19 650	21 620	1 237	1 146	1 970

Tabell 70. *Godtgjøring til arbeid og kapital. Mill. kr.*

	1952	1953	1954	1955	1956	Stigning 1955—56 pct.
Nettonasjonalprodukt	18 920	18 878	20 196	21 520	23 699	10,1
— indirekte skatter	2 768	2 684	2 799	3 061	3 280	7,2
+ subsidier	1 100	1 073	1 107	1 191	1 201	0,8
Faktorinntekt	17 252	17 267	18 504	19 650	21 620	10,0
— offentlig og utlendingers nettoinntekt av kapital	146	155	190	259	282	8,9
Privat inntekt av arbeid og kapital	17 106	17 112	18 314	19 391	21 338	10,0
Av dette:						
Lønn[1]	9 278	9 926	10 536	11 337	12 140	7,1
Selvstendiges inntekt av jordbruk, skogbruk og fiske	1 763	1 723	2 049	2 016	2 333	15,7
Andre private inntekter	6 065	5 463	5 729	6 038	6 865	13,7
Prosentfordeling av privat inntekt, av arbeid og kapital:						
Lønn[1]	54,2	58,0	57,5	58,5	56,9	.
Selvstendiges inntekt av jordbruk, skogbruk og fiske	10,3	10,1	11,2	10,4	10,9	.
Andre private inntekter	35,5	31,9	31,3	31,1	32,2	.

[1] Foruten kontraktsmessig kontant- og naturallønn omfatter posten også arbeidsgivers bidrag til trygdepremier og andre ytelser til beste for lønnstakere.

av arbeid og kapital på den annen. For den siste gruppen skilles det videre mellom lønnsinntekter, selvstendiges inntekt av jordbruk, skogbruk og fiske og andre private inntekter. Tabell 70 viser tallene for årene siden 1952.

Statens og kommunenes renteutgifter er noe større enn inntektene av det offentliges aktiva. Ved å dekke investeringsutgifter over driftsregnskapet har imidlertid offentlige bedrifter betydelige fondsopplegg, slik at det offentliges nettoinntekt av kapital utgjør ca. 0,5 prosent av landets samlede faktorinntekt. En omtrent like stor del går til utlandet som nettoinntekt av kapitalplaseringer i Norge (ut over renter og dividender fra

utlandet til Norge). Den samlede private inntekt utgjør således 99 prosent av den totale faktorinntekt.

Fordelingen av den private inntekt på de grupper som er gitt i tabell 70 viser i grove trekk hvordan inntektsfordelingen mellom arbeid og kapital har utviklet seg. Posten «andre private inntekter» omfatter riktignok også godtgjøring for arbeidsinnsats fra selvstendige arbeidere og næringsdrivende i bl. a. industri, byggevirksomhet, varehandel og transport. Men aksjeselskapenes overskott før skatt, personlige renteinntekter, og personlige bedrifters overskott utover godtgjøring for innehavernes arbeidsinnsats utgjør den vesentligste del av posten.

Siden 1952 har de samlede lønnsutbetalinger økt forholdsvis jamt med rundt 700 mill. kr. hvert år. Stigningen var noe større enn dette i de to siste år og noe mindre i de to første. For hele perioden fra 1952 under ett har tallet på sysselsatte lønnstakere økt med 5 prosent, mens den samlede lønnssum har økt med vel 30 prosent. Lønn pr. lønnstaker har således i denne periode økt med 6 prosent pr. år. Noe av denne stigning skyldes at arbeidskraft har gått over fra lavtlønte til bedre lønte yrker.

De andre inntektskategorier som er vist i tabell 70 har hatt betydelige variasjoner fra år til år. Selvstendiges inntekt av jordbruk, skogbruk og fiske har for hele perioden fra 1952 steget vel 30 prosent, men utviklingen fra år til år har vært ujamn med nedgang både i 1953 og 1955. Fra 1955 til 1956 økte disse yrkesgrupper sine inntekter med vel 300 mill. kr. eller med 16 prosent. Fra 1952 til 1956 falt tallet på selvstendige yrkesutøvere i jordbruk, skogbruk og fiske med 7 prosent.

«Andre private inntekter» falt betydelig fra 1952 til 1953, men har senere steget fra år til år. Stigningen var særlig sterk siste år og er foreløpig beregnet til 800 mill. kr. eller 14 prosent.

Som følge av den ulike utviklingstakt for de tre inntektskategorier som er behandlet her, har forholdet mellom dem endret seg noe fra år til år. Lønnsandelen steg særlig sterkt fra 1952 til 1953, da både selvstendiges inntekt av skogbruk og fiske og «andre private inntekter» falt, mens lønnsutbetalingene økte med over 600 mill. kr. Også fra 1953 til 1954 økte lønnsutbetalingene med over 600 mill. kr., men de andre inntektskategorier økte sterkere i dette tidsrom, slik at lønnsandelen falt fra 58 til 57,5 prosent.

Fra 1954 til 1955 økte lønnsutbetalingene relativt sett omtrent like sterkt som «andre private inntekter». Men samtidig falt jordbruksinntektene, slik at lønnstakernes andel av den samlede private inntekt steg fra 57,5 til 58,5 prosent.

I 1956 steg på ny både de selvstendiges inntekt av jordbruk, skogbruk, fiske og «andre private inntekter» sterkere enn lønnsinntektene, og lønnsandelen falt til 56,9 prosent. Denne utvikling skyldtes i overveiende grad inntektsstigningen innen skipsfartsnæringen. Av stigningen i «andre private inntekter» på 800 mill. kr. fra 1955 til 1956 stammet ca. 600 mill. kr. fra skipsfart.

I det hele har variasjonene fra år til år i «andre private inntekter» nær sammenheng med tilsvarende variasjoner i eksportnæringens fortjenester. Dette framgår av følgende tall som viser utviklingen av eierinntektene (faktorinntekt minus lønn) innen hele vår økonomi, for eksportnæringene og for de øvrige næringer.

Tabell 71. *Eierinntekt i prosent av faktorinntekt.*

	I alt	Eksport-næringer[1]	Andre næringer
1952	46,2	58,6	43,0
1953	42,5	47,6	41,5
1954	43,1	43,1	43,0
1955	42,3	42,7	42,2
1956	43,8	50,6	42,4

[1] Her er tatt med hvalfangst, malmgruver, kjemisk industri, jern- og metallutvinningsindustri, treforedlingsindustri og skipsfart.

Det som hittil er sagt gjelder fordelingen av de primære ervervsinntekter som tilfaller lønnstakere, selvstendig næringsdrivende og

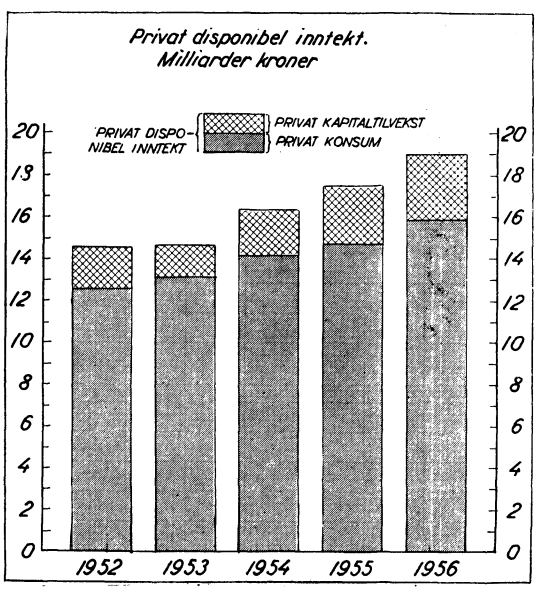

Fig. 37.

kapitaleiere. For flere formål har det større interesse å kjenne de disponible inntekter for de enkelte grupper, dvs. ervervsinntektene med tillegg av stønader fra det offentlige og utland, men med fradrag for betalte skatter og liknende.

Tabell 72 viser utviklingen av den totale privat disponible inntekt siden 1952 og fordelingen av denne på konsum og sparing. I tabellteksten er nyttet betegnelsen privat kapitaltilvekst for å markere at tallene ikke svarer til privat sparing etter vanlig bedriftsøkonomisk oppfatning. Tallene er bl. a. upåvirket av eventuelle bedriftsøkonomiske oppeller nedvurderinger av kapital, og de er framkommet etter fradrag ikke av bedriftenes faktiske avskrivninger, men av beregnet kapitalslit basert på gjenanskaffelsespriser.

Tabell 72. *Privat disponibel inntekt. Mill. kr.*

	1952	1953	1954	1955	1956	Stigning 1955–56
						Pct.
Privat inntekt av arbeid og kapital	17 106	17 112	18 314	19 391	21 338	10,0
+ Stønader fra det offentlige	1 019	1 147	1 287	1 368	1 463	6,9
+ Stønader fra utlandet (netto)	21	39	36	60	67	11,7
Bruttoinntekt	18 146	18 298	19 637	20 819	22 868	9,8
— Direkte skatter o. l.	3 124	3 359	3 452	3 641	3 997	9,8
Privat disponibel inntekt	15 022	14 939	16 185	17 178	18 871	9,9
Privat konsum.....	12 622	13 076	14 216	14 897	15 954	7,1
Privat kapitaltilvekst	2 400	1 863	1 969	2 281	2 917	27,9

Som følge av øking i de direkte skatter var stigningen i den privat disponible inntekt fra 1955 til 1956 ca. 250 mill. kr. mindre enn stigningen i ervervsinntektene. Regnet prosentvis var imidlertid stigningen i de to serier like stor. Den private kapitaltilvekst har gått sterkt opp de tre siste årene, fra 1 900 mill. kr. i 1953 til 2 900 mill. kr. i 1956. Over lengre tidsrom viser serien en utpreget bølgebevegelse med topp i 1951 og fall gjennom 1952 og 1953. Kapitaltilveksten har med andre ord vært størst i de år da lønnsandelen har vært lavest. Denne utvikling henger nøye sammen med utviklingen av «andre private inntekter» (tabell 70), som igjen er sterkt influert av konjunkturforholdene, spesielt av prisene for vår eksport. Når fortjenesteforholdene for eksportnæringene er gode, slik som i 1956, blir lønnsandelen lavere og den private kapitaltilvekst større enn vanlig.

Lønnsutviklingen.

Tall til å belyse lønnsutviklingen for de enkelte lønnstakergrupper har vi bare fram til sommeren 1956, og for noen grupper bare til tiden omkring årsskiftet 1955—56.

Hovedtendensene i lønnsutviklingen fra 1952 for en del viktigere lønnstakergrupper går fram av tabell 73. Da fortjenestebegrepene ikke er de samme for alle grupper, og tallene refererer seg til forskjellige tidspunkter i året, må en være varsom med å jamføre lønnsnivået gruppene imellom.

Fra 1953 til 1955 var det en lønnsstigning for gruppene i tabellen på mellom 6 og 15 prosent. Stigningen var størst for arbeiderne i jordbruk og skogbruk, industri og bygge- og anleggsvirksomhet. Minst stigning var det for statstjenestemenn og matroser i utenriks- og innenriksfart. I 1954 var det tariffrevisjoner for de fleste gruppene. De nye tariffene ble gjort gjeldende fra forskjellige tidspunkter i året, og de lønnsforbedringer som ble oppnådd, ble først fullt ut registrert i tallene for 1955. For enkelte grupper som f. eks. statstjenestemenn ble lønningene revidert fra 1. oktober 1955, og virkningen av disse revisjonene vil først komme med i tallene for 1956. For første halvår 1956 foreligger fortjenestetall for arbeidere i industri, privat bygge- og anleggsvirksomhet og privat landtransport (se tabell 74).

I privat landtransport steg fortjenesten fra første halvår 1955 til første halvår 1956 med 9 prosent. I de andre gruppene var stigningen om lag 6 prosent. Bare en del av virkningene av tariffoppgjøret i 1956 har kommet med i disse tallene. Det må derfor regnes med ytterligere stigning i siste halvår 1956. Regnet på grunnlag av levekostnadsindeksen var reallønnen for voksne industriarbeidere i første halvår 1956 ca. 3 prosent høyere enn i første halvår 1955.

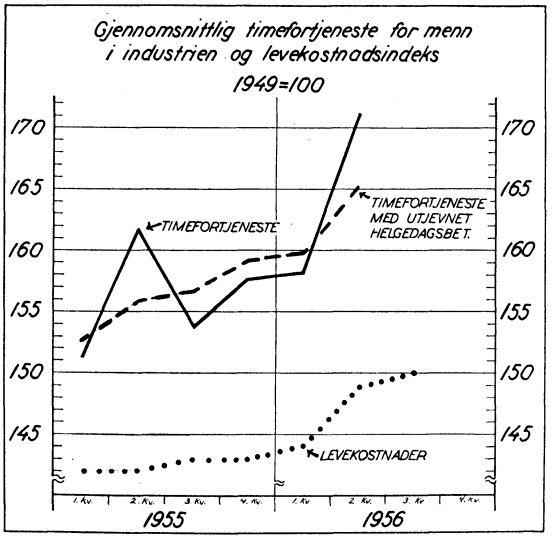

Fig. 38.

Lønnsoppgjørene i 1956 var av de mest omfattende oppgjør vi har hatt. De tariffavtaler som ble inngått i 1954 fikk 2 års varighet med utløp i 1956. For de grupper som fikk sine avtaler revidert i 1955, og som hadde klausul om halvautomatisk indeksregulering, er det blitt ført lønnsforhandlinger i henhold til denne klausul. I 1956 er derfor de fleste tariffer, både i det private næringsliv og for offentlige tjenestemenn, blitt revidert.

Ved årsskiftet 1955—56 var det tariff-forhandlinger i gang for jordbruksarbeiderne, og i februar ble partene enige om en ny avtale. For menn over 21 år og med 4 års praksis ble timelønningene hevet fra kr. 2,80 til kr. 3,25. Bruttosatsen for røktere ble hevet med kr. 100,— pr. måned. For kvinner og unge arbeidere ble tillegget noe mindre.

Tabell 73. *Lønnsutviklingen for en del viktige grupper av lønnsmottakere.*

	Absolutte tall — kroner årlig gjennomsnitt				Relative tall 1949 = 100		
	1952	1953	1954	1955	1952	1954	1955
Menn:							
Jordbruk, tjenestegutter, driftsåret[1], pr. år	3 679	3 773	4 011	4 299	132	144	154
Jordbruk, dagarb., egen kost, sommer, pr. dag	24,28	25,23	26,68	28,03	132	145	152
Skogsarbeidere, egen kost, vinter .. pr. dag	26,66	27,77	29,11	30,78	136	148	157
Industri, voksne arbeidere[2] .... pr. time	4,09	4,28	4,50	4,75	135	148	156
Privat bygge- og anleggsvirksomhet, voksne arbeidere[3] ..... pr. time	5,18	5,38	5,71	6,02	130	144	152
Sjøfart, matros i utenriksfart[1], ... pr. mnd.	[4]859	[4]862	[5]880	[5]909	132	135	140
Sjøfart, matros i innenriksfart[1], pr. måned	672	703	735	743	..	..	..
Privat landtransport, sjåfører, lagerarbeidere ..... pr. time	3,72	3,94	4,15	4,37	132	147	155
Statstjenestemenn, byråsjefer[6] ..... pr. år	18 208	18 900	19 550	20 885	129	138	148
Statstjenestemenn, sekretær I og II[6], pr. år	11 285	11 650	11 813	12 490	133	140	148
Kvinner:							
Jordbruk, tjenestejenter, driftsåret .. pr. år	2 251	2 334	2 531	2 690	134	151	160
Jordbruk, dagarbeidere, egen kost, sommer, pr. dag	16,40	17,31	18,54	19,59	132	150	158
Industri, voksne arbeidere[2] ..... pr. time	2,82	2,93	3,06	3,20	142	155	162
Statstjenestemenn, telegraf- og telefonassistenter[6] ..... pr. år	8 380	8 615	8 756	9 310	136	142	151
Statstjenestemenn, assistenter I og II[6], pr. år	7 830	7 950	8 088	8 610	135	140	149
Hushjelp i byer[1] ..... pr. år	2 220	2 424	2 568	2 772	128	148	159

[1] Til dette kommer kost og losji.
[2] Etter oppgaver fra et utvalg av organiserte og uorganiserte bedrifter.
[3] Bedrifter i Norsk Arbeidsgiverforening.
[4] November måned.
[5] Mars 1955 og mars 1956.
[6] Statens lønnsregulativ. Gjennomsnitt av lønnsklassenes begynner- og toppsatser. Bruttolønn.

Revisjonen av avtalene i vårfagene, dvs. de lønnsavtaler mellom Norsk Arbeidsgiverforening og Arbeidernes Faglige Landsorganisasjon som løp ut senest 1. mai 1956, var av spesiell interesse, blant annet fordi avtalen mellom staten og jordbruksorganisasjonene om jordbruksprisene ble koblet sammen med dette oppgjøret.

Vanligvis blir retningslinjene for årets tariffoppgjør trukket opp av hovedorganisasjonene ved årsskiftet. I møte den 16. januar 1956 i representantskapet i Arbeiderne Faglige Landsorganisasjon, ble det understreket at det ved årets tariffrevisjon i første rekke måtte tas hensyn til de grupper som lå lavt i forhold til gjennomsnittet. De enkelte forbund ble stilt fritt til å si opp sine tariffavtaler, men den endelige utforming av eventuelle lønnskrav ble utsatt inntil en hadde bedre oversikt over prissituasjonen. Videre ble det vedtatt at det kunne reises generelle krav blant annet om lønn under sykdom og revisjon av avtalen om betaling for bevegelige helgedager.

Sentralstyret i Norsk Arbeidsgiverforening fant på møte i januar at det ikke var grunnlag for en alminnelig forhøyelse av lønningene. Det ble ført antesiperte forhandlinger mellom de to hovedorganisasjoner med sikte på å nå fram til et felles oppgjør for alle tariffavtaler med utløp i 1956. Det ble forsøkt frivillig megling under ledelse av Riksmeglingsmannen, men det lyktes ikke å oppnå enighet om lønnsspørsmålene, og oppgjøret fortsatte med forbundsvise forhandlinger. Hovedorganisasjonene var imidlertid blitt enige om å sette ned oppsigelsesfristen for april- og maifagene til 14 dager.

De forbundsvise forhandlinger ble til dels av lang varighet, og først i begynnelsen av mai ble de første nye avtaler vedtatt. Det var avtalene om nytt regulativ for 414 kommuner, for besetningen på skip i innenriksfart og for tekstil- og trikotasjeindustrien. Jern- og Metallarbeiderforbundet hadde gått til begrenset plassoppsigelse (punktstreik) som omfattet 11 av de 300 bedrifter som er tilsluttet Mekaniske Verksteders Landsforening. Det førte til at Norsk Arbeidsgiverforening sendte ut lockoutvarsel for de arbeidere som ikke var omfattet av oppsigelsene fra forbundet. Saken gikk til tvungen megling, og meglingsforslaget ble vedtatt 19. mai. Den nye avtalen for jernindustrien ble stort sett fulgt ved de etterfølgende oppgjør. Jernindustrien fikk et generelt tillegg til akkordsatsene på 3,5 prosent. Minstelønnssatsene ble hevet med 32—35 øre pr. time, og de individuelle lønninger ble forhøyd med 25 øre.

Under forhandlingene i jernindustrien ble partene enige om en del generelle bestemmelser som senere ble gjort gjeldende også for de andre fag. I avtalen om godtgjøring for bevegelige helgedager ble det foretatt en del endringer i vilkårene for å få godtgjøring. Betalingen for slike dager ble forhøyd fra kr. 23,47 til kr. 27,- pr. dag for voksne menn, fra kr. 18,78 til kr. 22,- pr. dag for voksne kvinner.

Partene ble enige om å gjennomføre en ordning med dagpenger under sykdom ved alle bedrifter, og det ble oppnevnt et utvalg som skal utarbeide regler for hvordan en slik ordning skal gjennomføres. Utvalgets innstilling skulle foreligge innen 1. desember 1956. Fra det tidspunkt da de nye tariffavtaler trådte i kraft, har arbeiderne måttet betale 2 øre og bedriftene 3 øre pr. arbeidd time til et garantifond som skal danne grunnlag for den nye dagpengeordning. Utbetaling av dagpenger i sykdomstilfelle tar til fra 15. februar 1957.

Alle tariffer fikk også i 1956 halvautomatisk indeksklausul som lyder slik:

«Hvis Statistisk Sentralbyrås indekstall for de samlede leveomkostninger enten pr. 15. mars eller pr. 15. september 1957 viser stig-

Tabell 74. *Gjennomsnittlig timefortjeneste i industri og privat bygge- og anleggsvirksomhet.*

	1955 1. halvår	1956 1. halvår	Øking fra 1. halvår 1955 til 1. halvår 1956
	Kr.	Kr.	Øre
Absolutte tall:			
Voksne menn i industrien	4,76	5,04	28
Voksne kvinner i industrien	3,22	3,40	18
Voksne menn i privat bygge- og anleggsvirksomhet	5,84	6,21	37
Voksne menn i privat landtransport	4,37	4,78	41
			Pct.
Relative tall (1949 = 100.)			
Voksne menn i industrien	157	166	5,9
Voksne kvinner i industrien	163	172	5,6
Voksne menn i privat bygge- og anleggsvirksomhet	147	156	6,3
Voksne menn i privat landtransport	155	170	9,4

ning eller fall på 6 poeng eller mer i forhold til indekstallet 150, kan Arbeidernes Faglige Landsorganisasjon i tilfelle stigning og Norsk Arbeidsgiverforening i tilfelle av fall kreve opptatt forhandlinger om reguleringer av lønningene (minstelønnssatser, normallønnssatser, personlige lønninger og faste akkordsatser) og i tilfelle på hvilken måte. Reguleringskravet er maksimalt begrenset til en regulering som svarer til den prosentvise endring i levekostnadsindeksen.»

Dersom N.A.F. og A.F.L. ikke blir enige, kan de enkelte forbund innen 14 dager si opp sine avtaler med én måneds varsel.

Vi kan ikke her gå inn på hvilke tillegg som ble gitt til alle avtaler, men bare nevne noen av de viktigste. I enkelte fag ble akkordsatsene forhøyd etter andre prinsipper enn i jernindustrien, slik at det ble større tillegg på lavere enn på høyere akkordfortjenester.

I tekstilindustrien ble den ledende sats (2-årssatsen) for mannlige arbeidere forhøyd med 36 øre fra kr. 3,19 til kr. 3,55, og for kvinner med 30 øre fra kr. 2,40 til kr. 2,70. Ansiennitetstillegget etter 5 års tjeneste i samme bedrift ble forhøyd fra 5 til 10 øre. Det ble dessuten gitt ytterligere et tillegg på 10 øre etter 10 års tjeneste. Tidlønte arbeidere som fra før var lønt like høyt eller høyere enn etter de nye satser, ble sikret et tillegg på minst 12 øre pr. time for menn og 10 øre pr. time for kvinner. Akkordsatsene for menn ble regulert slik at de med fortjeneste på kr. 3,80 i 1. kvartal 1956 fikk tillegg på 11,3 prosent, mens de med fortjeneste fra kr. 3,80 til kr. 4,20 fikk tillegg etter fallende skala fra 11,3 til 2,9 prosent. Akkordfortjeneste høyere enn kr. 4,20 fikk i tillegg 12 øre pr. time. For kvinner var de prosentvise tillegg mellom 12,4 og 3,2 prosent. De som hadde en akkordfortjeneste på kr. 3,10 og mer fikk et tillegg på 10 øre pr. time. I trikotasjefabrikkene ble det gitt tilsvarende tillegg beregnet pr. uke.

I møbelfabrikkene ble alle bestående akkorder som hadde gitt under kr. 4,05 i fortjeneste, oppregulert til dette nivå. Akkorder som ga mellom kr 4,05 og kr. 4,50 pr. time, ble hevet med 3,5 prosent, men ikke over kr. 4,50. Høyeste normallønnssats for voksne øvde mannlige arbeidere ble forhøyd med kr. 0,31 pr. time. I gummivareindustrien ble det gitt et tillegg til timelønnssatsene på fra 32 øre til 40 øre pr. time. Til akkordsatsene ble det gitt tillegg på 15 øre, men slik at akkordfortjenester høyere enn kr. 5,– fikk 12 øre pr. time.

I nærings- og nytelsesmiddelindustrien ble det gitt tillegg i alminnelighet på kr. 25,– pr. uke for menn og kr. 20,– pr. uke for kvinner på høyeste sats, og noe lavere for de øvrige lønnstrinn. I de fleste avtaler er det innført tillegg etter 5 års tjeneste hvorav 4 i samme bedrift.

I midten av juni ble meglingsforslaget for murerne vedtatt. Timelønnssatsene ble revidert, mens bare enkelte avsnitt i akkordtariffen ble endret. For de andre byggefagene ble meglingsforslaget forkastet, og det kom til konflikt som varte om lag halvannen måned. Den nye avtalen ga et tillegg til alle normallønnssatser, minstelønnssatser og personlige lønninger på 36 øre pr. time. Det ble også innført et akkordavsavnstillegg på 55 øre pr. time. Det ble ikke gitt noe generelt tillegg til akkordsatsene.

Stort sett kan det sies at oppgjøret i vårfagene fulgte de retningslinjer som ble trukket opp. Norsk Arbeidsgiverforening har beregnet den gjennomsnittlige lønnsøkingen i vårfagene til om lag 4 prosent. En del lavt lønte industrier som tekstilindustrien, hermetikk- og konservesfabrikkene og tranfabrikkene har fått noe større tillegg. Også innen hvert fag har de lavest lønte stort sett fått de største tilleggene.

I treforedlingsindustrien ble ny avtale vedtatt etter en streik som varte om lag 14 dager. De viktigste justeringer for voksne menn var et tillegg på akkordene på 3,5 prosent eller minst 20 øre, og et generelt tillegg på 25 øre til alle individuelle timelønnssatser og alle tarifferte skiftlønnssatser. Skifttillegget på ettermiddagsskift ble hevet med 5 øre og på nattskift med 10 øre.

I skogbruket ble ny avtale vedtatt etter en streik som varte vel 14 dager. Det ble gitt lønnstillegg på vel 6 prosent for hogstarbeid og på vel 8 prosent for lunning og kjøring.

I begynnelsen av mai ble forslaget til lønnsavtale mellom Norsk Kommuneforbund og Norges By- og Herredsforbund vedtatt. Mens det tidligere ble forhandlet fylkesvis, ble det nå enighet om et nytt lønnsregulativ som omfatter 414 kommuner med 16 000—17 000 lønnsmottakere. Lønnstilleggene som ble gitt, varierer fra kr. 800 til kr. 2 200. For de større kommuner som ikke omfattes av denne fellesavtalen, ble særavtalene revidert i løpet av sommeren. I Oslo og Bergen ble det gitt lønnstillegg på 12—14 prosent. Funksjonærer i de øvrige kommuner har fått noenlunde tilsvarende tillegg.

Lønnsregulativet for statens tjenestemenn ble revidert med virkning fra 1. juli 1956. Det ble gitt et tillegg på 4,5 prosent av regulativlønn og av dyrtidstillegget på kr. 2 700, dvs. 4,5 prosent av lønnen regnet uten det 10-prosenttillegget som ble gitt ved revi-

sjonen i 1955. Det nye tillegget skal utgjøre minst kr. 480,– pr. år, slik at de lavere lønnsklasser prosentvis fikk noe mer. Det ble også foretatt en del endringer av regulativet. I lønnsklassene 1 til og med 15 ble det gitt et avansementstillegg etter 4 år på topplønn i vedkommende lønnsklasse. Fra 1. januar 1957 gis et alderstillegg etter 2 års tjeneste i lønnsklasse 16 og høyere.

Kontorfunksjonærer ved bedrifter tilsluttet Norsk Arbeidsgiverforening fikk sin overenskomst revidert i 1955 med varighet til mars 1957. Den halvautomatiske indeksklausul i overenskomsten var knyttet til levekostnadsindeksen pr. 15. mai 1956, og da denne viste seg å ha steget over den fastsatte grense, ble det tatt opp forhandlinger om lønnstillegg. Partene ble enige om et kompensasjonstillegg på 4 prosent gjeldende fra 15. mai 1956.

For handels- og kontorfunksjonærer ved bedrifter tilsluttet Handelens Arbeidsgiverforening var forslag til ny overenskomst ute til avstemning da dette ble skrevet.

I innenriks sjøfart ble det i mai oppnådd enighet om ny avtale for sjømenn (underordnet besetning). Tidligere var hyresatsene for matroser gradert etter den ukentlige arbeidstid. På 48 timers uke var hyren kr. 589,– pr. måned og på 56 timers uke kr. 602,–. På grunn av endringene i lov om arbeidstiden på skip, som fastsetter arbeidstiden i lokalrutefarten til 48 timer, er det nå bare én hyresats for matroser på kr. 630,– pr. måned. De langt fleste av matrosene sto tidligere på 54 —56 timers uke.

Under oppgjøret for maskinistene i innenriksfarten ble Rikslønnsnemnda nyttet for første gang. Meglingsforslaget ble forkastet, og for å unngå arbeidsstans ble tvisten etter provisorisk anordning løst i Rikslønnsnemnda. Rikslønnsnemnda er opprettet ved lov av 19. desember 1952. Nemnda har en formann og 6 medlemmer, som ble oppnevnt i statsråd 10. februar 1956. Tidligere har lønnsnemnda vært oppnevnt særskilt for hver anledning. Ved kjennelsen i Rikslønnsnemnda fikk maskinistene det samme prosentvise lønnstillegg (om lag 7 prosent) som i avtalen for underordnet mannskap. Også oppgjøret for styrmenn i innenriksfart måtte inn for Rikslønnsnemnda, og tillegg ble gitt som for innenriksfarten ellers.

For sjøfolk i utenriksfart ble ny avtale vedtatt med virkning fra 1. november. Avtalen ga et tillegg på 9 prosent på hyrene, og det ble også gjennomført andre forbedringer av lønnsmessig art. Forslagene til nye avtaler for maskinister og styrmenn i utenriksfart var ute til avstemning da dette ble skrevet.

I landtransporten har overenskomstene hatt forskjellig utløpstid. Forhandlinger og megling for Oslo og omegn rutebilselskaper førte ikke fram, og 11. juni inntrådte arbeidsstans som varte i om lag 3 uker på grunn av uenighet bl. a. om arbeidstidsspørsmålet. Sjåførene fikk ved revisjonen et tillegg på fra kr. 15,– til kr. 20,– pr. uke og billettørene fra kr. 9,– til kr. 15,– pr. uke.

For sjø- og landtransporten, rutebilene utenfor Oslo og fisketilvirkerne i Nord-Norge har det vært forhandlinger om indeksregulering på grunnlag av indekstallet 143. De viktigste justeringene var et tillegg på 3,5 prosent på akkordsatsene og kr. 7,— i tillegg på ukelønnssatsene.

Også andre forhandlinger pågår, idet denne oversikt skrives, bl. a. for hotell- og restaurantfaget og for meieriene.

Den formen tariffoppgjørene i 1956 fikk i de enkelte fag, med ulike tillegg på minstelønn og personlige lønninger, med tillegg til akkordsatser etter glideskala eller med forskjellige tillegg på høye og lave akkordfortjenester, gjør det vanskelig å gi et anslag for hva oppgjøret betyr prosentvis for enkelte fag eller for større grupper av arbeidere.

I 1956 har tallet på tapte arbeidsdager på grunn av konflikter vært større enn i noe annet etterkrigsår. Etter foreløpige beregninger har konfliktene medført et tap på om lag 1 million arbeidsdager. Tapet er vanskelig å beregne nøyaktig, fordi en del av konfliktene som f. eks. i byggefagene og i treforedlingsindustrien fant sted i ferietiden, og det må regnes med at en del arbeidere tok ferie mens streiken pågikk. De mest omfattende konfliktene i forbindelse med årets tariffoppgjør var streikene i byggefagene, treforedlingsindustrien, skogbruket, rutebilene i Oslo, fløterne i Glomma, karosserifabrikkene og trevarefabrikkene.

I tabell 75 er det gitt en oversikt over konfliktene i 1952—1955.

Tabell 75. *Arbeidskonflikter.*

	Konflikter begynt i året	Lønnsmottakere	Tapte arbeidsdager i 1000
1952	38	6 399	124
1953	45	4 917	41
1954	24	2 865	105
1955	19	9 971	108

Privat konsum.

Etter foreløpige beregninger økte de private konsumenters utgifter til kjøp av varer og tjenester med om lag 1 050 mill. kr. fra 1955 til 1956, eller med rundt 7 prosent. Stigningen fra 1954 til 1955 var på knapt 5 prosent. Målt i faste priser er konsumøkingen i 1956 beregnet til nesten 3,5 prosent. Det var omtrent like meget som året før og noe mer enn den gjennomsnittlige konsumøking i femårsperioden 1951—1955.

Det var utgiftsstigning fra 1955 til 1956 for alle viktigere vare- og tjenestegrupper, men stigningen var langt fra like stor for alle grupper (se tabell 76). Relativt mest steg utgiftene til bolig, brensel m. v. og til matvarer, og begge disse grupper økte sin andel av de totale konsumutgifter. Utgiftsstigningen til drikkevarer og tobakk var betydelig mindre enn året før. Utgiftene til klær og skotøy økte på den annen side atskillig sterkere enn i de foregående årene, men fremdeles var utgiftsstigningen for denne gruppen forholdsvis beskjeden, og dens andel av de samlede konsumutgifter gikk ytterligere ned.

Tabell 76. *Privat konsum fordelt på utgiftsgrupper.*

	Absolutte tall. Mill. kr.			Prosentvis fordeling		
	1954	Endring fra år til år		1954	Endring fra år til år	
		1954–55	1955–56		1954–55	1955–56
Matvarer	4 290	166	355	30	25	32
Tobakk og drikkevarer	1 072	65	32	7	10	3
Bolig, lys og brensel	1 388	192	197	10	29	18
Utstyr m. v., leid hjelp	1 558	62	175	11	9	16
Klær og skotøy	2 356	15	120	16	2	11
Reiser, transportmidler	962	21	63	7	3	5
Andre utgifter	2 753	145	166	19	22	15
Spesifisert konsum i alt	14 379	666	1 108	100	100	100

Den ulike utgiftsstigning for de forskjellige konsumgrupper hadde for en stor del sammenheng med prisutviklingen. Men på visse områder gjorde også endringer i etterspørselen seg gjeldende. Endringer i forsyningssituasjonen spilte liten rolle for fordelingen av konsumentenes utgifter, sammenliknet med hva som var tilfelle i de første årene etter krigen, men det var unntak også fra dette. Vi skal i det følgende se nærmere på de forskjellige faktorenes betydning for konsumutviklingen i tilknytning til tabellene 77—81, hvor det blir gitt detaljerte konsumoppgaver for varer og tjenester som det foreligger en relativt pålitelig statistikk for.

Matvareutgiftene økte med 8 prosent fra 1955 til 1956 og tok dermed nesten tredjeparten av den samlede utgiftsøkingen. Det meste av stigningen i matvareutgiftene skyldtes høyere priser. Etter levekostnadsindeksen var det en oppgang i prisene på matvarer på om lag 5 prosent. Men for de fleste vareslag var det også oppgang i de konsumerte mengder. Blant annet økte konsumet av frukt meget betydelig, både fordi 1956 var et svært godt fruktår her i landet med lave priser, og fordi det ble åpnet adgang til friere import. Ellers synes de foreløpige tall å tyde på at det var litt nedgang i konsumet av flere animalske jordbruksprodukter (mjølk, smør, kjøtt og flesk).

Forbrukernes utgifter til drikkevarer og tobakk økte med ca. 3 prosent, men da denne gruppen i levekostnadsindeksen hadde en prisstigning på om lag 8 prosent, må det alt i alt ha vært noe nedgang i de konsumerte mengder. En vesentlig del av prisstigningen for denne konsumposten skyldtes høyere avgifter på tobakksvarer. Nedgangen i sigarettkonsumet må trolig sees i sammenheng med dette. Forbruket av øl og mineralvann falt litt fra 1955, da det blant annet som følge av den varme sommeren var ekstraordinært høyt, men nedgangen var langt mindre enn det dårlige sommerværet i 1956 kunne gi grunn til å vente. Det tyder på at andre faktorer enn været må ha spilt en rolle for de siste par årenes konsumutvikling på dette område.

Den relativt største utgiftsstigning fra 1955 til 1956 hadde konsumposten «bolig, lys og brensel» med ca. 12 prosent. Nær femteparten av den samlede utgiftsøking falt på denne gruppen, som i 1956 la beslag på 11 prosent av

Tabell 77. *Forbruk av enkelte matvarer. 1 000 tonn.*

	1951	1952	1953	1954	1955*	1956*
Mjølk[1]	654	635	649	654	627	623
Fløte, omregnet til helmjølk[1]	158	141	145	147	151	149
Smør	14,4	14,0	13,6	13,9	14,3	13,7
Ost	27,0	28,4	26,4	29,1	26,7	27,8
Kjøtt og flesk	103,2	109,2	106,0	106,2	112,6	111,8
Egg	23,3	21,6	23,0	25,6	27,5	28,3
Margarin	67,0	70,6	72,5	74,8	75,2	77,5
Sukker	61,8	78,0	98,0	108,3	105,5	112,0
Kaffe (rå vekt)	16,0	18,8	20,7	17,4	20,5	22,0
Importert frukt	18,7	31,4	63,4	57,4	61,4	68,0
Norsk frukt	62,6	69,1	46,7	95,6	67,4	94,9
Tørket frukt, nøtter	3,9	13,2	11,1	14,9	9,5	10,0
Spisesjokolade	7,3	5,9	4,6	4,8	4,7	5,8
Kokesjokolade	1,9	3,8	2,9	2,4	2,0	2,2
Sukkervarer	4,8	5,0	4,0	5,1	5,8	6,3

[1] Mill. liter.

Tabell 78. *Forbruk av tobakk og drikkevarer.*

		1951	1952	1953	1954	1955*	1956*
Sigarer	mill. stk.	13	14	16	20	21	22
Sigaretter	»	1 142	1 204	1 254	1 315	1 427	1 400
Røyketobakk, skrå, snus	tonn	3 495	3 425	3 434	3 456	3 369	3 375
Alkoholfrie drikkevarer	mill. liter	34,6	38,0	40,6	41,1	53,9	51,5
Alkoholholdig øl	»	63,3	65,5	67,2	67,6	77,6	77,0
Vin	»	3,6	3,9	3,9	4,1	4,1	4,2
Brennevin	»	8,5	8,7	8,4	8,9	9,0	9,1
Ren alkohol i alt	»	6,9	7,0	6,9	7,3	7,9	8,1

totalkonsumet. Stigningen hadde først og fremst sammenheng med en kraftig oppgang i brenselprisene, idet gruppen «kull, koks, ved og petroleum» i levekostnadsindeksen viste en prisstigning på hele 20 prosent. Men en del av utgiftsstigningen til bolig, lys og brensel skyldtes også mengdeøking. Tallet på boliger steg, og de nye boligene representerer dessuten en høyere standard enn gjennomsnittet av de eldre, slik at tjenesteytingen fra nye boliger er mer verd enn tjenesteytingen fra gamle. Det innebærer at tjenesteytingen fra boligmassen økte sterkere enn boligtallet. I samme retning virker ombygging og modernisering av eldre boliger, som gjør at tjenesteytingen fra disse stiger reelt sett.

Utgiftene til «utstyr m. v. og leid hjelp i hjemmet» økte med 11 prosent. Posten omfatter to utgiftsgrupper med motsatt utviklingstendens, men i de senere år har nedgangen i utgiftene til leid hjelp blitt mer enn oppveid av den sterke oppgang i utgiftene til kjøp av tekniske hjelpemidler for hjemmet. De tall som er gitt i tabell 79 over tilgangen av forskjellige varige utstyrsartikler etterlater imidlertid det hovedinntrykk at det i 1956 gjorde seg gjeldende en tendens til stagnasjon i konsumet av slike varer. Tilgangen av støvsugere, kjøleskap, båndopptakere og radiogrammofoner økte vesentlig mindre i 1956 enn i de nærmest foregående årene. For en rekke andre utstyrsvarer viser tilgangstallene en klar nedgang. Det gjelder således vaskemaskiner, komfyrer og radiomottakere. Det foreligger imidlertid ingen tall for eventuelle lagerendringer for disse varene.

Tabell 79. *Tilgang av varige utstyrsvarer.*[1]

		1952	1953	1954	1955*	1956*
Støvsugere	1 000 stk.	28	40	52	63	68
Symaskiner	»	32	33	30	25	30
Kjøleskap	»	5	23	39	55	63
Vaskemaskiner	»	54	59	70	75	64
Aluminiumskokekar	»	1 101	1 051	1 002	975	..
Vannvarmere m. kolbe	»	32	41	45	42	41
Magasinkomfyrer	»	16	12	10	6	3
Platekomfyrer	»	56	57	63	62	55
Båndopptakere	»	4	6	10	17	20
Radiogrammofoner	»	10	10	13	19	21
Andre radiomottakere	»	92	86	88	86	80
Armbånds- og lommeur	»	129	136	129	122	..
Sølvvarer	tonn	38	48	54	49	..
Møbler	mill. kr. i 1950-priser	214	248	274	280	270

[1] Bygger stort sett på oppgaver fra Norges Elektriske Materiellkontroll og gjelder produksjon + import — eksport.

Utgiftene til klær og skotøy har i de siste par årene steget relativt svakere enn de private konsumutgifter i alt. Fra 1955 til 1956 var det en utgiftsøking på ca. 5 prosent for denne konsumposten. Prisene på bekledningsvarer var praktisk talt stabile, og utgiftsøkingen skyldtes i sin helhet en mengdeoppgang i konsumet. Tabell 80 viser at tilgangen i 1956 var større enn året før for alle viktige bekledningsvarer så nær som sko.

Tabell 80. *Produksjon pluss import av enkelte bekledningsvarer.*

		1951	1952	1953	1954	1955*	1956*
Støvler	1 000 par	448	463	449	387	465	540
Sko	»	3 840	2 722	3 479	3 189	3 130	3 100
Tøfler	»	527	461	686	729	890	990
Yttertøy (menn)	mill. kr. i 1950-priser	43	56	62	52	48	50
Dresser, jakker, benklær	»	132	138	154	173	149	168
Skjorter	»	40	50	56	51	59	64
Yttertøy (kvinner)	»	60	91	105	112	109	112
Kjoler, drakter etc.	»	53	69	86	95	92	105
Strømper og sokker	»	111	81	116	102	87	93
Andre trikotasjevarer	»	129	91	123	125	112	120

Også forbrukernes utgifter til reiser og transportmidler har i de siste par år steget i litt svakere takt enn de samlede konsumutgifter. Utgiftene til denne konsumposten var i 1956 vel 6 prosent større enn året før. Det skyldtes delvis takstforhøyelser for visse offentlige befordringsmidler, men det var også fortsatt stigning i reisetrafikken. Et bemerkelsesverdig trekk i denne sammenheng er at tallet på reiste passasjerkilometer med jernbane det siste året viste nedgang og kom ned på omtrent samme nivå som i 1952. Det betyr at jernbanene ikke har fått del i den sterke stigning i reisetrafikken som har fulgt med den stigende levestandard, og som andre statistiske serier gir et tydelig bilde av. Den økte reiselysten er blitt tilfredsstilt ved hjelp av busser, fly og egne motorkjøretøyer. Som tabell 81 viser, var det litt øking fra 1955 til 1956 i tilgangen av personbiler. Det er i den sammenheng verd å nevne at denne økingen falt på importregulerte biler fra Vest-Europa og U.S.A., mens det var nedgang i importen av østeuropeiske biler som kan innføres fritt.

Tabell 81. *Konsum av reiser og transportmidler.*

	1951	1952	1953	1954	1955*	1956*
Jernbanereiser ..... mill. personkm	1 519	1 536	1 498	1 557	1 571	1 530
Bussreiser ..... »	1 688	1 847	1 947	2 140	2 310	..
Innenl. ruteflyging ..... »	9	9	16	25	36	50
Sykler ..... 1 000 stk.	82	83	78	83	82	..
Motorsykler (importerte) »	–	1	4	7	5	5
Personbiler ..... »	5	11	11	18	15	16
Hotellbesøk (nordmenn) . 1 000	1 203	1 333	1 338	1 404	1 359	1 360

Det er foran vist hvordan konsumentene delte sine inntekter mellom forskjellige vare- og tjenestegrupper. For visse formål er det også av stor interesse å undersøke hvilke leverandørgrupper konsumentenes utgifter er rettet mot, og hvordan utgiftsøkingen fra år til år fordeler seg på de forskjellige leverandørgrupper. Dette er vist i tabell 82. Det som først faller i øynene er at den del av stigningen i konsumutgiftene som var rettet mot utenlandske varer var betydelig større siste år enn året før. På den annen side var det kraftig nedgang i den del av konsumentenes utgiftsøking som var rettet mot jordbruk, skogbruk og fiske. I begge de to siste årene kom rundt en tredjepart av utgiftsøkingen industrien til gode.

Tabell 82. *Private konsumutgifter fordelt på leverandørgrupper. Prosent.*

Leverandørgrupper	Fordeling av konsumutgifter i alt 1954	Fordeling av utgiftsstigning fra år til år	
		1954—55	1955—56
Utland	13	5	12
Jordbruk, skogbruk, fiske og tilknyttet foredlingsvirksomhet .	15	20	11
Annen industri, bergverk, kraftforsyning	28	31	34
Handel	22	12	17
Annen tjenesteyting	22	32	26
I alt	100	100	100

Regnet i prosent av bruttonasjonalproduktet varierte det private konsum i femårsperioden 1951—1955 mellom 56 og 58 prosent. I 1956 falt konsumkvoten til ca. 55 prosent. Sammenliknet med forholdene før krigen er dette lave tall. I slutten av 1930-årene utgjorde således det private konsum rundt 65 prosent av bruttonasjonalproduktet. Prisutviklingen har imidlertid vært slik at vi får en høyere konsumkvote for de siste årene om vi verdiberegner konsumet og bruttonasjonalproduktet etter prisforholdene i 1938, enn når løpende priser legges til grunn ved beregningen. Reelt sett har således nedgangen fra før krigen i den andel av nasjonalproduktet som nyttes til privat konsum vært mindre enn tallene regnet i løpende priser gir inntrykk av.

Konsumkvoten i Norge har vært lav også sammenliknet med andre land. OEEC har i sine nasjonalregnskapsberegninger foretatt visse korreksjoner i de norske tall for å gjøre dem sammenliknbare med andre lands og kommer da fram til en konsumkvote for Norge på 60 prosent i gjennomsnitt for femårsperioden 1951—1955. Av de andre industrilandene i Vest-Europa var det bare Vest-Tyskland som hadde en lavere konsumkvote (56 prosent). Nederland lå på omtrent samme nivå som Norge. I Sverige og U.S.A. var konsumkvoten ca. 63 prosent, og i Storbritannia, Frankrike, Belgia og Danmark mellom 67 og 69 prosent.

Konsumøkingen siste år var en god del mindre enn økingen i de private inntekter skulle tilsi. Regnet som prosent av den private disponible inntekt gikk konsumet ned fra vel 85 prosent i 1955 til om lag 82,5 prosent i 1956. For den private kapitaltilvekst (sparing) var det en tilsvarende oppgang.

Denne utvikling må sees i lys av de endringer som samtidig fant sted i inntektsfordelingen. Som påvist i avsnittet om «Inntekter» var det i 1956 en langt sterkere øking i eier-

inntekten enn i lønnsinntekten. Lønnsandelen gikk merkbart ned, slik som den pleier under en internasjonal toppkonjunktur.

Erfaringen viser at en øking i eierinntektene først og fremst slår ut i større sparing. Det er en meget sterk samvariasjon mellom endringene fra år til år i den disponible eierinntekt[1] og den private sparing. I deflaterte tall (1954-priser) har vi følgende årlige endringstall for perioden etter 1950:

	Øking fra år til år i: Disponibel eierinntekt Mill. kr.	Privat sparing Mill. kr.
1950—1951	1 420	1 660
1951—1952	- 470	- 470
1952—1953	- 760	- 600
1953—1954	610	60
1954—1955	260	290
1955—1956	730	530

På tilsvarende måte har det private konsum stort sett vist seg å variere i takt med den disponible lønnsinntekt inklusive direkte stønader fra det offentlige. Vi har her følgende endringstall, også uttrykt i faste (1954-)priser:

	Øking fra år til år i: Disponibel lønnsinntekt og stønader Mill. kr.	Privat konsum Mill. kr.
1950—1951	240	—
1951—1952	600	600
1952—1953	360	200
1953—1954	230	780
1954—1955	530	500
1955—1956	290	490

Tallene ovenfor tyder på at lønnstakernes konsum influeres raskt av endringer i deres kjøpeevne. Derimot påvirkes konsumet, i hvert fall på kort sikt, relativt lite av om andre inntekter endrer seg. Men samvariasjonen mellom disponibel lønnsinntekt + stønader og privat konsum er ikke fullkommen. Når det private konsum i 1956 steg så vidt sterkt som tilfellet var, på tross av at den reelle lønnsøkingen var forholdsvis liten, har det etter alt å dømme sammenheng med at inntektsøkingen for bønder og fiskere var stor.

[1] De beregninger som er gjengitt i dette avsnittet bygger på en anslagsvis fordeling av de direkte skatter til stat og kommune på lønnsmottakere og andre. På den måten har det lykkes å dele den private disponible inntekt i (a) lønn med fradrag av skatt betalt av lønnsinntekter, (b) direkte stønader fra det offentlige til private, og (c) en rest. Denne restposten er her kalt «disponibel eierinntekt», mens postene (a) + (b) i teksten er omtalt som «disponible lønnsinntekter og stønader». Alle tall er deflatert med nasjonalregnskapets konsumprisindeks.

Investering.

I hele etterkrigstiden har investeringsetterspørselen her i landet vært så stor at myndighetene har funnet det nødvendig å holde igjen ved direkte regulering på visse områder. Det økende valutapress og prispress i 1954 førte til at det da ble satt ut i livet en del tiltak med sikte på en sterkere begrensning av investeringene. Imidlertid viste investeringsvirksomheten også i 1954 forholdsvis sterkt stigning, og i februar 1955 ble det gjennomført en rekke nye og mer vidtgående tiltak for å dempe den høye investeringsetterspørsel. I «Økonomisk utsyn over året 1955» ble det gjort nærmere rede for de såkalte «februartiltakene», som tok sikte dels på å gjøre investeringene dyrere gjennom avgifter og renteheving og dels på å oppnå en begrensning av investeringene ved å stramme likviditeten og på den måten redusere kredittmulighetene.

Det karakteristiske ved de tiltak som ble satt ut i livet i 1954 og i enda høyere grad ved tiltakene i 1955, var at penge- og finanspolitiske virkemidler ble tatt i bruk for å ramme investeringsetterspørselen. Som omtalt i avsnittet om «Penge- og kredittmarkedet» gikk myndighetene i 1956 videre på denne linje. Men i alle de tre år ble de penge- og finanspolitiske virkemidlene understøttet ved direkte regulering på visse områder, først og fremst gjennom byggeløyveordningen og importreguleringen.

Det vil alltid ta tid før virkningene av penge- og finanspolitiske tiltak kan spores i investeringsaktiviteten. Omfanget av den er til enhver tid i det vesentlige bestemt av beslutninger som er tatt lenge i forveien. Selv om igangsettingen av investeringer endrer seg, vil dette først senere gi seg utslag i investeringsaktiviteten. Det vil også ta tid før en nedskjæring av byggeløyvene resulterer i nedgang i byggevirksomheten. Totalt sett fortsatte investeringsvirksomheten å øke både i 1955 og 1956. Men som det framgår av tabell 83, var stigningstakten vesentlig svakere enn i de nærmest foregående årene. Fra siste halvdel av 1955 har det gjort seg gjeldende en klar tendens til avtakende styrke i investeringsaktiviteten totalt sett. Men som vi skal komme tilbake til senere, var utviklingen forskjellig for ulike investeringsformer.

Etter foreløpige beregninger økte utgiftene til bruttoinvestering i fast kapital med om lag 2 prosent fra 1955 til 1956. En del av utgiftsøkingen skyldtes høyere priser på investeringsgodene. Regnet i faste priser gikk bruttoinvesteringen i fast kapital opp med mindre enn 1 prosent. Det var den relativt minste investeringsøking i noe år siden 1951,

og bruttoinvesteringens andel av bruttonasjonalproduktet, som i de tre foregående årene hadde vært nærmere 36 prosent, falt til under 35 prosent i 1956. Denne utvikling må i det alt vesentlige ha sammenheng med de tilstramningstiltak som er gjennomført i løpet av de siste 2—3 år. Men det kan også være grunn til å nevne at det for visse former av produksjonsutstyr ser ut til at næringslivet stort sett har fått dekket sitt behov. Det synes således å gjelde traktorer i jordbruket. Endelig må nevnes at investeringsvirksomheten i 1956 i noen grad ble influert av at den kalde vinteren og streiken i byggefagene førte med seg forsinkelser i arbeidet.

Tabell 83. *Bruttoinvestering i fast kapital fordelt etter art. (Faste priser.)*

	Årstall i prosent av foregående år				Prosentfordeling			
	Bygninger og anlegg	Skip og båter	Maskiner, transportmateriell o. a.	I alt	Bygninger og anlegg	Skip og båter	Maskiner, transportmateriell o. a.	I alt
1951	100	96	107	101	48	24	28	100
1952	109	86	116	105	47	24	29	100
1953	108	115	100	107	47	26	27	100
1954	102	100	112	104	46	25	29	100
1955	101	122	94	104	45	29	26	100
1956	96	107	101	101	43	31	26	100

Tabell 84. *Investeringsindikatorer. Kvartalstall i prosent av tilsvarende periode foregående år.*

	1955				1956		
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
Sysselsetting:							
Byggevirksomhet	104	102	101	96	91	94	86
Anleggsvirksomhet	94	85	89	88	87	96	96
Jern- og metallindustri[1]	104	100	99	98	104	106	106
Bygg under arbeid:[2]							
Leiligheter	102	106	98	90	89	85	86
Industribygg	87	93	82	98	91	92	118
Kontor- og forretningsbygg	119	145	121	107	111	99	108
Importverdi:							
Maskiner og apparater	103	93	93	83	90	99	103
Traktorer	153	74	80	60	73	114	107
Lastebiler, varevogner o. l.	105	73	80	55	83	134	103
Skip	123	138	134	81	78	168	103

[1] Månedlig produksjonsindeks basert på antall timeverk.
[2] Ved utgangen av kvartalet. Beregnet på grunnlag av tallet på leiligheter og golvflate av andre bygg.

Dette er de viktigste trekk i investeringsutviklingen under den penge- og finanspolitiske tilstramning i de siste par årene:

1. Den svakere stigningstakt i det samlede investeringsvolum skyldes i første rekke nedgang i investeringen i bygg og anlegg. Nedgangen kom først i anleggsvirksomheten, men fra slutten av 1955 har også byggevirksomheten ligget under nivået ett år tidligere. De foreløpige tall viser at regnet i faste priser gikk investeringen i bygg og anlegg i alt ned med 4 prosent fra 1955 til 1956, og den utgjorde det siste året knapt 43 prosent av investeringsvolumet i fast kapital mot 45 prosent året før og vel 46 prosent i 1954.

2. Investeringen i maskiner m. v. og annet transportmateriell enn skip gikk ned fra 1954 til 1955, men viste litt oppgang i 1956. Stig-

ningen det siste året falt særlig på maskininvesteringene.

3. Økingen i det samlede investeringsvolum de to siste årene skyldtes først og fremst de store skipsinvesteringene. Særlig var det tilfellet i 1955. Regnet i prosent av den samlede bruttoinvestering i fast kapital uttrykt i 1954-priser økte investeringen i skip fra 25 prosent i 1954 til 29 prosent i 1955 og videre til 31 prosent i 1956.

Investeringen i bygg og anlegg er nærmere behandlet i avsnittet om «Bygge- og anleggsvirksomhet», og flere detaljer om skipsinvesteringene er gitt i avsnittet om «Skipsfart». Her skal bare nevnes at nasjonalregnskapets tall for bruttoinvesteringen i skip framkommer etter fradrag for eksporten av skip. Skipseksporten viste sterk øking i 1956.

Kommentarene ovenfor har knyttet seg til mengdeutviklingen av investeringene, som gir uttrykk for tilveksten til landets realkapital. For mange formål er imidlertid investeringenes løpende verdi av større interesse. Særlig gjelder det når vi skal se investeringene i sammenheng med sparing og finansieringsmuligheter. I det følgende går vi over til i det vesentlige å kommentere utviklingen av investeringene regnet i løpende priser.

I løpende priser var den samlede bruttoinvestering uten lagerendring i 1956 om lag 9,4 milliarder kroner, eller ca. 32,5 prosent av bruttonasjonalproduktet mot 35—36 prosent i de tre foregående årene.

Økingen fra 1955 til 1956 i de totale utgifter til investering i fast kapital var knapt 200 mill. kr., mot en tilsvarende utgiftsstigning på nærmere 500 mill. kr. året før. Ca. 52 prosent av utgiftsøkingen falt på maskiner og andre transportmidler enn skip, 35 prosent på bygg og anlegg og 13 prosent på skip. Året før falt nesten 75 prosent av den samlede utgiftsøking på skipsinvesteringene alene. Regnet i løpende priser økte investeringene i bygg og anlegg og i skip med 1—1,5 prosent, mens stigningen var 4 prosent for maskiner m. v. I faste priser viste derimot bygge- og anleggsinvesteringene nedgang, mens det var oppgang i skipsinvesteringene på ca. 7 prosent og i maskininvesteringene på 1 prosent. Denne forskjell henger først og fremst sammen med prisutviklingen. Prisene på innenlandske investeringsgoder steg gjennomsnittlig med 4—5 prosent fra 1955 til 1956. Prisene på innførte skip lå derimot en del lavere enn foregående år, og samtidig var det en meget kraftig prisoppgang på brukte skip solgt til utlandet. Endelig var forskjellen mellom volum- og verditall for bygg og anlegg til dels også en følge av den avgift på 10 prosent som ble innført på bygge- og anleggsarbeider satt i gang etter 14. februar 1955.

Tabell 85. *Import av investeringsvarer (cif.—priser) i prosent av bruttoinvestering i forskjellige typer av fast kapital.*

	1952	1953	1954	1955	1956
Skip og båter, nettoimport	60	64	67	69	67
Andre transportmidler	39	38	37	31	36
Maskiner, apparater m. v.	39	41	40	36	36
Fast kapital i alt, ekskl. bygg og anlegg	47	51	52	52	52
Fast kapital i alt	24	26	28	28	28

I tabell 85 er gitt tall for importens andel av den samlede investering i forskjellige typer fast kapital. Importandelene er beregnet på grunnlag av importverdi cif. ved norsk grense. Totalt sett har importandelen av bruttoinvesteringen i fast kapital, både med og uten bygg og anlegg, vært uforandret i de siste årene. Ellers viser tallene en klar nedgang i importandelen for maskiner, apparater m. v. i løpet av den femårsperioden tabellen gjelder, mens tendensen har vært den motsatte for skip.

Investeringsutgiftene var større i 1956 enn året før i alle næringer unntatt boligbyggingen. (Se tabell D, side *3 i tabellbilaget.) På de fleste områder var imidlertid økingen relativt liten. Det som særlig faller i øynene er at investeringen i industri og gruvedrift, som i prosent av den samlede bruttoinvestering i fast kapital gikk ned fra 18,7 prosent i 1952 til 15,5 prosent i 1955, på ny viste oppgang i 1956. (Se tabell 86.) Ellers gikk investeringen mest opp i forretningsbygg, sjøtransport,

annen samferdsel og offentlig konsumkapital. Investeringen i boliger har de siste årene utgjort en stadig mindre del av de samlede bruttoinvesteringer. I 1952 var andelen nesten 20 prosent, og i 1956 var den kommet helt ned i 13,8 prosent.

Tabell 86. *Bruttoinvestering i fast kapital fordelt på næring. Prosent.*

	1953	1954	1955	1956
Jordbruk og skogbruk	7,0	7,2	6,9	6,9
Fiske	2,2	2,3	2,3	2,4
Hvalfangst	0,7	0,7	0,7	0,7
Industri og gruvedrift	17,4	16,8	15,5	16,1
Bygge- og anleggsvirksomhet	1,6	1,8	1,4	1,5
Kraftforsyning	6,7	5,9	6,2	6,1
Forretningsbygg	3,5	3,6	4,1	4,3
Boliger	17,3	15,9	15,7	13,8
Sjøtransport	22,1	23,9	25,9	25,5
Annen samferdsel	8,2	7,9	7,3	7,9
Andre næringer	4,1	4,7	4,4	4,7
Offentlig konsumkapital	9,2	9,3	9,6	10,1
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0

Byråets investeringsstatistikk for industrien, som bygger på oppgaver direkte fra bedriftene, omfatter ikke bedrifter med mindre enn 5 arbeidere. Blant annet av den grunn er det ikke fullt samsvar mellom investeringsstatistikkens tall og nasjonalregnskapets investeringstall, som er beregnet ved å ta utgangspunkt i tilgangen av importerte og innenlands produserte investeringsobjekter. De nyeste årsoppgaver fra investeringsstatistikken gjelder 1955 (se tabell 87). Tallene viser en nedgang i industriens investeringsutgifter fra 1954 til 1955 på 2—3 prosent, mens beregninger på grunnlag av tilgangstallene gir en nedgang på 4—5 prosent. Det som ellers faller mest i øynene i tabell 87 er den store nedgangen som de senere år har funnet sted i investeringen i primær jern- og metallindustri, og som først og fremst har sammenheng med fullføringen av Jernverket og aluminiumsverkene. Av industriens bruttoinvestering i femårsperioden 1951—55 falt nærmere 53 prosent på hjemmemarkedindustrien og vel 47 prosent på eksportindustrien. Dette forholdet har endret seg lite fra år til år.

Den offentlige investerings andel av den totale investering i fast kapital gikk ned fra 24 prosent i 1953 til knapt 22 prosent i 1955, men steg igjen til vel 23 prosent i 1956 (se tabell 88). Det siste året økte investeringen både i offentlige bedrifter og i offentlig konsumkapital forholdsvis betydelig.

Tabell 87. *Bruttoinvestering i industrien*[1]. *Mill. kr.*

	1951	1952	1953	1954	1955*
Malm- og mineralutvinning	81	82	68	70	82
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	77	95	103	96	111
Tekstil- og bekledningsindustri	90	92	59	68	58
Treindustri	32	33	39	52	49
Treforedlingsindustri	190	231	224	242	257
Grafisk industri, bokbinderier	17	22	28	38	32
Lær- og gummivareindustri	12	11	10	12	11
Kjemisk industri	164	207	192	201	230
Produkter av petroleum og kull	1	3	4	4	4
Jord- og steinvareindustri	37	48	36	47	67
Primær jern- og metallindustri	130	211	351	302	178
Jern- og metallvareindustri	51	57	44	64	60
Maskinindustri	18	18	16	20	29
Elektroteknisk industri	28	28	29	30	34
Transportmiddelindustri	68	91	88	90	103
Diverse industri	4	6	5	6	6
Gassverk	3	3	4	4	3
I alt	1 003	1 238	1 300	1 346	1 314
Eksportindustri	476	598	629	616	607
Hjemmemarkedindustri	527	640	671	730	707

[1] Omfatter ikke all investering i industrien. (Se teksten.)

Tabell. 88. *Offentlig og privat bruttoinvestering i fast kapital.*

	1952	1953	1954	1955	1956
			Mill. kr.		
Privat bruttoinvestering	5 730	6 139	6 730	7 221	7 233
Offentlig bruttoinvestering	1 632	1 942	2 008	2 007	2 185
Av dette: Offentlige bedrifter	1 015	1 202	1 196	1 121	1 228
Offentlig konsumkapital	617	740	812	886	957
I alt	7 362	8 081	8 738	9 228	9 418
			Prosent.		
Privat bruttoinvestering	77,8	76,0	77,0	78,3	76,8
Offentlig bruttoinvestering	22,2	24,0	23,0	21,7	23,2
Av dette: Offentlige bedrifter	13,8	14,9	13,7	12,1	13,0
Offentlig konsumkapital	8,4	9,1	9,3	9,6	10,2
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

På det førstnevnte området skrev det meste av stigningen seg fra økt statlig investering i «annen samferdsel», i første rekke store nyanskaffelser av materiell til S.A.S. Investeringen i offentlig konsumkapital har i de senere år utgjort en stadig voksende andel av den samlede offentlige investering. Oppgangen i 1956 hadde særlig sammenheng med den økte veibygging.

Den statistikk som finnes til belysning av investeringene i *lager* er mangelfull. Det materiale som foreligger, tyder på at det både i 1955 og særlig i 1956 fant sted en betydelig lagerøking, etterat lagrene i de to foregående år hadde holdt seg noenlunde uendret. For de fire siste år er det regnet med en samlet lagerøking på ca. 800 mill. kr. eller ca. 200 mill. kr. i gjennomsnitt pr. år. Anslås de totale lagerbeholdninger til 6—8 milliarder kr., betyr dette at lagrene over fire-års-perioden har økt omtrent i takt med nasjonalproduktet. Lagerøkingen i 1956 er anslått til 500 mill. kr. Av dette falt 100 mill. kr. på husdyr og fôrbeholdninger i jordbruket. Det var videre sterk lagerøking for sildmjøl, sildolje og visse fiskeprodukter. Endelig tyder de høye importtall på at det fant sted lagerøking av visse importvarer, bl. a. korn og fôrstoffer, uedle metaller og olje- og drivstoffer.

Tabell 89. *Investering og sparing.*

	1952	1953	1954	1955	1956
Bruttoinvestering (inkl. lager) Mill. kr.	7 762	8 131	8 788	9 478	9 918
— Kapitalslit » »	3 657	3 941	4 331	4 709	5 143
Nettoinvestering Mill. kr.	4 105	4 190	4 457	4 769	4 775
Privat Pct.	76	70	72	76	74
Offentlig »	24	30	28	24	26
Dekket ved:					
Privat kapitaltilvekst »	58	44	43	47	60
Offentlig kapitaltilvekst (ekskl. gaver fra utlandet) »	40	33	29	32	36
Gaver fra utlandet (netto) »	2	2	2	1	1
Lån fra utlandet (netto) »	—	21	26	20	3
I alt	100	100	100	100	100

Tabell 89 viser hvordan investeringen er blitt finansiert. Det meste av etterkrigsårenes investeringer er finansiert ved privat og offentlig innenlandsk kapitaltilvekst. For hele perioden 1946—1956 under ett utgjør den innenlandske kapitaltilvekst rundt 85 prosent av nettoinvesteringen. Men i hele perioden, unntatt 1951, mottok landet et nettobidrag fra utlandet til finansiering av investeringene. I 1956 var det imidlertid meget lite. Fram til 1950 besto nettobidraget fra utlandet hovedsakelig av gaver, mens det i de senere år vesentlig har bestått av lån.

Fordelingen av den samlede innenlandske kapitaltilvekst på privat og offentlig kapitaltilvekst har variert ganske meget fra år til år. Endringene i den private kapitaltilvekst har i det vesentlige hatt sammenheng med bedriftenes fondsopplegg. I internasjonale toppkonjunkturår som 1951 og 1956 har den private kapitaltilvekst vært særlig høy. Den dekket således i 1956 ca. 60 prosent av den samlede nettoinvestering, mot 47 prosent året før og 43 prosent i 1954. Den offentlige kapitaltilvekst (ekskl. gaver fra utlandet) var betydelig større i begynnelsen av 1950-årene enn den har vært i de senere år.

Byrået har nå fått ferdig de første foreløpige resultatene av en beregning over utviklingen i verdien av realkapitalen siden 1900.

De tall som er beregnet omfatter ikke verdien av jord, skog, husdyrbestand og varelager, men svarer ellers i omfang til nasjonalregnskapets investeringsbegrep.

Beregningene viser at verdien av realkapitalen, målt i faste priser, ble firedoblet i løpet av perioden fra 1900 til 1956. Ved utgangen av 1956 var realkapitalutstyret vel 60 prosent større enn ved utgangen av 1938, og siden utgangen av 1946 har veksten vært vel 70 prosent.

Parallelt med den sterke veksten i kapitalutstyret har også nettonasjonalproduktet steget sterkt.

I fig. 39 er det tegnet inn sammenhørende verdier av nettonasjonalprodukt og realkapital målt i 1938-priser for hvert av årene 1900—1939 og 1946—1956[1]. Den brukkede (fine) linjen viser den samvariasjon som det historisk sett har vært mellom nettonasjonalprodukt og realkapital i de to periodene. Til denne kurven er det føyd en rett linje beregnet på grunnlag

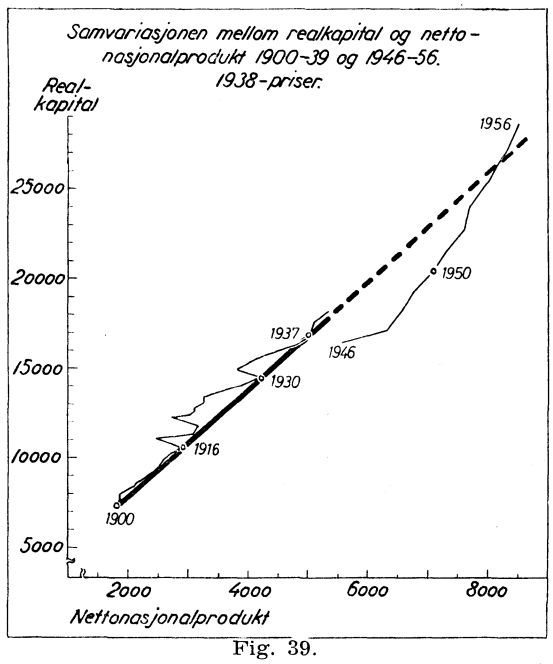

Fig. 39.

av de fire toppkonjunkturår i årene før siste krig, nemlig 1900, 1916, 1930 og 1937[2]. Denne linjen er forlenget prikket fram til etterkrigsårene.

For 50-års-perioden under ett har, som vi ser, realkapital og nasjonalprodukt stort sett steget i takt. Når vi ser bort fra svingninger fra år til år, har en øking i realkapitalen på 300 mill. kr. målt i faste priser ført til en øking i det årlige nasjonalprodukt på 100 mill. kr., dvs. den marginale kapitalkoeffisient har gjennomgående vært 3,0. Dette forholdstallet har holdt seg merkverdig konstant fra periode til periode. (Se tabell 90, som viser tilveksten i realkapital og bruttonasjonalprodukt regnet i 1938-priser og marginal kapitalkoeffisient for enkelte perioder innenfor tidsrommet 1900—1956.)

Tallene har interesse i sammenheng med et forhold som har vært sterkt framme i det siste, nemlig at nasjonalproduktet i de senere år synes å ha økt relativt lite i forhold til den sterke veksten som har funnet sted i kapitalutstyret.

Et slikt inntrykk bekreftes ikke av figuren og tabellen, hvis vi ser hele perioden 1938—1956 under ett. I disse årene økte realkapi-

[1] Nettonasjonalproduktet i mill. 1938-kr. blir målt langs den vannrette aksen, og realkapital i mill. 1938-kr. langs den loddrette aksen. Hvert enkelt år kan da avmerkes som et punkt i diagrammet. Punktene for år som følger etter hverandre er så bundet sammen med rette linjer.

[2] Formelen for linjen er: $K_t = aX_t + b$, der K_t står for verdien av realkapitalen ved år t's begynnelse og X_t for nettonasjonalproduktet i året t. Konstantene a og b er beregnet ut fra tallene for årene 1900, 1916, 1930 og 1937 ved hjelp av minste kvadraters metode. Linjens formel blir da $K_t = 3{,}00\ X_t + 1840$.

Tabell 90. *Tilvekst i realkapital og nettonasjonalprodukt.*

Periode	Tilvekst i realkapital Mill. 1938-kr. △ K	Årlig tilvekst-prosent i realkapitalen	Tilvekst i nettonasjonalproduktet Mill. 1938-kr. △ X	Årlig tilvekst-prosent i nettonasjonal-produktet	Marginal kapitalkoeffisient △ K / △ X
1900—1916	3 300	2,37	1 049	2,88	3,15
1916—1930	3 950	2,31	1 326	2,75	2,98
1930—1937	2 351	2,17	816	2,57	2,88
1938—1956	10 764	2,69	3 409	2,88	3,16
1946—1950	3 952	4,40	1 518	6,22	2,60
1950—1956	7 915	5,63	1 438	3,13	5,50

talen målt i 1938-kroner med 10,8 milliarder og nettonasjonalproduktet med 3,4 milliarder. Det gir en marginal kapitalkoeffisient på 3,16.

Tallene for denne perioden dekker imidlertid over en noe uensartet utvikling i periodens første og siste del. For årene 1946—1950 var den marginale kapitalkoeffisienten heller lavere enn i førkrigstiden, dvs. nasjonalproduktet økte sterkere pr. investert enhet enn vi hadde grunn til å vente på grunnlag av tidligere erfaringer. For årene 1950—1956 var det motsatte tilfelle. Det avgjørende skille går imidlertid ved 1947. For alle år fra og med 1948 har veksten i nasjonalproduktet vært mindre enn kapitaløkingen skulle tilsi, såframt forholdstallet mellom kapitaltilvekst og produksjonsøking hadde holdt seg uforandret fra førkrigstiden.

Det må advares mot fra disse tallene å slutte noe om produktiviteten av de investeringer som er gjennomført i etterkrigstiden. Heller ikke kan tallene og figuren danne grunnlag for den konklusjon at forholdet mellom kapital og produksjon nå er mer «normalt» enn i de første etterkrigsår. Den samvariasjon mellom kapitaltilvekst og produksjonsøking som er konstatert for perioden 1900—1939, er ikke av en slik art at den tillater slutninger for senere perioder. Av særlig betydning for tolkingen av materialet er det forhold at tallet på arbeidsdyktige har vokst vesentlig langsommere etter krigen enn i førkrigstiden, mens det motsatte har vært tilfelle for realkapitalen. Følgen er at kapitalmengden pr. arbeider har økt meget sterkt. Bak hvert årsverk sto det en gjennomsnittlig realkapital på 12 200 1938-kroner i 1930 og på 13 200 kroner i 1938. For årene 1946, 1950 og 1955 var de tilsvarende tallene henholdsvis kr. 11 800, kr. 13 700 og kr. 17 500. Dette gjør forløpet av samløpslinjen i de senere år lettere forståelig. Det skal større investeringer til for å gi en bestemt øking i nasjonalproduktet når det bare er kapitalutstyret som vokser, enn når det er vekst *både* i kapitalen og i arbeidskraften.

Priser og finanser.

Priser og levekostnader.

Første halvår av 1956 var kjennetegnet av en forholdsvis sterk prisstigning. I løpet av 3. kvartal var det en viss nedgang i enkelte priser, men likevel lå både levekostnader og engrospriser om lag 4 prosent høyere i 3. kvartal enn ved begynnelsen av året.

Innførselsprisene.

Den internasjonale prisutvikling er beskrevet nærmere i avsnittet om «Verdensøkonomien». Det var relativt små prisendringer i løpet av året på varer som Norge innfører, men i gjennomsnitt for de tre første kvartaler av 1956 lå importprisnivået noe høyere enn i samme periode året før. Det var en oppgang på ca. 4 prosent i Byråets indeks for innførselsvarer, som imidlertid også influeres av endringer i importens sammensetning, og derfor bare kan gi et omtrentlig bilde av prisutviklingen.

Tabell 91. *Indeks for innførselspriser (uten skip). (1949 = 100.)*

År	1. kvartal	2. kvartal	3. kvartal	4. kvartal	Gjennomsnitt
1952	139	141	134	130	136
1953	133	128	121	125	127
1954	121	122	118	120	120
1955	124	123	124	127	124
1956	128	129	129	..	..

I tabell 92 er gjengitt de gjennomsnittlige innførselspriser for en del viktigere varer. Prisen på hvete lå i 1956 stort sett noe lavere enn året før, mens det motsatte var tilfelle for rug og mais. Tendensen i løpet av året var imidlertid stigende for alle de tre nevnte kornslag. Også for sukker og kaffe steg prisene litt fra kvartal til kvartal og lå det meste av tiden en del over nivået ett år tidligere. En relativt sett betydelig oppgang var det videre i kullprisen. Nedgang i innførselsprisene finner vi først og fremst for tekstilråstoffer og halvfabrikater, særlig for bomull. Også råtobakkprisen var gjennomgående litt lavere enn året før.

Tabell 92. *Gjennomsnittlige importpriser etter handelsstatistikken. (Kr. pr. kg).*

	Hvete	Rug	Mais	Sukker (farin)	Kaffe, rå	Råtobakk, usauset med stilk	Kopra	Ull, vasket, ikke kardet	Råbomull	Ullgarn, ufarget	Bomullsgarn, ublekt	Steinkull
1954. 1. kv.	0,56	0,43	0,53	0,78	9,86	10,41	1,61	17,37	5,74	34,81	12,28	0,12
2. »	0,56	0,38	0,54	0,75	12,44	10,81	1,67	17,39	5,98	36,05	12,69	0,12
3. »	0,52	0,39	0,52	0,73	13,58	10,51	1,40	17,53	5,88	34,11	12,80	0,12
4. »	0,54	–	0,54	0,78	11,66	10,78	1,31	16,62	6,12	33,64	12,94	0,12
1955. 1. kv.	0,54	0,51	0,56	0,79	10,86	10,44	1,34	15,72	6,25	32,69	13,31	0,13
2. »	0,57	0,50	0,53	0,81	9,35	10,74	1,38	16,59	6,16	29,65	12,82	0,13
3. »	0,57	0,41	0,51	0,81	8,81	10,70	1,29	15,64	6,35	30,18	12,89	0,14
4. »	0,55	0,40	0,50	0,83	9,52	10,38	1,27	15,87	5,65	28,65	12,77	0,14
1956. 1. kv.	0,52	0,45	0,53	0,83	9,05	10,91	1,28	14,75	5,59	27,91	12,29	0,15
2. »	0,55	0,51	0,52	0,84	9,74	10,42	1,27	15,33	5,58	27,55	12,21	0,16
3. »	0,56	0,51	0,55	0,86	10,07	10,53	1,29	15,69	5,39	27,42	12,44	0,16
September .	0,59	0,52	0,56	0,85	10,05	10,47	1,32	14,76	5,36	26,25	12,34	0,17
Prosentvis endring:												
3. kv. 1955– 3. kv. 1956.	— 1,8	+ 24,4	+ 7,8	+ 6,2	+ 14,3	— 1,6	–	+ 0,3	— 15,1	— 9,1	— 3,5	+ 14,3
Sept. 1955– sept. 1956..	+ 7,3	+ 26,8	–	+ 4,9	+ 6,9	— 3,0	+ 2,3	— 2,6	— 8,1	— 11,3	— 0,6	+ 21,4

Engrosprisene.

Den stigning i engrosprisnivået som begynte i 3. kvartal 1955 fortsatte også i 1956. Av tabell 93 går det fram at engrosprisindeksen steg med 5,8 prosent fra 3. kvartal 1955 til 3. kvartal 1956. Stigningen var sterkest for varegruppene «animalske og vegetabilske oljer og fett» og «brensel, brenseloljer og elektrisk kraft», med henholdsvis 12,5 prosent og ca. 11 prosent. Gruppene «matvarer» og «drikkevarer og tobakk» viste også forholdsvis sterk prisstigning (vel 8 prosent). Bare for gruppen «forskjellige ferdigvarer», som vesentlig omfatter klær og skotøy, holdt prisnivået seg uforandret fra 1955 til 1956. Dette er også den eneste gruppen som har et lavere engrosprisnivå nå enn i 1952.

En vesentlig del av prisstigningen foregikk fra 1. til 2. kvartal 1956, da generalindeksen gikk opp med ca. 3 prosent, matvarer med nesten 7,5 prosent og animalske og vegetabilske oljer og fett med over 10 prosent. Stigningen for gruppen «brensel, brenseloljer og elektrisk kraft» var størst fra 2. til 3. kvartal 1956.

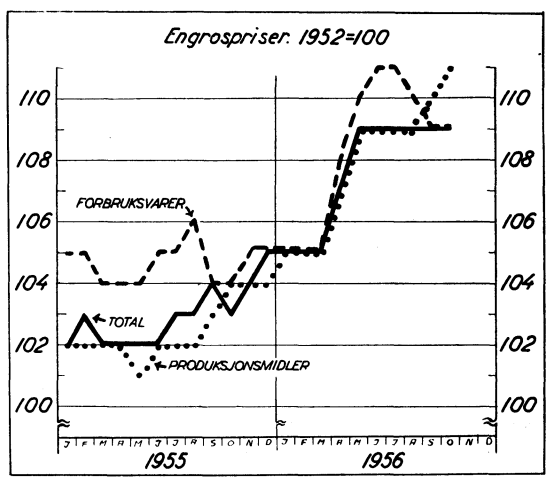

Fig. 40.

Tabell 93. *Indekstall for engrospriser. (1952 = 100).*

	Generalindeks	Matvarer	Drikkevarer og tobakk	Råvarer	Brensel, brenseloljer og elektrisk kraft	Animalske og vegetabilske oljer og fett	Kjemikalier	Bearbeidde varer	Maskiner og transportmidler	Forskjellige ferdigvarer
1954. 1. kvartal	100	105	100	99	96	97	100	95	99	96
2. »	100	106	100	99	97	94	100	95	99	96
3. »	102	112	100	101	99	95	99	96	99	96
4. »	102	110	100	104	99	98	99	97	99	97
1955. 1. kvartal	102	109	100	104	99	94	101	99	100	96
2. »	102	108	99	105	99	94	102	99	101	96
3. »	103	109	99	107	101	96	102	100	102	95
4. »	104	109	101	109	104	96	103	101	103	95
1956. 1. kvartal	105	108	105	109	105	98	107	102	104	95
2. »	108	116	105	112	107	108	108	103	104	95
3. »	109	118	107	112	112	108	106	103	105	95
September.....	109	118	107	113	112	108	106	104	105	95
Prosentvis endring:										
3. kv. 1955—3. kv. 1956..	+ 5,8	+ 8,3	+ 8,1	+ 4,7	+10,9	+12,5	+ 3,9	+ 3,0	+ 2,9	–
September 1955— september 1956	+ 4,8	+ 9,3	+ 8,1	+ 3,7	+10,9	+12,5	+ 3,9	+ 4,0	+ 1,9	–

Tabell 94. *Indekstall for engrospriser. (1952 = 100.)*

	Konsumvarer		Maskiner og transportmidler	Ikke-varige produksjonsmidler	
	I alt	Matvarer		I alt	Byggematerialer
1954. 1. kvartal	102	108	99	98	100
2. »	104	111	99	98	100
3. »	107	116	99	100	101
4. »	105	112	99	101	101
1955. 1. kvartal	105	111	100	102	101
2. »	104	112	101	102	102
3. »	105	112	102	102	102
4. »	105	111	103	104	102
1956. 1. kvartal	105	111	104	105	103
2. »	110	120	104	108	106
3. »	110	119	105	109	106
September	109	117	105	110	106
Prosentvis endring:					
3. kv. 1955—3. kv. 1956	+ 4,8	+ 6,3	+ 2,9	+ 6,9	+ 3,9
Sept. 1955—sept. 1956	+ 3,8	+ 5,4	+ 1,9	+ 6,8	+ 3,9

I tabell 94 er varene i engrosprisindeksen gruppert etter anvendelse. Tabellen viser at ikke-varige produksjonsmidler steg mest i pris fra 3. kvartal 1955 til 3. kvartal 1956, nemlig med ca. 7 prosent. Konsumvarer i alt steg med nærmere 5 prosent, og matvarene i denne gruppen med gjennomsnittlig 6,3 prosent. Maskiner og transportmidler viste en stigning på knappe 3 prosent. Prisstigningen for konsumvarer siste år foregikk i sin helhet fra 1. til 2. kvartal. Prisene på matvarene steg i denne periode med vel 8 prosent. Siden

har disse prisene imidlertid gått litt ned, slik at indekstallet for matvarer i september lå 2—3 prosent under gjennomsnittet for 2. kvartal.

Levekostnadene.

Levekostnadsindeksen, som stort sett holdt seg uforandret i 1955, steg med 5,6 prosent i første halvår 1956, og lå i juni på 151 (1949 = 100). I hver av månedene august og september falt deretter indeksen med 1 poeng, og holdt seg uforandret på 149 i oktober og november.

Fra 3. kvartal 1955 til 3. kvartal 1956 var det en oppgang i levekostnadsindeksen på 4,2 prosent. Sterkest var stigningen for gruppen «kull, koks, ved og petroleum», med mellom 16 og 17 prosent. Drikkevarer og tobakk steg med nesten 10 prosent. Denne stigning skyldtes for størstedelen forhøyde avgifter på tobakksvarer fra 3. desember 1955. Siden juni 1956 har det også vært en del oppgang i prisene på pilsenerøl og eksportøl og på brus og selters. Indekstallet for matvarer i alt steg fra 3. kvartal 1955 til 3. kvartal 1956 med ca. 7 prosent. De andre hovedgruppene har hatt betydelig mindre prisstigning det siste året. Indeksen for husleie steg med noe over 3 prosent, som følge av tilgangen på nye og

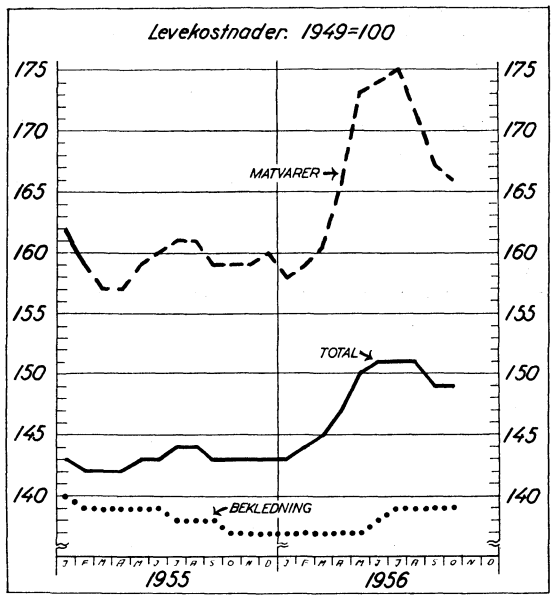

Fig. 41.

«dyrere» leiligheter og høyere renovasjonsavgifter i Oslo og Bergen. Utgiftene til gass og elektrisitet gikk opp med knapt 1 prosent, vesentlig som følge av høyere elektrisitetspriser fra september 1956. Utgiftene til klær viste ubetydelig stigning.

Tabell 95. *Indekstall for levekostnader. (1949 = 100.)*

	I alt	Matvarer	Drikkevarer og tobakk	Kull, koks, ved og petroleum	Gass og elektrisitet	Klesvarer	Husleie	Andre varer og tjenester
1951	122	129	118	120	101	133	102	114
1952	133	146	123	143	105	138	105	124
1953	136	148	124	147	105	138	108	129
1954	142	160	123	147	109	139	114	132
1955 1. kvartal	142	159	123	148	114	139	118	133
2. »	143	159	122	150	115	139	120	134
3. »	144	160	122	168	115	138	120	134
4. »	143	159	122	173	115	137	120	135
1956 1. kvartal	144	159	131	178	115	137	121	136
2. »	149	171	132	183	115	137	124	138
3. »	150	171	134	196	116	139	124	139
September	149	167	134	196	119	139	124	139
Prosentvis endring:								
3. kv. 1955–3. kv. 1956	+ 4,2	+ 6,9	+ 9,8	+ 16,7	+ 0,9	+ 0,7	+ 3,3	+ 3,7
Sept. 1955–sept. 1956	+ 4,2	+ 5,0	+ 9,8	+ 16,0	+ 3,5	+ 0,7	+ 3,3	+ 3,7

For de enkelte undergrupper av matvarer var prisutviklingen fra 3. kvartal 1955 til 3. kvartal 1956 til dels svært forskjellig. Gruppen «mjølk, smør, margarin, ost og egg» steg 15,5 prosent. Det aller meste av denne stigningen kom i månedene april, mai og juni og var en følge av jordbruksavtalen av 19. april 1956 og opphevelsen av subsidiene på margarinråstoffer fra 20. mars 1956. For gruppene «mjøl, gryn m. v.» og «brød og andre baker-

varer» var det en stigning på ca. 15 prosent, som i det alt vesentlige skyldtes reduksjonen av subsidiene på mjøl og gryn fra 20. mars 1956. Kolonialvarer steg med vel 6 prosent, i sin helhet som følge av opphevelsen av subsidiene på kaffe og sukker fra 20. mars 1956. Ellers viser indeksen en prisstigning på ca. 5 prosent for fisk og fiskevarer og på 1 prosent for kjøtt og kjøttvarer, mens gruppen «andre matvarer», som bl. a. omfatter mat og drikke på arbeidsstedet og mat spist ute ellers, steg med 10 prosent. Bare for gruppene «flesk» og «poteter, grønnsaker, frukt og bær» lå indeksen lavere i 3. kvartal 1956 enn på samme tid året før. For begge grupper var nedgangen på rundt 5 prosent. Sammenlikner vi for den siste gruppen indekstallet i september 1956 med indekstallet for samme måned 1955, finner vi en prisnedgang på vel 14 prosent. Avlingene i 1956 var langt bedre enn i tørkeåret 1955, og det førte til prisfall.

Tabell 96. *Prisindeks for matvarer. (1949 = 100.)*

	I alt	Kjøtt og kjøttvarer	Flesk	Fisk og fiskevarer	Mjølk, smør, margarin, ost, egg	Poteter, grønnsaker, frukt og bær	Mjøl, gryn m. v.	Brød, andre bakervarer	Kolonialvarer	Andre matvarer
1951	129	147	161	119	124	111	116	130	151	128
1952	146	171	179	137	137	129	121	138	189	146
1953	148	182	191	142	128	122	126	140	229	155
1954	160	207	211	147	133	127	128	149	264	176
1955. 1. kvartal	159	204	196	152	136	129	128	154	237	175
2. »	159	195	184	153	141	134	128	154	230	171
3. »	160	193	188	153	142	143	128	154	226	170
4. »	159	191	199	154	141	138	128	157	226	170
1956. 1. kvartal	159	192	184	155	137	143	128	158	224	171
2. »	171	192	176	160	157	157	147	173	240	181
3. »	171	195	179	161	164	135	147	178	240	187
September	167	195	189	162	161	116	147	178	240	186
Prosentvis endring:										
3. kv. 1955—3. kv. 1956	+ 6,9	+ 1,0	— 4,8	+ 5,2	+ 15,5	— 5,6	+ 14,8	+ 15,6	+ 6,2	+ 10,0
Sept. 1955—sept. 1956	+ 5,0	+ 1,6	+ 0,5	+ 5,9	+ 13,4	— 14,1	+ 14,8	+ 15,6	+ 6,2	+ 9,4

Endringene i den totale levekostnadsindeks er ikke bare avhengig av den prosentvise endring i gruppeindeksene, men også av de enkelte varegruppers andel av totalutgiftene. Fra 3. kvartal 1955 til 3. kvartal 1956 steg levekostnadsindeksen i alt med 6,90 poeng. Av dette skyldtes 3,80 poeng stigning i prisene på matvarer. Prisstigningen i gruppen «mjølk, smør, margarin, ost og egg» trakk alene indeksen opp med 2,49 poeng. Av dette skyldtes igjen 0,54 poeng stigning i prisen på margarin. «Mjøl, gryn m. v.» og «brød og andre bakervarer» trakk indeksen opp med 1,00 poeng. De to gruppene som viser prisnedgang i siste år, «poteter, grønnsaker, frukt og bær» og «flesk», trakk indeksen ned med 0,60 poeng.

	Indekspoeng
Kjøtt og kjøttvarer	+ 0,05
Flesk	— 0,10
Mjølk, smør, margarin, ost og egg	+ 2,49
Poteter, grønnsaker, frukt og bær[1]	— 0,50
Fisk og fiskevarer	+ 0,21
Mjøl, gryn m. v.	+ 0,19
Brød og andre bakervarer	+ 0,81
Kolonialvarer	+ 0,36
Matvarer ellers	+ 0,29
Matvarer i alt	+ 3,80
Drikkevarer og tobakk	+ 0,53
Kull, koks, ved og petroleum	+ 0,38
Gass og elektrisitet	+ 0,03
Bekledning	+ 0,05
Husleie	+ 0,43
Andre utgifter	+ 1,68
I alt	+ 6,90

[1] Omfatter også importerte varer.

Den offisielle levekostnadsindeks bygger på forbruksmateriale for tidsrommet oktober 1951—september 1952 for arbeiderfamilier i byer og industristeder. Den kan derfor ikke uten videre tas som representativ for andre befolkningsgrupper. Byrået beregner imidlertid også, for siste måned i hvert kvartal, en levekostnadsindeks på grunnlag av en forbruksundersøkelse i 1952—53 blant funksjonærer i høyere inntektsklasser. De to indeksene beveget seg praktisk talt parallelt det siste året, med funksjonærindeksen 7—8 poeng lavere (1949 = 100) enn den levekostnadsindeks som bygger på forbruket hos industriarbeiderfamilier.

	Sept. 1955	Des. 1955	Mars 1956	Juni 1956	Sept. 1956
Levekostnadsindeks for industriarbeiderfamilier	143	143	145	151	149
Levekostnadsindeks for funksjonærer i høyere inntektsklasser	135	136	138	143	141

Prispolitikk og prisregulering.

Forhandlingene om ny jordbruksavtale begynte like over nyttår 1956. Noe senere begynte også forhandlingene om nye tariffavtaler for de såkalte «vårfagene», i alt 400—500 tariffavtaler. I desember 1955 hadde Regjeringen satt ned et utvalg med representanter fra de interesserte organisasjoner, som skulle forberede det økonomiske våroppgjør. Overfor utvalget la Regjeringen fram et forslag som stort sett innebar en prolongasjon av det gjeldende pris- og lønnsnivå. Fra Landsorganisasjonens side ble det imidlertid krevd justeringer av de lavestliggende lønninger og generelle lønnstillegg, og jordbruksorganisasjonene reiste krav om blant annet en vesentlig forhøyelse av prisen på mjølk. Forhøyelse av mjølkeprisen hadde allerede vært drøftet høsten 1955 under forhandlingene om tiltak for å bøte på skadene av tørken, og Regjeringen hadde da gitt tilsagn om forhøyelse av produsentprisen på mjølk fra 1. mars 1956.

I en komitéinnstilling i desember 1955 ble det lagt fram forslag om reduksjon av prissubsidiene med ca. 306 mill. kr. I begynnelsen av mars la Regjeringen fram en plan for vårоppgjøret som begrenset subsidiereduksjonen til ca. 2 poengs stigning i levekostnadsindeksen. Forutsetningen for dette forslag var at økingen av jordbruksprisene ble begrenset til en indeksvirkning på 2 poeng og at lønnsoppgjøret ikke fikk større virkning enn 1,5 indekspoeng. Fra 20. mars 1956 ble subsidiene på kaffe, sukker og margarinråstoffer tatt bort i sin helhet, og subsidiene på mjøl og gryn ble redusert. Subsidiereduksjonen representerte ca. 135 mill. kr. og medførte en stigning i levekostnadsindeksen på ca. 1,8 poeng.

Jordbruksavtalen ble undertegnet 19. april 1956. (Se avsnittet «Jordbruk» foran.) Den medførte en forhøyelse av 11 øre i detaljprisen på konsummjølk og tilsvarende forhøyelse i prisen på mjølkeprodukter. Avtalen bestemte også at driftstilskottet for mjølk- og mjølkeprodukter skulle heves til 9 øre pr. kg for levering inntil 5 000 kg mjølk pr. bruk og til 5 øre pr. kg for levering mellom 5 000 og 10 000 kg pr. bruk. Prisstigningen på mjølk og mjølkeprodukter medførte en stigning i levekostnadsindeksen på ca. 2,2 poeng.

Foruten den prisstigning som fulgte av jordbruksavtalen og subsidiereduksjonen, var det i vårmånedene en sesongoppgang i prisene på grønnsaker, som ble noe større enn vanlig på grunn av de forholdsvis knappe avlinger høsten 1955. I første halvår 1956 var det også en betydelig stigning i prisene på kull og koks. I Regjeringens retningslinjer for «våroppgjøret», og senere fra lønns- og prisministerens side, var det antydet at det ville bli tatt sikte på å stabilisere levekostnadsindeksen på ca. 150 poeng. Da dette nivå syntes å være truet, vedtok Regjeringen å øke subsidiene til konsummjølk, slik at detaljprisen gikk ned med 8 øre pr. liter fra 1. september 1956. Virkningen av dette svarte til 0,8 poeng på levekostnadsindeksen. I tilknytning til subsidiereduksjonen på kaffe, sukker og margarinråstoffer ble det innført maksimalpriser på kaffe og sukker ved salg fra grossist og fastsatt regler for prisberegningen ved salg fra detaljist av kaffe, sukker og margarin. Ved Kronprinsregentens resolusjon av 23. mars 1956 ble det innført forbud mot forhøyelse av konkurranseregulerte priser og avanser, og ved resolusjon av 21. juni 1956 ble det innført forbud mot prisforhøyelse på en rekke ytelser som for det meste utføres av offentlige foretak, nemlig elektrisitet, gass, transport med sporvei eller forstadsbane og ytelser fra vann-, kloakk- og renovasjonsvesen. Alle disse tiltak var ment å være midlertidige, og prisstoppbestemmelsen for elektrisitet ble opphevet fra 1. oktober. For de andre nevnte ytelser er prisstoppbestemmelsen opphevet med virkning fra 1. mars 1957.

Ingen vesentlige endringer er foretatt i andre gjeldende reguleringsordninger. Enkelte reguleringsordninger er imidlertid opphevet i 1956. Det gjelder således maksimalprisbestemmelsen for høy, som ble opphevet 20. juli 1956 etter å ha vært gjeldende siden 18. august 1955, og prisbestemmelsen for tørket

frukt, mandler og nøtter, som ble opphevet ved kunngjøring av 27. august 1956.

Ved resolusjon av 8. juni 1956 ble det utferdiget nye retningslinjer for kontroll- og reguleringsvirksomheten etter «Prisloven». De nye retningslinjer innebærer en skjerpelse i forhold til de tidligere når det gjelder kontroll med konkurransereguleringer og meldepliktige storbedrifter. Særlig skal det nå legges vekt på kontroll med prisregulerende tiltak.

Reglene for utbetaling av pristilskott ble endret 20. mars 1956. Avskaffelsen av tilskottene på kaffe, sukker og margarinråstoffer og reduksjonen av tilskottene på brødmjøl og gryn vil i alt redusere tilskottene med ca. 135 mill. kr. Ved den nye jordbruksavtalen ble rasjoneringen av kraftfôr opphevet, og den gjeldende subsidieordning ble erstattet med en rabattordning. Fra 1. september 1956 ble subsidiene på konsummjølk økt med ca. 8 øre pr. liter.

Tabell 97. *Utbetalte pristilskott over statsregnskapet (kap. 1166) og Prisdirektoratets fond. Mill. kr.*

	1952—53	1953—54	1954—55	1955—56
Kunstgjødsel	34	40	40	35
Kraftfôr og fettstoffer	[1] 80	69	115	101
Brødmjøl	138	120	104	113
Mjølk og mjølkeprodukter	205	254	266	322
Kjøtt og flesk	5	5	6	20
Annet	[2] 14	[3] 7	1	2
I alt statsregnskapets kapitel 1166	475	495	532	593
Prisdirektoratets fond[4]	192	101	136	159
I alt	667	596	668	752

[1] Bare kraftfôr. [2] Bl.a. ved, tekstilråvarer og fiskeredskaper. [3] Bl.a. ved. [4] I de senere år har bl.a. tilskottene til kaffe, sukker og tekstilråvarer vært betalt over Prisdirektoratets fond.

Tabell 97 viser utbetalte subsidier over statsregnskapets kapitel 1166 og Prisdirektoratets fond. I 1955—56 ble det i alt utbetalt 752 mill. kr. i pristilskott, eller 84 mill. kr. mer enn i 1954—55. Tilskottene til mjølk og mjølkeprodukter økte med 56 mill. kr. Av dette skyldtes ca. 21 mill. kr. tiltak i forbindelse med tørkeskadene i 1955. Tilskottene til kjøtt og flesk steg med 14 mill. kr., i sin helhet en følge av bevilgninger i forbindelse med tørkeskadene. Tilskottene til kraftfôr og fettstoffer gikk ned med i alt 14 mill. kr. til 101 mill. kr. Av dette var ca. 10 mill. kr. tilskott som følge av økte kraftfôrkvoter i de tørkeramte distrikter. De ekstraordinære tilskott på grunn av tørkeskadene beløp seg derfor i alt til ca. 45 mill. kr.

Offentlige finanser.

De offentlige inntekter og utgifter steg noe i 1956. Inntektene steg med ca. 8 prosent og utgiftene med vel 6 prosent. Utviklingen fra 1951 er vist grafisk i fig. 42. Figuren gjelder staten, trygdene og kommunene tatt under ett. Totalarealet på figuren representerer det offentliges inntekter eksklusive netto stønader fra utlandet. Det rutete bånd representerer utgifter til varer og tjenester. Det skraverte bånd representerer stønader til bedrifter og private. Resten (det prikkede areal) vil vi kalle det offentliges «inntektsoverskott».

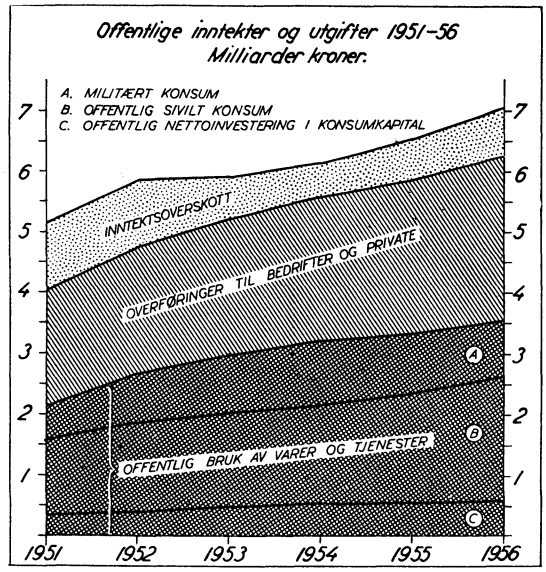

Fig. 42.

Det framgår av figuren at «inntektsoverskottet» i hele perioden har vært betydelig. Men størrelsen har variert ikke så lite. Fra et maksimumsnivå i 1951 og 1952 på om lag 5 prosent av bruttonasjonalproduktet sank det sterkt de to følgende år, for så å stige noe i 1955 og 1956. Stigningen var ikke stor, og «inntektsoverskottet» var i 1956 bare nådd opp i 2,9 prosent av bruttonasjonalproduktet. I 1954 var prosenten 2,1 og i 1955 2,6. I de følgende avsnitt vil statens og kommunenes finanspolitikk i de siste år bli gjennomgått i større detalj.

Statens finanser.

Den oversikt som her er gitt over statens finanser omfatter ikke bare inn- og utbetalinger over statens budsjettregnskap. Statens forskotts- og depositakonti, krigsskadetrygdene, statsregnskapets, Kirkedepartementets og Prisdirektoratets fond og de sosiale trygder er også tatt med. For denne statens finansforvaltning i videre forstand er det i tabell 98 gitt en oversikt over inntekter og utgifter etter art. Tallene bygger på nytt og bedre beregningsgrunnlag og er ikke uten videre sammenliknbare med tall i tidligere utgaver av Økonomisk utsyn. Tallene for 1955 og særlig for 1956 må betraktes som foreløpige.

U t g i f t e n e. Posten «Bruk av varer og tjenester til sivile konsumformål» steg med 13 prosent fra 1955 til 1956. Det meste av stigningen skyldtes lønnsøking og prisstigning, slik at det ikke var noen særlig stigning i volumet av varer og tjenester som ble kjøpt. Bruttoinvesteringen i sivil konsumkapital (nettoinvesteringen + kapitalslitet) økte med 15 prosent. Dette skyldtes først og fremst en øking i bruttoinvestering i veier på ca. 30 mill. kr. Statens samlede utgifter til varer og tjenester til sivile formål i alt gikk således en del opp det siste året, og økingen var større enn foregående år.

Bruk av varer og tjenester til forsvarsformål steg fra 1948 til 1954, men gikk ned i 1955. I 1956 holdt de seg omtrent på samme nivå som året før. Tallene for bruk av varer og tjenester til forsvarsformål i tabell 98 omfatter de løpende utgifter til forsvaret og utgiftene til militære bygge- og anleggsarbeider, men de er fratrukket nettotilskottet under infrastrukturprogrammet og forsvarets salg av varer og tjenester. Leveransene under Det militære hjelpeprogram er ikke tatt med. Forsvarets konsum definert på denne måten var i 1948 307 mill. kr., i 1954 1 026 mill. kr., i 1955 941 mill. kr. og i 1956 957 mill. kr. I 1956 utgjorde forsvarets konsum ca. 48 prosent av statens samlede utgifter til varer og tjenester.

Forsvarets konsum i prosent av bruttonasjonalproduktet viser følgende utvikling:

1938	1947—51	1952	1953	1954	1955	1956
0,9	2,4	3,6	4,2	4,2	3,6	3,3

Opp til 1953 la forsvarsutgiftene beslag på en stadig stigende relativ andel av bruttonasjonalproduktet. I 1955 og 1956 var denne andelen synkende. Den er lavere enn i de fleste andre vest-europeiske land.

Tabell 99 viser en formålsgruppering av statens utgifter til varer og tjenester, dvs. bruttoinvestering og løpende forbruk. I denne tabellen er ikke statens inntekter av varer og tjenester trukket fra. (I tabell 98 derimot er statens realtransaksjoner regnet netto.) I prosent av bruttonasjonalproduktet steg statens bruttoforbruk av varer og tjenester fra 1950 til 1954. Prosenttallet gikk ned i 1955. Nedgangen fortsatte i 1956. Endringen i prosenttallene skyldes vesentlig variasjoner i forsvarsutgiftene. Holdes disse utenfor, viser det seg at det statlige forbruk av varer og tjenester i prosent av bruttonasjonalproduktet har vært bemerkelsesverdig fast.

De samlede inntektsoverføringer til private og kommuner (herunder renteutgifter og subsidier) var både i 1955 og 1956 ca. 59 prosent av statens samlede utgifter. I 1954 var prosenten vel 56.

Statens renteutgifter steg med hele 60 mill. kr., fra 221 mill. kr. i 1955 til 281 mill. kr. i 1956. Det var størst øking i rentene på innenlandsk gjeld. Subsidiene var omtrent uforandret fra 1955 til 1956. Det ble utbetalt 9 mill. kr. mindre over Budsjettregnskapet og andre statsregnskap, mens subsidiene over Prisdirektoratets fond steg med 15 mill. kr. Utbetalingene over Prisdirektoratets fond lå både i 1955 og 1956 på et vesentlig høyere nivå enn i 1954. Hovedårsaken til dette var de store utbetalinger til skogbruket i 1955 og 1956 som kompensasjon for en lav maksimalpris på tømmer. Dette er omtalt i detalj i «Økonomisk utsyn over året 1955» i avsnittet om «Skogbruk». Subsidiepolitikken er ellers omtalt nærmere i avsnittet om «Priser og levekostnader».

De sosiale trygder økte sine utbetalinger av stønader til private med 48 mill. kr. i 1956. Økingen skyldes for det meste større medlemstall som følge av den nye syketrygdloven fra 2. juli 1956, og dessuten at kostpengene ved sykehusene er satt opp. Alderstrygd og barnetrygd utbetales gjennom kommunene, og statens bidrag til disse trygdene kommer derfor med i tabell 98 som «Overføringer til kommunene».

I n n t e k t e n e. Statens samlede inntekter steg med 447 mill. kr. fra 1955 til 1956. Dette

Tabell 98. *Nasjonaløkonomisk gruppering av statens inntekter og utgifter.*[1] *Mill. kr.*

	1954					1955*					1956*				
	Budsjettregnskapet	Andre statsregnskaper	Prisdir. fond	Sosiale trygder	I alt	Budsjettregnskapet	Andre statsregnskaper	Prisdir. fond	Sosiale trygder	I alt	Budsjettregnskapet	Andre statsregnskaper	Prisdir. fond	Sosiale trygder	I alt
Inntekter:															
Renter (vesentlig av kapital i statens bedrifter)	89	26	3	23	141	119	26	3	26	174	152	26	4	27	209
Aksjeutbytte og overskott på forretningsdrift	— 47	4	–	–	— 43	— 48	5	–	–	— 43	— 74	3	–	–	— 71
Direkte skatter	1 104	34	–	–	1 138	1 141	31	–	–	1 172	1 300	4	–	–	1 304
Indirekte skatter	2 645	18	89	2	2 754	2 823	18	170	2	3 013	3 029	18	181	2	3 230
Trygdepremier	–	–	–	499	499	–	–	–	517	517	–	–	–	542	542
Overføringer fra kommuner	195	36	–	76	307	243	34	–	78	355	293	55	–	79	427
Stønader fra utlandet	–	71	–	–	71	–	8	–	–	8	–	2	–	–	2
I alt	3 986	189	92	600	4 867	4 278	122	173	623	5 196	4 700	108	185	650	5 643
Utgifter:															
Nettoinvestering i sivil konsumkapital	124	15	–	–	139	120	14	–	–	134	143	14	–	–	157
Beregnet kapitalslit på konsumkapital	110	4	–	–	114	123	4	–	–	127	139	4	–	–	143
Bruk av varer og tjenester til sivile konsumformål[2]	564	6	–	31	601	605	8	1	33	647	695	1	1	35	732
Bruk av varer og tjenester til forsvarsformål[2]	1 026	–	–	–	1 026	941	–	–	–	941	957	–	–	–	957
Renteutgifter (vesentlig av statsgjelden)	174	2	–	–	176	220	1	–	–	221	281	–	–	–	281
Subsidier[3]	913	20	122	–	1 055	942	18	174	–	1 134	934	17	189	–	1 140
Andre overføringer til private	47	4	–	600	651	40	4	–	636	680	32	4	–	684	720
Overføringer til kommuner	524	90	–	–	614	578	88	–	–	666	663	80	–	–	743
Stønader til utlandet	22	11	–	–	33	11	7	–	–	18	10	9	–	–	19
Korreksjon: Netto overføringer avgitt til (+) eller mottatt fra (—) andre statssektorer	52	81	— 24	—109	0	111	32	— 26	—117	0	164	— 24	— 20	—120	0
Saldo: Netto fordringsøking[4]	430	— 44	— 6	78	458	587	— 54	24	71	628	682	3	15	51	751
Av dette kapitalutlegg ved statens anlegg og bedrifter	274	–	–	–	274	249	–	–	–	249	297	–	–	–	297
I alt	3 986	189	92	600	4 867	4 278	122	173	623	5 196	4 700	108	185	650	5 643

[1] Agioposteringer er utelatt.
[2] Inntekter ved salg av varer og tjenester er trukket fra.
[3] Herunder også kapitaltilskott til private, som nedskrivningsbidrag o. l.
[4] Inklusive nettokjøp av fast eiendom.

Tabell 99. *Formålsgruppering av statens bruk av varer og tjenester.*[1] *Mill. kr.*

	1951	1952	1953	1954	1955*	1956*
Administrasjon	158	180	201	215	231	250
Forsvar	579	869	1 026	1 163	1 040	1004
Politi og rettspleie	107	118	130	136	146	158
Kirker og religiøse formål	10	13	14	13	15	16
Undervisning og forskning	85	97	111	121	130	145
Sosiale formål[2]	60	67	70	80	83	89
Helsevern	49	56	58	56	60	66
Veier	112	144	174	192	200	230
Andre trafikkformål	30	35	44	47	48	54
Annet	70	78	90	92	95	129
I alt	1 260	1 657	1 918	2 115	2 048	2 141
Statens bruk av varer og tjenester i prosent av bruttonasjonalproduktet	6,1	7,3	8,4	8,6	7,8	7,4
Do. ekskl. bruk av varer og tjenester til forsvarsformål	3,3	3,5	3,9	3,9	3,8	3,9

[1] Tabellen omfatter bruttoinvestering i offentlig konsumkapital og løpende bruk av varer og tjenester. Inntekter ved salg av varer og tjenester er ikke ført til fradrag, heller ikke nettotilskottet under infrastrukturprogrammet.

[2] Inkluderer utgifter til sinnssykehus og psykiatrisk pleie.

skyldtes særlig økingen i innbetalte skatter, som utgjør det vesentligste av statens inntekter. I 1956 utgjorde de om lag 4,5 milliarder kr. mot 4,2 milliarder kr. i 1955. I tabell 100 er gitt en oversikt over statens skatteinntekter fra 1952 til 1956 fordelt på de viktigste skattetyper.

De direkte skattene steg fram til 1952, da de var 1 246 mill. kr., og falt så til 1954, da de innbrakte 108 mill. kr. mindre. I 1956 viste de igjen stigning til 1 304 mill. kr. Storparten av økingen skyldtes høyere inntektsgrunnlag, men det betydde også litt at lønnstakere med frivillig skattetrekk måtte betale $^5/_{10}$ av skatten for budsjettåret 1956—57 før jul, mens de tidligere betalte bare $^4/_{10}$ i første halvår av budsjettåret. Skattevedtaket av 1953—54 har vært vedtatt omtrent uforandret både i 1954—55, 1955—56 og 1956—57. Det har ikke vært vesentlige endringer i lovreglene om skattegrunnlaget. En må være oppmerksom på at skattevedtaket for 1956—57 i realiteten bare gjelder til 1. januar 1957 for personlige skattytere. Skattene som ble innbetalt i 1956 er utliknet på grunnlag av inntekt i 1954 og 1955, men for inntekter i 1955 betalte personlige skattytere bare halv skatt.

De indirekte skattene steg fortsatt. Bortsett fra en nedgang fra 1952 til 1953, vesentlig som følge av fall i eksportavgiftene, har de indirekte skattene steget i hele etterkrigstiden. Særlig har omsetningsavgiften innbrakt stadig større beløp i de senere år. Avgiftssatsen på 10 prosent av salg til forbruker har vært uforandret siden 1951, men verdien av den totale omsetning har økt betydelig, dels som følge av økt omsetningsvolum og dels på grunn av prisstigning. Fra februar 1955 må det også betales vanlig omsetningsavgift på bygge- og anleggsvirksomhet. En regner med at denne del av omsetningsavgiften innbrakte i 1955 ca. 70 mill. kr. og i 1956 om lag 100 mill. kr. Alt i alt har omsetningsavgiften i de tre siste årene innbrakt mer enn alle direkte skatter tilsammen. Midlertidig avgift på innførsel av motorkjøretøyer og traktorer, som også ble innført i februar 1955, ga en inntekt i 1955 og 1956 på henholdsvis 24 og 28 mill. kr. (I tabell 100 er denne tatt med under «Spesielle produksjons- og omsetningsavgifter».) Tollinntektene gikk ned både i 1955 og 1956 på tross av stor øking i verdien av vareimporten i samme tidsrom. Nedgangen i tollinntektene skyldtes at importøkingen falt på vareområder der tollen er liten og ikke avhengig av verdien, samtidig med at prisene gikk ned på varer med høy verditoll (tekstilvarer).

De indirekte skattene har i de siste årene ut-

Tabell 100. *De statlige skatteinntekter. Mill. kr.*

	1952	1953	1954	1955*	1956*
Skatter og andre ytelser fra private i alt	3 976	3 878	3 892	4 185	4 534
Direkte skatter	1 246	1 235	1 138	1 172	1 304
Formues- og inntektsskatter (inkl. renteskatt)	1 096	1 137	1 057	1 076	1 200
Alderstrygd- og krigspensjoneringsavgift innbetalt gjennom Sentraltrekkontoret for sjømenn	7	5	5	5	9
Arveavgift	16	17	18	21	25
Bøter og inndragninger	19	9	8	8	6
Krigsskadeavgift og verneskatt	3	–	–	–	–
Engangsskatt på formuesstigning	57	24	3	–	–
Avgift på konsumgoder	17	22	25	40	40
Inntekt av lotteri og totalisatorspill m. v.	21	21	22	22	24
Etterliknet statsskatt etter lov av 19/7 1946	10	–	–	–	–
Indirekte skatter	2 730	2 643	2 754	3 013	3 230
Toll	330	306	365	343	339
Alminnelig omsetningsavgift	1 061	1 140	1 244	1 375	1 501
Spesielle omsetnings- og produksjonsavgifter	1 042	1 094	1 062	1 179	1 272
Eksportavgifter o. l.	282	89	72	103	105
Krigsskadeutlikning på bygninger og løsøre	3	1	–	–	–
Andre indirekte skatter	12	13	11	13	13

gjort følgende prosentdel av de samlede skattene:

1952	1953	1954	1955	1956
68,7	68,2	70,8	72,0	71,2

Prosentdelen steg stort sett fram til 1955, men gikk noe ned i 1956.

Fra 1955 til 1956 var økingen i statens samlede inntekter noe større enn økingen i utgiftene. Inntektene gikk opp med 447 mill. kr., mens utgiftene steg med 324 mill. kr. Det betyr at statens netto fordringsøking var 123 mill. kr. større enn året før. Den utgjorde i 1956 751 mill. kr. eller ca. 13,3 prosent av de samlede inntekter mot 12,1 prosent i 1955.

Begrepet netto fordringsøking svarer ikke helt til det som i innledningen til dette avsnitt ble kalt «inntektsoverskott». Forskjellen mellom de to begreper ligger i stønader til og fra utlandet. Legger vi nettostønader til utlandet til netto fordringsøking i tabell 98, kommer vi fram til tallet for «statens inntektsoverskott». I 1956 brukte staten 297 mill. kr. av inntektsoverskottet til investering i statens anlegg og bedrifter (finansiert over statsbudsjettet), mot 249 mill. kr. i 1955.

Likviditetsvirkningen av finanspolitikken er belyst i avsnittet om «Penge- og kredittmarkedet».

På side *14 i tabellbilaget finnes en detaljert oppstilling over statens utgifter og inntekter. Den omfatter imidlertid bare budsjettregnskapet og statsregnskapets fond. For budsjettterminen 1955—56 ble budsjettregnskapet alene gjort opp med et overskott på driftsregnskapet på 617 mill. kr. og et overskott på totalregnskapet på 55 mill. kr. I den form budsjettet 1956—57 er vedtatt av Stortinget, er driftsbudsjettet gjort opp med et overskott på 681 mill. kr. og totalbudsjettet med balanse.

Tabell 101. *Statens lånegjeld.*[1] *Mill. kr.*

	Opptatt utenlands	Opptatt innenlands			I alt
		Faste lån	Statskasse veksler	Andre midlertidige lån	
31/12–53	1 310	2 859	446	902	5 517
30/6–54	1 421	3 153	396	908	5 878
31/12–54	1 491	3 211	248	865	5 815
30/6–55	1 715	3 641	131	861	6 348
31/12–55	1 764	3 644	175	844	6 427
30/6–56	1 723	4 429	217	862	7 231

[1] Omfatter ikke gjeldsbevis til Den internasjonale bank og Det internasjonale pengefond.

Den utenlandske statsgjelden ble i budsjettåret 1955—56 avbetalt med 99 mill. kr. og den innenlandske med 201 mill. kr. I samme tidsrom ble det opptatt nye innenlandske statslån for 1 076 mill. kr. Det ble opptatt utenlandske statslån for 107 mill. kr. i 1955—56. Gjeldens størrelse og sammensetning ved utgangen av budsjettåret går fram av tabell 101.

Kommunenes finanser.

I tabell 102 er gitt en oversikt over kommunekassenes inntekter og utgifter nasjonaløkonomisk gruppert for årene 1953 til 1956. Tabellen omfatter bare kommunekassene, og ikke de inntektsgivende bedrifter (kommunale elektrisitetsverker, sykehus m. v.), som forvalter meget store beløp. Oppgavene for 1953 og 1954 er satt opp på grunnlag av kommunenes regnskaper, mens tallene for 1955 og 1956 bygger på kommunebudsjettene. Ved oppstillingen av budsjettene undervurderer kommunene ofte sine skatteinntekter, og enkelte kommuner fører ikke kapitalbudsjett, selv om de venter å få kapitalutgifter og kapitalinntekter i året. Det er forsøkt å ta hensyn til disse forhold ved oppstillingen av tabell 102 ved at enkelte av tallene for 1955 og 1956 er forhøyd i forhold til kommunenes budsjettanslag. Men da oppgavene for disse to årene er så vidt usikre, skal vi her bare gi en kort kommentar til noen av hovedpostene.

Tabell 102. *Nasjonaløkonomisk gruppering av kommunekassenes inntekter og utgifter. Mill. kr.*

	1953	1954	1955*	1956*
Inntekter:				
Renteinntekter	11	12	12	12
Aksjeutbytte og overskott på kommunale bedrifter	— 77	— 90	— 93	— 91
Direkte skatter	1 731	1 855	1 992	2 191
Indirekte skatter	41	45	48	50
Overføringer fra staten	550	614	666	743
	2 256	2 436	2 625	2 905
Utgifter:				
Nettoinvestering i kommunal konsumkapital	339	389	438	442
Beregnet kapitalslit på kommunal konsumkapital	160	170	187	215
Bruk av varer og tjenester til konsumformål[1]	722	764	840	943
Renteutgifter	10	11	14	16
Subsidier[2]	48	52	57	61
Andre overføringer til private	584	636	688	743
Overføringer til staten	265	307	355	427
Saldo: Netto fordringsøking[3]	128	107	46	58
	2 256	2 436	2 625	2 905

[1] Inntekter ved salg av varer og tjenester er trukket fra.
[2] Herunder også kapitaltilskott til private.
[3] Inklusive nettokjøp av fast eiendom.

Inntektene. De samlede inntekter for kommunekassene i 1956 er anslått til vel 2,9 milliarder kroner, dvs. en stigning på vel 10 prosent fra året før. Økingen skyldes særlig de direkte skatter, som utgjør om lag 75 prosent av kommunenes inntekter. Tabell 103 viser noen hovedtall for den kommunale skattelikning for årene 1951—52 til 1955—56.[1]

Tabell 103. *Hovedtall for den kommunale skattelikning.*

Budsjettår	Antatt inntekt	Skatter i alt	Gj.sn. skattøre	
			av skattbar inntekt	av antatt inntekt
	Mill. kr.	Mill. kr.		
1951–52	8 824	1 392,6	17,37	13,37
1952–53	10 760	1 736,3	17,28	13,83
1953–54	11 768	1 850,3	17,15	13,50
1954–55	12 374	1 989,7	17,21	13,61
1955–56	13 346	2 205,7	17,23	13,75
1956–57*	14 100	..	..	..

[1] Det er ikke fullt samsvar mellom tallene for de samlede skatter i tabell 102 og i tabell 103, idet tabell 102 viser innbetalte og tabell 103 utliknede beløp. Videre inngår i tabell 102 avgifter, sjømannsskatt og etterliknet kommuneskatt, mens renteskatten i denne tabell er regnet som tilskott fra staten.

Fra 1954—55 til 1955—56 steg den antatte inntekten ved kommuneskattelikningen med 7,9 prosent. I samme tidsrom var det en øking i utliknede kommuneskatter i alt (inkl. fylkesskatter) på 10,9 prosent. Også likningen for 1956—57 har fortsatt vist oppgang i inntektene. Beregninger i Byrået tyder på en stigning fra skatteåret 1955—56 på ca. 6 prosent. Skattemessig har utviklingen vært en annen, da personlige skattytere i samband med den nye skattebetalingsordningen bare er iliknet halv skatt for 1956—57.

I tabell 103 er også gitt en oversikt for de siste årene over den komunale inntektsskatten (inklusive tilleggsskatten) uttrykt i prosent av antatt og skattbar inntekt. Begge prosentandelene viser stigning fra 1954—55 til 1955—56.

Utviklingen i retning av å gjøre bruk av gunstigere reduksjonstabeller fortsatte fra 1954—55 til 1955—56.

De fleste kommunestyrene nytter en skatteprosent på 17, 17,5 eller 18. I 1954—55 ble disse prosentsatsene brukt i 547 av landets 744 kommuner. Det tilsvarende tallet for 1955—56 var 548. Det var imidlertid færre kommuner som hadde skatteprosent 18 i 1955—56 og flere med skattørene 17 og 17,5.

Tilleggsskatten på høyere inntekter ble i 1955—56 utliknet med i alt 52,8 mill. kr. mot 47,8 mill. kr. året før. Fra og med skatteåret 1956—57 skal også rederiselskaper svare tilleggsskatt. Rederi-tilleggsskatten ventes det første året å innbringe knapt 20 mill. kr., som etter loven i sin helhet skal gå inn i Skattefordelingsfondet. Av tilleggsskatt som liknes ut på andre skattytere skal fra og med 1956—57 to tredjedeler tilfalle Skattefordelingsfondet mot tidligere bare en tredjedel.

Ved siden av skattene utgjør overføringene fra staten en vesentlig del av kommunenes inntekter. For 1956 er de anslått til 743 mill. kr. Disse overføringene har vist stadig stigning i de senere år. De omfatter bl. a. statens tilskott til skolevesen og veiarbeider, og statens andel av utgiftene til alders- og barnetrygden. Blant overføringene fra staten inngår også tilskottene fra Skattefordelingsfondet til vanskelig stilte kommuner. For budsjettåret 1956—57 utgjør disse tilskottene vel 71 mill. kr., dvs. 2 mill. kr. mer enn året før.

U t g i f t e n e . Som et ledd i arbeidet med å bremse stigningen i den innenlandske etterspørsel har Kommunal- og arbeidsdepartementet i de senere år oppfordret kommunene til å begrense bevilgningene til investeringsformål. Kommunene er blitt anmodet om i stedet i størst mulig utstrekning å foreta avsetninger, for å lette finansieringen når forholdene igjen ligger til rette for gjennomføring av tiltakene. Investeringene i kommunal konsumkapital (offentlige arbeider, skoler m. v.) har likevel steget i de siste år, men det er regnet med en mindre øking i 1956 enn året før. For 1956 er bruttoinvesteringene anslått til 657 mill. kr. mot 625 mill. kr. i 1955, dvs. en stigning på ca. 5 prosent, mens stigningen året før var nesten 12 prosent. Da det har vært en forholdsvis sterk pris- og lønnsøking i investeringssektoren i 1956, er det trolig at investeringsvolumet har vist nedgang i dette året.

Kommunenes utgifter til bruk av varer og tjenester har steget sterkt i de senere år og er anslått til 943 mill. kr. i 1956. Det vil si en stigning på om lag 12 prosent fra året før. Av det kommunale konsum utgjør om lag to tredjedeler lønninger til kommunale tjenestemenn ved skole, administrasjon m. v. Stigningen i konsumet i 1956 skyldes for en vesentlig del øking i lønningene, men det er trolig at bl. a. overgangen til skatt av årets inntekt har ført til en viss øking i tallet på sysselsatte i den kommunale administrasjon.

I 1956 er det regnet med en stigning i inntektsoverføringene til private på om lag 60 mill. kr., og disse overføringer kommer dermed opp i 820 mill. kr. Stigningen skyldes særlig økte utbetalinger under de sosiale trygdeordninger.

Kommunenes «inntektsoverskott», beregnet etter de samme definisjoner som foran er brukt for staten, gir et tilnærmet bilde av hvilke konsekvenser de kommunale finanser har hatt for den totale etterspørsel. For 1956 er inntektsoverskottet anslått til 58 mill. kr., mens det i 1955 var 46 mill. kr. Da de kommunale inntektsgivende bedrifter ikke er tatt med i tabell 102, må en være varsom med å trekke for store slutninger på grunnlag av de tall som er gitt om inntektsoverskottet for kommunene i snever forstand.

G j e l d o g k o n t a n t b e h o l d n i n g m . v . Byrået foretar en telling av kommunenes finansielle aktiva og passiva pr. 30. juni hvert år. Oppgavene omfatter kommunekassene, de kommunale bedrifter og de felleskommunale elektrisitetsverker. Fra og med 1954 er også kommunale aksjeselskaper tatt med.[1]

Kommunenes samlede gjeld steg med 146 mill. kr. i budsjettåret 1954—55 og var dermed kommet opp i 2 157 mill. kr. pr. 30. juni 1955. Av dette utgjorde lånegjelden 1 824 mill. kr. og forvaltningsgjelden 333 mill. kr. Av den totale lånegjeld var 1 130 mill. kr. tatt opp til elektrisitetsformål. Lånegjelden økte med

[1] Da tabell 102 bare omfatter kommunekassene, vil ikke de endringer i fordringskapitalen som går fram av denne tabellen, stemme med endringene etter tellingen av kommunenes finansielle aktiva og passiva.

137 mill. kr. i budsjettåret 1954—55, og av denne økingen gjaldt 132 mill. kr. lån til utbygging av elektrisitetsverker o. likn.

I samme tidsrom steg kommunenes beholdninger av kontanter, bankinnskott og verdipapirer med 119 mill. kr. og utgjorde 1 664 mill. kr. pr. 30. juni 1955.

Kommunenes samlede garantiansvar steg med 162 mill. kr. i budsjettåret 1954—55 og var kommet opp i 1 500 mill. kr. pr. 30. juni 1955. Av dette var 881 mill. kr. ansvar overfor Husbanken og 211 mill. kr. overfor Småbruk- og bustadbanken. Stigningen i disse to postene var på henholdsvis 112 mill. kr. og 26 mill. kr. I disse tallene er ikke kommunenes garantiansvar for kommunale og felleskommunale elektrisitetsverker tatt med, da disse bedrifters gjeld er ført opp sammen med kommunenes øvrige gjeld.

Penge- og kredittmarkedet.

Utviklingen på penge- og kredittmarkedet har nær sammenheng med den pengepolitikk som føres. Første avsnitt gir derfor en oversikt over pengepolitikken og bakgrunnen for denne. Deretter følger et avsnitt som belyser forskyvningene i de likvide beholdninger. I de neste avsnitt drøftes utviklingen på obligasjonsmarkedet og lånemarkedet. Endelig blir det i siste avsnitt gitt en sammenfatning av hovedtrekkene i utviklingen på penge- og kredittmarkedet i 1956.

Pengepolitikken.

De viktigste realøkonomiske mål for pengepolitikken de siste årene har vært dels å bremse den sterke investeringsaktivitet og dels å stimulere den private sparing. Begge disse mål har nær sammenheng med de to hovedproblemene i norsk økonomi i dag, nemlig underskottet i utenriksøkonomien og presset på pris- og lønnsnivået. De fleste pengepolitiske tiltak har tatt sikte på å begrense kredittytingen for derigjennom å redusere investeringene.

I ikke liten utstrekning har myndighetene grepet direkte inn i kredittytingen ved å fastsette budsjetter, kvoter eller retningslinjer for utlånsvirksomheten eller låneopptakene. Det er således satt opp bindende budsjetter for statsbankenes utlån eller lånetilsagn. Med hjemmel i renteloven får kredittforeninger o. l. fastsatt kvoter for de lån som kan markedsføres hvert år. Endelig kan nevnes at myndighetene de senere år har fastsatt veiledende retningslinjer for forretnings- og sparebankenes utlånsvirksomhet.

Indirekte har myndighetene søkt å begrense tilbudet av kreditt gjennom reduksjon av finansinstitusjonenes likviditet. Statens låneopptak i bankene, overføringer av bundne innskott fra bankene til Norges Bank, og bestemmelsene om bankenes innskottsreserver i seddelbanken er eksempler på tiltak som har hatt dette mål for øye. Ad omveier er det samme søkt oppnådd ved likviditetsinndragninger fra publikum i form av låneopptak på det åpne marked, kontantmessig overskott på statens regnskaper og valutasalg fra Norges Bank.

For å stimulere sparingen ble renteskatten opphevet med virkning for 1955. Samtidig ble bankinnskott på inntil kr. 5000 og renter av bankinnskott på inntil kr. 200 unntatt fra beskatning. Også økingen av det skattefrie fradrag for premiebetaling til livsforsikring i 1955 og 1956 var motivert i ønsket om å oppmuntre den private sparing. Rentehevningen i 1955 kan ses under samme synsvinkel.

Trass i de tiltak som var truffet, fant det så sent som i 1955 sted en betydelig øking av kreditten. Utlånsøkingen fra alle finansinstitusjoner under ett, var riktignok dette året noe mindre enn i 1954 (vel 200 mill. kr.), men lå likevel 100 mill. kr. over gjennomsnittet for årene 1946 til 1955. Finansieringen av statsbankene reiste dessuten spesielle problemer. For at ikke statsbankenes utlån skulle føre til en ytterligere øking av andre finansinstitusjoners kredittevne, ønsket myndighetene å nøytralisere virkningen av utlånene ved en tilsvarende likviditetsinndragning. En slik likviditetsinndragning forutsatte betydelige låneopptak fra statens side, noe som reiste kompliserte problemer sett i relasjon til det stramme obligasjonsmarked og den offentlige rentepolitikk.

De nye pengepolitiske tiltak som ble bebudet i siste halvdel av 1955, må sees på bakgrunn av denne situasjon. Det ble da bl. a. drøftet å skjerpe loven om innskottsreserver i Norges Bank. Dessuten var det på tale å fremme en ny lov som skulle påby livsforsikringsselskapene å plasere en del av kapitaltilgangen i stats- og statsgaranterte obligasjoner. Da myndighetene i desember 1955 kom fram til en avtale med bankene og livsforsikringsselskapene, ble det samtidig gitt tilsagn om at disse lover ikke ville bli fremmet i avtaleperioden hvis avtalene ble fulgt etter forutsetningen.

Avtalen med bankene fra desember 1955 («desemberavtalen») gikk i korthet ut på følgende: Kredittpolitikken skulle skjerpes betydelig. De samlede utlån for forretningsbankene under ett ved utgangen av 1956 og 1957 skulle således ikke stige ut over nivået

fra 1955. For sparebankene forutsatte avtalen at utlånene, unntatt pantelån, for den enkelte bank i 1956 og 1957 ikke skulle øke ut over 1955-nivået. For begge bankgrupper var det gjort unntak for lån til statsbanker, byggelån hvor det forelå konverteringstilsagn fra boligbankene, og statsgaranterte lån i forbindelse med tørkeskadene i jordbruket. Avtalen forutsatte også at bevilget kassekreditt, for forretningsbankene samlet og for sparebankene for den enkelte bank, i årene 1956 og 1957 skulle reduseres i forhold til 1955-nivået. Da avtalen ble inngått, ble det bl. a. som følge av utlånene fra statsbankene regnet med at bankene i avtaleperioden ville motta betydelige beløp i likvide midler ved øking i bankinnskottene. Det ble derfor forutsatt at forretningsbankene plaserte innskottsøkingen i kortsiktige stats- og statsgaranterte obligasjoner. For sparebankene ble det forutsatt at minst 50 prosent av innskottøkingen ble plasert i stats- og statsgaranterte obligasjoner. Videre ble det forutsatt at bankene plaserte avdrag på stats- og statsgaranterte obligasjoner i samme typer verdipapirer.

Låneavtalen med livsforsikringsselskapene gikk ut på at selskapene i årene 1956 og 1957 skulle yte staten obligasjonslån på i alt 225 mill. kr. Av lånebeløpet skulle minst 75 mill. kr. betales inn i 1956. Dessuten forpliktet selskapene seg til å øke sin samlede beholdning av stats- og statsgaranterte obligasjoner med minst 200 mill. kr. i forhold til beholdningen pr. 1. november 1955.

Budsjettene for statsbankenes lånetilsagn ble for 1956 satt til 532 mill. kr., mens de i 1955 var satt til 549 mill. kr. og i 1954 til 582 mill. kr. Kvoten for realkredittforeningenes låneopptak ble for 1956 satt til 60 mill. kr. og for skipsfinansieringsinstituttene til 76 mill. kr.

Det ble i 1955 nedsatt en komité som skulle utrede visse hovedspørsmål i forbindelse med statsbankenes virksomhet og finansiering. Komitéens innstilling forelå i oktober 1955. Det ble her bl. a. foreslått en viss skjerping av de nåværende retningslinjer for utlån og stønader gjennom boligbankene.

Endelig kan nevnes at statsregnskapet for 1955—56 er gjort opp med et samlet overskott på 55 mill. kr. og at budsjettet for 1956—57 er stilt opp med totalbalanse etter at det bl. a. er ført til utgift avdrag på statsgjelden med vel 350 mill. kr.

Likviditetsutviklingen.

Vi skal i dette avsnitt se nærmere på likviditetsutviklingen og de viktigste transaksjoner som har vært bestemmende for denne i 1955 og 1956.

1. Staten og Norges Bank. Av statens finansielle transaksjoner er det i første rekke utlånene til statsbankene som tilfører penge- og kredittmarkedet likvider. Det var opprinnelig forutsetningen at de fleste statsbanker skulle finansiere sin virksomhet ved å ta opp ihendehaverobligasjonslån. Etter 1950 har utviklingen på obligasjonsmarkedet gjort det vanskelig for statsbankene å få solgt sine obligasjoner til vilkår som myndighetene fant akseptable. Staten overtok da finansieringen. Som en overgangsordning ble det overført midler fra «Statens reguleringskonto» og statens kontantbeholdning. Senere ble midlene reist ved statens egne låneopptak. I de tre første kvartaler 1956 ble det ført over 281 mill. kr. (se tabell 104) som lån til statsbankene. Det tilsvarende beløp i 1955 var betydelig større (394 mill. kr.). Sett i forhold til statsbankenes utlånsbudsjett, må en vente at det i fjerde kvartal vil bli overført ytterligere rundt 250 mill. kr. eller om lag 100 mill. kr. mindre enn i fjerde kvartal 1955. I den utstrekning disse utlån finansieres ved opptak av nye statslån, vil den likviditetsøkende virkning av statsbankenes utlånsvirksomhet bli nøytralisert. I de tre første kvartaler 1956 tok staten opp nye lån på 350 mill. kr. Til sammenlikning kan nevnes at staten i 1955 tok opp nye lån på 750 mill. kr, mens overføringene til statsbankene utgjorde 735 mill. kr.

Avdragene på den innenlandske statsgjeld tilfører markedet betydelige beløp i likvider hvert år. Uttrekninger og oppkjøp i de tre første kvartaler 1956 utgjorde i alt 122 mill. kr. I hele 1955 ble markedet tilført 208 mill. kr. på denne måte. Statens virksomhet ellers i de tre første kvartaler 1956 førte til en likviditetsinndragning på 496 mill. kr. Tilsvarende tall for 1955 var 122 mill. kr. Totalresultatet av dette blir at statens samlede virksomhet de tre første kvartaler 1956 reduserte likviditeten på markedet med i alt 443 mill. kr. Det må imidlertid ventes at en betydelig del av disse likvider vil bli ført tilbake til markedet i fjerde kvartal som følge av utlån til statsbankene. Til sammenlikning kan nevnes at den samlede inndragning av likvider de tre første kvartaler 1955 var 252 mill. kr., mens statens virksomhet i fjerde kvartal tilførte markedet 233 mill. kr.

Når det gjelder Norges Banks virksomhet, har først og fremst valutatransaksjonene hatt betydning for likviditetsutviklingen i årene etter krigen. Fra 1946 til 1955 har således Norges Bank redusert markedets likviditet med rundt 5 000 mill. kr. ved nettosalg av valuta. I 1955 var nettosalget 195 mill. kr. Tallene for de tre første kvartaler 1956 viser

Tabell 104. *Likviditetsvirkningen av statens og Norges Banks virksomhet. Tilførsel av likvider (inndragning —). Mill. kr.*

	1955				1956		
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
A. Staten.							
1. Utlån til statsbanker	153	179	62	341	67	156	58
2. Innenlandske låneopptak	— 40	— 544	— 96	— 70	— 191	— 89	— 70
3. Avbetaling på innenlandske lån	52	45	59	52	25	25	72
4. Netto av andre disposisjoner	— 203	— 9	90	— 90	— 225	— 114	— 157
5. Likviditetstilførsel (inndragning —) i alt	— 38	— 329	115	233	— 324	— 22	— 97
B. Norges Bank.							
1. Netto valutakjøp av andre enn staten	— 146	— 14	27	— 62	16	117	197
2. Netto kjøp av norske ihendehaverobligasjoner	1	41	2	13	–	— 2	— 5
3. Utlån og diskonteringer	6	37	— 22	44	14	4	— 19
4. Nettoøking i bundne innskott	–	–	–	— 31	— 30	— 51	— 2
5. Likviditetstilførsel (inndragning —) i alt	— 139	64	7	— 36	–	68	171
C. Staten og Norges Bank.							
Likviditetstilførsel (inndragning —) i alt	— 177	— 265	122	197	— 324	46	74

imidlertid at det her har funnet sted et omslag, idet banken har kjøpt valuta for netto 330 mill. kr. Denne utvikling har nær sammenheng med utenriksøkonomien. Det store driftsunderskottet på betalingsbalansen overfor utlandet i årene etter krigen, forklarer valutasalget disse år, mens valutakjøpet i 1956 henger sammen med bedringen av betalingsbalansen, spesielt i første kvartal og tredje kvartal. Overføringene av bundne innskott i forbindelse med skattefrie fondsavsetninger har virket til å redusere likviditeten. I alt var det overført 114 mill. kr. i slike innskott ved utgangen av tredje kvartal 1956. Av dette falt 83 mill. kr. på siste år.

Alt i alt har staten og Norges Bank ved sine transaksjoner i de tre første kvartaler 1956 redusert markedets likviditet med 204 mill. kr. I første kvartal var inndragningen hele 324 mill. kr., mens disposisjonene i andre og tredje kvartal tilførte markedet henholdsvis 46 mill. kr. og 74 mill. kr. Til sammenlikning kan nevnes at det i de tre første kvartaler 1955 ble dratt inn 320 mill. kr., mens inndragningen for hele året utgjorde 123 mill. kr.

2. Forretnings- og sparebankene. Av bankenes transaksjoner er det i første rekke utlånene som i tiden etter krigen har økt markedets likviditet. Fra 1946 til 1955 økte utlånene fra forretnings- og sparebanker med 6 880 mill. kr., dvs. en gjennomsnittlig øking på 688 mill. kr. i året. Den realøkonomiske bakgrunn for denne kredittekspansjon var de store private investeringer. I 1955 økte bankene sine utlån med 354 mill. kr. (se tabell 105). Dette er den minste utlånsøking for et enkelt år etter 1946. Nedgangen skyldtes i første rekke skjerpingen av kredittpolitikken. I de tre første kvartaler av 1956 økte utlånene med 353 mill. kr. Dette er et noe lavere tall enn for samme periode 1955 (393 mill. kr.). Bankene har vist mindre interesse for plasering i ihendehaverobligasjoner. Fra 1946 til 1955 økte obligasjonsbeholdningene med 585 mill. kr. Av denne øking falt 275 mill. kr. på stats- og statsgaranterte obligasjoner. I 1955 ble obligasjonsbeholdningene redusert med 136 mill. kr. Om lag hele nedgangen falt på stats- og statsgaranterte obligasjoner. I de tre første kvartaler i 1956 økte beholdningene av stats- og statsgaranterte obligasjoner med 72 mill. kr., mens resten av beholdningen ble noe redusert. Når bankene ikke har plasert større beløp i obligasjoner, skyldes vel dette i første rekke den lave obligasjonsrente i etterkrigstiden og usikkerhet med hensyn til den framtidige renteutvikling. Plaseringer i form av utlån har vært foretrukket, da disse gir høyere rente- og provisjonsinntekter på samme tid som en stigende rente raskt vil kunne gjøres gjeldende for hele utlånsmassen. Økingen i

beholdningen av stats- og statsgaranterte obligasjoner i 1956 er en følge av statens konverteringslån av 1955. Endringer i bevilget, ikke disponert kassekreditt skyldes endringer dels i bevilget beløp og dels i disponert beløp. Bankenes bevilgninger har tidligere stort sett økt sterkere enn de tilsvarende utlån. I 1955 sank imidlertid de bevilgede beløp med 109 mill. kr. Da den utnyttede kassekreditten samtidig økte, gikk den ikke-disponerte delen ned med 198 mill. kr. I de tre første kvartaler i 1956 er bevilget, ikke disponert kassekreditt omtrent uendret. Dette skyldes en øking i bevilgningene på 94 mill. kr. og en like stor tilvekst i den disponerte delen. I likhet med Norges Bank har også bankene i 1956 kjøpt valuta for betydelige beløp (217 mill. kr. i de tre første kvartaler). Alt i alt har bankene i de tre første kvartaler 1956 økt likviditeten i markedet med 414 mill. kr. Dette er et betydelig høyere tall enn i samme periode året før, da tilførselen utgjorde 193 mill. kr.

Tabell 105. *Likviditetsvirkningen av forretnings- og sparebankenes virksomhet. Tilførsel av likvider (inndragning —) Mill. kr.*

	1955				1956		
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
1. Utlån	311	81	1	— 39	237	119	— 3
a) Næringsliv og private	320	90	— 21	12	235	117	— 36
b) Statsbanker	— 9	— 9	22	— 51	2	2	33
2. Netto kjøp av ihendehaverobligasjoner	— 5	21	— 51	— 101	54	47	— 37
a) Stats- og statsgaranterte	— 16	18	— 37	— 98	76	30	— 34
b) Andre	11	3	— 14	— 3	— 22	17	— 3
3. Bevilget, ikke disponert kassekreditt	— 125	— 81	32	— 24	— 36	63	— 26
a) Bevilget	32	— 98	5	— 48	97	106	— 109
b) Disponert (—)	157	— 17	— 27	— 24	133	43	— 83
4. Netto valutakjøp	39	26	— 2	— 41	37	83	97
5. Netto av andre disposisjoner	17	— 11	— 60	135	— 4	— 193	— 24
6. Likviditetstilførsel (inndragning —) i alt	237	36	— 80	— 70	288	119	7
a) Innskott fra publikum	485	— 132	33	87	132	62	152
b) Bankremisser	— 242	1	— 8	56	— 57	6	— 7
c) Bevilget, ikke disponert kassekreditt	— 125	— 81	32	— 24	— 36	63	— 26
d) Disponert av egne midler	119	248	— 137	— 189	249	— 12	— 112
1. Kontantbeholdning	34	— 10	25	— 45	26	— 27	43
2. Folioinnskott i Norges Bank	— 16	203	— 16	— 222	323	— 60	— 2
3. Statskasseveksler	101	55	— 146	78	— 100	75	— 153

Den overveiende del av likviditetstilførselen fra bankene de siste år er finansiert ved innbetalinger i form av økte innskott. Da det offentlige, staten og Norges Bank, griper inn i finanssirkulasjonen med inndragning og tilførsel av likvider, vil det likevel ikke være noen enkel sammenheng mellom øking av utlån og øking av innskott. Dette kom tydelig fram i de første årene etter krigen. Fra 1946 til 1950 betalte bankene ut i alt 5 080 mill. kr. i form av netto utlånsøking og netto kjøp av ihendehaverobligasjoner, mens bare 860 mill. kr. vendte tilbake til bankene i form av økte innskott. Resten ble trukket inn av det offentlige eller gikk til øking av publikums seddelbeholdning. Ser vi bankinnskott og bankremisser under ett, var de tilsvarende tall for 1955 218 mill. kr. og 280 mill. kr. Innskottene økte altså sterkere enn kredittøkingen. Dette hang dels sammen med at inndragningen til det offentlige var relativt liten og at publikum reduserte sin seddelbeholdning.

Bankenes likvide beholdninger er mellomleddet mellom innbetalinger i form av innskottsøking og utbetalinger i form av økte utlån etc. Disse beholdninger vil øke i tider med innbetalingsoverskott og synke når utbetalingene overstiger innbetalingene. På mange måter er størrelsen av disse behold-

ninger sterkt motiverende for bankenes kredittpolitikk. Forretningsmessige synspunkter tilsier bankene å holde disse beholdninger som kaster lite av seg på et så lavt nivå som mulig. Store likvide beholdninger vil derfor i sin alminnelighet være ensbetydende med et lett kredittmarked. Omvendt vil stram likviditet føre til et stramt kredittmarked. Disse sammenhenger kan illustreres ved utviklingen etter krigen. I den første tid etter krigen var bankenes likvide beholdninger meget store og kredittmarkedet tilsvarende lett. Ved

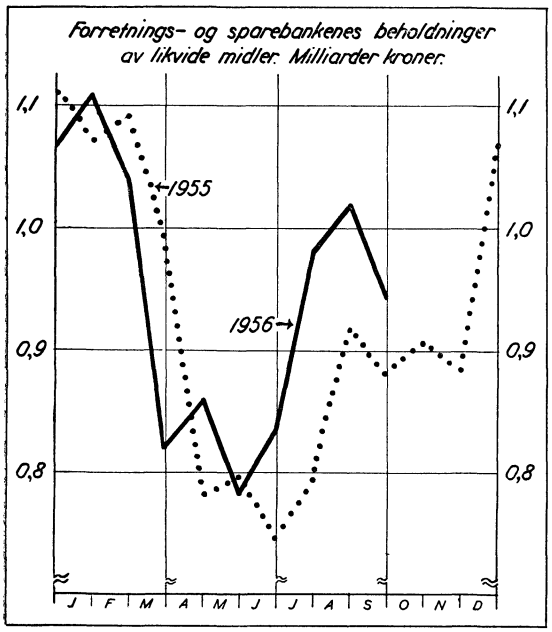

Fig. 43.

at det årlig ble disponert et betydelig større beløp i inntektsgivende plaseringer enn det som kom tilbake til bankene i form av økte innskott, ble de likvide beholdninger gradvis brakt ned på et lavere nivå. Fra 1946 til 1950 ble således bankenes likvide beholdninger (summen av kassebeholdning, folioinnskott i Norges Bank og beholdning av statskasseveksler) redusert med rundt 4 000 mill. kr. Bortsett fra en øking i 1951, har de likvide beholdninger fortsatt å synke, men i et langsommere tempo. I 1955 sank således beholdningene med 41 mill. kr. Nedgangen de første tre kvartaler i 1956 var på 125 mill. kr., eller 105 mill. kr. mindre enn i tilsvarende periode i 1955. Fig. 43 som gir et bilde av bankenes likvide beholdninger fra måned til måned i 1955 og 1956, viser hvor sesongbetont beholdningsendringene er. Dette henger sammen med sesongsvingningene i utlånsvirksomheten. Stort sett finner vi igjen de samme bevegelser i de to kurver i figuren. Nedgangen utover våren henger sammen med den sesongmessige utlånsøking i denne periode. På samme måte kan økingen utover sommeren og høsten forklares ved en parallell sesongmessig reduksjon av utlånene. I 1956 begynte nedgangen i de likvide beholdninger noe tidligere enn året før. Nedgangen ble imidlertid ikke så stor, og fra og med juni har de likvide beholdninger ligget betydelig over nivået fra 1955. Ved utgangen av september utgjorde disse beholdninger i alt 944 mill. kr., fordelt med 199 mill. kr. på kassebeholdning, 420 mill. kr. på folioinnskott i Norges Bank og 325 mill. kr. på statskasseveksler. Av folioinnskottene var 263 mill. kr. bundne innskottsreserver i Norges Bank. I forhold til fordelingen i 1955 har bankene flyttet over betydelige beløp fra folioinnskott til statskasseveksler.

Det er lite som tyder på at bankenes likvide beholdninger ennå har kommet ned på et slikt nivå at de virker begrensende for bankenes disposisjoner. Ved begynnelsen av 1956 utgjorde de likvide beholdninger 9,6 prosent av de ordinære innskott og 7,5 prosent av forvaltningskapitalen. I 1939 var de tilsvarende tall henholdsvis 3,9 prosent og 2,1 prosent. Når bankene i de senere år i sterkere grad enn tidligere har tilpasset kredittyting til økingen i innskott, skyldes dette neppe stram likviditet, men snarere bevisst politikk fra bankenes side for å stramme kredittvilkårene.

Tabell 106. *Endringer i publikums likvide beholdninger. Mill. kr.*

	1955				1956		
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
1. Sedler	— 157	28	13	104	— 129	42	— 22
2. Statskasseveksler	— 15	18	39	— 27	4	23	— 23
3. Innskott på postgiro og i Postsparebanken	8	50	3	16	39	26	45
4. Innskott i forretnings- og sparebanker	485	— 132	33	87	132	62	152
5. Bankremisser	— 242	1	— 8	56	— 57	6	— 7
6. Bevilget, ikke disponert kassekreditt	— 125	— 81	32	— 24	— 36	63	— 26
I alt	— 46	— 116	112	212	— 47	222	119

3. Andre sektorer. Publikums likvide beholdninger har steget sterkt i årene etter krigen. Det henger sammen dels med økt kassebehov som følge av prisstigning og høy aktivitet, og dels med liten interesse for mindre likvide plaseringer som følge av lav rente og forventet rentestigning.

Bevegelsene fra måned til måned i 1955 og 1956 for visse likvide beholdninger[1] er vist i fig. 44. En merker seg nedgangen i beholdningene fra februar til november 1955. Denne tilstramning skyldtes for en del at rentehevingen gjorde det lønnsomt å plasere deler av overskottskassen i mindre likvid form, f. eks. i obligasjoner. Året var dessuten preget av stabile priser, slik at behovet for omsetningsmidler ikke økte. Utviklingen i 1956 har derimot vært en annen. Fra mars til utgangen av juli har beholdningene økt stadig. I de tre første kvartaler var økingen således nær 300 mill. kr., eller 1,8 prosent. Denne stigningen kan ses i forhold til økingen i nasjonalproduktet, som etter foreløpige beregninger utgjorde knapt 10 prosent i 1956.

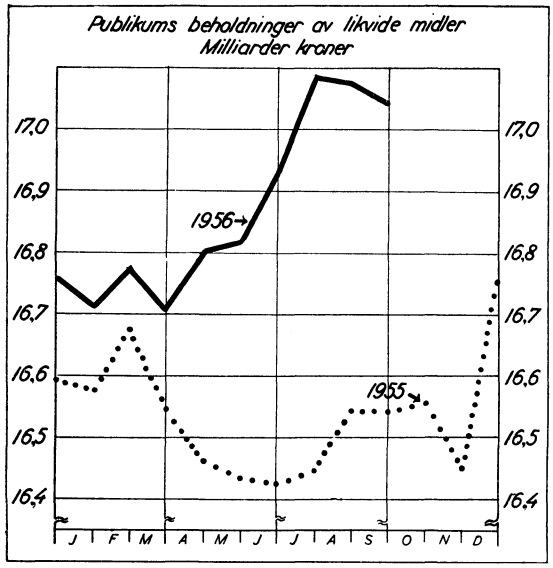

Fig. 44.

En nærmere beskrivelse av utviklingen får vi ved å se på endringene i de enkelte typer av likvider. Seddelbeholdningen som har økt fra år til år etter krigen, viste i 1955 en mindre nedgang (se tabell 106). De månedlige bevegelser i 1956 har stort sett vært de samme som året før. Ved utgangen av september utgjorde seddelbeholdningen i alt 2 955 mill. kr. Publikums interesse for statskasseveksler har vært ubetydelig. Innskott på postgiro og i Postsparebanken har fortsatt å øke. I de tre første kvartaler i 1956 var økingen 110 mill. kr. mot 61 mill. kr. tilsvarende periode i 1955. Den viktigste delen av publikums likvide beholdninger er innskottene i forretnings- og sparebankene. Av samlede likvide beholdninger på vel 17 000 mill. kr. ved utgangen av september 1956, utgjorde bankinnskottene 11 471 mill. kr. Innskottsmassen var fordelt med 8 983 mill. kr. som tidsinnskott (dvs. innskott på termin, sparevilkår og 6 måneders oppsigelse) og 2 488 mill. kr. som innskott på anfordring. Innskottsøkingen i 1955 og 1956 er for øvrig ikke sammenliknbar. Som følge av renteskatten var det i tidligere år vanlig at store beløp ved årsskiftet ble ført over fra innskott til bankremisser. Beløpene ble så først på nyåret ført tilbake til innskott igjen. Etter at renteskatten ble opphevet med virkning for 1955, falt disse overføringer bort. Ser vi bankinnskott og bankremisser under ett, finner vi at økingen i de tre første kvartaler i 1956 var betydelig større enn i tilsvarende periode i 1955 (henholdsvis 288 mill. kr. og 137 mill. kr.).

I fig. 45 er bevegelsene i innskottene fra måned til måned i 1955 og 1956 belyst grafisk. Tidsinnskottene viste begge år en sterk

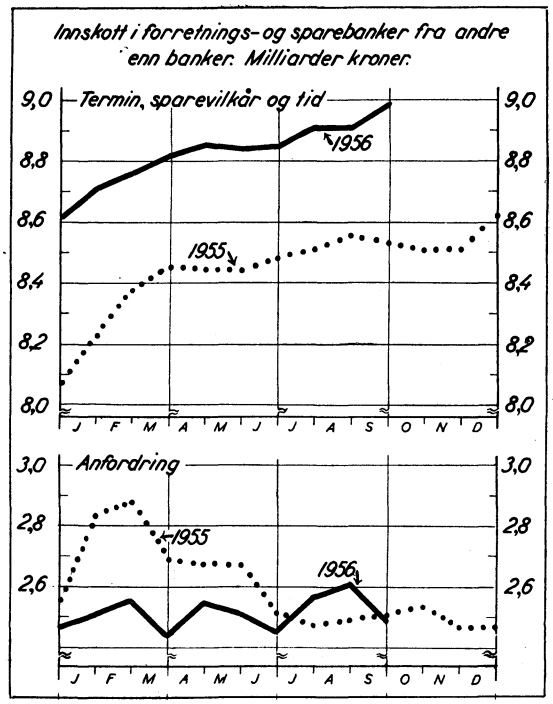

Fig. 45.

[1] Summen av seddelbeholdning, beholdning av statskasseveksler, innskott på postgiro og i Postsparebanken, innskott i forretnings- og sparebanker, bankremisser og bevilget, ikke disponert kassekreditt i forretnings- og sparebankene.

og forholdsvis jamn øking. Ser vi derimot på innskott på anfordring, finner vi at forløpet var temmelig forskjellig de to år. I 1955 steg innskottene sterkt fram til utgangen av februar, noe som bl. a. hang sammen med overføringer fra bankremisser. Deretter fulgte en sterk nedgang helt fram til august. Denne nedgangen har sammenheng med rentehevingen og en stabilisering av innskottene på et lavere nivå. Fra august 1955 og fram til september 1956 har innskottene stort sett fluktuert om dette nivå.

Obligasjonsmarkedet.

1. Obligasjonsmassen. Ved begynnelsen av 1956 var det tatt opp norske ihendehaverobligasjonslån for rundt 8 750 mill. kr. (se tabell 107). Av dette var vel 1 000 mill. kr. obligasjoner i utenlandsk valuta. Om lag 50 prosent av obligasjonsmassen var utstedt av staten, 13 prosent av statsbankene og 4 prosent av statsforetak. De stats- og statsgaranterte obligasjoner utgjorde således to tredjeparter av den samlede obligasjonsmasse. Vel 10 prosent av obligasjonsmassen var utstedt av fylker, kommuner og kommuneforetak. Resten var fordelt med 13 prosent på kredittforeninger o. l. og knapt 10 prosent på private foretak. Debitorsiden er således sterkt dominert av offentlige institusjoner, idet 77 prosent av obligasjonsmassen består av stats- og statsgaranterte obligasjoner og obligasjoner utstedt av kommuner og kommuneforetak.

Tabell 107. *Ihendehaverobligasjonsgjelden og obligasjonsemisjoner. Mill. kr.*

Låntakere	Ihendehaver-obligasjonsgjelden pr. 1/1 1956		Emisjoner			
			1/1–31/12 1955		1/1–30/9 1956	
	Norske kroner	Utenlandsk valuta	Norske kroner	Utenlandsk valuta	Norske kroner	Utenlandsk valuta
1. Staten	3 609	745	1 276	173	320	–
2. Kommuner	446	62	37	41	13	81
3. Statsbanker	1 086	54	1	–	–	–
4. Forretningsbanker	37	–	–	–	1	–
5. Kredittforeninger o. l.	1 189	16	91	–	89	–
6. Statsforetak	312	–	60	–	18	–
a) Bergverk og industri	302	–	60	–	18	–
b) Andre næringer	10	–	–	–	–	–
7. Kommuneforetak	424	29	78	–	42	–
a) Kraft- og vannforsyning	385	29	78	–	42	–
b) Sjøtransport	21	–	–	–	–	–
c) Andre næringer	18	–	–	–	–	–
8. Private foretak	638	105	54	–	10	25
a) Bergverk og industri	457	89	31	–	–	25
b) Kraft- og vannforsyning	44	16	1	–	–	–
c) Sjøtransport	102	–	20	–	–	–
d) Andre næringer	35	–	2	–	10	–
I alt	7 741	1 011	1 597	214	493	106

Obligasjonene er fordelt på en rekke kreditorgrupper. Dette henger sammen med at papirene er finansielle plaseringsobjekter som gir stor sikkerhet og samtidig er lette å omsette i obligasjonsmarkedet. Det er imidlertid spesielt tre grupper som dominerer markedet. Den betydeligste gruppen er livsforsikringsselskapene. Ved begynnelsen av 1956 satt disse selskaper med vel en fjerdepart av alle obligasjoner i norske kroner (se tabell 108). Andelen av de stats- og statsgaranterte obligasjoner var noe mindre, vel 18 prosent. Sparebankene satt med vel en femtepart av obligasjonsmassen i norske kroner. Denne gruppe har imidlertid vist større interesse for de stats- og statsgaranterte obligasjoner,

idet beholdningen utgjorde en fjerdepart av denne delen av obligasjonsmassen. Forretningsbankenes beholdninger utgjorde 9 prosent av den samlede obligasjonsmasse, og de satt med 6 prosent av de stats- og statsgaranterte obligasjoner. I alt satt altså disse tre grupper med tre femteparter av den samlede obligasjonsmasse og rundt halvparten av de stats- og statsgaranterte obligasjoner.

Tabell 108. *Beholdning av ihendehaverobligasjoner og nettoendringen i denne etter långivergrupper. Mill. kr.*

Långivere	Beholdning pr. 1/1 1956		Netto beholdningsøking (nedgang —) 1/1–31/12 1955		1/1–30/9 1956	
	Stats- og statsgaranterte obligasjoner	Obligasjoner i alt	Stats- og statsgaranterte obligasjoner	Obligasjoner i alt	Stats- og statsgaranterte obligasjoner	Obligasjoner i alt
1. Forretningsbanker	315	690	— 129	— 125	— 67	— 54
2. Sparebanker	1 230	1 687	— 4	— 11	169	118
3. Livsforsikringsselskaper	906	2 042	— 29	35	95	91
I alt	2 451	4 419	— 162	— 101	197	155

2. Emisjonene. I 1955 ble det solgt nyemitterte obligasjoner for 1 597 mill. kr. på det norske marked (se tabell 107). Av nyemisjonene falt 80 prosent på staten. Det ble lagt ut til offentlig tegning et lån på 400 mill. kr. med 20 års løpetid og 4 prosent rente. Et lån på 90 mill. kr., 3 års løpetid og 2,75 prosent rente ble overtatt av forretningsbankene. Videre ble det emittert to premieobligasjonslån på tilsammen 150 mill. kr. Dessuten ble det tegnet for 754 mill. kr. i et 3,25 prosent lån for sparebankene. Av dette beløp ble 526 mill. kr. dekt ved innlevering av 2,5 prosent stats- og statsgaranterte obligasjoner. Av kontantbeløpet ble 70 mill. kr. betalt inn i 1955. For lånebeløpet vil det bli utstedt sertifikater som ikke kan omsettes i de to første årene. I tillegg til disse lån ble det betalt inn 40 mill. kr. på et lån på 100 mill. kr., 3 års løpetid og 1,75 prosent rente av 1954. I alt innbrakte disse lån 750 mill. kr. i kontanter.

Av statsgaranterte obligasjoner ble det i 1955 emittert et lån på 60 mill. kr., 20 års løpetid og 4 prosent rente (A/S Norsk Jernverk). Lånet ble lagt ut til offentlig tegning, men en større del måtte overtas av de garanterende banker. Kommuner og kommuneforetak emitterte obligasjoner for 115 mill. kr. En større del av dette beløp var termininnbetalinger på eldre lån. Kredittforeninger o. l. fikk plasert obligasjoner for vel 90 mill. kr. og private låntakere for 54 mill. kr.

Tabell 109. *Obligasjonsemisjoner i tiden 1. jan.—30. sept. etter låntakere og långivere. Mill. kr.*

Låntakere \ Långivere	Forretningsbanker	Sparebanker	Livsforsikringsselskaper	Andre	Lagt ut på markedet	I alt
1. Statskassen	–	165,7	92,1	–	62,6	320,4
2. Kommuner	9,4	1,5	1,6	–	–	12,5
3. Forretningsbanker	–	–	–	–	1,1	1,1
4. Kredittforeninger	35,0	–	–	–	54,4	89,4
5. Statsforetak	–	–	–	–	18,0	18,0
6. Kommuneforetak	10,8	4,9	17,5	5,2	3,3	41,7
7. Andre	4,7	–	3,0	–	1,9	9,6
I alt	59,9	172,1	114,2	5,2	141,3	492,7

Tabell 110. *Obligasjonsemisjoner i tiden 1. januar til 30. september 1956.*

Emittert	Utsteder	År	Beløp	Rentesats	Løpetid	Emisjonskurs
			Mill.kr.	Pct.	År	Pct.
Mai	A/S Norsk Jernverk	1956	18,0	4¼ (bev.)	20	100
Mai–juni	A/S Holmenkollbanen	1956	9,1	4½	24	100
Jan.–sept.	Norges Kreditforening for Land- og Skogbruk	1955	3,7	4½	54	100
»	Den Norske Hypotekforening for 2. pr.	1955	1,3	5	..	100
»	Den Norske Hypotekforening for 2. pr.	1955	1,2	4½	..	93
»	De Norske Bykredittforeninger	1956	5,7	4½	12	98½—98⅜
»	Norges Hypotekforening for Næringslivet	1954	1,5	3½	maks. 35	90
»	Redernes Skibskreditforening	1955	17,7	4¼	8–10	100–96⅜
»	A/S Norsk Skibs Hypothekbank	1956	35,0	5	10	98¾
»	Norges Skibshypotek A/S	1956	12,1	5	8	99
»	Den norske stat	1956	35,1	4 (bev.)	20	100
»	Den norske stat	1956	65,2	4½	35	100

Sammenliknet med 1955 har emisjonsvirksomheten i 1956 vært beskjeden. Fram til utgangen av tredje kvartal var det emittert obligasjoner for i alt 493 mill. kr. på det norske marked. Av dette var 65 prosent statsobligasjoner. Det ble betalt inn 157 mill. kr. på statens 3,25 prosent lån av 1955. På et nytt premieobligasjonslån av 1956 på 75 mill. kr. var det solgt for 63 mill. kr. Dessuten er det lagt ut en del åpne låneserier i forbindelse med låneavtalene med bankene og livsforsikringsselskapene. For livsforsikringsselskapene er det således lagt ut to lån, ett med 35 års løpetid og 4,5 prosent rente og ett med 20 års løpetid og rente på 0,5 prosent over Norges Banks diskonto, minimum 4 prosent. Et lån med liknende vilkår er også lagt ut for sparebankene. Livsforsikringsselskapene hadde ved utgangen av september betalt inn 65 mill. kr. på det første lånet og 27 mill. kr. på det andre, i alt 92 mill. kr. Innbetalingskvoten for 1956 etter låneavtalen (75 mill. kr.) er således mer enn dekt. Sparebankene på sin side hadde på samme tid betalt inn 8 mill. kr. Spesielt med sikte på forretningsbankene ble det i november lagt ut et åpent lån med 2 års løpetid, 3 prosent rente og en innløsningskurs på 101 prosent. Låntakerne hadde valget mellom ihendehaverobligasjoner og sertifikater innskrevet i Norges Bank.

A/S Norsk Jernverk har emittert et nytt statsgarantert lån på 18 mill. kr., 20 års løpetid og rente 0,75 prosent over Norges Banks diskonto, minimum 4,25 prosent. Kommuner og kommuneforetak har fram til utgangen av september emittert obligasjoner for 55 mill. kr. Dette beløp inkluderer også termininnbetalinger på eldre lån. Realkredittforeningene har fått solgt 23 mill. kr. av sin kvote på 60 mill. kr., og skipsfinansieringsinstituttene 66 mill. kr. av en kvote på 76 mill. kr. Andre låntakere har i samme periode emittert obligasjoner for 10 mill. kr.

Av de nye lån i 1956 er storparten tatt opp i finansinstitusjonene (se tabell 109). Bortsett fra statens premieobligasjonslån, lånene til A/S Norsk Jernverk og A/S Holmenkollbanen og en del av lånene til kredittforeningene, er bare ubetydelige beløp lagt ut til offentlig tegning. Alt i alt har sparebankene overtatt nye lån for 172 mill. kr., livsforsikringsselskapene for 114 mill. kr. og forretningsbankene for 60 mill. kr. I tabell 110 er det gitt en oversikt over kredittforeningenes emisjoner og ellers emisjoner av årets lån som overstiger 1 mill. kr.

3. Omsetningen av obligasjoner. Utenom emisjonene ble det fram til utgangen av september i 1956 omsatt obligasjoner for 542 mill. kr. Dette er vel 120 mill. kr. mindre enn omsetningen i tilsvarende periode året før. Den betydeligste kjøpergruppen på markedet var det offentlige, representert ved statsforvaltningen (statskassen, offentlige fond og sosiale trygder), statsforetakene, Norges Bank og statsbankene. Disse institusjoner kjøpte obligasjoner for i alt 123 mill. kr. (se tabell 111). Ved siden av oppkjøp av egne obligasjoner for 106 mill. kr. kjøpte denne gruppe kredittforeningsobligasjoner for 12 mill. kr. Kommuner og kommuneforetak kjøpte også opp betydelige beløp av egne obligasjoner.

Den betydeligste selgersektor var forretningsbankene som netto solgte obligasjoner for 88 mill. kr. Det var særlig beholdninger av stats- og statsgaranterte obligasjoner

Tabell 111. *Netto kjøp (salg-) av ihendehaverobligasjoner etter kjøper/selger-sektorer og utsteder-sektorer i tiden 1. januar—30. september 1956. Mill. kr.*

Kjøpere, selger \ Utstedere	Statskassen, stats-foretak og statsbanker	Kommuner, og kommune-foretak	Kredittforeninger o. l.	Andre	I alt
1. Statsforvaltningen, statsforetak og Norges Bank	90,7	5,4	11,6	—0,3	107,4
2. Kommuner og kommuneforetak	—1,5	10,4	1,0	1,0	10,9
3. Statsbanker	15,1	–	–	–	15,1
4. Forretningsbanker	—58,2	—2,3	—19,2	—8,7	—88,4
5. Sparebanker	—9,2	—3,6	9,1	—0,7	—4,4
6. Kredittforeninger o. l.	–	–	—23,6	—2,7	—26,3
7. Forsikringsselskaper m. v.	—2,4	—4,5	—0,7	0,1	—7,5
8. Andre	—35,8	—5,2	21,1	11,3	—8,6
Omsatt i alt	346,5	67,8	74,6	52,7	541,6

(58 mill. kr.) og kredittforeningsobligasjoner (19 mill. kr.) som ble realisert. Disse transaksjoner sammen med amortiseringene forklarer at det var nedgang i forretningsbankenes obligasjonsbeholdning enda denne bankgruppe samtidig overtok nyemitterte obligasjoner for betydelige beløp. Sparebankenes transaksjoner i denne periode var ubetydelige og hadde nærmest karakter av omplaseringer. Forsikringsselskapene hadde et mindre nettosalg (8 mill. kr.). Både sparebankene og forsikringsselskapene økte derfor sine obligasjonsbeholdninger betydelig som følge av de overtatte nyemisjoner (se tabell 108).

4. Markedsforholdene og renteutviklingen. Årsaken til de beskjedne emisjoner i 1956 må søkes i etterspørselsforholdene i markedet. Lånebehovene er fortsatt store, og myndighetene har heller ikke avslått lånesøknader i nevneverdig grad. Emisjonsvirksomheten har ligget nede fordi låntakerne har hatt vansker med å få solgt obligasjonene til slike betingelser som myndighetene krever. Dette kommer klart fram f. eks. for realkredittforeningene, som ved utgangen av tredje kvartal bare har fått solgt obligasjoner for 23 mill. kr. av en kvote på 60 mill. kr. Denne utvikling henger nøye sammen med forholdet mellom den nominelle obligasjonsrente og markedsrenten.

Ved kjøp av obligasjoner vil bl. a. kjøperkurs, løpetid og nominell rente være avgjørende for det utbytte plaseringen vil gi. Vi kan derfor betrakte den effektive rente i obligasjonsmarkedet som et tilnærmet uttrykk for markedsrenten. Fra begynnelsen av 1955 til september 1956 har den effektive rente på 2,5 prosent statsobligasjoner 1946 III (ved oppkjøp) steget fra 3,06 prosent til 4,17 prosent. Etter diskontohevningen i 1955 steg renten raskt til 3,54 prosent. Deretter holdt den seg forholdsvis stabil til ut på høsten, da den steg til 4,01 prosent. I 1956 holdt renten seg noenlunde konstant fram til mai, men steg da i løpet av et par måneder til 4,2 prosent. Omsetningskursene har vist en tilsvarende nedgang i denne periode. Disse kurser bestemmes av samspillet mellom tilbud og etterspørsel i obligasjonsmarkedet. Kursfallet i siste halvpart av 1955 hang sammen med at de grupper som normalt er bestemmende på kjøpersiden falt ut. Bankene reduserte således sine obligasjonsbeholdninger med 136 mill. kr., mens livsforsikringsselskapene økte sine beholdninger bare med et mindre beløp. Ser vi på tallene for omsetningen i 1956, finner vi at det er oppkjøp for amortisering som dominerer kjøpersiden. Kjøp i plaseringsøyemed forekommer bare i liten utstrekning. Grunnen til at etterspørselssiden har sviktet, henger sammen med flere forhold. For det første overtar finansinstitusjonene de fleste emisjoner og vil derfor opptre som selgere i markedet. For det andre er langsiktige investeringer i obligasjoner lite tillokkende på grunn av prisstigningen. Et annet moment som også kan ha virket inn, er eventuelle forventninger om en ytterligere rentestigning.

Emisjonsvirksomheten må ses i lys av disse forhold. Rentejusteringen i 1955 brakte obligasjonsrenten i samsvar med markedsrenten. Det var da i en kort periode mulig å legge ut lån til offentlig tegning. Da markedsren-

ten steg ut på høsten og obligasjonsrenten ikke fulgte med, ble det vanskelig å avsette obligasjoner på markedet. Etterat markedsrenten har steget ytterligere, er emisjonsvirksomheten sterkt redusert. Et unntak er det her for statens emisjoner, da disse er sikret i låneavtalene med finansinstitusjonene. En viss hevning av obligasjonsrenten har for så vidt funnet sted. Langsiktige statsobligasjoner har kommet opp i 4,5 prosent, mot 4 prosent i 1955, og det kortsiktige statslånet av 1956 vil ha en effektiv rente på 3,5 prosent. Det er fra myndighetenes side gitt uttrykk for at disse rentejusteringer er gjort for å skape et variert og allsidig pengemarked og at de ikke innebærer noen endring i rentepolitikken. Av tabell 110 framgår at kredittforeningene i 1956 selv for obligasjoner til 5 prosent rente har måttet selge til underkurs.

Lånemarkedet.

Vi skal i dette avsnitt studere nærmere den lånemasse som er knyttet til andre låneformer enn ihendehaverobligasjonslån. Av statistiske grunner vil oversikten bli begrenset til utlån fra Norges Bank, Postgiro og Postsparebanken, statsbankene, forretnings- og sparebankene, kredittforeninger o. l. og livsforsikringsselskapene. Disse grupper finansinstitusjoner sto pr. 30. juni 1955 som kreditor for om lag 95 prosent av alle kjente utlån til næringslivet og private.

Tabell 112. *Utlån fra finansinstitusjoner etter låntakere pr. 30. juni 1956. Mill. kr.*

Långivere / Låntakere	Norges Bank	Postgiro og Postsparebanken	Statsbanker	Forretnings- og sparebanker	Kredittforeninger o. l.	Livsforsikringsselskaper	I alt
A. Offentlig forvaltning	–	307	117	86	–	60	570
1. Statskassen	–	276	–	–	–	–	276
2. Kommuner og kommuneforetak	–	31	[1]117	[2]86	–	60	294
B. Finansinstitusjoner	20	10	–	57	–	–	87
1. Statsbanker	–	10	–	37	–	–	47
2. Forretnings- og sparebanker.....	3	–	–	1	–	–	4
3. Kredittforeninger o. l. ..	17	–	–	9	–	–	26
4. Forsikring	–	–	–	10	–	–	10
C. Andre innenlandske låntakere	117	113	4 534	8 928	1 313	1 280	16 285
1. Jordbruk og skogbruk .	–	–	530	941	149	19	1 639
2. Fiske m. v.	52	–	156	138	–	–	346
3. Hvalfangst	–	–	–	10	–	–	10
4. Industri og bergverksdrift	51	25	192	1 999	204	212	2 683
5. Bygge- og anleggsvirksomhet	–	–	–	135	–	1	136
6. Kraft- og vannforsyning	–	44	691	144	–	11	890
7. Varehandel	14	–	–	1 411	–	27	1 452
8. Eiendomsdrift	–	12	2 825	2 660	574	838	6 909
9. Sjøtransport	–	27	24	768	329	34	1 182
10. Annen samferdsel	–	1	–	177	6	13	197
11. Offentlig og privat tjenesteyting	–	4	44	211	51	40	350
12. Andre næringer	–	–	–	69	–	10	79
13. Private forbrukere	–	–	72	265	–	75	412
I alt	137	430	4 651	9 071	1 313	1 340	16 942

[1] Utlån til kommuner. [2] I hovedsaken utlån til kommuner.

Tabell 113. *Utlån fra finansinstitusjoner. Endringstall. Mill. kr.*

Långivere	1954		1955		1956
	1. halvår	2. halvår	1. halvår	2. halvår	1. halvår
1. Norges Bank	— 12	— 8	43	23	17
2. Postgiro og Postsparebanken	61	12	22	— 15	65
3. Statsbanker	262	277	293	300	237
4. Forretnings- og sparebanker	481	219	382	11	348
5. Kredittforeninger o. l.	61	85	1	64	— 6
6. Livsforsikringsselskaper	41	62	124	85	69
I alt	894	647	865	468	730

1. Utlånsmassen. De samlede utlån fra finansinstitusjonene pr. 30. juni 1956 var i alt på 16 942 mill. kr. (se tabell 112). Et inntrykk av den dominerende stilling forretnings- og sparebankene inntar på lånemarkedet gir fig. 46. Hele 54 prosent av alle utlån falt på denne gruppe av finansinstitusjoner. Statsbankene har som følge av boligbankenes virksomhet økt sin relative andel de siste år. I alt 27 prosent var lånt ut av denne gruppe. Kredittforeninger o. l. og livsforsikringsselskapene hadde hver for seg lånt ut 8 prosent, mens resten (3 prosent) var fordelt på Postgiro, Postsparebanken og Norges Bank.

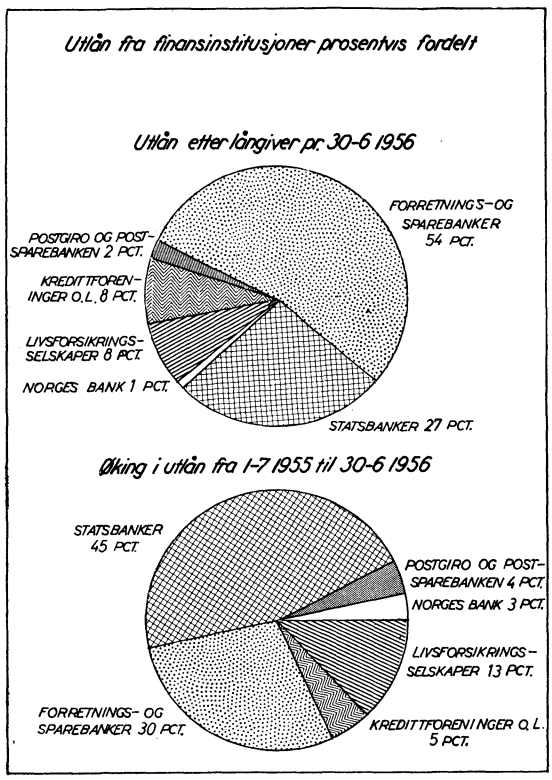

Fig. 46.

Av det totale utlånsbeløp hadde 570 mill. kr. gått til stat og kommuner (inkl. kommuneforetak), og 87 mill. kr. var ført tilbake til finansinstitusjonene i form av interne lån. Resten, 16 285 mill. kr., var lånt ut til næringsliv og personlige låntakere. En får et bilde av de enkelte låntakergruppers relative andel ved å se på fig. 47. Hele 42 prosent av disse utlån har gått til gruppen eiendomsdrift. Denne gruppe omfatter pantelån i boliger og forretningsbygg, byggelån og lån for drift av slike eiendommer. Bergverk og industri inntar en mer beskjeden plass med 17 prosent av lånemassen. Deretter kommer jordbruk og skogbruk med 10 prosent, varehandel med 9 prosent, sjøfart med 7 prosent, mens 15 prosent av lånene er fordelt på en rekke andre næringer.

2. Utlånsøkingen. Et karakteristisk trekk ved lånemarkedet etter krigen er den sterke kredittekspansjon som har funnet sted. Fra 1946 og fram til 1956 økte finansinstitusjonene sine utlån med gjennomsnittlig 1 250 mill. kr. om året. Den sterkeste utlånsøking et enkelt år var i 1954, da utlånene økte med 1 540 mill. kr. I 1955 var utlånsøkingen vel 200 mill. kr. lavere (1 330 mill. kr.). Nedgangen ser ut til å ha fortsatt også i 1956. I løpet av første halvår økte utlånene med 730 mill. kr. Dette var en nedgang på 135 mill. kr. i forhold til første halvår i 1955 (se tabell 113).

De enkelte finansinstitusjoners relative andel av utlånsøkingen i perioden 1. juli 1955 til 30. juni 1956 er vist i fig. 46. En kan her merke seg at forretnings- og sparebankenes og kredittforeningenes andeler i utlånsøkingen var relativt beskjedne i forhold til disse gruppers andeler i de samlede utlån. Det motsatte var derimot tilfelle for de andre grupper, spesielt statsbankene og livsforsikringsselskapene. Forretnings- og sparebankenes andel i utlånsøking og samlede utlån

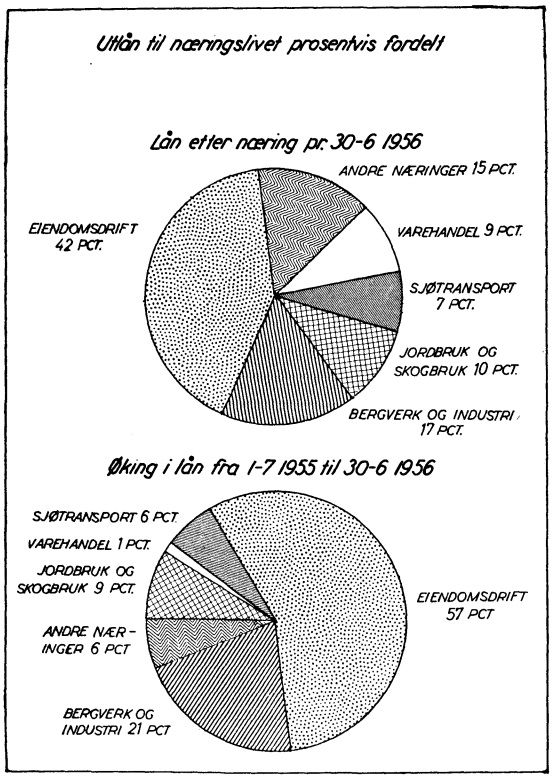

Fig. 47.

var henholdsvis 30 prosent og 54 prosent og kredittforeningenes andel henholdsvis 5 prosent og 8 prosent. Statsbankenes andel var derimot henholdsvis 45 prosent og 27 prosent og livsforsikringsselskapenes andel henholdsvis 13 prosent og 8 prosent. De tallmessige størrelser er nærmere belyst i tabell 113.

Forretnings- og sparebankenes utlånsøking avtok sterkt i 1955. Sett i forhold til 1954 sank utlånsøkingen i første halvår 1955 med rundt 100 mill. kr. og i andre halvår med rundt 200 mill. kr. Nedgangen fortsatte i noe redusert tempo i første halvår 1956, da utlånene økte med 34 mill. kr. mindre enn i første halvår 1955. Sett i relasjon til kredittavtalen med myndighetene, kan det være av interesse å se nærmere på forretnings- og sparebankene hver for seg.

For sparebankene var pantelånene unntatt fra kredittrestriksjonene. Forutsetningen var imidlertid at bankene skulle vise sterk tilbakeholdenhet også når det gjaldt slike lån. Det viser seg etter de tre første kvartaler i 1956 at pantelånene har økt med 123 mill. kr., mot 129 mill. kr. i tilsvarende periode i 1955. Økingen i pantelån skyldtes for en del tilsagn gitt i 1955. Det kan også tenkes at tilstrømningen i kredittforeningenes utlånsvirksomhet har økt pågangen etter lån fra sparebankene. Sparebankenes lån ellers har gått ned med rundt 30 mill. kr. fra årsskiftet og lå ved utgangen av september på samme nivå som i september 1955. Bevilget kassekreditt har i samme periode vist en nedgang på 25 mill. kr.

For forretningsbankene er bildet noe annerledes. Fig. 48 viser forretningsbankenes utlån (ekskl. utlån til statsbanker) fra måned til måned i 1955 og fram til utgangen av september 1956. Disse utlån er svært sesongbetont, da de for en del er direkte driftskreditter. Utlånene stiger derfor sterkt i vårmånedene, for så å reduseres utover sommeren og høsten. Den viktigste ulikheten i forløpet de to år er at reduksjonen i utlånene i vår- og sommermånedene i 1956 har vært mindre enn året før. Ved utgangen av september 1956 lå således utlånene 224 mill. kr. høyere enn ved årets begynnelse og 157 mill. kr. høyere enn ved utgangen av september året før. Når utlånene etter de tre første kvartaler i 1956 trass i kredittavtalen har kommet opp på et vesentlig høyere nivå enn året før, skyldes dette til dels øking i spesielle lånebehov. For det første ga fiskeriene rekordfangster med store lageropplegg og trege avsetningsforhold. Lagrene av sildolje og sildmjøl ved utgangen av juni 1956 representerte trolig et økt kredittbehov i forretningsbankene på vel 100 mill. kr. For det andre var tømmeravvirkingen betydelig større i 1956 enn året før. De store innkjøp av utenlandsk brensel har også økt kredittbehovet. Dessuten kan nevnes økte lånebehov som følge av tørken sommeren 1955 (økt kraftfôrimport) og pris- og lønnsstigningen i 1956. Bevilget kassekreditt har også vist en betydelig stigning. Fram til utgangen av september var økingen 119 mill. kr., mot en nedgang på

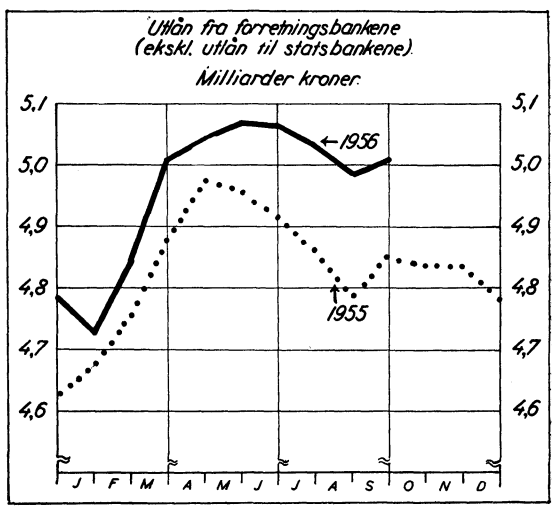

Fig. 48.

58 mill. kr. tilsvarende periode året før. (En regner da de beløp bankene etter hvert har tatt med i bankstatistikken av tidligere bevilgninger som bevilget før 1955.)

Kredittforeninger o. l. er av de institusjoner hvor kredittrestriksjonene har slått sterkest igjennom. I 1955 var økingen i utlån rundt 80 mill. kr. mindre enn i 1954, og i første halvår 1956 gikk utlånene ned med 6 mill. kr. Denne nedgangen henger sammen med utviklingen på obligasjonsmarkedet, som før forklart.

Livsforsikringsselskapene økte i 1955 sine utlån sterkt i forhold til året før (106 mill. kr.). Dette skyldtes trolig økt pågang som følge av tilstramningen for kredittforeningene. I første halvår 1956 derimot har økingen vært relativt liten (69 mill. kr., mot 124 mill. kr. første halvår året før). Denne utvikling henger sammen med økte plaseringer i statsobligasjoner som følge av låneavtalen med staten.

Den gruppe institusjoner som sterkest bidrar til å øke utlånene er statsbankene. I 1955 økte utlånene med 593 mill. kr., dvs. 54 mill. kr. mer enn utlånsøkingen i 1954. I første halvår i 1956 var utlånsøkingen noe mindre enn i tilsvarende periode året før (henholdsvis 237 mill. kr. og 293 mill. kr.). Den overveiende del av utlånsøkingen faller på boligbankene. Når kredittrestriksjonene ikke har rammet statsbankene særlig sterkt, henger det dels sammen med at utlånene er bestemt av innvilgninger gitt i tidligere år og dels at disse banker dekker spesielle prioriterte kredittbehov.

Tabell 114. *Lån fra finansinstitusjoner etter låntakere. Endringstall. Mill. kr.*

Låntakere	1954		1955		1956
	1. halvår	2. halvår	1. halvår	2. halvår	1. halvår
A Offentlig forvaltning	51	29	19	— 7	62
1. Statskassen	39	1	6	— 35	45
2. Kommuner og kommuneforetak.	12	28	13	28	17
B Finansinstitusjoner	55	— 80	18	— 50	— 4
1. Statsbanker	25	— 58	— 12	— 29	8
2. Forretnings- og sparebanker	5	–	27	— 32	1
3. Kredittforeninger o. l.	1	2	5	12	— 10
4. Forsikring	24	— 24	— 2	— 1	— 3
C. Andre innenlandske låntakere	788	698	828	525	672
1. Jordbruk og skogbruk	48	80	39	73	40
2. Fiske m. v.	— 13	4	33	43	21
3. Hvalfangst	1	–	— 1	4	4
4. Industri og bergverksdrift	77	45	215	10	241
5. Bygge- og anleggsvirksomhet	13	1	20	— 29	5
6. Kraft- og vannforsyning	48	73	— 2	14	34
7. Varehandel	154	— 15	52	7	13
8. Eiendomsdrift	354	370	369	397	284
9. Sjøtransport	47	65	62	55	11
10. Annen samferdsel	20	12	24	— 23	–
11. Offentlig og privat tjenesteyting	12	14	— 2	2	8
12. Andre næringer	3	47	11	— 41	— 1
13. Private forbrukere	24	2	8	13	12
I alt	894	647	865	468	730

Den relative andel av utlånsøkingen i perioden 1. juli 1955 til 30. juni 1956 for enkelte større næringer er vist i fig. 47. En merker seg her at gruppen eiendomsdrift har en betydelig større andel i utlånsøkingen enn i de totale utlån (henholdsvis 57 prosent og 42 prosent). Det samme er tilfelle for gruppen industri og bergverksdrift (henholdsvis 21 prosent og 17 prosent). Den høye utlånsandelen for gruppen eiendomsdrift skyldes i første rekke boligbankenes virksomhet. Når det gjelder gruppen industri og bergverksdrift, er det spesielt de økte kreditter til kjemisk industri (sildoljefabrikker) som veier

tungt. De andre større næringer har en andel i utlånsøkingen som ligger under andelen i totale lån. Andelen til jordbruk og skogbruk var henholdsvis 9 prosent og 10 prosent, mens andelen for varehandel var 1 prosent og 9 prosent. Varehandel er således en gruppe som er rammet meget sterkt av kredittrestriksjonene, mens jordbruk og skogbruk har ligget gunstig an, delvis på grunn av de prioriterte lån i forbindelse med tørkeskadene. Kredittilstramningen har rammet de mindre kapitalkrevende næringer relativt sterkt. Disse næringer hadde en samlet andel i utlånsøkingen på 6 prosent, mot en andel på 15 prosent av de samlede utlån. Av næringer under denne gruppe som har fått redusert sine lån, kan nevnes bygge- og anleggsvirksomhet (24 mill. kr.) og annen samferdsel (23 mill. kr.). (Se ellers tabell 114.)

Sammenfatning.

Hovedtrekkene i utviklingen på penge- og kredittmarkedet i de tre første kvartaler i 1956 kan kort sammenfattes i følgende punkter:

1. Det pengepolitiske tiltak som avgjort har hatt størst betydning for utviklingen, er kreditt- og låneavtalene med bankene og livsforsikringsselskapene. På den ene side virker disse avtaler tilstrammende på kreditten. For bankenes vedkommende skjer skjerpingen av kredittpolitikken etter visse retningslinjer som er utarbeidd av myndighetene og anbefalt av bankforeningene. For livsforsikringsselskapene blir kredittytingen begrenset ved at selskapene plaserer et større beløp av kapitaltilgangen i stats- og statsgaranterte obligasjoner. På den annen side vil avtalene gi en finansiering av statens lån til statsbankene som er tilfredsstillende pengepolitisk sett.

2. Tallene for de tre første kvartaler viser at den likviditetsreduserende virkning av statens og Norges Banks virksomhet har vært noe mindre enn i tilsvarende periode 1955. Dette skyldes utbetalingene i forbindelse med Norges Banks valutakjøp.

3. Forretnings- og sparebankenes virksomhet har økt markedets likviditet i betydelig sterkere grad enn i tilsvarende periode i 1955. Dette skyldes i første rekke bankenes valutakjøp og økingen i bevilgede kassekreditter.

4. Publikums likvide beholdninger har økt en del, men økingen har vært langt svakere enn økingen i nasjonalproduktet. Det er særlig tidsinnskott i bankene som har steget.

5. Obligasjonsmarkedet er blitt ytterligere tilstrammet, idet den effektive rente har fortsatt å stige i 1956. Da 4-prosentnivået for renten på langsiktige statsobligasjoner i prinsippet holdes, er den private emisjonsvirksomhet sterkt redusert. Grunnene til rentestigningen er flere. For det første er bankene og livsforsikringsselskapene etter avtale med myndighetene bundet til å overta statens emisjoner. Derved faller disse grupper bort på etterspørselssiden. For det andre gjør frykten for ytterligere prisstigning plaseringer i langsiktige obligasjoner lite tillokkende. I samme retning virker også en eventuell forventning om fortsatt rentestigning.

6. Lånemarkedet er også blitt strammere. Tilstramningen har vært sterkest for kredittforeninger o. l. og livsforsikringsselskapene. Dette skyldes henholdsvis utviklingen på obligasjonsmarkedet og avtalebestemte innbetalinger på nye statslån. Forretnings- og sparebankene har, trass i kredittavtalen med staten, økt sine utlån betydelig i forhold til nivået forrige år. Statsbankene er den gruppe av finansinstitusjoner som kredittrestriksjonene har rammet svakest, og som har den største andel i utlånsøkingen. På låntakersiden er det først og fremst næringer som bygge- og anleggsvirksomhet, varehandel og samferdsel som har fått begrenset sine lån. De mer kapitalkrevende næringer er derimot blitt mindre rammet. Dette gjelder i første rekke gruppene eiendomsdrift, industri og bergverksdrift og vel også jordbruk og skogbruk.

Sluttord.

Året 1956 kan for verden som helhet karakteriseres som et utpreget toppkonjunkturår. For Norge var året det tredje år på rad med sterk vekst. På disse tre årene har det norske nasjonalproduktet steget med rundt 12 prosent. Det svarer til en gjennomsnittlig stigningstakt på litt under 4 prosent pr. år, mot 2,5—3 prosent i årene 1952 og 1953. Stigningen i de tre siste årene ligger godt over det vi kan betrakte som normalt for en lengre årrekke.

For 1956 er økingen i nasjonalproduktet foreløpig beregnet til snaut 4 prosent. Med få, men viktige unntak, var det produksjonsøking gjennom hele året i alle næringer, både for hjemmemarkedet og eksport. Naturvil-

kårene for jordbruk, skogbruk og fiske var gode og bidro vesentlig til produksjonsframgangen.

De tendenser til stagnerende produksjon som var tydelige i 2. halvår 1955, og som hadde en klar sammenheng med den reduserte bygge- og anleggsaktivitet, har ikke preget 1956 i samme utstrekning. Bygge- og anleggsvirksomheten har riktignok fortsatt gått noe ned, og dette har satt spor etter seg i produksjonstallene for enkelte industrigrener. Men alt i alt har omstillingen i retning av noe lavere produksjon for investeringsformål gått for seg uten nevneverdige skadevirkninger for takten i produksjonsøkingen.

Ellers inneholder det økonomiske bildet av Norge i 1956 alle de trekk som er typiske for internasjonale toppkonjunkturår. Eksportnæringene oppnådde gode priser og pene fortjenester. Bytteforholdet overfor utlandet var enda bedre enn i 1955 og bidro til balanse i utenriksøkonomien for første gang siden 1952. I den indre økonomi finner vi et motstykke til dette i en øking av eierinntekten i eksportnæringene og som følge derav sterk oppgang i den private sparing, særlig bedriftssparingen. Lønnsmottakernes prosentvise andel av faktorinnteken var den laveste siden 1952.

Da året tok til, var utsiktene for norsk produksjon vanskelige å bedømme. Motstridende tendenser gjorde seg gjeldende. Omslaget i investeringsaktiviteten fra 2. halvår 1955, særlig for bygninger og anlegg, representerte et kontraktivt element, som under gitte omstendigheter kunne lede til produksjonsstagnasjon også i andre grener av hjemmenæringene. På den andre siden pekte konjunkturtendensene i utlandet klart oppover, og utsiktene for eksportnæringene var de beste. Dette representerte et ekspansivt element, som meget vel kunne vise seg å bli det sterkeste. Slik har det også gått. Den relativt store produksjonsframgangen i 1956 kan i det vesentlige føres tilbake på den store utenlandske etterspørsel.

I Vest-Europa var produksjonen stigende for tredje år på rad, og fra høsten 1954 var også U.S.A. med i produksjonsoppgangen. Mange land nærmet seg i 1956 grensen for full kapasitetsutnytting. Under slike forhold var det lett å finne avsetning for norske eksportprodukter, til dels til noe stigende priser. Prisutviklingen på verdensmarkedet var imidlertid bemerkelsesverdig stabil gjennom storparten av 1956. Et unntak dannet fraktratene, som stort sett var stigende og som ved årets utgang til dels lå over rekordnivået fra 1951. Som så ofte før var det således vår mest konjunkturømfintlige næring, skipsfarten, som særlig nød godt av den internasjonale toppkonjunkturen. Men også de andre eksportnæringene arbeidet gjennomgående under gode vilkår. For varer og tjenester under ett, inklusive skip, økte eksporten med 10 prosent.

I den indre økonomi var etterspørselsøkingen det siste året langt mer beskjeden. Investeringen i fast kapital økte med mindre enn 1 prosent, men falt med 2 prosent om en ser bort fra skip. Det offentlige konsum var uforandret. Det private konsum steg med 3,5 prosent. Det hører med til bildet at lagerøkingen i 1956 var betydelig.

Utviklingen innenlands hadde en åpenbar sammenheng med den investeringsbegrensende politikk som ble innledet i 1954 og skjerpet i 1955 og 1956. Sett under ett var det en kraftig tilstramning som fant sted i disse tre årene. Fra 1953 til 1956 ble innvilgninger av byggeløyver skåret ned med rundt 25 prosent og statsbankenes utlånstilsagn med 45 prosent. Dette er antakelig de tiltak som har hatt mest å si for utviklingen. Samtidig har de fleste rentesatser gått opp med 1—2 prosent, og forskjellige former for investeringsavgifter har vært virksomme siden våren 1955. Endelig er det private kredittmarked strammet til, bl. a. ble det i 1956 for første gang søkt lagt et bestemt «tak» også på de private bankers kredittgivning.

Virkningene av disse tiltak på investeringene var tydelige fra og med 2. halvår 1955, særlig for maskiner m. v. De slo ut med full styrke i 1956, da den sterke veksten i bruttoinvesteringene i de senere år ble brutt. Regnet i volum var det fra 1955 til 1956 en oppgang i skipsinvesteringene på 7 prosent. Men bygge- og anleggsinvesteringene som teller mest, falt med 4 prosent. For maskiner m. v. var det en oppgang på 1 prosent, etter fallet på 6 prosent i 1955. I løpende priser var den samlede bruttoinvestering uten lagerendring i 1956 9,4 milliarder kroner, eller ca. 32,5 prosent av bruttonasjonalproduktet mot 35—36 prosent i de tre foregående år. Nettoinvesteringen er beregnet til 4,3 milliarder kroner. I tillegg kommer lagerøkingen, som er anslått til 500 mill. kr. — For det innenlandske aktivitetsnivå er det særlig investeringene i maskiner m. v. og bygninger og anlegg som har interesse. Disse investeringer ble i volum redusert med 4 prosent fra 1954 til 1956, eller fra vel 26,5 prosent til knapt 24 prosent av bruttonasjonalproduktet. Det er det laveste forholdstall som har vært registrert siden 1951.

Også den offentlige finanspolitikk har i de to siste år vært litt strammere enn i 1953 og 1954. Det offentlige «inntektsoverskott» — som stort sett svarer til differansen mellom driftsinntekter og driftsutgifter og kan tas som mål for «inntektsvirkningen» av statens og kommunenes finanser — gikk opp fra 2,1 prosent av bruttonasjonalproduktet i 1954 til 2,6 prosent i 1955 og 2,9 prosent i 1956. Både utgifter og inntekter har gått opp, men inntektene noe sterkere enn utgiftene. Endringene fra 1955 til 1956 var små. En øking på 3 prosent i det sivile konsum ble oppveid av en prosentvis noe sterkere nedgang i forsvarsutgiftene.

Det er klart at den reduserte investeringsaktivitet i 1955 og 1956, og i mindre grad også den noe strammere finanspolitikk, må ha representert en kraftig bremse på den innenlandske etterspørselen.

Dette har framtvunget en omstilling av produksjonslivet, som klarest kommer til uttrykk i sysselsettingstallene.

På to år, fra høsten 1954 til høsten 1956, har sysselsettingen i bygge- og anleggsvirksomhet gått ned med nærmere 10 000 personer. I anleggsvirksomhet satte nedgangen inn allerede i 1954. Den var sterk gjennom hele 1955 og fortsatte i avtakende tempo også i 1956. Tallet på sysselsatte anleggsarbeidere lå siste høst 18—19 prosent lavere enn høsten 1954. I byggevirksomhet kom nedgangen senere. Men også her lå sysselsettingen i de tre første kvartaler av 1956 8 prosent lavere enn året før. Noe av den frigjorte arbeidskraften, særlig i de nordligste fylker, har gått tilbake til sine tidligere yrker i jordbruk og fiske. Ellers har sysselsettingen i de to siste årene gått opp i sjøtransport, varehandel og annen tjenesteytende virksomhet unntatt husarbeid, og i 1955 også i industrien. Økingen i industrien stanset opp i 1956. Derimot fant det sted enkelte betydningsfulle forskyvninger i sysselsettingen mellom industrigrenene innbyrdes.

At en omstilling har vært i gang, bekreftes av produksjonstallene for de enkelte industrigrener.

I 1956 var det produksjonstilbakegang for typiske leverandører av bygningsartikler som teglverk, innredningsindustri og maling- og lakkfabrikker. Derimot var det produksjonsøking i industrigrener som skaffet seg avsetningsmuligheter ved å øke eksporten, eller ved å øke sine leveranser til hjemmemarkedet i konkurranse med utenlandske leverandører. Hit hører primær jern- og metallindustri, maskinindustrien, skipsindustrien og grener av konsumvareindustrien. For hele industrien regnes det foreløpig med en produksjonsøking på om lag 6 prosent fra året før.

Trass i at omstillingen således har gått glatt og produksjonen var stigende i 1956 både i industrien og for næringslivet som helhet, ligger det nær å spørre om ikke produksjonsøkingen kunne ha vært enda større med en mindre kontraktiv politikk. Dette er et spørsmål som det er vanskelig å gi et entydig svar på.

Økingen i nasjonalproduktet det siste året var i og for seg tilfredsstillende og tyder ikke på at skadevirkningene av etterspørselsreduksjonen har vært store. Men dette inntrykket svekkes noe ved et nærmere studium av tallene. Av den samlede oppgang i nasjonalproduktet på ca. 4 prosent kan over 1 prosent tilskrives jordbruk og fiske alene, som hadde et langt bedre år i 1956 enn i 1955. For de andre næringer under ett var stigningen mindre enn 3 prosent. Dette er ikke et høyt tall når en tar de gode forhold for eksportnæringene i betraktning.

Inntrykket av at etterspørselsreduksjonen ikke var uten sidevirkninger for produksjonen blir forsterket av sysselsettingstallene. Sysselsettingsnivået ligger fortsatt svært høyt, men tallet på arbeidsløse gikk likevel litt opp det siste året både i bygg og anlegg og i industrien. Særlig er det tydelig at reduksjonen i bygge- og anleggsaktiviteten har ført til en sterkere konsentrasjon av denne i sommermånedene, slik at vinterarbeidsløysa har økt. Det mest bemerkelsesverdige ved utviklingen i 1956 var imidlertid at sysselsettingsøkingen i industrien praktisk talt stanset opp. Dette må vi tilbake til 1952 og 1953 for å finne en parallell til — de to etterkrigsår da veksten i nasjonalproduktet var minst.

Helhetsinntrykket må derfor bli at den strammere økonomiske politikk heller ikke i vårt land har vært uten følger for stigningstakten i produksjonen, slik denne kommer fram i tallene for nasjonalproduktet. Men skadevirkningene har vært små, og de må sies å være betydningsløse sammenliknet med fordelene ved den produksjonsomstilling som er oppnådd.

Det har tatt tid — mellom 1 og 2 år — før de fulle virkninger av de økonomisk-politiske tiltak fra 1954—1955 ga seg fullt utslag. Det kan nå konstateres at dette var et svært gunstig tidspunkt for tilstramningen, for så vidt som de gode internasjonale konjunkturer har motvirket de kontraktive følger av etterspørselsreduksjonen og lettet den omstilling av produksjonen som var tilsiktet.

Virkningene av den reduserte investeringsaktivitet kan spores også i utenrikshandelen. Fra sommeren 1955 har farten i importstigningen vært mindre enn før, mens det motsatte har vært tilfelle for eksporten. Dette må ha sammenheng med den produksjonsomstilling som i samme tidsrom har funnet sted innenlands. På importsiden merker en seg således at innførselen av maskiner og apparater har vært mindre enn tidligere. På eksportsiden finner vi økingen i utførselsverdien fordelt på mange vareposter. Det ser ut til at vår eksport stadig får en mer allsidig sammensetning. Siste året var det en relativt betydelig eksportøking for maskiner og apparater.

Ellers var utenriksøkonomien i 1956 preget av de samme utviklingstendenser som under tidligere internasjonale høykonjunkturår. For hele året var det omtrent likevekt i vare- og tjenestebalansen overfor utlandet. Dette var en betydelig bedring sammenliknet med de tre foregående årene. I 1955 var således underskottet nærmere 900 mill. kr. Det var overskott på vare- og tjenestebalansen i 1. og 3. kvartal 1956, men underskott i 2. kvartal, da både vareimporten og importen av skip var svært stor, og i 4. kvartal, da vareimporten på nytt gikk sterkt opp. Underskottet på driftsbalansen i 1956 er foreløpig beregnet til 150 mill. kr. mot 970 mill. kr. året før.

Bedringen av vare- og tjenestebalansen fra 1955 til 1956 var et resultat av både mengde- og prisendringer. Alt i alt kan det regnes med at vel to tredjeparter av bedringen skyldes den gunstige prisutvikling på verdensmarkedet. Det betyr at med samme priser som i 1955 ville vi det siste året i stedet for balanse i vare- og tjenestebyttet ha hatt et underskott av størrelsesordenen 550—600 mill. kr.

I varebyttet (skip ikke medregnet) var mengdeendringene av størst betydning. I gjennomsnitt for hele året viste bytteforholdet for varehandelen (forholdet mellom eksportpriser og importpriser) en bedring på rundt 2 prosent sammenliknet med 1955. Men samtidig viste volumforholdet (forholdet mellom eksportvolum og importvolum) en bedring på nærmere 4 prosent, idet eksportvolumet økte med 10—11 prosent fra 1955 til 1956 og importvolumet med 6—7 prosent. Det bør i denne sammenheng nevnes at bedringen i bytteforholdet ikke bare var et resultat av rene prisendringer, men også skyldtes endringer i eksportens sammensetning. Av særlig betydning var den sterke stigning i utførselen av uedle metaller. I 1956 gikk denne varegruppen for første gang forbi treforedlingsproduktene som den verdimessig sett viktigste gruppe i utførselen.

Av oppgangen i skipsfartens nettofraktinntekter fra 1955 til 1956, som foreløpig er anslått til om lag 780 mill. kr., regnes det med at rundt tre fjerdeparter skyldes den sterke stigning i fraktratene, mens en fjerdepart henger sammen med tonnasjetilvekst og øking i fraktmengden. Skipsfartens bytteforhold, dvs. forholdet mellom nettofraktinntekter pr. tonn og importpriser, viste en bedring på over 20 prosent fra 1955 til 1956. Det betyr at det siste året var skipsfartens bytteforhold endog 6—7 prosent bedre enn i toppkonjunkturåret 1951.

Når bytteforholdet bedres, påvirker det ikke bare betalingsbalansen. Det forrykker også inntektsfordelingen, reduserer lønnsandelen og øker den private sparing. På alle disse områder fulgte utviklingen i 1956 et mønster som er kjent fra tidligere toppkonjunkturår.

Oppgangen i eksportprisene medførte at lønningenes andel av faktorinntekten gikk ned, nemlig fra vel 57,5 prosent i 1955 til ca. 56 prosent i 1956. Dette fallet er betydelig, men likevel ikke tilnærmelsesvis så stort som fallet fra 1950 til 1951. Mens de samlede lønnsutbetalinger etter foreløpige beregninger steg med ca. 800 mill. kr., gikk eierinntektene, målt før skatt, opp med nesten 1100 mill. kr. Av dette falt hele 650 mill. kr. på skipsfarten. Jordbruk, skogbruk og fiske tok ytterligere 300 mill. kr. Det blir således lite igjen til fordeling på andre næringer, og i flere av dem må eierinntekten ha gått ned. Innenfor industrien var utviklingen ujamn. Dette gjaldt også eksportindustrien, og det er f. eks. tvilsomt om prisoppgangen for treforedlingsprodukter var stor nok til å veie opp de høyere tømmerpriser for treforedlingsindustrien.

På tross av at lønnsandelen sank, var det en klar oppgang i reallønningene. De nominelle lønninger, regnet i gjennomsnitt pr. lønnsmottaker, steg med godt og vel 6 prosent. Dette var mer enn prisstigningen, som målt med levekostnadsindeksen utgjorde noe under 4 prosent. Den gjennomsnittlige reallønnsøking for lønnsmottakerne kan etter dette anslås til ca. 2,5 prosent. Reallønnen etter fradrag av skatt steg med omtrent samme prosent. Fordi tallet på lønnsmottakere steg lite, var stigningen i kjøpeevnen av de totalt utbetalte lønninger også om lag like stor.

Under disse forhold skulle en ha ventet bare liten øking i det private konsum, idet konsumet i de senere år har hatt en tendens til å stige omtrent like sterkt som de disponible lønninger. Konsumøkingen i 1956 var imidlertid en god del sterkere enn lønnsøkingen skulle tilsi, i faste priser nærmere 3,5 prosent.

En forholdsvis stor del av konsumøkingen i 1956 må etter alt å dømme ha sammenheng med at en forholdsvis stor del av økingen i eierinntektene falt på bønder, skogeiere og fiskere.

Den totale konsumøkingen var likevel mindre enn økingen i den samlede private disponible inntekt. Den private kapitaltilvekst økte med hele 650 mill. kr. fra året før til vel 2,9 milliarder kroner. Selv om hensyn tas til prisstigningen, var kapitaltilveksten siste år høyere enn i det tidligere rekordår 1951. Variasjonene i den private kapitaltilvekst har, som vist i avsnittet «Privat konsum», nøye sammenheng med variasjonene i eierinntekten. Det er liten tvil om at både det sterke fall i den private kapitaltilvekst fra 1951 til 1953 og oppgangen igjen fra 1954 i det alt vesentlige kan føres tilbake på endringer i bedriftenes evne til å legge opp reserver. Sammenhengen mellom disse endringer og størrelsen av underskottet på driftsbalansen i de enkelte år er også meget tydelig.

Også den offentlige kapitaltilvekst økte noe, slik at den totale kapitaltilvekst i 1956 kom opp i over 4,6 milliarder kr. eller nesten 20 prosent av nettonasjonalproduktet. Kapitaltilveksten har vært stor i alle etterkrigsår, og en regner i dag med at nasjonalformuen er om lag 60 prosent større enn før krigen.

Det økonomiske bildet er ved inngangen til 1957 på mange måter enda lysere enn det var for et år siden. Det er ingen tegn til at den internasjonale toppkonjunkturen står i fare for å bryte sammen. Alt taler således for at flertallet av våre eksportnæringer, særlig skipsfarten, på nytt vil få et godt år, trolig så bra at valutaproblemet inntil videre vil komme i bakgrunnen. Bytteforholdet overfor utlandet er imidlertid nå så godt at et tilbakeslag før eller senere må komme.

Med de gode internasjonale konjunkturer er forutsetningene for fortsatt produksjonsframgang i Norge til stede. En usikkerhetsfaktor er lagerholdet, som for tiden er høyt. En kan heller ikke uten videre regne med samme øking i konsumetterspørselen i 1957 som siste år, bl. a. fordi reallønnsøkingen lett kan bli mindre. Dette avhenger mye av hvordan levekostnadene kommer til å utvikle seg, og er for en stor del et økonomisk-politisk spørsmål. Det er også et spørsmål om hvilke konsekvenser en fortsatt omstilling fra selgermarked til kjøpermarked vil få.

Prissituasjonen er i øyeblikket labil. I løpet av 1956 steg det innenlandske prisnivå om lag 5 prosent, vesentlig av indre årsaker. For 1957 må en regne med prisstigningsimpulser utenfra og minsket etterspørselspress innenlands. De internasjonale råvareindekser som steg sterkt like etter at Suez-krisen tilspisset seg i oktober, lå ved juletider fremdeles 7—8 prosent over nivået 2 måneder tidligere. Dette og de stigende frakter gjør at importprisene etter alt å dømme vil vise stigende tendens utover våren.

Det er tvilsomt om den bedrede balanse mellom tilbudet og etterspørselen innenlands under disse forhold vil være nok til å sikre prisstabilitet. Det problemkompleks som knytter seg til prisene og inntektsfordelingen vil etter alt å dømme fortsatt stå i sentrum for det økonomiske ordskifte.

English summary.

For the world economy as a whole the year 1956 can be characterized as a typical boom year. For Norway it was the third successive year of rapid progress. During these three years the Norwegian national product increased by about 12 per cent, corresponding to an average annual rate of expansion of close to 4 per cent. In 1952 and 1953 the rate of increase was 2,5—3 per cent. The rate of economic growth during the three last years is well above that which can be expected over a longer period of years.

The increase in the national product in 1956 has been provisionally estimated at about 4 per cent. With few but important exceptions production increased throughout the year in all industries. Favourable natural conditions contributed largely to the increase in production in agriculture, forestry and fisheries.

The tendencies to stagnating production which, due to the curtailment of building and constructional activity, were evident during the latter part of 1955, did not to the same extent characterize the past year. The continued reduction of building and constructional activity during 1956 influenced production in certain branches of the manufacturing industry, but as a whole the readjustment of production activity towards a somewhat reduced level of investment, did not to any appreciable extent affect the rate of increase in total production.

The economic picture of Norway in 1956 displays all features normally connected with international boom years. The export industries obtained high prices and good returns. Terms of trade were even more favourable than in 1955 and contributed to the achievement of a balanced external economy for the first time since 1951. In the country's internal economy these external developments had their counterpart in an increase in entrepreneurial (non-wage) incomes in the export industries, resulting in a substantial rise in private saving, notably by private companies. The wage-earners' share of total factor income was the lowest since 1952.

The total harvest in *agriculture,* which was the largest ever obtained in Norway, has been provisionally estimated at 104 per cent of an average year as compared to 78 per cent of an average year in 1955. Fruit cultivation gave a yield of about the same size as the previous record year 1954. Total livestock production was somewhat larger than the year before.

In *forestry* approximately 8,4 million cubic meters conifer timber was produced for sale in the felling season 1955—56. In the season before the production had been 7,7 million cubic meters.

In the *fishing industry* the year's catch has been provisionally estimated at about 1 930 000 metric tons. This is 25 000 tons more than in the record year 1954. Record quantities were caught in the winter herring fisheries, and also the yield in the cod fisheries was considerably larger than in the preceding years. The sprat fisheries were, however, a failure and the quantity of small herring landed in 1956 was smaller than in the year before.

Production in the *whaling industry* in the season 1955—56 was at about the same level as the year before. Norwegian whaling expeditions produced 852 000 barrels whale and sperm oil as compared to 869 000 barrels in the season 1954—55. Compared to the season 1954—55 the total value of output increased by 20 million kroner to about 245 million kroner.

In the *manufacturing industries* production increased by about 6 per cent from 1955 to 1956. The increase was nearly the same in export and home market industries.

Among the various branches of the export industries the canning factories produced substantially less in 1956 than in any other post-war year. The decline can be attributed to shortage of raw materials due to the poor catch of sprat. A strike during the summer months checked production in the wood processing industries. Shortage of electric power hampered the production of nitrogen products. A considerable rise in production took place in the herring oil factories owing to the record catch of herring. Enlarged capacity made a substantial increase of production possible in the aluminium and ferro-alloy mills.

Among the industries producing for the home market the investment goods industries increased their production by approximately 8 per cent. A considerable part of this advance was due to the start of regular production at the iron works at Mo i Rana, but production showed substantial increases also in many other branches.

Production in the consumer goods industries increased by 3—4 per cent. Production rose in most branches but declined slightly in tobacco factories and among producers of china and fine earthenware. The decline in textile production from 1954 to 1955 was followed by an increase of about 5 per cent in 1956, but production in this branch was still 5—6 per cent below the level of 1951.

Production of electricity was 5 per cent higher in 1956 than in the year before. Unfavourable water conditions throughout most of the year prevented a larger increase.

In *the building and construction industries* activity in 1956 was substantially lower than in 1955. The strongest decline was observed in housebuilding. The number of dwelling units completed during 1956 was about 28 000 as compared to 32 000 the year before. The decline in constructional activity related principally to public works.

The net product originating in the *shipping industry* was, according to provisional calculations, about 650 million kroner higher in 1955 than in 1956. Of this rise two-thirds can be ascribed to higher freight rates. The merchant fleet increased during the three first quarters of 1956 by about 400 000 gross tons. The lay-up of ships was negligible.

At the beginning of 1956 conflicting trends were apparent in domestic production. The reverse movement in investment activity, notably in building and construction, as from the second half of 1955, was a contractive factor which under certain conditions might induce a stagnating production in other branches of the home industry. On the other hand there were no signs of an international recession and the prospects for the export industries were promising. The latter expansive factor ultimately turned out to be of greater importance. The relatively large growth in production in 1956 can be ascribed chiefly to the great external demand for Norwegian goods and services.

I Western Europe as a whole production increased during 1956 for the third successive year, and as from the autumn of 1954 production increased rapidly also in the United States. Under such conditions Norwegian export products met with a ready sale. However, world market prices remained remarkably stable during the greater part of 1956. The main exception were freight rates which were rising throughout 1956 and at the end of the year reached a level above the previous peak in 1951. Therefore, the shipping industry in particular profited by the international boom. The total export volume of goods and services, ships included, increased by 10 per cent.

The increase in domestic demand was much more modest. Gross investments in fixed assets increased by less than 1 per cent and decreased by 2 per cent when ships are excluded. Public consumption remained stable, while private consumption increased by 3,5 per cent. It should also be mentioned that a substantial increase in inventories took place in 1956.

These internal developments must be seen as effects of the policy of curtailing investment activity, which was started in 1954 and made more stringent in 1955 and 1956. Most decisive was a reduction from 1953 to 1956 in the number of building licences by 25 per cent and in "advance promises" of future loans from the state banks by 45 per cent. Furthermore, during the same period most interest rates were raised by 1—2 per cent. Various types of new taxes on investment have been effective as from the spring of 1955. Certain measures aiming at a tightening of the private credit market were also effected.

The effects on investments of the policy outlined above made themselves evident as from the second half of 1955, notably with regard to machinery. They came into full force in 1956 when the substantial growth in investments during recent years was interrupted. The volume of investment in ships increased by 7 per cent, but investment in building and construction, which contributes the greater part of total investments, decreased by 4 per cent. Investment in machinery etc. increased by 1 per cent following a decrease of 6 per cent in 1955. Estimated at current prices total gross investments (excluding inventories) in 1956 amounted to 9,4 milliard kroner or 32,5 per cent of the gross national product as compared to 35—36 per cent in the three preceding years. Net investments in fixed capital have been estimated at 4,3 milliard kroner. The increase in inventories has been estimated at about 500 million kroner. From 1955 to 1956 investments in fixed capital excluding ships were reduced by 4 per cent or from well over 26,5 per cent to about 24 per cent of the gross national product, which is the lowest percentage observed since 1948.

The Government's financial policy during the past two years was somewhat more contractive than in 1952 and 1953. The public "income surplus", which roughly corresponds to the excess of public revenues over expenditures and can be taken as a measure of the "income effect" of public finances, showed an increase from 2,1 per cent of the gross national product in 1954 to 2,6 per cent in 1955 and

2,9 per cent in 1956. Expenditures as well as revenues increased slightly, but the rise was somewhat higher in revenues than in expeditures. An increase of 3 per cent in civil public consumption was offset by a somewhat greater percental decrease in military expenditures.

The reduced investment activity, and to a less degree the tighter financial policy, have obviously acted as a strong restraint on domestic demand.

This has enforced a reallocation of productive resources, which most clearly makes itself evident in the employment figures.

From the autumn of 1954 to the autumn of 1956 the number of persons employed in the building and construction industries decreased by nearly 10 000. The fall in constructional employment started in 1954, continued throughout 1955 and at a retarding rate during 1956. Last autumn the number of workers employed in constructional activity was 18—19 per cent lower than in the autumn of 1954. In the building industry the decline began at a later date, but during the three first quarters of 1956 the number of employed building workers was on the average 8 per cent lower than the year before. Some of the surplus workers in building and construction returned to their previous occupations in farming and fishing. During the past two years employment increased in water transport, in wholesale and retail trade, and in other services except domestic services. In 1955 there was also a substantial increase in the number of workers employed in manufacturing industries. In 1956 total industrial employment remained practically unchanged. There were, however, certain important shifts in employment among different branches of industry.

Production figures for individual branches of the manufacturing industry also show that a readjustment of production to the changing market situation was under way.

Production decreased in branches supplying typical building materials such as bricks, furniture and fixtures, paints, varnishes, etc. Production rose, however, in industries finding an outlet for their goods through increased exports or by increasing their deliveries to the home market in competition with foreign firms. To the latter category belong the basic metal industries, the engineering industry, the shipbuilding industry and some branches of the consumer goods industry.

Although the readjustment of production has so far proceeded smoothly, and manufacturing production as well as total production increased during 1956, the question is still open whether an even larger increase in production might not have been achieved with a less contractive economic policy.

The growth in the national product during 1956 was in itself satisfactory and does not suggest that the reduced demand had detrimental effects. This impression is, however, somewhat altered by a closer study of the production figures. Of the total increase in the national product of approximately 4 per cent more than 1 per cent can be attributed to agriculture and fisheries and was chiefly due to the very favourable natural conditions. In all other industries taken together the increase in production was less than 3 per cent. This figure is not high, particularly in view of the good conditions for the export industries.

Indications that the decline in demand was not without repercussions on production, can also be noticed in employment figures. Although total employment remained at a very high level, the number of unemployed increased slightly during 1956 in the building and construction industries as well as in manufacturing. The reduction in building and constructional activity led to a greater concentration of such operations to the summer half-year, and winter unemployment increased. However, the most remarkable feature of the labour market situation in the past year was the stagnation in manufacturing employment, which was parallelled only in 1952 and 1953, the two post-war years showing the smallest growth in the national product.

It may altogether be concluded that the rate of increase in production has not been completely unaffected by the tighter economic policy. The detrimental consequences involved have, however, been small and may be regarded as insignificant compared to the achieved readjustment in production.

It took between 1 and 2 years before the effects of the governmental measures, brought into operation in 1954 and 1955, materialized fully. The effects matured at a very opportune moment in so far as the international boom counteracted the contractive effects of the reduced demand and facilitated the intended readjustment in production.

The impact of reduced investment activity is also noticeable in the foreign trade statistics. As from the summer of 1956 the rate of increase in imports declined while the growth of exports was accellerated. These developments obviously had some connection with the readjustment of domestic production.

Import of machinery etc. diminished. There is a marked tendency towards greater variety in our exports. In 1956 export of machinery and apparatus showed a relatively substantial rise.

For the whole year the balance of goods and services was roughly in equilibrium. This result represented a substantial improvement as compared to the three previous years. The deficit in 1955 amounted to about 900 mill. kr. In 1956 the balance of goods and services showed a surplus in the first and third quarters, but a deficit in the second quarter due to heavy import of goods and ships, and again in the fourth quarter when import of goods rose sharply. According to provisional estimates the total balance of current transactions in 1956 yielded a deficit of 150 million kroner as compared to 970 million kroner the year before.

The improvement of the balance of trade and services from 1955 to 1956 was due partly to changes in volume and partly to price changes. Altogether about two thirds of the improvement can be attributed to the favourable international price developments. With unchanged prices the deficit on the balance of goods and services in the past year would have amounted to approximately 550—600 million kroner.

In the foreign trade (exclusive of ships) changes in volume played the most important part. On an average for the whole year the terms of trade (ratio between export prices and import prices) showed an improvement of about 2 per cent as compared to 1955. At the same time the ratio of volume (ratio between export volume and import volume) improved by close to 4 per cent, due to an increase from 1955 to 1956 in the volume of exports by 10—11 per cent and in the volume of imports by 6—7 per cent.

It should be mentioned in this connection that the improvement in Norway's terms of trade was a result not only of price changes but also of changes in the composition of exports. Of particular importance was the strong increase in the export of basic metals. In 1956 the export value of basic metals was for the first time greater than that of wood products (pulp and paper), which was previously the most important export commodity group.

The increase from 1955 to 1956 in net freight revenues has been provisionally estimated at about 780 million kroner. Three fourths of this increase can be ascribed to the strong rise in freight rates and one fourth to the increase in shipping tonnage and the larger volume of cargo. The terms of trade for shipping, i. e. the ratio between net freight revenues per ton and import commodity prices improved by well over 20 per cent from 1955 to 1956. This implies that terms of trade for shipping in 1956 were even 6—7 per cent better than in the previous peak year 1951.

Given the structure of the Norwegian economy, an improvement in the terms of trade does not affect the balance of payments only. It also changes the income distribution, reduces the proportion of wages and salaries to factor income (the «wage fraction») and increases private saving. In all these respects developments during 1956 followed a pattern familiar from previous boom years.

The rise in export prices caused the wage fraction to fall from well over 57,5 per cent in 1955 to about 56 per cent in 1956. According to provisional estimates the total wages and salaries bill increased by about 800 million kroner, while total entrepreneurial incomes, taxes not deducted, rose by close to 1100 million kroner. Of the increase in non-wage incomes 650 million kroner fell to the shipping industry and 300 million kroner to agriculture, forestry and the fishing industry. The remainder, which was shared by all other industries, was small, and in some industries entrepreneurial income declined. Within the manufacturing industries we find contrasting developments. Thus, it may be doubtful whether the rise in pulp and paper prices was sufficiently large to offset the higher pulpwood prices paid by the wood-processing industry.

Real wages rose in spite of the decline in the wage fraction. The average rise in money wages for all workers and salary earners amounted to well over 6 per cent. The rise in prices, as indicated by the cost of living index, amounted to somewhat less than 4 per cent, and consequently the average increase in real wages for workers and salary earners can be estimated at about 2,5 per cent. Real wages after deduction of taxes rose by roughly the same percentage, as did the purchasing power of the total wage bill.

In recent years private consumption, at constant prices, has been found to increase from one year to another by approximately the same amount as the disposable income of wage-earners. Only a small increase in private consumption might, therefore, have been expected in 1956. Actually, the increase in private consumption, amounting to about 3,5 per cent in fixed prices, was considerably larger than suggested by the rise in wages. Apparently a proportionately large part of

the increase in consumption must be attributed to the substantial rise in real incomes of independents in agriculture, forestry and fisheries.

The total rise in private consumption was, however, smaller than the increase in aggregate private disposable income. Private saving, as defined in the national accounts, increased by 650 million kroner as compared to the year before and totalled about 2,9 million kroner. This figure was, even allowing for the price rise, higher than in the previous peak year of 1951. As pointed out in the chapter on «Private consumption» variations in private saving are closely linked to variations in entrepreneurial incomes. The strong decline in private saving from 1951 to 1953 and the subsequent rise as from 1954 can mainly be attributed to variations in private companies' ability to accumulate reserve funds. There is also a close connection between these variations and the size of the deficit on the balance of current transactions in individual years.

Public saving also increased somewhat in 1956. Total saving amounted to well over 4,6 milliard kroner, corresponding to about 20 per cent of the net national product. Capital formation has been substantial in all post-war years, and total national wealth at the end of 1956 has been estimated to be about 60 per cent larger than before the last war.

At the beginning of 1957 the economic outlook is in many ways even brighter than a year ago. There are no signs of an international recession. Thus, there is every probability of another good year for the majority of Norwegian export industries, particularly the shipping industry. Under such conditions the balance of payments problem will become less urgent. Terms of trade are, however, at present so favourable that sooner or later a setback must be expected.

The international boom offers favourable conditions for continued growth in Norway's production. However, a factor of uncertainty are inventories, which are at a high level. Furthermore, it cannot be taken for granted that the increase in private consumption in 1957 will be as large as the year before, among other reasons because the rise in real wages may turn out to be smaller. This depends to a great extent upon the future development of the cost of living, which is largely a question of economic policy. Some uncertainty is also attached to the possible effects of a continued readjustment from a sellers' to a buyers' market for consumer goods.

The present price situation is unstable. The general price level rose by about 5 per cent during 1956, due chiefly to internal causes. In 1957 domestic price developments will be exposed to the impact of rising prices abroad and reduced demand surplus at home. Moody's and Reuter's commodity indices showed a sharp price rise immediately after the aggravation of the Suez conflict last October, and at the end of December the indices still remained 7—8 per cent above the level two months previously. As a result of these price advances and the mounting freight rates a tendency to rising import prices may be anticipated.

Under such circumstances it may be doubtful whether the improved balance between domestic demand and supply will suffice to ensure stable prices. To all appearance problems associated with prices and income distribution will dominate the economic debate in the coming year.

Tabeller

Tabeller.

	Side
I Nasjonalregnskap	*2
A Nasjonalprodukt etter anvendelse	*2
B Nasjonalprodukt etter næringer	*2
C Privat konsum	*2
D Bruttoinvestering etter næring og art	*3
E Nasjonalprodukt etter inntektsandeler	*3
F Offentlige inntekter og utgifter	*3
G Driftsbalansen overfor utlandet	*4
H Øking i nasjonalformuen	*4
I Nasjonalprodukt etter anvendelse. I 1954-priser	*4
II Vareomsetningen med utlandet	*5
A Verdien av vareomsetningen	*5
B Innførsel fordelt på viktigere varegrupper	*5
a) Verdi	*5
b) Volumtall	*5
c) Pristall	*5
C Utførsel fordelt på viktigere varegrupper	*6
a) Verdi	*6
b) Volumtall	*6
c) Pristall	*6
D Vareomsetningen med verdensdelene og enkelte viktigere land	*7
III Sysselsetting	*7
A Sysselsatte lønnstakere	*7
B Arbeidsløse ved arbeidskontorene	*7
IV Jordbruk og skogbruk	*7
A Areal av dyrket jord i rikets bygder	*7
B Høstutbytte av jordbruksprodukter	*8
C Høstutbytte pr. dekar i forhold til middelsår	*8
D Husdyrhold i rikets bygder pr. 20. juni	*8
E Forbruk av kunstgjødsel	*8
F Omsetning av kraftfôr til grossist	*8
G Kontrollerte slakt	*8
H Meieridrift	*8
I Engrospriser på meieriprodukter	*8
J Salg av faste eiendommer i rikets bygder	*8
K Gjennomsnittlig skyldmarksverdi	*8
L Norges Landbrukshøgskoles prisindeks	*9
M Produsentpriser på jordbruksprodukter	*9
N Priser på produksjonsmidler	*9
O Arbeidslønn i jordbruk og skogbruk	*9
P Hogst av tømmer og ved	*9
Q Basispriser for tømmer og ved	*9
R Tømmerfløting	*9
V Fiske og hvalfangst	*10
A Oppfisket mengde	*10
B Verdi av oppfisket mengde	*10
C Hvalfangst	*10
VI Gruvedrift, industri og kraftforsyning	*10
A Timeverk, bruttoproduksjons- og bearbeidingsverdi	*10
a) Utførte timeverk	*10
b) Bruttoproduksjonsverdi	*10
c) Bearbeidingsverdi	*10
B Produksjonsindeks	*11
C Produksjon av visse varer	*11
D Elektrisitetsproduksjon	*12
VII Byggevirksomhet	*12
A Bygg under arbeid	*12
B Bygg tatt i bruk	*12
VIII Skipsfart	*12
A Handelsflåtens størrelse ved utgangen av året	*12
B Skip i utenriksfart ved utgangen av året	*12
C Opptjente bruttofrakter i utenriksfart	*12
D Fraktindeks	*12
E Skip med last mellom Norge og utlandet	*12
IX Annen samferdsel	*13
A Jernbanedrift	*13
B Rutebiltrafikk	*13
C Ruteflytrafikk	*13
D Post, telefon, telegraf	*13
E Innreiste utlendinger	*13
X Offentlige finanser	*13
A Den kommunale skattelikning	*13
B Utliknede kommunale skatter og avgifter	*13
C Statsskatt	*13
D Kommunenes skatterestanser	*13
E Kommunenes lånegjeld	*13
F Statens lånegjeld	*13
G Statens utgifter og inntekter	*14
XI Penger og kreditt	*16
A Norges Bank	*16
B Forretnings- og sparebanker	*16
C Statsbanker	*16
D Kredittforeninger	*16
E Livsforsikringsselskaper	*16
F Postgiro	*16
G Postsparebanken	*16
H Obligasjoner	*16
I Aksjeindeks	*16
J Emisjoner	*16
K Omsetning	*16
L Utleggsforretninger	*16
XII Priser og innenlandsk vareomsetning	*17
A Engrospriser	*17
B Levekostnader	*17
C Byggekostnader	*17
D Importpriser	*17
E Eksportpriser	*17
F Indeks for verdien av detaljomsetningen	*17
XIII Lønninger	*18
A Gjennomsnittlig timefortjeneste for voksne menn i industri, bygge- og anleggsvirksomhet	*18
B Gjennomsnittlig timefortjeneste for voksne kvinner i industri	*18

Følgende standardbetegnelser er brukt i tabellene:

– = null eller mindre enn ½
.. = oppgave mangler
* = foreløpig tall; beregnet tall
—— = horisontal strek markerer brudd i en serie

I. Nasjonalregnskap.[1]

A. Nasjonalprodukt etter anvendelse. Mill. kr.

	1938	1952	1953	1954	1955	1956
Nettonasjonalprodukt	4 994	18 920	18 878	20 196	21 520	23 699
Kapitalslit	863	3 657	3 941	4 331	4 709	5 143
Bruttonasjonalprodukt	5 857	22 577	22 819	24 527	26 229	28 842
Bruttoinvestering	1 473	7 762	8 131	8 788	9 478	9 918
I produksjonskapital	1 422	7 362	8 081	8 738	9 228	9 418
I lager[2]	51	400	50	50	250	500
Offentlig konsum	418	2 226	2 509	2 675	2 742	2 990
Sivilt	361	1 412	1 552	1 647	1 797	2 029
Militært	57	814	957	1 028	945	961
Privat konsum	3 827	12 622	13 076	14 216	14 897	15 954
Eksportoverskott	139	— 33	— 897	— 1 152	— 888	— 20
Eksport	1 682	9 003	8 206	8 803	10 008	12 000
— Import	1 543	9 036	9 103	9 955	10 896	12 020
Bruttonasjonalprodukt	5 857	22 577	22 819	24 527	26 229	28 842

B. Nasjonalprodukt etter næringer. Mill. kr.

Nettonasjonalprodukt	4 994	18 920	18 878	20 196	21 520	23 699
— Indirekte skatter[3]	377	2 768	2 684	2 799	3 061	3 280
+ Subsidier[4]	65	1 100	1 073	1 107	1 191	1 201
Faktorinntekt	4 682	17 252	17 267	18 504	19 650	21 620
Av dette i:						
Jordbruk	367	1 148	1 240	1 457	1 440	1 630
Skogbruk	202	872	752	749	800	864
Fiske	77	391	353	410	428	501
Hvalfangst	41	101	75	92	82	91
Bergverk	59	305	331	317	327	405
Industri	1 110	4 860	4 995	5 466	5 802	6 144
Bygge- og anleggsvirksomhet	305	1 279	1 484	1 604	1 625	1 620
Kraft- og vannforsyning	92	245	270	328	322	317
Varehandel	684	2 428	2 298	2 546	2 551	2 689
Banker, forsikring, sosialtrygd	129	406	426	461	492	502
Forretningsbygg og boliger	332	240	326	445	578	671
Sjøtransport	418	1 861	1 345	1 026	1 407	2 085
Annen samferdsel	214	818	872	921	941	1 007
Offentlig adm. og forsvar	91	633	721	793	883	997
Andre tjenesteytende næringer	561	1 665	1 779	1 889	1 972	2 097

C. Privat konsum. Mill. kr.

Matvarer	1 215	3 771	3 914	4 290	4 456	4 811
Drikkevarer og tobakk	250	1 065	1 066	1 072	1 137	1 169
Bolig, lys og brensel	620	1 130	1 223	1 388	1 580	1 777
Utstyr m. v., leid hjelp til hjemmet	363	1 324	1 400	1 558	1 620	1 795
Klær og skotøy	498	2 255	2 265	2 356	2 371	2 491
Helsepleie, personlig hygiene	179	627	687	754	803	839
Reiser og transport	216	815	852	962	983	1 046
Utdanning, litteratur, fornøyelser	200	653	686	765	793	845
Hotelltjenester og annen pers. oppvarting	130	325	340	367	384	396
Annet konsum	238	715	783	867	918	984
Spesifisert konsum	3 909	12 680	13 216	14 379	15 045	16 153
— Korreksjonsposter[5]	82	58	140	163	148	199
Privat konsum	3 827	12 622	13 076	14 216	14 897	15 954

[1] Tallene for 1952—1956 er midlertidige. [2] Inkluderer endringer i skogbestand og husdyrhold. [3] Alle avgifter og skatter på driftsmidler, produksjon og omsetning er regnet som indirekte skatter. [4] Alle støtteutbetalinger til private i egenskap av næringsdrivende er regnet som subsidier. [5] Omfatter lageropplegg i omsetningsleddene pluss det offentliges og utlendingers konsum av de spesifiserte poster minus nordmenns konsum i utlandet.

I. Nasjonalregnskap[1] (forts.).

D. Bruttoinvestering etter næring og art. Mill. kr.

	1938	1952	1953	1954	1955	1956
Bruttoinvestering uten lagerendr..	1 422	7 362	8 081	8 738	9 228	9 418
Fordelt etter næring:						
Jordbruk og skogbruk	150	535	566	631	638	646
Fiske og fangst	34	246	240	257	271	290
Bergverk og industri	237	1 375	1 403	1 466	1 430	1 515
Elektrisitetsforsyning, gassverk	51	514	543	515	575	572
Forretningsbygg og boliger	348	1 568	1 682	1 710	1 820	1 709
Sjøtransport	274	1 431	1 788	2 085	2 393	2 403
Annen samferdsel	130	630	660	690	676	749
Andre næringer	56	446	459	572	539	577
Offentlig konsumkapital	142	617	740	812	886	957
Fordelt etter art:						
Bygninger og anlegg	776	3 629	3 955	4 055	4 253	4 319
Skip og båter	284	1 500	1 890	2 171	2 534	2 559
Annet transportmateriell	80	2 233	2 236	2 512	2 441	2 540
Maskiner og annet utstyr	282					

E. Nasjonalprodukt etter inntektsandeler. Mill. kr.

Nettonasjonalprodukt	4 994	18 920	18 878	20 196	21 520	23 699
— Indirekte skatter	377	2 768	2 684	2 799	3 061	3 280
+ Subsidier	65	1 100	1 073	1 107	1 191	1 201
Faktorinntekt	4 682	17 252	17 267	18 504	19 650	21 620
Av dette:						
Privat inntekt av arbeid og kapital	4 658	17 106	17 112	18 314	19 391	21 338
Lønninger	2 297	9 278	9 926	10 536	11 337	12 140
Personlige renteinntekter (netto)	109	164	179	189	249	275
Selvstendiges inntekt av jordbruk, skogbruk, fiske	437	1 763	1 723	2 049	2 016	2 333
Inntekt av boliger	209	88	125	203	285	344
Annen privat inntekt av arbeid og kapital	1 606	5 813	5 159	5 337	5 504	6 246
Offentlig nettoinntekt av kapital[2]	— 36	82	82	93	125	102
Utlendingers nettoinntekt av kapitalplaseringer i Norge	60	64	73	97	134	180

F. Offentlige inntekter og utgifter. Mill. kr.

Inntekter:						
Offentlig nettoinntekt av kapital[2]	— 36	82	82	93	125	102
Direkte skatter fra private	522	3 124	3 359	3 452	3 641	3 997
Indirekte skatter	377	2 768	2 684	2 799	3 061	3 280
Stønader fra utlandet	1	93	87	71	8	2
Inntekter i alt[2]	864	6 067	6 212	6 415	6 835	7 381
Utgifter:						
Subsidier	65	1 100	1 073	1 107	1 191	1 201
Stønader til private	210	1 019	1 147	1 287	1 368	1 463
Stønader til utlandet	1	23	33	33	18	19
Offentlig konsum	418	2 226	2 509	2 675	2 742	2 990
Utgifter i alt	694	4 368	4 762	5 102	5 319	5 673
Offentlig kapitaltilvekst[2]	170	1 699	1 450	1 313	1 516	1 708

[1] Tallene for 1952—1956 er midlertidige. [2] Omfatter også beregnet fondsopplegg i offentlige bedrifter.

I. Nasjonalregnskap[1] (forts.).

G. Driftsbalansen overfor utlandet. Mill. kr.

	1938	1952	1953	1954	1955	1956
Inntekter:						
Eksport av varer og tjenester	1 682	9 003	8 206	8 803	10 008	12 000
Vareeksport iflg. handelsstat. ...	745	3 768	3 466	3 959	4 306	5 000
Eksport av skip	40	270	167	208	216	480
Bruttofraktinntekter	690	4 105	3 600	3 560	4 350	5 350
Andre varer og tjenester	207	860	973	1 076	1 136	1 170
Renter, aksjeutbytte o. l. fra utlandet	20	35	40	56	55	60
Stønader fra utlandet	16	158	168	152	113	120
Inntekter i alt.....	1 718	9 196	8 414	9 011	10 176	12 180
Utgifter:						
Import av varer og tjenester	1 543	9 036	9 103	9 955	10 896	12 020
Vareimport iflg. handelsstat. ...	1 035	5 585	5 629	6 014	6 328	7 050
Import av skip	151	654	886	1 263	1 454	1 650
Skipsfartens utg. i utlandet.....	288	2 003	1 890	1 885	2 230	2 450
Andre varer og tjenester.....	69	794	698	793	884	870
Renter, aksjeutbytte o. l. til utlandet	80	99	113	153	189	240
Stønader til utlandet	9	67	75	78	63	70
Utgifter i alt	1 632	9 202	9 291	10 186	11 148	12 330
Netto nedgang (+) eller øking (—) i Norges nettogjeld til utlandet ...	86	— 6	— 877	— 1 175	— 972	— 150

H. Øking i nasjonalformuen. Mill. kr.

Privat kapitaltilvekst	526	2 400	1 863	1 969	2 281	2 917
Offentlig kapitaltilvekst.....	170	1 699	1 450	1 313	1 516	1 708
Øking i nasjonalformuen.....	696	4 099	3 313	3 282	3 797	4 625
Innenlandsk nettoinvestering	610	4 105	4 190	4 457	4 769	4 775
Netto nedgang (+) eller øking (—) i Norges nettogjeld til utlandet ..	86	— 6	— 877	— 1 175	— 972	— 150

I. Nasjonalprodukt etter anvendelse. I 1954-priser. Mill. kr.

Bruttonasjonalprodukt	..	22 966	23 566	24 527	25 293	26 290
Bruttoinvestering	..	8 236	8 449	8 788	9 338	9 623
Bygninger og anlegg	..	3 699	3 978	4 055	4 082	3 922
Skip og båter	..	1 882	2 173	2 171	2 643	2 840
Maskiner, transportmateriell o. a.	..	2 251	2 247	2 512	2 368	2 394
Lager.....	..	404	51	50	245	467
Offentlig konsum	..	2 410	2 582	2 675	2 587	2 581
Sivilt.....	..	1 552	1 603	1 647	1 695	1 746
Militært.....	..	858	979	1 028	892	835
Privat konsum	..	13 230	13 425	14 216	14 718	15 213
Eksportoverskott	..	— 910	— 890	— 1 152	— 1 350	— 1 127
Eksport.....	..	7 530	7 960	8 803	9 200	10 110
— Import	..	8 440	8 850	9 955	10 550	11 237

[1] Tallene for 1952—1956 er midlertidige.

II. Vareomsetningen med utlandet.[1]

A. Verdien av vareomsetningen. Mill. kr.

	Innførsel					Utførsel					Innførsels-overskott
	I alt	Råstoff og halvfabrikat	Kapitalgjenstander		Forbruksvarer	I alt	Råstoff og halvfabrikat	Kapitalgjenstander		Forbruksvarer	
			I alt	Skip				I alt	Skip		
1938	1 193	687	295	151	211	787	596	51	40	140	406
1950	4 846	2 908	1 527	845	411	2 789	2 079	153	120	557	2 057
1951	6 266	3 933	1 814	901	519	4 428	3 218	497	448	713	1 838
1952	6 239	3 742	1 783	654	714	4 039	2 925	340	270	774	2 200
1953	6 514	3 583	2 090	886	841	3 633	2 711	241	167	681	2 881
1954	7 277	3 708	2 591	1 263	978	4 167	3 072	301	209	794	3 110
1955	7 783	4 264	2 630	1 454	839	4 522	3 291	331	216	900	3 261
Jan.-sept.											
1955	5 828	3 138	2 032	1 131	658	3 364	2 450	248	164	666	2 464
1956*	6 379	3 461	2 192	1 261	726	4 030	2 805	477	363	748	2 349

B. Innførsel fordelt på viktigere varegrupper

	I alt med skip	I alt uten skip	Animalske matvarer	Korn og kornvarer[2]	Frukt og grønnsaker	Kolonialvarer	Drikkevarer og tobakk	Fôrstoffer[2]	Oljefrø og fete oljer	Kjemikalier m. v.	Gjødning
					a) Verdi. Mill. kr.						
1938	1 193	1 042	8	75	36	41	21	26	52	54	9
1950	4 846	4 001	7	333	52	220	52	56	159	163	59
1951	6 266	5 365	13	353	53	266	58	3	237	261	63
1952	6 239	5 585	16	344	102	336	66	13	153	196	64
1953	6 514	5 629	25	363	140	314	69	33	172	219	49
1954	7 276	6 013	36	218	162	352	75	78	181	273	45
1955	7 783	6 328	15	330	153	346	71	66	213	312	45
Jan.-sept.											
1955	5 828	4 697	10	254	108	253	51	42	139	218	37
1956*	6 379	5 117	8	289	114	295	56	57	131	256	32
					b) Volumtall. 1949 = 100						
1938	85	93	..	94	278	127	..	..	..	..	..
1950	103	106	26	118	147	101	107	135	155	115	78
1951[3]	113	117	70	125	136	102	105	47	215	126	82
1952	109	122	79	98	249	128	114	83	156	103	83
1953	120	131	156	119	359	135	116	95	191	136	70
1954	137	149	260	103	405	136	124	77	213	181	66
1955	143	150	113	118	394	132	120	131	263	195	60
Jan.-sept.											
1955	143	149	103	125	370	133	114	110	228	188	65
1956*	153	157	65	123	372	160	126	180	211	203	63
					c) Pristall. 1949 = 100						
1938	33	34	..	31	35	22	..	..	21	..	..
1950	110	113	94	106	104	149	110	119	102	106	106
1951[3]	132	135	90	117	115	182	121	138	138	159	109
1952	136	136	98	125	122	182	124	155	123	145	109
1953	129	127	77	120	116	161	130	133	113	124	99
1954	126	120	67	102	119	180	131	126	107	116	95
1955	129	124	66	105	117	182	129	132	101	123	106
Jan.-sept.											
1955	128	124	62	106	116	177	130	135	102	118	107
1956*	131	129	79	103	122	171	129	125	103	127	96

	Tre og treforedlingsprodukter	Spinnestoffer, garn og tråd	Tøyer, klær og andre ferdige manufakturvarer	Skinn, lær og arbeider herav	Brenselsstoffer	Ikke-metalliske mineraler og arb. herav	Malmer og slagg	Uedle metaller, rå og halvforarbeidde	Arbeider av uedle metaller[2]	Maskiner og apparater[2]	Transportmidler unntatt skip
					a) Verdi. Mill. kr.						
1938	30	39	103	17	130	31	25	97	43	106	45
1950	89	359	271	90	488	97	136	444	157	500	104
1951	248	457	420	83	670	116	193	657	182	580	256
1952	209	251	510	51	632	132	189	835	204	746	360
1953	110	274	515	65	624	143	154	771	211	833	351
1954	209	281	476	64	606	149	126	822	205	919	457
1955	272	238	441	55	791	157	168	970	231	823	351
Jan.-sept.											
1955	195	180	323	39	578	117	109	756	170	629	285
1956*	156	181	345	40	723	112	131	847	194	604	316

[1] Omfatter den inn- og utførsel som inngår i handelsstatistikken. Utenfor denne faller blant annet forsvarsimport, fløtingstømmer og fiske- og fangstprodukter levert direkte fra feltet. Se ellers Norges handel. Svalbard er fra 1. januar 1951 i statistikken regnet som en del av Norge. [2] Varegruppen har et noe annet innhold i tabell a) enn i tabellene b) og c). Se Statistiske meldinger nr. 5, 1951. [3] Fra januar 1951 er beregningsmåten noe endret. Se Statistiske meldinger nr. 5, 1953.

II. Vareomsetningen med utlandet (forts.).

B. Innførsel fordelt på viktigere varegrupper (forts.)

	Tre og treforedlingsprodukter	Spinnestoffer, garn og tråd	Tøyer, klær og andre ferdige manufakturvarer	Skinn, lær og arbeider herav	Brenselsstoffer	Ikke-metalliske mineraler og arb. herav	Malmer og slagg	Uedle metaller, rå og halvforarbeidde	Arbeider av uedle metaller[1]	Maskiner og apparater[1]	Transportmidler unntatt skip
					b) Volumtall. 1949 = 100						
1938	..	56	120	..	85	..	85	47	..	..	..
1950	142	124	100	146	105	105	110	80	109	103	125
1951[2]	217	111	122	103	115	120	117	90	114	113	275
1952	179	69	143	70	104	136	113	93	117	142	380
1953	136	79	164	93	111	147	103	97	125	154	371
1954	245	83	170	102	111	164	115	115	132	179	461
1955	274	72	162	87	132	171	146	130	134	156	374
Jan.-sept.											
1955	269	72	159	84	128	171	130	137	133	157	403
1956*	221	78	171	85	147	164	136	129	149	163	452
					c) Pristall. 1949 = 100						
1938	..	28	31	..	38	..	47	34	..	..	..
1950	100	121	110	116	115	96	118	104	101	101	96
1951[2]	174	170	140	151	143	106	161	138	116	108	108
1952	178	150	129	133	149	107	165	169	131	109	110
1953	122	142	117	131	138	106	147	150	120	112	110
1954	130	139	112	118	132	100	109	135	132	106	115
1955	151	136	112	116	145	101	112	141	128	110	110
Jan.-sept.											
1955	147	138	112	114	142	100	110	139	127	111	110
1956*	144	127	112	114	160	100	126	165	133	103	108

C. Utførsel fordelt på viktigere varegrupper

	I alt med skip	I alt uten skip	Matvarer fra landbruket	Fisk, fersk og saltet	Fiskehermetikk	Dyre- og plantefett, olje og voks	Gjødning	Tremasse og cellulose	Papir og papp	Huder, skinn og lær	Malmer og slagg	Metaller, rå og halvforarbeidde
					a) Verdi. Mill. kr.							
1938	787	747	11	85	30	50	55	104	67	50	49	140
1950	2 789	2 669	44	325	129	381	210	309	326	31	60	477
1951	4 428	3 980	38	453	146	500	225	621	679	50	77	603
1952	4 039	3 769	41	553	111	294	240	578	430	38	155	726
1953	3 633	3 466	67	423	120	238	255	467	358	34	170	710
1954	4 163	3 958	33	500	153	313	268	511	461	62	209	697
1955	4 522	4 307	56	557	141	263	249	542	470	82	189	920
Jan.-sept.												
1955	3 364	3 200	33	422	109	197	196	406	353	60	136	648
1956*	4 041	3 678	59	455	98	221	180	410	368	64	162	886
					b) Volumtall. 1949 = 100							
1938	119	115	455	87	91	104	79	130	82	233	323	108
1950	132	126	555	84	120	142	137	122	115	112	110	145
1951[2]	146	134	396	116	117	121	143	128	112	162	105	167
1952	135	129	391	126	83	103	141	116	87	254	146	151
1953	138	134	741	95	92	95	151	141	107	199	158	152
1954	159	151	342	114	118	117	162	148	127	222	172	163
1955	162	156	581	122	108	93	155	150	121	249	207	206
Jan.-sept.												
1955	162	156	458	126	110	94	162	150	121	246	197	198
1956*	180	169	888	137	97	98	156	146	123	261	219	235
					c) Pristall. 1949 = 100							
1938	33	34	31	30	32	19	50	31	29	98	38	43
1950	102	105	100	120	104	91	110	98	101	125	121	113
1951[2]	142	143	109	120	119	114	110	197	205	139	102	140
1952	141	140	118	135	127	79	120	193	174	111	232	162
1953	123	124	103	137	124	70	118	128	119	128	235	157
1954	122	125	109	136	124	75	116	134	127	127	218	144
1955	131	132	111	141	126	78	113	140	137	147	200	149
Jan.-sept.												
1955	130	131	109	138	127	77	113	140	136	146	200	147
1956*	140	138	101	136	130	84	108	146	139	148	216	170

[1] Varegruppen har et noe annet innhold i tabell a) enn i tabellene b) og c). Se Statistiske meldinger nr. 5, 1951. [2] Se note 3 foregående side.

II. Vareomsetningen med utlandet (forts.).

D. Vareomsetningen med verdensdelene og enkelte viktigere land. Inkl. skip. Mill. kr.

	Europa		Afrika		Nord- og Mellom-Amerika		Sør-Amerika		Asia		Oseania	
	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel
1938	853	630	21	26	194	69	37	21	84	35	3	6
1950	3 346	2 034	141	117	821	322	192	133	276	113	70	69
1951	4 350	3 073	204	208	1 145	521	205	237	283	215	79	174
1952	4 493	2 857	177	240	1 096	449	240	225	206	176	27	92
1953	4 936	3 569	147	169	967	475	245	115	180	222	39	62
1954	5 651	3 068	158	234	1 022	439	252	183	167	136	26	107
1955	5 905	3 352	167	245	1 233	483	263	210	195	135	20	97
Jan.-sept.												
1955	4 449	2 502	124	201	917	332	189	152	136	102	13	76
1956*	4 774	2 994	153	248	1 111	425	195	163	135	139	11	72

	Danmark		Sverige		Storbritannia og N.-Irland		Frankrike		Tyskland[1]		Sambandsstatene	
	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel
1938	42	34	137	69	193	194	36	52	[2] 220	[2] 122	119	61
1950	185	198	701	217	1 073	505	314	129	232	338	589	273
1951	229	238	756	371	1 442	876	286	229	470	386	785	317
1952	248	225	863	389	1 246	813	228	172	768	406	698	312
1953	207	231	855	341	1 365	708	223	136	1 097	377	833	414
1954	248	270	1 144	397	1 471	797	235	171	1 189	482	611	359
1955	292	238	1 260	409	1 579	930	272	187	1 138	562	667	416
Jan.-sept.												
1955	208	185	993	298	1 152	749	209	138	870	430	513	275
1956*	216	207	809	398	1 267	796	219	172	1 211	503	599	346

[1] Vest- og Øst-Tyskland. [2] Inkl. Østerrike.

III. Sysselsetting.

A. Sysselsatte lønnstakere[1] i 1 000

	I alt		Jordbruk, skogbruk og jakt	Fiske og fangst	Bergverksdrift m. v.	Industri	Byggevirksomhet	Anleggsvirksomhet	Varehandel	Sjøtransport	Annen samferdsel	Off. adm.	Annen virksomhet	B. Arbeidsløse ved arbeidskontorene i 1000	
	Relative tall. 1949 = 100	Absolutte tall												I alt	I industrien
1953															
Mars	101,9	964,0	74,1	7,7	9,1	314,7	49,2	37,4	109,6	51,6	64,7	34,3	211,7	23,9	5,2
Juni	104,9	992,7	71,7	3,4	9,0	322,8	59,8	46,2	110,7	52,4	66,9	34,5	215,2	3,6	0,8
Sept.	104,8	991,3	68,7	3,5	9,1	317,7	65,6	51,5	111,8	52,2	66,2	34,4	210,8	7,3	1,1
Des.	103,4	978,5	70,4	6,6	9,1	314,2	60,8	38,6	115,2	51,9	65,8	34,4	211,7	21,1	2,8
1954															
Mars	104,4	988,2	70,9	8,3	9,0	318,9	54,1	41,5	114,8	52,2	65,9	34,7	217,9	20,9	4,1
Juni	106,7	1 009,5	63,5	3,7	9,2	329,7	63,4	45,2	116,6	51,9	68,3	35,1	218,0	4,1	0,5
Sept.	107,0	1 012,7	63,2	3,5	9,3	327,3	68,2	47,7	118,0	52,2	67,8	34,9	217,6	6,5	1,4
Des.	105,1	994,6	65,8	6,6	8,9	323,5	63,1	37,2	120,3	53,1	66,5	34,4	215,2	20,6	2,6
1955															
Mars	106,3	1 005,9	69,6	8,6	9,0	326,5	56,7	38,4	120,6	54,9	66,9	34,9	219,8	19,3	3,9
Juni	108,0	1 021,9	67,0	3,3	9,5	336,9	64,2	39,4	120,4	55,5	69,5	35,1	221,1	3,5	0,5
Sept.[2]	108,1	1 023,1	64,9	3,7	9,8	334,6	63,1	42,4	121,3	55,8	68,9	34,8	218,8	5,3	0,9
Des.	105,5	998,3	65,2	7,1	9,3	326,5	58,6	32,2	123,5	55,4	68,1	34,6	217,7	24,1	4,2
1956															
Mars	106,7	1 009,8	68,8	9,5	9,2	330,9	51,6	34,0	122,8	56,8	68,7	35,4	222,1	23,2	5,2
Juni	109,1	1 031,9	67,6	4,1	9,9	338,8	61,1	38,6	123,7	56,7	71,0	35,9	224,5	3,5	0,7
Sept.	109,0	1 031,7	64,0	4,1	9,9	335,2	64,7	41,6	124,8	57,4	71,2	36,1	222,7	6,6	2,0

[1] Arbeidsdirektoratets tall ved utgangen av måneden korrigert for endringer som følge av ny lov om syketrygd av 2. juli 1956. Nordmenn på norske skip i utenriksfart og fast ansatte ved Norges Statsbaner er tatt med. [2] Tallene til og med september 1955 er korrigert i henhold til totaltellingen ved utgangen av oktober 1955.

IV. Jordbruk og skogbruk.

A. Areal av dyrket jord i rikets bygder. Dekar

	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Blandkorn	Erter	Korn og erter i alt	Poteter	Annen åpen åker og hage	I alt åpen åker og hage	Eng på dyrket jord	I alt dyrket jord
1939	412 131	31 761	467 742	870 243	48 943	5 921	1 836 741	506 927	602 000	2 945 668	5 296 360	8 242 028
1949	308 275	9 898	399 563	758 499	38 982	4 872	1 520 089	582 410	598 514	2 701 013	5 422 259	8 123 272
1951	242 666	6 386	546 546	774 161	38 614	5 256	1 613 629	585 166	583 718	2 782 513	5 373 684	8 156 197
1952	205 320	5 241	640 279	801 565	32 732	3 573	1 688 710	579 473	589 005	2 857 188	5 342 548	8 199 736
1953	172 920	6 168	812 675	723 325	26 420	2 853	1 744 361	561 483	601 334	2 907 178	5 308 438	8 215 616
1954	200 891	6 890	932 706	704 986	22 944	2 617	1 871 034	545 342	597 123	3 013 499	5 239 535	8 253 034
1955	182 150	6 492	1011611	682 544	26 519	4 174	1 913 490	561 155	622 122	3 096 767	5 176 195	8 272 962
1956	207 437	9 148	1086363	663 278	22 320	3 954	1 992 500	581 455	616 453	3 190 408	5 098 340	8 288 748

IV. Jordbruk og skogbruk (forts.).

B. Høstutbytte av jordbruksprodukter. Tonn

	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Blandkorn	Erter	Korn og erter i alt	Poteter	Rotvekster	Høy	I alt i fôrenheter
1939	77 844	6 158	103 476	200 788	11 912	1 182	401 360	806 949	828 646	2 863 198	1 936 179
1949	66 991	2 062	86 144	163 257	9 669	973	329 096	1 098 718	646 813	3 060 225	1 976 782
1951	40 126	1 184	122 532	170 200	8 894	957	343 893	1 015 023	660 844	2 741 009	1 859 602
1952	39 586	1 119	147 911	161 161	7 560	693	358 030	1 187 491	675 465	2 961 768	1 999 027
1953	38 876	1 362	206 516	179 114	6 821	547	433 236	1 249 013	912 525	3 155 262	2 200 681
1954	41 191	1 510	223 789	160 626	5 623	471	433 210	1 129 670	737 083	3 113 679	2 149 898
1955	31 758	1 279	209 474	113 960	5 130	701	362 302	980 648	596 592	2 444 469	1 717 690
1956*	53 000	2 700	293 000	179 800	6 700	1 200	536 400	1 460 000	758 000	2 898 000	2 261 000

C. Høstutbytte pr. dekar i forhold til middelsår. Middelsår = 100

1939	88	95	96	99	100	98	96	77	77	99	94
1949	96	98	87	90	92	93	90	86	87	103	97
1951	75	79	90	92	91	85	89	79	83	92	90
1952	85	99	90	83	88	90	87	94	89	100	96
1953	102	97	101	103	103	90	102	100	107	106	104
1954	91	94	94	94	96	86	94	92	95	106	101
1955	73	83	80	67	71	71	75	77	84	81	79
1956*	108	102	107	111	103	111	108	110	92	100	104

D. Husdyrhold i rikets bygder pr. 20. juni

	Hester	Storfe		Svin	Sauer	Geiter	Voksne høns
		I alt	Mjølkekyr				
1939	203 931	1 455 016	864 336	361 953	1 743 802	248 916	3 422 368
1949	198 266	1 224 133	769 251	418 840	1 735 623	146 594	3 710 906
1951	183 828	1 230 532	754 591	386 120	1 928 948	118 828	3 320 489
1952	175 356	1 151 830	711 447	418 435	1 986 726	115 417	3 197 045
1953	167 748	1 150 035	696 536	379 035	1 985 284	119 092	3 384 750
1954	158 676	1 180 894	679 326	405 804	1 952 016	122 693	3 562 480
1955	150 342	1 171 280	658 154	464 004	1 921 897	115 557	3 482 101
1956	142 247	1 111 812	639 639	506 597	1 825 908	110 378	3 954 212

E. Forbruk av kunstgjødsel Tonn verdistoff

	Kvelstoff (N)	Fosfor (P)	Kalium (K)
1939	10 270	6 464	12 305
1949	25 216	14 108	35 056
1951	30 699	14 949	34 433
1952	33 397	15 490	37 378
1953	36 009	16 558	39 639
1954	34 078	16 252	38 826
1955	35 242	15 832	38 757
1956	37 936	16 047	41 091

F. Omsetning av kraftfôr til grossist. Tonn

	Eggehviterikt		Kullhydratrikt	
	Innført	Norsk	Innført	Norsk
1939	96 513	87 017	245 925	101 034
1949	31 720	119 185	190 281	56 425
1951	—	109 329	164 701	63 602
1952	15 549	130 330	236 897	69 118
1953	49 849	109 123	223 831	84 942
1954	52 290	118 216	131 965	103 889
1955	82 274	115 697	235 340	129 760
Jan.-sept.				
1955	50 173	89 809	159 156	92 212
1956	75 663	86 341	257 663	82 855

G. Kontrollerte slakt. Førstegangskontroll

	Storfe	Hest	Svin	Sau	Geit	Spekalv	Gjøkalv
1939	..	..	..	..	..	..	..
1949	..	..	..	..	..	..	..
1951	..	..	..	..	..	..	..
1952	185 127	8 495	331 083	381 160	18 429	171 968	19 132
1953	183 114	9 282	326 126	434 363	19 378	161 472	20 641
1954	202 047	10 075	348 048	408 600	24 046	155 893	19 194
1955	269 046	7 698	452 378	460 662	23 516	189 766	20 799
Jan.-sept.							
1955	176 098	3 898	318 848	170 651	15 568	142 680	16 315
1956	144 337	4 658	369 615	141 427	11 578	139 222	12 617

H. Meieridrift

	Innveid mjølk	Tilbakelevert skummet mjølk	Produksjon av			Nettoutbytte av mjølka
			Smør	Hvit ost	Brun ost	
	Tonn					Øre pr. kg
1938	710 217	225 381	14 521	10 836	7 805	18,13
1949	890 569	171 341	10 716	11 245	10 040	46,70
1951	1006770	230 174	11 206	15 873	13 416	48,82
1952	997 084	211 915	10 246	18 302	12 823	53,69
1953	1064231	270 813	12 834	17 474	10 039	55,39
1954	1052175	237 221	10 636	18 030	12 050	58,94
1955*	1060000	230 000	10 500	17 200	11 700	..
Jan.-sept.						
1955	848 127	201 103	9 271	14 540	9 622	..
1956	907 518	204 297	10 746	16 984	10 332	..

I. Engrospriser på meieriprodukter Kr. pr. kg

	Smør	Helfeit gaudaost	Blandet geitmysost
1938	3,02	1,65	1,55
1949	5,35	2,90	2,90
1951	6,60	3,74	3,73
1952	6,60	4,45	4,25
1953	6,60	4,55	4,35
1954	6,83	4,88	4,68
1955*	7,05	5,20	5,00
Jan.-sept.			
1955	[1] 7,05	[1] 5,20	[1] 5,00
1956	[1] 8,05	[1] 6,35	[1] 6,20

J. Salg av faste eiendommer i rikets bygder

	Tallet på salg	Salgssum i alt 1 000 kr.
1938	28 195	182 425
1949	36 214	274 201
1951	34 365	272 054
1952	35 760	333 578
1953	38 539	382 462
1954	40 329	389 161
1955*	37 780	419 399
Jan.-sept.		
1955	..	..
1956	..	..

K. Gjennomsnittlig skyldmarksverdi

	Kr.
1938	5 617
1949	10 344
1951	10 615
1952	11 448
1953	13 473
1954	13 937
1955*	15 057
Jan.-sept.	
1955	..
1956	..

[1] September.

IV. Jordbruk og skogbruk (forts.).

L. Norges Landbrukshøgskoles prisindeks.[1] Driftsåret 1.april 1938—31. mars 1939 = 100

	Jordbruksprodukter			Produksjonsmidler
	I alt	Planteprodukter	Husdyrprodukter	
1939	103	107	102	106
1949	250	232	254	170
1951	287	291	286	234
1952	300	313	297	246
1953	296	287	298	248
1954	326	346	322	247
1955	338	369	330	247
Sept. 1955	350	361	348	245
1956	348	283	360	305

M. Produsentpriser på jordbruksprodukter

	Partisalg i 6 av landets større byer Fra Landbrukets Priscentral						Statens Kornforretnings grunnpriser			
	Høy	Poteter	Egg	Oksekjøtt	Saue-kjøtt	Flesk	Hvete	Rug	Bygg	Havre
	Kr. pr. 100 kg		Kr. pr. kg				Kr. pr. 100 kg			
1939	7,42	9,21	1,44	1,44	1,54	1,50	24,00	22,00	20,00	18,19
1949	18,76	20,68	3,95	4,30	4,78	4,40	55,00	55,00	47,00	41,00
1951	24,37	24,35	4,58	4,35	5,18	4,70	69,00	69,00	59,50	51,50
1952	27,38	27,80	4,73	5,09	4,89	4,94	78,00	78,00	67,00	57,50
1953	22,16	21,75	4,12	5,41	4,81	4,98	83,00	83,00	71,00	61,00
1954	19,85	27,08	3,91	5,98	5,51	5,54	86,50	83,00	70,50	61,00
1955	25,64	33,03	4,26	5,59	5,32	4,99	90,00	83,00	70,00	61,00
Sept. 1955	27,00	30,91	4,55	5,50	5,00	4,95	90,00	83,00	70,00	61,00
1956	25,00	23,30	4,95	5,50	5,25	5,00	90,00	83,00	70,00	61,00

N. Priser på produksjonsmidler

	Kraftfôr				Kunstgjødsel			Maskiner og redskap				
	Maisgrøp	Jordnøttmjøl	Ruggris	Sildmjøl, saltfattig	Kalksalpeter 15,5 % N	Fosforsyregjødsel 8,7 % P	Kaliumgjødsel 33,2 % K	Plog 2.10" for traktor	Radsåmaskin 13 l.	Slåmaskin for traktor	Arbeidskjerre	Høyvogn
	Kr. pr. 100 kg				Kr. pr. 100 kg			Kr. pr. stk.			med gummihjul	
1939	19,86	23,28	14,28	29,05	15,10	6,78	13,75	..	..	..	..	..
1949	32,00	..	22,50	36,28	14,45	12,74	15,80	..	..	..	..	..
1951	55,80	..	41,00	77,20	16,00	12,91	19,35	..	..	..	..	..
1952	55,80	..	41,00	77,20	17,35	13,13	20,60	..	..	..	..	..
1953	55,80	..	41,00	77,20	17,35	13,13	20,60	..	..	..	..	..
1954	55,80	68,50	41,00	77,20	17,40	13,13	20,60	..	..	..	..	..
1955	55,80	68,50	36,90	77,20	16,90	13,40	20,70	1 141	1 360	1 325	920	1 300
1956	71,07	87,23	51,50	99,80	17,90	15,18	23,10	1 255	1 496	1 325	920	1 300

O. Arbeidslønn i jordbruk og skogbruk. Kr.

	Årslønn (til dette kost og losji)		Daglønn i sommerhalvåret på egen kost						Daglønn for skogsarbeid i vinterhalvåret		Gjennomsnittlig dagsfortjeneste for skogskjøring (mann og hest)
	Tjenestegutter	Tjenestejenter	Våronn		Slåttonn		Skuronn		På arbeidsgiverens kost	På egen kost	
			Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner			
1939-40	624	411	5,55	3,68	6,05	3,89	5,65	3,82	4,13	5,87	9,65
1949-50	2 783	1 678	18,27	12,32	19,25	12,80	18,44	12,52	15,59	19,63	29,88
1951-52	3 347	2 041	21,94	14,91	22,98	15,53	22,14	15,29	19,97	24,80	36,99
1952-53	3 679	2 251	24,11	16,28	25,11	16,85	24,34	16,50	21,58	26,66	38,90
1953-54	3 773	2 334	25,23	17,13	26,09	17,82	25,24	17,54	22,34	27,77	40,47
1954-55	4 011	2 531	26,49	18,38	27,52	18,93	26,94	18,83	24,03	29,11	42,40
1955-56	4 299	2 690	27,89	19,47	28,87	20,14	28,19	19,85	25,29	30,78	45,18

P. Hogst av tømmer og ved. 1 000 m³ fast mål

	Bartretømmer					Lauvtretømmer	Barved	Lauvved	Salgsvirke i alt	Husbehovsvirke på gårdene	Samlet hogst
	Skurtømmer	Sliperi- og cellulosetømmer	Spesialtømmer	Diverse tømmer	Bartretømmer i alt						
1939-40	2 710	2 618	102	..	5 430	36	604	503	6 573	2 787	9 360
1949-50	2 815	3 156	249	118	6 338	36	305	176	6 855	2 787	9 642
1951-52	3 463	5 426	316	215	9 420	86	476	357	10 339	2 787	13 126
1952-53	3 282	3 911	305	169	7 667	37	351	207	8 262	2 483	10 745
1953-54	3 410	3 665	254	113	7 442	38	208	183	7 871	2 483	10 354
1954-55	3 505	3 753	243	147	7 648	73	231	213	8 165	2 483	10 648

Q. Basispriser for tømmer[2] (levert vassdrag) og ved For tømmer kr. pr. m³, for 60 cm ved pr. favn

	Skurtømmer			Sliperi- og celluloselast				Østl. og Trøndel.	
	Østlandet		Trøndel.	Østlandet			Trøndel.	Barved	Bjørkeved
	Gran	Furu	Gran	Gran	Furu	Skurslip	Gran		
1939-40	19,50	18,50	15,40	15,80	11,00	14,25	13,20	21,00	29,00
1949-50	47,00	46,50	43,45	41,50	36,00	39,50	38,30	55,00	68,00
1951-52	81,50	81,50	77,05	70,00	65,00	68,00	66,00	70,00	90,00
1952-53	78,00	78,00	73,60	67,00	59,00	65,00	60,95	80,00	100,00
1953-54	78,00	75,00	73,60	67,00	55,00	65,00	60,95	72,00	90,00
1954-55	90,60	87,60	85,10	79,00	61,00	73,50	74,20	72,00	90,00
1955-56	97,60	94,60	91,60	83,50	69,00	80,00	78,40	80,00	105,00
1956-57	100,50	97,50	94,25	86,00	75,00	85,00	80,70	86,00	113,00

R. Tømmerfløting

	1 000 stokker	1 000 m³
1939	16 625	2 223
1949	36 658	4 713
1951	29 931	3 740
1952	40 031	4 874
1953	37 377	4 209
1954	36 029	3 944
1955	34 540	3 746
1956	..	..

[1] Årstallene gjelder driftsårene 1939-40 osv. [2] Investerings- og pensjonsavgifter nærmere omtalt i tekstavsnittet om skogbruk.

V. Fiske og hvalfangst.

A. Oppfisket mengde.[1] Tonn

	I alt	Skrei[2]	Lodde-torsk[2]	Bank-torsk	Fjord-torsk	Sei	Lange og blålange	Brosme	Hyse	Lyr	Hvitting	Stor- og vårsild
1939	1 001 522	182 945	28 302	45 265	14 232	36 375	6 348	5 539	18 624	1 951	358	412 426
1949	1 084 358	90 947	22 431	34 669	28 018	61 412	3 508	4 131	21 020	1 843	296	567 467
1950	1 278 668	108 612	22 553	44 245	20 192	67 682	6 791	4 864	18 285	1 868	251	771 306
1951	1 668 525	149 070	21 744	59 132	19 713	57 619	6 211	6 855	18 260	2 464	113	888 006
1952	1 669 552	122 198	38 801	50 931	21 025	63 291	5 237	8 540	22 837	2 503	137	820 471
1953	1 398 397	70 815	43 218	61 714	17 933	77 575	4 816	7 874	30 747	2 183	176	670 084
1954	1 904 881	65 304	20 339	72 760	27 110	59 693	4 953	9 160	32 742	2 707	94	1092230
1955	1 646 872	81 085	47 105	107 660		55 014	7 798	9 203	38 453	3 433	142	965 413
1956*	1 930 000	110 351	52 695	110 000		60 000	9 500	9 500	38 000	3 400	140	1145859

	Feitsild	Småsild	Trålsild	Islandssild	Brisling	Laks og sjøaure	Makrell	Kveite	Rød-spette	Hummer	Reker	Hå og håbrann
1939	25 750	122 750	1 861	16 042	5 406	1 189	6 767	3 244	2 826	998	3 125	9 321
1949	21 766	101 086	3 204	25 897	9 453	944	12 570	5 705	1 402	862	2 092	7 611
1950	29 662	72 947	3 589	11 214	5 613	727	10 206	6 089	1 663	969	2 312	8 858
1951	79 223	208 618	1 325	17 132	9 014	896	13 371	5 273	1 414	862	2 728	12 213
1952	54 389	302 435	2 116	23 604	6 790	1 028	14 457	5 126	1 372	712	3 095	13 701
1953	82 620	160 873	2 497	30 032	13 297	1 111	13 483	4 068	1 052	848	3 763	14 547
1954	136 977	208 038	3 238	20 049	8 861	1 207	10 161	4 785	1 189	648	4 961	17 254
1955	34 674	103 137	5 083	24 435	5 670	1 269	10 779	4 410	1 013	631	5 825	18 056
1956*	105 000	80 000	3 000	26 384	4 500	1 300	12 000	4 400	..	..	..	..

B. Verdi av oppfisket mengde.[1] 1 000 kr. — C. Hvalfangst

	I alt	Torsk	Sei	Hyse	Sild	Brisling	Laks og sjøaure	Makrell	Kveite	Hummer	Oljepro-duksjon 1 000 fat	Verdi av olje etc. Mill. kr.
1939	100 902	36 706	3 937	2 706	29 827	1 477	2 683	1 934	3 134	2 078	[3] 735	[3] 37,9
1949	312 514	69 926	17 312	10 379	126 694	7 539	5 820	6 155	11 867	5 680	1 120	313,1
1950	346 039	89 156	17 246	9 260	142 008	4 208	5 090	4 490	13 453	6 625	1 122	291,6
1951	492 488	132 467	18 671	9 493	208 245	8 468	7 913	7 082	11 853	6 299	1 131	368,8
1952	522 060	142 751	26 305	13 726	218 724	7 030	7 985	7 653	13 357	5 997	1 152	319,6
1953	486 002	136 670	27 014	16 796	188 564	12 537	11 263	7 373	11 009	6 994	826	204,0
1954	567 760	129 115	25 983	17 859	268 649	8 218	11 501	6 819	14 108	5 648	1 042	248,4
1955	609 748	174 525	23 894	20 859	245 244	5 702	14 205	7 182	12 516	6 032	877	231,1
1956*	690 000	202 000	27 500	21 000	305 000	3 200	14 000	8 000	12 500	..	[4] 852	[4] 245,0

[1] Omfatter de mengder som er brakt i land. [2] Vekten gjelder sløyd fisk. [3] Fangsten for 2 kokerier bortleid til utlandet er ikke tatt med. [4] Gjelder bare fangsten i Antarktis.

VI. Gruvedrift, industri og kraftforsyning.

A. Timeverk, bruttoproduksjons- og bearbeidingsverdi

	Alle grupper	Bryting av kull	Bryting av malm	Stein-brott[1]	Ekstraktiv jord- og steinindustri ellers	Nærings-middel-industri	Drikke-vare-industri	Tobakks-industri	Tekstil-industri	Bekled-nings-industri	Tre- og kork-industri	Møbel- og inn-redningsindustri
a) Utførte timeverk. Mill.												
1938	313,2	..	14,8	0,4	2,1	23,5	4,5	3,3	26,7	28,7	26,6	
1953	481,6	1,9	10,1	1,3	2,1	39,6	5,3	2,9	35,6	45,6	24,7	20,1
1954	493,2	1,9	10,1	1,4	2,0	41,9	5,2	2,6	34,4	44 4	25,7	20,9
1955*	512,6	2,2	10,6	1,5	2,2	44,0	5,4	2,6	32,8	46,5	26,4	21,8
b) Bruttoproduksjonsverdi. Mill. kr.												
1938	2 138,2	..	57,4	0,9	6,4	234,5	125,9	69,6	130,5	108,2	140,9	
1953	12 414,1	33,3	222,8	16,8	23,5	1 496,8	421,6	324,5	702,5	716,8	687,1	286,5
1954	13 642,5	24,6	217,5	18,9	24,8	1 656,8	445,8	325,2	714,5	727,6	705,9	322,3
1955*	14 764,2	27,7	228,2	18,5	28,9	1 812,3	474,4	335,3	688,1	755,8	732,9	341,4
c) Bearbeidingsverdi. Mill. kr.												
1938	1 043,6	..	48,4	0,8	5,6	87,3	91,6	46,3	55,7	54,9	48,1	
1953	5 657,9	28,7	201,1	14,8	20,7	531,8	354,3	247,1	279,0	310,3	199,8	147.9
1954	6 150,5	20,6	197,4	16,9	21,6	570,6	377,1	244,5	286,3	321,2	212,8	162,1
1955*	6 511,6	22,8	206,2	16,2	25,3	630,0	405,8	251,5	274,1	346,7	225,5	171,7

[1] Omfatter ikke pukkverk i 1938.

VI. Gruvedrift, industri og kraftforsyning (forts.).

A. Timeverk, bruttoproduksjons- og bearbeidingsverdi (forts.)

	Treforedlingsindustri	Grafisk industri	Lærindustri	Gummivareindustri	Kjemisk industri	Jord- og steinvareindustri	Primær jern- og metallindustri	Jern- og metallvareindustri	Maskinindustri	Elektroteknisk industri	Transportmiddelindustri	Diverse industri	Gassverk
							a) Utførte timeverk. Mill.						
1938	33,5	14,0	3,1	3,5	15,8	12,4	16,6	79,1				3,1	1,5
1953	44,0	19.1	3,2	6,3	32,1	21,0	28,1	29,9	15,7	16,6	68,5	6,9	1,0
1954	45,7	19.8	3,3	5.9	33.9	21,4	28.4	32,6	16,4	17,6	69,3	7,4	1,0
1955*	47,3	20,0	3,4	5,9	34,0	21,8	33,5	35,0	16,7	17,7	72,3	8,1	0,9
							b) Bruttoproduksjonsverdi. Mill. kr.						
1938	277,7	60,2	23,2	20,3	234,8	46,7	189,1	388,3				14,0	9,6
1953	1 545,7	252,5	78,4	122,1	1 469,6	328,1	1 169,3	569.5	313,5	448.0	1 037,0	124,2	24,0
1954	1 836,3	284.3	88,1	128,0	1 797,0	360,1	1 161,0	655,4	364,3	519,6	1 097,4	145,0	22,1
1955*	2 019,6	314,7	84,0	136,5	1 817,7	384,5	1 417,5	772.5	403,4	556,1	1 226,3	165,4	22,5
							c) Bearbeidingsverdi. Mill. kr.						
1938	95,3	41,4	9,1	12,3	107,0	32,3	69,5	223,5				8,3	6,2
1953	547,3	164,9	29,0	65,9	485,4	201,7	468,7	288,5	183,3	231,6	570,6	77,5	8,0
1954	686,0	181,1	33,3	69,1	621,2	222,4	406,7	337,1	212,7	274 0	579,8	88,9	7,1
1955*	685,4	203.8	32,6	70,6	619,1	232,0	447,3	386,8	224,0	277.6	650,2	99,7	6,7

B. Produksjonsindeks. 1949 = 100

	Hele industrien	Eksportindustri	Hjemmeindustri			Bryting av kull og malm	Nærings- og nytelsesmiddelindustri	Tekstilindustri	Bekledningsindustri	Trevare- og møbelindustri	Treforedlingsindustri	Kjemisk industri
			I alt	Konsumvareindustri	Investeringsvareindustri							
1939	78	110	66	..	..	201	72	68	69	72	83	68
1951	121	133	117	113	120	102	106	123	113	99	122	159
1952	122	129	119	115	125	121	106	103	121	108	113	155
1953	129	134	127	123	133	140	106	112	137	118	124	157
1954	141	153	137	131	144	140	109	115	140	123	139	192
1955*	146	159	141	135	150	151	113	109	144	123	150	188
Jan.-okt.												
1955*	145	159	140	134	147	146	114	108	143	120	148	193
1956*	153	167	147	138	159	165	115	114	150	116	147	200

	B. Produksjonsindeks (forts.)					C. Produksjon av visse varer. Tonn[1]						
	Jord- og steinvareindustri	Primær jern- og metallindustri	Jern- og metallindustri ellers	Andre industrier	Gass- og elektrisitetsverk	Kull	Jernmalm og titanjernstein	Koppermalm og -konsentrat	Molybdénglans	Sink- og blykonsentrat	Svovelkis	Råjern
1939	68	91	65	80	69	311 592	1 395 435	32 169	711	11 823	1 024 953	43 599
1951	129	126	121	111	114	469 994	437 179	21 957	209	12 339	696 049	54 061
1952	141	134	125	107	121	453 403	887 696	23 315	213	12 465	712 616	58 300
1953	142	137	136	113	126	427 500	1 314 406	24 763	241	11 996	744 856	58 844
1954	157	142	147	126	140	340 521	1 243 762	26 375	230	12 354	794 914	59 920
1955*	180	171	148	128	146	322 147	1 413 417	26 672	299	15 071	843 776	108 390
Jan.-okt.												
1955	*179	*162	*146	*126	*144	254 785	1 093 846	21 718	236	12 983	675 906	76 799
1956	*184	*218	*153	*129	*149	305 296	1 409 151	23 373	223	12 335	687 072	144 778

	Ferrosilisium[2,3]	Andre ferrolegeringer[3]	Aluminium	Kopper	Nikkel	Sink	Svovel	Sement	Tremasse (tørr beregnet)	Cellulose (tørr beregnet)
1939	39 538	107 648	31 130	10 458	9 121	45 917	90 692	390 284	469 754	494 974
1951	68 484	122 388	52 106	8 656	11 080	40 825	98 408	701 752	558 383	528 483
1952	83 280	131 546	52 849	10 009	12 159	39 234	104 788	706 368	522 576	486 443
1953	94 497	124 107	56 198	12 104	14 934	38 798	103 335	754 515	535 480	542 901
1954	98 299	87 523	64 101	12 901	17 242	44 461	100 677	770 499	644 063	590 587
1955*	103 352	121 930	74 960	13 495	18 498	44 186	100 446	830 046	647 221	618 208
Jan.-okt.										
1955	88 997	97 890	56 994	11 392	15 628	36 294	79 422	688 809	534 020	507 653
1956	88 945	126 544	76 398	12 538	16 609	39 897	76 987	776 070	539 951	483 420

[1] Månedstallene er ikke alltid sammenliknbare med årstallene. [2] Fra 1948 er tallene omregnet til basis 45 % Si. [3] Produkter til videre foredling i samme bedrift er tatt med bare i 1939.

VI. Gruvedrift, industri og kraftforsyning (forts.).

	C. Produksjon av visse varer (forts.). Tonn								D. Elektrisitetsproduksjon Mill. kWh[1]		
										Av dette	
	Sildhermetikk	Sildolje	Ullgarn	Bomullsgarn[2]	Margarin	Øl kl. I, II og III 1 000 hl	Sigaretter Mill. stk.	Koke- og spisesjokolade	I alt	Ved elektrokjemisk og elektrometallurgisk ind.	Ved den alminnelige elektrisitetsforsyning
1939	27 511	19 769	4 536	..	55 357	516	908,9	8 119	10 210	5 022	4 535
1950	25 390	51 930	7 687	3 720	63 316	623	1 280,5	9 024	17 328	7 241	9 137
1951	29 315	78 725	7 520	4 275	71 330	634	1 169,8	9 080	17 317	7 215	9 132
1952	25 238	74 355	5 932	3 317	74 269	710	1 343,9	9 514	18 406	7 069	10 305
1953	25 593	61 107	6 630	3 297	76 165	701	1 305,1	7 348	19 143	6 865	11 201
1954	23 275	93 458	6 552	3 588	79 165	702	1 339,1	7 087	21 353	7 422	12 614
1955*	27 032	71 300	7 153	2 891	92 683	776	1 385,8	6 665	22 281	8 378	12 603
Jan.-okt.											
1955	21 744	68 600	5 877	2 441	75 151	657	1 149,9	5 358	18 208	6 853	10 268
1956	14 208	102 000	6 272	2 217	79 990	655	1 104,5	6 502	19 015	7 169	10 722

[1] Ved elektrisitetsverker på 1 000 kW eller over. [2] 100 prosent bomullsgarn spunnet i Norge.

VII. Byggevirksomhet.

	A. Bygg under arbeid ved utgangen av året[1]						B. Bygg tatt i bruk[1]					
	Boligbygg		Verksteds- og fabrikkbygninger	Driftsbygninger i landbruket[2]	Kontor- og forretningsbygg	Andre bygg	Boligbygg		Verksteds- og fabrikkbygninger	Driftsbygninger i landbruket[2]	Kontor- og forretningsbygg	Andre bygg
	Leiligheter	Golvflate i 1000 m²	Golvflate i 1000 m²				Leiligheter	Golvflate i 1000 m²	Golvflate i 1000 m²			
1950	14 264	1 299	329	299	119	365	22 395	1 926	331	392	83	230
1951	25 466	1 904	433	258	119	428	20 875	1 634	306	311	73	282
1952	26 725	1 948	489	246	161	460	32 700	2 329	325	331	97	360
1953	29 813	2 225	536	269	251	638	35 140	2 487	326	336	141	347
1954	29 973	2 368	427	281	301	842	35 388	2 610	478	347	193	453
1955	26 924	2 139	417	304	322	902	32 128	2 511	367	393	186	525
Jan.-sept.												
1955	30 663	2 430	391	422	333	829	21 865	1 703	254	228	117	355
1956	26 300	2 090	463	..	359	851	18 974	1 475	228	..	121	369

[1] Boligdirektoratets tall. [2] Grunnflate.

VIII. Skipsfart.

A. Handelsflåtens størrelse ved utgangen av året

	I alt[1]		Motortørrlastskip		Damptørrlastskip		Motortankskip		Damptankskip		Nettoøking eller minsking (—) i alt 1 000 br.tonn
	Skip	1 000 br.tonn	Skip	1 000 br.tonn	Skip	1 000 br.tonn	Skip	1 000 br.tonn	Skip	1 000 br.tonn	
1939	4 391	4 846	2 504	1 345	1 546	1 440	233	1 738	44	318	+ 90
1949	5 398	5 300	3 951	1 782	1 124	1 245	261	1 877	48	395	+ 621
1950	5 467	5 681	4 037	1 869	1 082	1 179	284	2 231	49	400	+ 381
1951	5 557	5 975	4 191	1 890	1 014	1 095	309	2 637	43	353	+ 294
1952	5 651	6 249	4 338	1 984	942	1 020	328	2 899	43	346	+ 274
1953	5 791	6 636	4 498	2 084	892	1 002	358	3 220	43	330	+ 387
1954	5 952	7 101	4 667	2 224	854	952	392	3 639	39	286	+ 465
1955	6 106	7 766	4 853	2 525	796	893	419	4 038	38	310	+ 665
1956 1/10	6 216	8 216	4 976	2 829	777	855	420	4 127	43	405	+ 450

	B. Skip i utenriksfart ved utgangen av året[2]	C. Opptjente bruttofrakter i utenriksfart. Mill. kr.						D. Fraktindeks. «Norwegian Shipping News» 1949 = 100		E. Skip med last mellom Norge og utlandet 1 000 nettotonn	
		I alt		Tørrlastskip		Tankskip					
	1 000 br.t.	Turfrakt	Tidsfrakt	Turfrakt	Tidsfrakt	Turfrakt	Tidsfrakt	Turfrakt	Tidsfrakt	Kommet	Gått[3]
1938	4 234	478.3	219,3	350,0	98,3	128,3	121,0	..	..	5 435	5 044
1948	3 904	1 494,4	476.0	1 038,3	266,7	456,1	209,3	110,6	122,4	4 509	3 266
1949	4 520	1 399,5	694,1	1 161,1	300,9	238,4	393,2	100,0	100.0	4 482	3 576
1950	4 910	1 733,8	905,7	1 418,4	334,7	315,4	571,0	103,9	99,9	4 941	3 796
1951	5 204	2 847,9	1 155,7	2 064,2	445,2	783,7	710,5	216,3	267,7	5 425	3 922
1952	5 450	2 788,2	1 366,8	1 923,0	541,0	865,2	825,8	138,1	146,5	5 267	4 402
1953	5 750	2 330,4	1 320,0	1 662,6	423,1	667,8	896,9	107,5	86,9	5 835	4 989
1954	6 250	2 199,0	1 373,0	1 655,0	396,0	544,0	77,0	113,5	101,7	6 233	5 519
1955	ca. 6 880	..	..	..	..	..	..	158,8	178,0	6 768	5 688
Jan.-nov.[4]											
1955	..	..	..	..	..	..	..	157,6	176,3	5 236	4 385
1956	..	..	..	..	..	..	..	183,5	243,1	5 132	4 446

[1] Registreringspliktige skip, dvs. damp- og motorskip på over 25 br.tonn og seilskip på over 50 br.tonn. Fra og med 1951 er seilskip holdt helt utenfor. [2] Skip på over 500 br.tonn. [3] Skip med jernmalm fra Narvik ikke regnet med. [4] For rubrikk E januar—september.

IX. Annen samferdsel.

	A. Jernbanedrift[1] (Statsbanene)			B. Rute-bil-trafikk	C. Ruteflytrafikk			D. Post, telefon, telegraf			E. Innreiste utlendinger
	Gods-transport. Ekskl. malm på Ofotbanen	Opplastede vogner	Reisende	Passasjer-kilometer	Kilometer fløyet	Passasjer-kilometer	Gods, post, bagasje tonn-km	Bokførte post-sendinger Ekskl. postgiro	Riks-telefon-samtaler	Tele-grammer	
	1 000 tonn	1000		Mill.	1 000						
1938	4 525	634	21 606	461	722	2 370	103	9 332	17 767	3 952	..
1950	5 734	669	39 729	1 589	7 870	162 308	5 946	14 725	36 699	6 859	534
1951	5 849	688	39 546	1 688	8 932	199 691	8 512	14 471	38 425	6 787	477
1952	6 522	732	38 327	1 847	9 724	221 506	8 395	14 049	40 048	6 518	604
1953	5 441	668	38 082	1 947	11 180	260 009	8 834	13 680	42 171	6 157	689
1954	* 5 509	648	* 39 154	[3] 2 130	11 731	264 516	7 978	13 984	44 380	6 060	807
1955	* 5 898	660	* 41 289	2 282	13 358	327 375	8 576	14 487	46 045	5 972	892
1956	* 5 900	663	* 41 848	..	..	..	..	..	..	..	..
Jan.-sept.[2]											
1955	3 830	432	27 762	..	10 272	256 851	6 205	10 006	26 132	3 342	829
1956	3 801	428	27 889	..	12 176	316 153	6 689	10 309	26 213	3 287	922

[1] Årsoppgavene gjelder driftsåret som slutter i vedk. år. [2] For rikstelefonsamtaler og telegrammer jan.-juli. For jernbanedriften jan.-aug. For innreiste utlendinger jan.-okt. [3] Delvis anslått.

X. Offentlige finanser.

Skatteår (og inntektsår)	A. Den kommunale skattelikning. Mill. kr.								
	Antatt formue			Antatt inntekt			Skattbar inntekt		
	Riket	Bygder	Byer	Riket	Bygder	Byer	Riket	Bygder	Byer
1939-40 (1938)	8 840,5	4 944,0	3 896,5	2 897,3	1 455,2	1 442,1	1 940,1	947,5	992,6
1950-51 (1949)	18 711,4	9 782,4	8 929,0	7 971,6	4 036,7	3 934,9	6 038,2	3 041,1	2 997,1
1951-52 (1950)	21 518,9	10 884,1	10 634,8	8 823,2	4 480,1	4 343,1	6 758,1	3 319,2	3 438,9
1952-53 (1951)	25 389,7	12 574,8	12 814,9	10 759,6	5 486,2	5 273,4	8 572,9	4 256,0	4 316,9
1953-54 (1952)	25 381,1	12 896,8	12 484,3	11 768,0	6 085,1	5 682,9	9 220,2	4 625,4	4 594,8
1954-55 (1953)	25 867,5	13 709,1	12 158,4	12 374,0	6 489,4	5 884,6	9 739,7	4 974,9	4 764,8
1955-56 (1954)	28 354,5	15 417,6	12 936,9	13 345,8	7 109,8	6 236,0	10 606,5	5 515,5	5 091,0
1956-57 (1955)	*28 900,0	..	..	*14 100,0	..	..	..	..	..

Skatteår	B. Utliknede kommunale skatter og avgifter. Mill. kr.								C. Statsskatt[1]. Mill. kr.			
	Bygder				Byer						Innbetalte	
	I alt	Formues- og inntekts-skatt. Renteskatt	Eiendoms-skatt (matrikkelskatt)	Andre skatter og avgifter	I alt	Formues- og inntekts-skatt. Renteskatt	Eiendoms-skatt (matrikkelskatt)	Andre skatter og avgifter	I alt	Utliknet formues- og inntekts-skatt	Forbruks-skatter	Verneskatt, andre skatter og avgifter
1939-40	193,6	173,4	5,5	14,7	226,4	186,7	22,3	17,4	560,4	177,8	348,3	34,3
1950-51	614,7	558,4	5,1	51,2	650,2	566,4	29,6	54,2	2 575,7	795,9	1 644,5	135,3
1951-52	673,0	611,0	5,3	56,7	740,8	651,1	30,5	59,2	3 199,2	879,2	2 212,7	107,3
1952-53	851,0	776,8	5,6	68,6	906,7	805,3	32,5	68,9	3 733,3	1 181,8	2 421,5	130,0
1953-54	917,6	837,2	5,3	75,1	954,6	846,5	33,8	74,3	3 637,4	1 034,2	2 512,0	91,2
1954-55	1 005,5	902,1	5,0	98,4	1 007,0	879,4	35,5	92,1	3 839,1	1 018,8	2 732,1	88,2
1955-56	1 121,9	989,4	5,1	127,4	1 078,3	924,7	38,4	115,2	4 052,0	1 132,5	2 905,5	114,0

Pr. 30. juni	D. Kommunenes skatterestanser. Mill. kr.			E. Kommunenes lånegjeld. Mill. kr.						F. Statens lånegjeld Mill. kr.		
				Riket		Bygder		Byer				
	Riket	Bygder	Byer	Samlet lånegjeld	Herav vedk. elektr.-vesenet	Samlet lånegjeld	Herav vedk. elektr.-vesenet	Samlet lånegjeld	Herav vedk. elektr.-vesenet	I alt	Opptatt innenlands	Opptatt utenlands
1938	104,8	65,4	39,4	1 212,0	485,7	543,9	297,0	668,1	188,7	1 428,7	775,1	653,6
1949	272,9	134,0	138,9	963,8	467,3	320,7	239,9	643,1	227,4	6 165,5	5 069,1	1 096,4
1950	281,2	140,7	140,5	1 242,6	715,5	448,0	347,7	794,6	367,8	4 705,0	3 631,2	1 073,8
1951	272,6	138,8	133,8	1 290,2	780,4	487,0	385,3	803,2	395,1	4 884,4	3 732,9	1 151,5
1952	283,9	153,7	130,2	1 405,1	868,9	552,5	445,2	852,6	423,7	4 873,8	3 675,3	1 198,5
1953	306,1	175,0	131,1	1 508,2	954,0	614,2	493,1	894,0	460,9	5 373,7	4 152,0	1 221,7
1954	346,0	206,0	140,0	[2] 1 685,8	996 6	665 7	504,8	1 020,1	491,8	5 878,2	4 457,2	1 421,0
1955	359,8	220,6	139,2	1 823,7	1 129,9	757,4	571,3	1 066,3	558,6	6 347,5	4 633,0	1 714,5
1956	..	..	..	..	..	..	..	..	..	7 230,5	5 507,4	1 723,1

[1] Eksklusive engangsskatt på formuesstigning og krigsskadeavgift (tilsammen innbetalt: 1950-51: 100,9 mill. kr., 1951-52: 81,4 mill. kr., 1952-53: 43,0 mill. kr., 1953-54: 10.4 mill. kr., 1954-55: 3,4 mill. kr.). [2] Fra og med 1954 omfatter den samlede lånegjeld også de kommunale aksjeselskapers gjeld utad.

X. Offentlige finanser (forts.).

G. Statens utgifter og inntekter. 1 000 kr.

	1938-39	1951-52	1952-53	1953-54	1954-55	Vedtatt budsjett 1955-56	Vedtatt budsjett 1956-57
Driftsregnskapet.							
A. Driftsutgifter.							
I. Statens politiske organer	4 800	15 716	17 271	18 530	20 912	20 640	21 748
II. Utenrikstjeneste	5 330	38 756	44 375	59 710	47 517	48 347	45 738
III. Forsvar	66 906	700 649	1 027 851	1 166 088	1 137 057	912 022	912 392
Av dette: Hær	37 519	305 449	411 796	470 093	408 793	358 782	328 772
Marine	27 207	146 397	199 988	198 849	206 858	196 052	184 977
Luftforsvar	—	177 119	346 976	435 852	470 567	312 599	354 963
IV. Retts-, politi- og fengselsvesen	19 328	78 662	86 590	92 645	93 769	97 926	97 365
Av dette: Rettsvesen	10 999	21 701	22 615	23 565	23 763	22 463	23 050
Politi	5 019	42 359	48 432	53 399	53 822	59 335	56 904
Fengsels- og tvangsarbeidsvesen	2 806	12 818	13 553	13 747	14 186	14 083	15 219
V. Fylkesmannsembetene og komm.kontoret	946	3 021	3 871	3 847	3 838	4 174	4 403
VI. Kirken	4 418	11 551	12 857	12 295	12 350	14 410	15 360
VII. Skole, vitenskap, kunst etc.	68 694	214 278	247 251	298 849	286 101	314 417	334 426
Av dette: Høgskoler	7 112	31 541	38 994	40 123	43 294	49 538	52 149
Høgre almenskoler	3 761	14 329	17 900	19 178	20 619	23 025	22 761
Folkeskolen og ungdomsskoler	43 859	112 058	124 919	170 640	146 449	161 626	166 539
Vitenskapelige formål utenom høgskolene og litterære og kunstneriske formål	2 423	8 884	8 735	10 108	10 893	10 904	11 747
VIII. Sosiale formål	74 148	391 152	445 723	504 742	536 416	604 198	685 947
Av dette: Andel i syketrygdpremier	7 010	24 310	28 772	34 144	40 611	41 000	51 500
Alderstrygd[1]	37 087	124 600	151 606	167 833	189 558	246 000	283 500
Barnetrygd	—	91 066	95 709	96 515	99 727	103 000	131 250
IX. Helsestell	20 828	75 460	85 051	90 867	96 690	108 814	104 283
Av dette: Medisinalvesen	7 311	29 021	33 570	36 303	34 437	40 372	36 628
Sinnssykevesen	8 011	27 338	29 091	30 705	35 501	39 737	40 897
Tuberkulosevesen	4 446	13 461	16 001	16 601	18 554	19 831	17 940
X. Statens anlegg	51 212	162 183	195 517	222 969	242 964	249 318	307 417
Av dette: Veiarbeider	41 810	112 680	135 471	154 006	170 014	178 555	229 426
Vassdrags- og elektrisitetsvesen	2 207	28 753	35 566	42 931	36 058	30 683	29 899
XI. Landbruk	35 208	77 618	92 724	94 525	104 551	116 781	150 807
Av dette: Tilskott til bureising, jorddyrking etc.	16 467	12 507	14 232	21 447	28 001	38 170	59 000
XII. Handel, industri, sjøfart og fiske	31 852	101 474	178 672	145 639	142 264	128 559	128 366
Av dette: Saltvannsfiske	12 423	17 692	15 076	14 539	13 301	19 606	15 557
XIII. Forsyning, rasjonering og prisregulering	—	410 797	493 925	527 263	569 412	561 593	501 556
Av dette: Tilskott til regulering av prisene	—	412 452	479 253	518 975	554 261	555 000	495 000
Av dette: 1. Kunstgjødsel og A.I.V.-væske (inkl. fraktlette)	—	24 410	33 965	40 896	39 979	163 800	86 300
2. Kraftfôr og fettstoffer	—	64 755	84 035	91 595	127 048		
3. Brødmjøl	—	128 430	138 000	120 000	104 302	120 000	75 000
4. Mjølk og mjølkeprodukter	—	164 012	205 344	253 881	266 057	265 000	325 000
5. Fraktlette for kjøtt og flesk	—	5 000	5 000	5 000	6 310	6 200	7 000
6. Andre varer	—	25 845	12 909	27 560	10 007	—	1 700
XIV. Skattelikning og skatteinnkreving	19 016	75 469	86 669	86 973	91 734	77 703	96 126
XV. Gjeldsrenter og pensjoner	13 183	180 387	206 023	240 944	264 125	352 555	402 067
Av dette: Renter og kurstap	70 942	170 490	181 722	191 972	218 762	312 843	362 604
—Renter av kapital i statens bedr.	— 70 322	— 25 311	— 27 774	— 31 983	— 36 453	— 40 978	— 45 077
Pensjoner	12 561	35 208	52 075	80 955	81 816	80 690	84 540
XVI. Underskott av statens forretningsdrift[2]	56 843	44 299	73 465	85 763	62 618	64 491	103 018
Av dette: Statsbanene	65 515	59 187	80 279	93 663	71 241	75 000	111 000
Postverket	— 3 359	— 1 840	— 242	— 4 223	— 1 702	— 500	2 200
Telegrafverket	— 3 773	— 2 208	5 769	7 323	— 3 347	— 3 000	— 2 200
XVII. Utgifter i samband med krigen og frigjøringen	—	7 180	5 436	3 882	4 285	15 570	70
XVIII. Ymse utgifter til gjenreisingen	—	70 446	75 495	57 162	50 604	59 631	34 187
Av dette: Lån og tilskott til gjenreisingen	—	— 1 472	— 1 608	1 659	4 466	—	2 950
Krigsskadetrygden for løsøre	—	55 000	40 000	31 182	25 369	30 734	20 475
Krigsskadetrygden for bygninger	—						
XIX. Andre utgifter	10 222	104 972	185 804	205 738	199 114	203 312	389 447
Overskott på driftsregnskapet	106 807	842 747	735 683	314 157	540 933	515 722	685 043
Driftsutgifter i alt	589 741	3 606 817	4 300 253	4 232 588	4 507 254	4 470 183	5 019 766

Merknad: Etter Statistisk Sentralbyrås oppstilling av regnskapene. Deposita, forskottskonti og Prisdirektoratets fond er holdt utenfor.

[1] Avsetninger til aldersfondet er tatt med under avsetninger til statens fond. [2] Inkl. rente av nedlagt kapital beregnet etter 5 % 1938-39 og 3 % for de siste år. Fra 1. juli 1951 belastes ikke Statsbanene for renter.

X. Offentlige finanser (forts.).

G. Statens utgifter og inntekter. 1 000 kr.

	1938-39	1951-52	1952-53	1953-54	1954-55	Vedtatt budsjett 1955-56	Vedtatt budsjett 1956-57
B. Driftsinntekter.							
I. Skatter og avgifter	559 573	3 477 901	3 943 485	3 856 912	4 107 861	4 256 914	4 738 821
a) Inntekts- og formuesskatter	174 725	1 162 593	1 390 806	1 253 375	1 287 578	1 377 160	1 531 885
Av dette: Ord. inntekts- og formuesskatt	142 503	958 986	1 183 842	1 051 261	1 018 568	1 100 000	1 200 000
Ekstraordinær formuesskatt	8 176	1 902	731	490	324	50	50
Alderstrygdavgift	24 046	107 410	125 425	132 567	171 540	207 000	245 000
Inntektsført krigsskadeavgift	—	35 220	36 060	28 023	23 850	30 294	20 035
Inntektsført verneskatt	—	12 997	—	—	28 880	—	—
b) Forbruksskatter	355 188	2 212 747	2 421 549	2 512 037	2 732 065	2 807 000	3 124 400
Av dette: Tollinntekter	154 278	267 139	327 895	317 339	382 499	340 000	335 000
Skatt på tilvirkn. og omsetn. av:							
1. Brennevin og vin[1]	51 572	301 775	301 831	316 795	331 008	316 500	340 000
2. Øl	16 358	78 772	71 891	73 927	76 261	74 000	98 000
3. Tobakk	26 282	192 550	201 270	201 765	194 912	200 000	240 000
4. Sjokolade og sukkervarer	9 289	120 634	111 951	106 347	95 116	85 000	100 000
Alminnelig omsetningsavg.	37 810	985 695	1 106 145	1 185 151	1 303 711	1 400 000	1 550 000
Avg. på bensin	18 969	53 934	63 000	68 748	72 322	76 000	80 000
Tilleggsavg. på bensin	—	83 872	97 982	106 892	112 451	118 200	144 200
Skatt av inngangspenger	7 137	17 137	18 392	17 253	17 324	17 000	17 000
c) Andre skatter og avgifter	29 660	102 561	131 130	91 500	88 218	72 754	82 536
Av dette: Arveavgift	7 186	15 702	14 541	17 211	18 497	17 000	19 000
Stempelavgift av dokumenter	7 640	11 894	11 658	12 831	14 998	13 000	16 000
Tonnasje- og fraktavg.	—	30 284	66 912	17 799	7 000	—	—
II. Formues- og ervervsinntekter	18 146	58 784	57 534	76 100	100 185	102 328	155 464
a) Renter	17 801	53 910	52 962	69 307	94 892	100 626	149 984
b) Utbytte av aksjer o. l.	438	6 653	6 200	7 492	6 520	6 435	6 998
c) Inntekter av forskj. eiendommer	— 93	— 1 779	— 1 628	— 699	— 1 227	— 4 733	— 1 518
III. Andre inntekter[2]	12 022	70 132	299 234	299 576	299 208	110 941	125 481
Av dette: Inntekt av totalisatorspill	1 427	3 022	3 182	3 296	3 539	3 200	3 500
Inntekt av lotterimidler	8 740	15 772	16 332	16 470	18 268	18 000	21 000
Direktoratet for fiendtlig eiendom	—	11 687	5 060	11 770	1 491	5 000	1 000
Erstatningsdirektoratet	—	20 686	4 334	2 959	—	—	—
Driftsinntekter i alt	589 741	3 606 817	4 300 253	4 232 588	4 507 254	4 470 183	5 019 766
Kapitalregnskapet.							
A. Kapitalutgifter.							
I. Statens forretningsdrift og fond	107 246	440 784	448 140	412 237	342 323	301 901	429 111
Av dette: Jernbaneanlegg	32 146	75 796	89 933	89 380	89 683	84 910	92 768
Telefon- og telegrafanlegg	15 753	39 969	51 455	49 276	51 083	50 000	61 550
Kraftverk og reguleringsanlegg	1 310	83 779	118 254	106 873	87 371	67 500	181 000
Avsatt til statens fond	54 971	159 990	127 678	90 362	68 893	70 700	72 000
II. Avdrag på statsgjeld	33 351	306 834	257 100	257 626	281 955	312 103	356 140
Av dette: Utenlandske lån	23 943	51 926	56 561	55 039	62 512	99 988	141 663
III. Utlån	—	94	2 000	17 000	—	—	—
Kapitalutgifter i alt	140 597	747 712	707 240	686 863	624 278	614 004	785 251
B. Kapitalinntekter.							
Overskott på driftsregnskapet	106 807	842 747	735 683	314 157	540 933	515 722	685 043
I. Av statens formue	7 337	184 017	84 962	79 665	85 817	98 282	100 208
Av dette: Avdrag på utestående fordringer	3 008	7 544	6 370	1 345	1 785	5 500	8 800
Inndratt av fondskapital	3 676	40 588	60 782	58 570	66 947	77 000	65 000
II. Anvendte lånemidler	26 453	—279052	—113405	293 041	— 2 472	—	—
Kapitalinntekter i alt	140 597	747 712	707 240	686 863	624 278	614 004	785 251
Totalsum (utgifter = inntekter)[3]	623 531	3 511 782	4 271 810	4 605 294	4 590 599	4 568 465	5 119 974

[1] Overskott av A/S Vinmonopolets drift tatt med her. [2] Av dette: Internasjonale tilskott til fellesfinansierte bygge- og anleggsarbeider 1952-53: 46,7 mill. kr., 1953-54: 73,4 mill. kr., 1954-55: 115,3 mill. kr., 1955-56 25.0 mill. kr. og 1956-57 32,0 mill, kr. [3] Overskott (resp. underskott) på driftsregnskapet er trukket ut i totalbalansen.

XI. Penger og kreditt.

A. Norges Bank

	Aktiva				Passiva							Spesifikasjoner		
						Folioinnskott								
	Norske statskasse-veksler	Norske ihende-haver-obliga-sjoner	Utlån	Okku-pasjons-konto	Sedler og skille-mynt-sedler	Statskassen	Andre offentlige konti	Forretnings- og spare-banker	Andre norske inn-skytere	Ut-landet	I alt	Fordringer på utlandet (inkl. gullf.)	Gjeld til utlandet	Diskonto
	Mill. kr.													Pct.
1939	..	..	308	—	575	7	..	..	..	..	85	..	..	4½
1950	..	..	43	6 202	2 416	1 600	804	740	31	125	3 300	..	..	2½
1951	..	..	49	6 202	2 667	1 850	830	1 039	75	106	3 900	..	..	2½
1952	—	45	58	5 546	2 916	1 632	703	732	79	71	3 217	965	336	2½
1953	93	34	74	5 546	3 128	1 273	519	721	60	26	2 599	908	729	2½
1954	11	27	54	5 546	3 321	926	479	557	29	39	2 030	872	980	2½
1955	11	83	120	5 546	3 305	1 055	574	640	45	28	2 342	1 067	1 001	3½
Sept.														
1955	13	69	75	5 546	3 156	1 436	544	439	15	27	2 461	1 060	957	3½
1956	—	75	118	5 546	3 154	1 651	461	389	128	28	2 657	1 062	799	3½

B. Forretnings- og sparebanker

	Aktiva					Passiva		Spesifikasjoner	
			Utlån			Innskott			
	Kassebeholdning, folioinnskott i Norges Bank og statskasse-veksler	Ihende-haver-obliga-sjoner	I alt	Av dette: Pante-lån	Av dette: Kasse-kreditt	Anford-ring	Tid	Fordringer på utlandet	Gjeld til utlandet
	Mill. kr.								
1939	85	858	2 657	786	789	205	2 706	..	..
1950	1 032	2 878	5 685	1 924	2 242	2 369	6 154	272	343
1951	1 386	2 671	6 458	2 072	2 664	2 679	6 707	400	355
1952	1 375	2 494	7 049	2 235	2 839	2 609	7 206	407	340
1953	1 362	2 381	7 496	2 365	2 979	2 536	7 633	406	314
1954	1 110	2 518	8 160	2 543	3 243	2 554	8 069	377	328
1955	1 069	2 382	8 514	2 714	3 306	2 466	8 618	432	361
Sept.									
1955	880	2 483	8 553	2 657	3 393	2 506	8 527	444	332
1956	944	2 447	8 867	2 821	3 414	2 484	8 983	616	328

C. Statsbanker

	Aktiva	Passiva			
			Andre lån		
	Utlån[1]	Ihende-haver-obliga-sjons-lån	Statskassen	Offentlige fond	Forretnings- og spare-banker
	Mill. kr.				
1939	1 074	..	—	..	..
1950	1 881	..	—	..	140
1951	2 291	..	..	..	94
1952	2 752	1 332	793	274	143
1953	3 285	1 316	1 319	288	117
1954	3 821	1 291	1 889	305	74
1955	4 414	1 180	2 624	318	27
Sept.					
1955	4 245	1 231	2 282	312	107
1956	4 767	1 117	2 905	335	69

D. Kredittforeninger o. l.

	Aktiva	Passiva	
	Utlån	Ihende-haver-obliga-sjons-lån	Andre lån
	Mill. kr.		
1939	..	..	..
1950	808	..	..
1951	875	..	..
1952	975	925	70
1953	1 109	1 086	58
1954	1 254	1 188	58
1955	1 319	1 211	83
Sept.			
1955	1 283	1 175	90
1956	1 329	1 235	78

E Livsforsikringsselsk.

	Aktiva		Passiva
	Ihende-haver-obliga-sjoner	Utlån	Forsik-rings-messige fond
	Mill. kr.		
1939	..	..	916
1950	..	..	2 302
1951	..	..	2 459
1952	1 686	853	2 633
1953	1 838	959	2 871
1954	2 007	1 062	3 152
1955	2 042	1 271	..
Sept.			
1955	[2] 2 030	[2] 1 228	..
1956	[2] 2 133	[2] 1 374	..

F. Postgiro

	Aktiva		Passiva
	Ihende-haver-obliga-sjoner	Konto-lån til stats-kassen	Inn-skott
	Mill. kr.		
1939	—	—	—
1950	81	30	163
1951	83	55	190
1952	52	110	275
1953	84	190	338
1954	84	225	368
1955	..	121	215	395
Sept.				
1955	..	121	215	372
1956	..	120	245	416

G. Postsparebanken

	Aktiva		Passiva
	Ihende-haver-obliga-sjoner	Utlån	Inn-skott
	Mill. kr.		
1939	—	—	—
1950	32	2	35
1951	45	17	66
1952	51	55	112
1953	64	91	166
1954	81	135	227
1955	130	149	291
Sept.			
1955	117	167	290
1956	135	218	361

H. Obligasjoner

	Kurs	Øyeblikkelig rente
	Pct.	
1939	98,6	4,58
1950	97,1	2,58
1951	91,5	2,74
1952	91,3	2,74
1953	91,9	2,72
1954	92,8	2,69
1955	83,7	2,99
Sept.		
1955	82,8	3,02
1956	77,5	3,23

I. Aksjeindeks. Kjøperkurs i pct. av pålydende

	Pct.
1939	..
1950	187
1951	214
1952	211
1953	197
1954	220
1955	251
Sept.	
1955	250
1956	321

J. Emisjoner

	Ihendehaverobligasjoner[3]						Aksjer	
		Av dette						
	I alt	Stats-kassen	Stats-foretak	Kommuner og kommune-foretak	Stats-banker	Kreditt-foreninger o. l.	I alt	Av dette: Bergverk og industri
	Mill. kr.							
1939	146	51	..	15	18	62	48	12
1950	525	13	..	110	235	84	100	57
1951	232	1	..	43	21	62	145	110
1952	509	101	48	92	43	70	98	28
1953	512	2	43	72	57	199	173	102
1954	934	531	42	118	52	161	96	54
1955	1 596	1 276	60	115	1	91	151	73
Sept.								
1955	43	25	—	5	—	9	13	6
1956	31	18	—	5	3	5	102	97

K. Omsetning[4]

	Bank-klarering	Post-giro	Ihende-haver-obliga-sjoner[5]	Aksjer[5]
	Mill. kr.			
1939	..	..	..	..
1950	1 083	919	..	..
1951	1 263	1 232	..	..
1952	1 403	1 702	..	..
1953	1 337	2 062	..	..
1954	1 460	2 416	81	10
1955	1 522	2 708	70	8
Sept.				
1955	1 609	2 861	73	6
1956	1 514	3 103	70	11

L. Utleggsforretninger

5 365
3 756
4 385
4 754
5 038
5 188
5 960
..
..

[1] Ekskl. nedskrivningsbidrag og stønadslån. [2] Anslag. [3] Første gangs salg av obligasjoner i norske kroner (inkl. konverteringslån).
[4] Årstallene er gjennomsnitt av månedstallene. [5] Omsetning gjennom fondsmeglerne. Inkluderer ikke omsetninger mellom meglerne.

XII. Priser og innenlandsk vareomsetning.

A. Engrospriser. 1952 = 100

	Total	Matvarer	Drikkevarer og tobakk	Råvarer	Brensel, brenseloljer og elektrisk kraft	Animalske og vegetabilske oljer og fett	Kjemikalier	Bearbeidde varer	Maskiner og transportmidler	Forskjellige ferdigvarer	Ikke-varige produksjonsmidler: I alt	Ikke-varige produksjonsmidler: Byggematerialer	Konsumvarer
1939	37	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1950	76	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1951	94	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1952	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1953	99	103	100	99	97	96	98	97	100	98	98	102	101
1954	101	108	100	101	98	96	100	96	99	96	99	100	105
1955	103	109	100	106	101	95	102	100	102	96	102	102	105
Sept. 1955	103	108	99	109	101	96	102	100	103	95	103	102	104
1956	109	118	107	113	112	108	106	104	105	95	110	106	109

B. Levekostnader. 1949 = 100

	Total	Matvarer	Drikkevarer	Lys og brensel: Kull, koks, ved og petrol.	Lys og brensel: Gass og elektrisitet	Bekledning	Husleie	Andre utgifter
1939	64	68	44	37	99	47	108	59
1950	105	109	105	100	100	104	100	103
1951	122	129	118	120	101	133	102	114
1952	133	146	123	143	105	138	105	124
1953	136	148	124	147	105	138	108	129
1954	142	160	123	147	109	139	114	132
1955	143	159	122	160	115	138	120	134
Sept. 1955	143	159	122	169	115	138	120	134
1956	149	167	134	196	119	139	124	139

C. Byggekostnader.[1] Okt. 1940 = 100

	Murgård i by	Tomannsbolig av tre	Våningshus på landsbygda
1947	146	155	171
1948	151	157	174
1949	153	158	175
1950	153	159	177
1951	174	188	205
1952	195	219	241
1953	192	214	239
1954	191	215	238
1955	204	224	242
1956	..	..	..

D. Importpriser. Gjennomsnittspriser etter handelsstatistikken. Kr. pr. kg

	Hvete	Appelsiner	Sukker, farin	Kaffe, rå	Råtobakk, usauset med stilk	Kopra	Ull, vasket, kardet eller kjemt	Råbomull	Steinkull	Fyringsolje (solarolje)	Ullgarn, ufarget	Bomullsgarn, enkelt, ubleikt	Skipsplater
1939	0,12	0,44	0,22	0,87	2,49	0,22	3,59	0,92	0,03	0,05	6,01	2,14	0,22
1950	0,53	1,15	0,98	6,62	8,83	1,52	16,36	5,94	0,10	0,15	27,45	12,40	0,56
1951	0,58	1,18	1,10	8,14	9,44	1,89	32,11	7,60	0,14	0,17	43,79	16,19	0,85
1952	0,64	1,23	1,06	8,29	10,05	1,32	20,78	7,11	0,13	0,18	33,85	14,72	1,22
1953	0,62	1,26	0,85	8,83	10,60	1,55	25,13	5,89	0,12	0,16	35,85	12,29	1,06
1954	0,54	1,37	0,76	11,74	10,64	1,46	24,40	5,95	0,12	0,16	34,61	12,21	0,80
1955	0,56	1,24	0,81	9,64	10,56	1,32	20,68	6,13	0,12	0,17	30,39	12,46	0,76
Sept. 1955	0,56	1,25	0,81	9,69	10,62	1,34	21,28	6,19	0,13	0,17	31,04	12,52	0,74
1956	0,55	1,31	0,85	9,62	10,62	1,28	19,45	5,53	0,16	0,19	27,63	11,81	0,99

E. Eksportpriser. Gjennomsnittspriser etter handelsstatistikken. Kr. pr. kg

	Sildmjøl	Herdet spisefett av sjødyrolje	Tremasse, mekanisk, i alt[2]	Avispapir 50g og over, ruller	Jernmalmkonsentrat[3]	Aluminium, rå
1939	0,19	0,50	0,08	0,16	15,44	1,54
1950	0,92	2,21	0,34	0,69	41,04	2,21
1951	0,83	2,67	0,60	1,51	50,79	2,68
1952	0,84	2,51	0,73	1,28	94,32	3,09
1953	0,90	1,99	0,50	0,83	95,60	3,14
1954	1,01	1,98	0,49	0,88	85,69	3,03
1955	1,19	1,99	0,51	0,95	70,85	3,17
Jan.-sept. 1955	1,19	1,97	0,50	0,94	71,02	3,07
1956	1,17	2,16	0,57	1,02	79,68	3,50

F. Indeks for verdien av detaljomsetningen. 1938 = 100

	Riket	Bygder i alt	Byer: I alt	Byer: Nærings- og nytelsesmidler	Byer: Klær, sko og tekstilvarer	Byer: Jernvarer, sportsart. m. v.	Byer: Diverse
1939	..	..	..	..	..	..	..
1950	259	272	250	245	253	278	263
1951	290	308	279	275	282	302	284
1952	324	342	307	306	313	297	315
1953	336	356	315	322	304	308	336
1954	358	385	333	342	312	333	362
1955	375	405	347	358	316	365	376
Jan.-sept. 1955	353	383	325	343	286	339	338
1956	380	417	347	373	296	366	343

[1] Årstallene gjelder pr. 1. september. [2] Beregnet tørrvekt. [3] Pr. tonn.

XIII. Lønninger.

A. Gjennomsnittlig timefortjeneste for voksne menn i industri, bygge- og anleggsvirksomhet. Kr.

	Industri i alt	Bergverk	Næringsmiddelindustri		Bryggerier og mineralvannfabrikker	Tobakksfabrikker	Tekstilindustri	Skofabrikker	Kledningsindustri	Bygningstrevareindustri		Møbel- og annen treindustri	Treforedlingsindustri
			I alt	Hermetikkindustri						I alt	Sagbruk og høvlerier		
1952	4,09	4,46	3,72	3,41	3,95	4,00	3,80	3,95	3,87	3,96	3,83	3,88	4,14
1953	4,28	4,65	3,84	3,49	4,12	4,25	3,92	4,14	3,99	4,17	3,97	4,09	4,31
1954	4,50	4,86	4,02	3,61	4,28	4,40	4,13	4,36	4,17	4,33	4,22	4,36	4,55
1955	4,75	5,10	4,22	3,71	4,52	4,56	4,27	4,63	4,39	4,55	4,37	4,59	4,76
1955 1. kv.	4,60	4,96	4,08	3,66	4,26	4,36	4,19	4,52	4,23	4,39	4,22	4,40	4,59
2. »	4,91	5,27	4,40	3,86	4,72	4,84	4,42	4,77	4,54	4,73	4,53	4,70	4,98
3. »	4,68	5,04	4,18	3,63	4,63	4,43	4,20	4,57	4,35	4,43	4,34	4,55	4,71
4. »	4,79	5,11	4,23	3,67	4,48	4,59	4,28	4,66	4,42	4,64	4,40	4,69	4,74
1956 1. kv.	4,81	5,22	4,26	3,74	4,41	4,60	4,36	4,62	4,44	4,53	4,35	4,60	4,79
2. »	5,20	5,57	4,60	4,10	5,12	5,04	4,71	5,03	4,78	4,96	4,79	4,98	5,03

	Papirvare- og pappvareindustri	Grafisk industri		Lær- og lærvareindustri	Kjemisk og elektrokjemisk industri			Jord- og steinindustri	Metallindustri		Bygge- og anleggsvirksomhet		
		I alt	Boktrykkerier		I alt	Gummivarefabrikker	Elektrokjemisk og elektromet. ind.		I alt	Stålskipsbyggerier	I alt	Byggevirksomhet	Anleggsvirksomhet
1952	4,47	4,76	4,49	3,99	4,22	4,21	4,45	4,16	4,15	4,04	5,18	4,80	6,45
1953	4,68	5,05	4,78	4,13	4,46	4,40	4,68	4,34	4,34	4,23	5,38	5,08	6,45
1954	4,83	5,21	4,98	4,38	4,64	4,57	4,81	4,56	4,59	4,44	5,71	5,40	6,71
1955	5,26	5,56	5,36	4,61	4,86	4,86	5,06	4,85	4,87	4,71	6,02	5,75	7,02
1955 1. kv.	5,14	5,32	5,10	4,47	4,77	4,76	4,93	4,64	4,72	4,58	5,69	5,42	6,86
2. »	5,51	5,80	5,61	4,77	5,04	5,06	5,26	4,98	5,02	4,85	5,99	5,79	6,81
3. »	5,04	5,44	5,22	4,53	4,76	4,75	4,97	4,82	4,81	4,65	5,98	5,69	6,90
4. »	5,35	5,66	5,49	4,68	4,86	4,86	5,06	4,95	4,91	4,74	6,36	6,06	7,43
1956 1. kv.	5,31	5,70	5,58	4,71	4,93	4,79	5,08	4,86	4,97	4,80	6,06	5,73	7,62
2. »	5,54	6,02	5,88	4,98	5,19	5,26	5,37	5,24	5,46	5,30	6,35	6,11	7,23

B. Gjennomsnittlig timefortjeneste for voksne kvinner i industri. Kr.

	Industri i alt	Næringsmiddelindustri			Tobakksfabrikker	Tekstilindustri	Skofabrikker	Kledningsindustri	Papirvare- og pappvareindustri	Grafisk industri	Lær- og lærvareindustri	Kjemisk industri		Metallindustri
		I alt	Hermetikkindustri	Sjokoladefabrikker								I alt	Gummivarefabrikker	
1952	2,82	2,61	2,56	3,14	2,92	2,73	2,81	2,89	2,95	2,86	2,87	2,82	2,80	3,13
1953	2,93	2,71	2,63	3,20	3,08	2,81	2,88	3,03	3,03	3,08	3,02	2,95	2,89	3,26
1954	3,06	2,81	2,72	3,24	3,25	2,94	2,99	3,16	3,21	3,22	3,17	3,10	3,01	3,43
1955	3,20	2,89	2,74	3,42	3,34	3,10	3,18	3,30	3,43	3,36	3,33	3,27	3,21	3,61
1955 1. kv.	3,11	2,81	2,67	3,26	3,20	3,01	3,11	3,20	3,35	3,22	3,25	3,18	3,09	3,50
2. »	3,32	3,01	2,83	3,59	3,50	3,20	3,28	3,41	3,57	3,52	3,43	3,44	3,37	3,75
3. »	3,16	2,84	2,68	3,35	3,26	3,07	3,11	3,28	3,35	3,29	3,30	3,19	3,16	3,57
4. »	3,21	2,90	2,76	3,49	3,40	3,11	3,20	3,29	3,44	3,42	3,35	3,28	3,22	3,62
1956 1. kv.	3,24	2,91	2,72	3,57	3,30	3,16	3,18	3,34	3,36	3,36	3,32	3,29	3,21	3,63
2. »	3,55	3,28	3,20	3,82	3,79	3,50	3,54	3,61	3,62	3,59	3,50	3,59	3,59	4,04

Norges offisielle statistikk, rekke XI
Norway's Official Statistics, series XI

Rekke XI **Trykt 1957**

Nr. 248 Økonomisk utsyn over året 1956 *Economic survey*

Statistisk Sentralbyrå utgir dessuten skriftserien Samfunnsøkonomiske studier og følgende månedshefter: *The Central Bureau of Statistics also publishes the series «Samfunnsøkonomiske studier» and the following monthly bulletins:*

Statistiske meldinger *Monthly bulletin of statistics*

Månedsoppgaver over vareomsetningen med utlandet *Monthly bulletin of external trade*

Abonnement på begge disse månedshefter tegnes i Statistisk Sentralbyrå. Pris pr. år kr. 15,00, pr. nr. kr. 1,50. *For subscription of the bulletins please write to the Central Bureau of Statistics, Oslo.*

Av følgende publikasjoner er Byråets beholdning meget knapp, og en er takknemlig for å få overlatt enkelte eksemplarer:

Statistisk årbok, alle årganger til og med 1943—45, dessuten 1950

Norges handel, alle årganger til og med 1918, dessuten 1920—23, 1927—30 og 1934—39

Norges industri, 1895—1929, 1932—39, 1948 og 1949

Publikasjonen utgis i kommisjon hos
H. Aschehoug & Co., Oslo, og er til salgs hos alle bokhandlere.
Pris kr. 7,00

Grøndahl & Søns boktrykkeri, Oslo.